

ΣΠΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΣΙΩΠΗ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

15-16

Ιουνίου 2000

ΖΑΠΠΕΙΟ

Η Βία στην Οικογένεια είναι Έγκλημα!

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ

ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΙΣΟΤΗΤΑΣ

ΓΕΝΙΚΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΙΣΟΤΗΤΑΣ
(ΥΠΕΣΔΔΑ)

Με τη συμβολή της

ΔΙΗΜΕΡΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

«ΣΠΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΣΙΩΠΗ

Βία στην Οικογένεια-
Ένα έγκλημα πίσω από
κλειστά παράθυρα»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΘΙ
2000

Δημιουργικός Σχεδιασμός & Παραγωγή:
Ατελιέ Γραφικών Τεχνών Αφοί Τζίφα Α.Ε.Β.Ε.

Επιμέλεια Παραγωγής:
Γιώτα Χούλια

© copyright: Κ.Ε.Θ.Ι. 2000

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΚΕΘΙ

Το **Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ)** ιδρύθηκε το 1994, ως Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου και λειτουργεί με έδρα την Αθήνα και παραρτήματα στη Θεσσαλονίκη, το Βόλο, την Πάτρα και το Ηράκλειο Κρήτης. Εποπτεύεται και χρηματοδοτείται από τη **Γενική Γραμματεία Ισότητας** του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

Στόχος του ΚΕΘΙ είναι η προώθηση της Ισότητας των Φύλων σε όλους τους τομείς της οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής ζωής.

Η παρούσα έκδοση αφορά στα πρακτικά του Συνεδρίου για την ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών **«Σπάζοντας τη σιωπή - Βία στην οικογένεια - Ένα έγκλημα πίσω από κλειστά παράθυρα»**, που πραγματοποίησε το ΚΕΘΙ στο Ζάππειο τον Ιούνιο του 2000 (15 - 16 / 6), με τη χρηματοδότηση της **Γενικής Γραμματείας Ισότητας**, της **Ευρωπαϊκής Επιτροπής** και τη χορηγία της εταιρείας **Philip Morris Hellas**.

Το συνέδριο αυτό αποτέλεσε μέρος των δράσεων του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ) στο πλαίσιο της πανευρωπαϊκής καμπάνιας που οργάνωσε ο Τομέας Πληροφόρησης Γυναικών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη βία μέσα στην οικογένεια κατά των γυναικών.

Με την ευκαιρία αυτής της έκδοσης, το ΚΕΘΙ θα ήθελε να ευχαριστήσει τα **ΕΛ.ΤΑ**, τη **Δ.Ε.Η.** και τις εταιρείες **Alma Media Center**, και **STEFI films & tv productions** για την ευγενική προσφορά τους και την ευαισθησία που έδειξαν για το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας.

Το ΚΕΘΙ επιλίζει ότι με αυτήν την έκδοση θα καταφέρει να ευαισθητοποιήσει και να πληροφορήσει τόσο τους αρμόδιους φορείς, όσο και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο για να σταματήσει πια αυτό το «έγκλημα πίσω από τα κλειστά παράθυρα».

ΠΡΩΤΗ ΗΜΕΡΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

15 Ιουνίου 2000

Προεδρείο – Έναρξη Εργασιών Συνεδρίου**ΕΦΗ ΜΠΕΚΟΥ** Πρόεδρος - Γενική Γραμματέας Ισότητας

Αγαπητές φίλες και φίλοι, Κυρία Υπουργέ, κυρίες και κύριοι Σύεδροι

Σας ευχαριστούμε για την ανταπόκριση σας να λάβετε μέρος στο διήμερο Συνέδριο που διοργανώνεται από το Κέντρο Έρευνας για Θέματα Ισότητας για λογαριασμό της Γενικής Γραμματείας στα πλαίσια της μεγάλης καμπάνιας που είναι ήδη σε εξέλιξη και αφορά στην αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών, στην Ελλάδα. Η καμπάνια αυτή, όπως ξέρετε, είναι μέλος μιας ευρύτερης Ευρωπαϊκής καμπάνιας που γίνεται για όλο το 1999 και το 2000 στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η συγκεκριμένη καμπάνια επιχειρεί να αντιμετωπίσει, σε επίπεδο ευαισθητοποίησης αλλά και σε επίπεδο πρόληψης, υποβοήθησης και συμβουλευτικής υποστήριξης των γυναικών - θυμάτων της ενδοοικογενειακής βίας ή βίας από τον ερωτικό τους σύντροφο. Όπως γνωρίζετε ήδη, η βία κατά των γυναικών στην εποχή μας έχει πάρα πολλές μορφές, όπως η βία στο χώρο της εργασίας ή η εισαγόμενη και αναγκαστική πορνεία. Μεγαλύτερη έμφαση όμως δίνεται στην ενδοοικογενειακή βία, η οποία έχει τεράστιες επιπτώσεις στη γυναίκα ως άτομο και κοινωνικό φύλο, αλλά και στα παιδιά, τα οποία άμεσα ή έμμεσα γίνονται μάρτυρες - θύματα αυτής της βίας και τα ίδια θα την αναπαράγουν στη δική τους ζωή.

Θέλω να ευχαριστήσω θερμά την Υπουργό που είναι σήμερα μαζί μας και θα κάνει την εναρκτήρια ομιλία. Μέσα στο τετραετές πρόγραμμα που εξήγγειλε και μέχρι τώρα υλοποίησε για την ισότητα, ένας από τους τέσσερις βασικούς στόχους και προτεραιότητες που έχει θέσει είναι η αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Στα πλαίσια αυτά, όπως και η ίδια θα ανακοινώσει και θα εξαγγείλει, γίνεται η διεύρυνση της διυπουργικής Επιτροπής για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Εμείς εκφράζουμε την ικανοποίησή μας και σαν Γενική Γραμματεία Ισότητας και σαν Κέντρο Έρευνας για Θέματα Ισότητας γιατί αυτή η καμπάνια έχει αγκαλιαστεί από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και από την Ελληνική κοινωνία.

Η αλήθεια είναι ότι είχαμε τις επιφυλάξεις μας ξεκινώντας μια τέτοια καμπάνια, δεδομένου ότι τα κοινωνικά στερεότυπα και οι αντιλήψεις γύρω από το θέμα καλά κρατούν και στην Ελλάδα, κυρίως ως προς την παραδοσιακή και συντηρητική τους αντίληψη που θέλει τον πατέρα σε πολλές περιπτώσεις ή τον άντρα στο σπίτι να είναι ο σωφρονιστής. Για το λόγο αυτό δεχθήκαμε με ευχάριστη έκπληξη το γεγονός ότι μεγάλη ευαισθησία έδειξαν ο έντυπος και ηλεκτρονικός τύπος αλλά και η κοινωνία.

Αυτό μπορώ να πω ότι είχε συγκεκριμένα αποτελέσματα, δεδομένου ότι οι τηλεφωνικές κλήσεις στη Γενική Γραμματεία αλλά και τα περιστατικά που δεχόμαστε στα Κέντρα Υποδοχής Κακοποιημένων Γυναικών έχουν πολλαπλασιαστεί. Αυτό σημαίνει ότι η ευαισθητοποίηση βοήθησε πολλές γυναίκες να σπάσουν τη σιωπή τους. Ταυτόχρονα, το γεγονός αυτό γεννά σε εμάς

παρά πολλές υποχρεώσεις πια, και σε κυβερνητικό επίπεδο αλλά και στο ευρύτερο κοινωνικό πεδίο. Στόχος μας είναι να μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε με αποτελεσματικό και πειστικό τρόπο τα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας.

Όπως βλέπετε στο πρόγραμμα, για σήμερα προβλέπεται, εκτός από την εναρκτήρια ομιλία της Υπουργού και τους χαιρετισμούς, η παρακολούθηση της έκθεσης φωτογραφίας «Ζώντας με τον εχθρό» της Donna Ferrato με την υποστήριξη της Philip Morris. Η κυρία Ferrato βρίσκεται κοντά μας και την ευχαριστούμε ιδιαίτερα. Το πλούσιο φωτογραφικό υλικό αλλά και η φυσική της παρουσία εδώ δείχνει πόσο σημαντική θεωρεί αυτή την προσφορά κι αυτήν την κατάθεση που η ίδια κάνει.

Αύριο θα έχουμε την ευκαιρία να ακούσουμε προσωπικότητες που έχουμε καλέσει, από την Ελλάδα και το εξωτερικό που θα αναλύσουν το φαινόμενο και θα κουβεντιάσουν μαζί μας, ώστε να μπορέσουμε να έχουμε την προβληματική που χρειάζεται. Θα ήθελα να ευχαριστήσω επίσης την Philip Morris, η οποία είναι χορηγός αυτής της εκδήλωσης και να καλέσω στο βήμα την αρμόδια Υπουργό για τα θέματα Ισότητας, την Υπουργό Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, κυρία Βάσω Παπανδρέου. Την ευχαριστούμε για μια ακόμα φορά που με την παρουσία της δίνει μεγάλη έμφαση στο θέμα.

Βάσω Παπανδρέου Υπουργός Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης

Αγαπητές φίλες γεια σας.

Νομίζω ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό ότι γίνεται αυτή η ημερίδα και ότι υπάρχει ανταπόκριση από την Ελληνική κοινωνία. Και εγώ χαίρομαι που το ακούω γιατί είχα κάποιο σκεπτικισμό, σχετικό με την ανταπόκριση. Επειδή όμως τα κρούσματα βίας αυξάνονται συνεχώς και μόνο τελευταία αρχίζουν να βγαίνουν και στη δημοσιότητα, είναι θετικό ότι η Ελληνική κοινωνία αρχίζει να αντιδρά.

Χρειάστηκε να γίνουν πάρα πολλά γιατί η βία είναι ένα φαινόμενο πολύ παλιό. Σύμφωνα με τους ερευνητές ξεκινάει πριν από 4.000 χρόνια, μαζί με το πατριαρχικό σύστημα και την εμφάνιση της ιδιοκτησίας. Είναι γνωστό ότι το πατριαρχικό σύστημα ήταν ένα ιεραρχικό σύστημα εξουσιαστικό, όπου η τιμωρία, η βία και οι απειλές ήταν τα μέσα επιβολής του ισχυρού πατριάρχη προς τους κατώτερους του.

Η οικογένεια είναι μια μικρογραφία της μεγάλης αυτής οικογένειας του κράτους και λειτουργεί με τον ίδιο εξουσιαστικό τρόπο. Το 1980, τα Ηνωμένα Έθνη, ο οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών και το Συμβούλιο της Ευρώπης καθώς και άλλοι κρατικοί και ιδιωτικοί φορείς, άρχισαν να επικεντρώνουν τις προσπάθειες και το ενδιαφέρον τους για το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας, η οποία τις περισσότερες φορές μένει αθέατη ώστε να μην μπορούμε να γνωρίζουμε ακριβώς την έκτασή της. Μιλάμε για «σκοτεινά» νούμερα, αλλά η βία αυτή είναι επίμονη και επαναλαμβανόμενη και κάποιες φορές γίνεται και ορατή.

Η οικογενειακή βία αθέατη ή ορατή επαναλαμβάνεται, αναπαράγεται από γενιά σε γενιά και από το ένα μέλος της οικογένειας στο άλλο. Τα θύματα γίνονται θύτες. Ερευνητές αναφέρουν ότι το 75% των ανδρών που κακοποιούν τις γυναίκες τους ήταν οι ίδιοι μάρτυρες κακοποίησης της μητέρας τους από τον πατέρα τους. Το 50% των ανήλικων δραστών είναι παιδιά που βίωσαν οικογενειακή βία και η πλειονότητα των γονέων που κακοποιούν τα παιδιά τους

είναι και οι ίδιοι θύματα γονεϊκής κακοποίησης.

Σε όλες τις περιπτώσεις παρατηρείται ένα κοινό στοιχείο, από το οποίο πηγάζει η βία: η κατάχρηση της άνισης κατανομής δύναμης ή εξουσίας μέσα στην οικογένεια. Ο δυνατός επιβάλλει τη θέληση του στον αδύνατο ή στον λιγότερο ισχυρό, ο ισχυρός καταχράται την εξουσία του σε βάρος του ανίσχυρου ή του λιγότερου ισχυρού. Η βία κατά των γυναικών είναι η έκφραση της ιστορικά διαπιστωμένης ανισότητας στη σχέση ισχύος μεταξύ ανδρών και γυναικών. Στην πραγματικότητα, το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών συνδέεται με την κοινωνική τους κατάσταση γιατί η βία αποτελεί το ισχυρότερο μέσο ελέγχου της συμπεριφοράς των γυναικών.

Παρόλο που συνηθίζουμε να λέμε ότι βρισκόμαστε στον αιώνα της ισότητας χρειάστηκε μια διεθνής διάσκεψη κορυφής της Βιέννης, μόλις το 1993, για να αναγνωρισθεί ότι οι γυναίκες έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους άνδρες. Επομένως, θα πρέπει να είμαστε λίγο πιο αισιόδοξες μιας και πολύ πρόσφατα αναγνωρίστηκε σε διεθνές επίπεδο αυτό, ότι δηλαδή έχουμε τα ίδια δικαιώματα και ότι μπορούμε να τα κατοχυρώσουμε σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα.

Η βία σε βάρος των γυναικών αποτελεί αμάθεια και είναι κατά βάση παραβίαση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πρόκειται για ένα φαινόμενο που είναι δυστυχώς διαδεδομένο σε όλες τις κοινωνίες και σε όλες τις κοινωνικές τάξεις. Ανεξάρτητα από το επίπεδο ανάπτυξης, το βαθμό της πολιτικής σταθερότητας στον πολιτισμό ή στη θρησκεία, η βία συναντάται τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό χώρο. Οι περισσότερες όμως περιπτώσεις βίας σημειώνονται εντός της οικογενειακής εστίας, γεγονός που συμβάλλει στην αποσιώπησή της.

Η βία στο σπίτι θεωρείται ακόμα από πολλούς, από τη συντηρητική πλειοψηφία, ιδιωτική υπόθεση. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να λάβει η κοινωνία αποφασιστικά μέτρα για να καταδείξει το αντίθετο, ότι δηλαδή, δεν είναι μια ατομική, ιδιωτική υπόθεση. Πολλές φορές το ίδιο το σπίτι αποτελεί τον πλέον επικίνδυνο χώρο για τη γυναίκα. Μέσα στους τοίχους του σπιτιού ασκείται περισσότερη βία από ότι κανείς μπορεί να φανταστεί.

Το φαινόμενο αυτό αφορά γυναίκες ανεξαρτήτου ηλικίας, περιβάλλοντος και κοινωνικής τάξης. Οι άνδρες βέβαια υπόκεινται σε πράξεις βίας, κυρίως σε δημόσιους χώρους, όπως στα μπαρ, στο δρόμο και συχνά από αγνώστους. Οι γυναίκες πέφτουν εξίσου θύματα τέτοιας βίας, σε μικρότερο βαθμό. Η βία αυτή όμως δεν συνδέεται με το φύλο.

Η βία που υφίσταται η γυναίκα στο σπίτι από τον σύντροφό της αντανακλά τον καταμερισμό της εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών, μεταξύ των φύλων. Ίσως είναι κάτι που κυριαρχεί λίγο πολύ σε κάθε κοινωνία, σε ορισμένες αναπτυγμένες κοινωνίες και σε άλλες λιγότερο αναπτυγμένες, σε διαφορετικό βαθμό. Το χαρακτηριστικό είναι ότι οι γυναίκες κακοποιούνται λόγω του φύλου τους και οι άνδρες βιαιοπραγούν για να επιβάλλουν την εξουσία τους. Οι άνδρες αναγνωρίζουν ότι ελέγχουν τη βία που ασκούν λαμβάνοντας υπόψη το πρόσωπο, το χρόνο και το χώρο.

Ο κυριότερος λόγος που κάνει τη γυναίκα να παραμένει με τον θύτη είναι, παραδόξως, ο φόβος. Σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει, κυρίως στη Σουηδία και την Αμερική, οι γυναίκες φοβούνται ότι θα υποστούν χειρότερη κακοποίηση, φοβούνται τις συνέπειες για τα παιδιά τους, ακόμη και πράξεις εγκληματικές. Άλλες αιτίες είναι ο φόβος της μοναξιάς, η οικονομική εξάρτηση των γυναικών, ο κοινωνικός αποκλεισμός και ο φόβος ότι ο θύτης θα κακοποιήσει και άλλους.

Πολλές κακοποιημένες γυναίκες επέστρεψαν στο σπίτι επειδή αναγκάστηκαν από τον

από τους, ο οποίος τις απείλησε με περισσότερη βία. Η σωματική κακοποίηση προκύπτει συχνά μετά από συστηματική προσπάθεια του ανδρός να πείσει τη γυναίκα να συνειδητοποιήσει ότι δεν μπορεί να τα καταφέρει χωρίς αυτόν. Η κακοποιημένη γυναίκα καταλήγει σε κατάσταση αδυναμίας. Μια κοινωνία που ισχυρίζεται ότι προασπίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ισότητα πρέπει να αντιμετωπίζει σοβαρά τα προβλήματα της εκτεταμένης βίας που πλήττει άμεσα και άμεσα την πλειονότητα του πληθυσμού, δηλαδή τις γυναίκες και τα παιδιά.

Νομίζω ότι και στη χώρα μας θα πρέπει να γίνουν κάποιες πιο εκτεταμένες έρευνες για το φαινόμενο της βίας. Είναι θετικό ότι τελευταία έχουμε ξεκινήσει μια πρωτοβουλία στα πλαίσια της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας. Έχουν δημιουργηθεί χώροι υποδοχής για κακοποιημένες γυναίκες, χώροι που παρέχουν υποστήριξη αλλά και συμβουλές σε γυναίκες που έχουν ανάγκη. Υπάρχουν δύο γραφεία υποδοχής κακοποιημένων γυναικών που λειτουργούν, το ένα στην Αθήνα και το άλλο στο Πειραιά. Ταυτόχρονα, σε συνεργασία με τον Δήμο Αθήνας και την Γενική Γραμματεία Ισότητας, λειτουργεί στην Αθήνα ξενώνας που προσφέρει προσωρινή φιλοξενία στις γυναίκες - θύματα βίας και στα παιδιά τους.

Σε συνεργασία με τα Υπουργεία Υγείας, Πρόνοιας και Δημόσιας Τάξης, συστήσαμε μια Διυπουργική Επιτροπή για να δούμε τα διάφορα θέματα αλλά και να σχεδιάσουμε πολιτικές για την αντιμετώπιση, πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Η επιτροπή αυτή έχει σαν σκοπό τον συντονισμό, την εξειδίκευση και την υλοποίηση δράσεων για το φαινόμενο της βίας. Οι στόχοι της διυπουργικής Επιτροπής αφορούν την καταγραφή των δομών υποδομής που ήδη υπάρχουν και την φροντίδα των γυναικών - θυμάτων.

Πρέπει στο σημείο αυτό να πω, ότι είναι στόχος μας η συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση και τους δήμους, ώστε να δημιουργηθούν αρκετά κέντρα υποδοχής κακοποιημένων γυναικών αλλά και κέντρα συμβουλευτικά και να τονίσω επίσης ότι κι εμείς, οι ίδιες οι γυναίκες, σε μελλοντική βάση θα μπορούσαμε να προσφέρουμε πάρα πολλά στην υποστήριξη των γυναικών που έχουν ανάγκη.

Πέρα από την υποστήριξη της πολιτείας, θα κάνουμε μια μεγάλη προσπάθεια και θα απευθυνόμαστε και στον ιδιωτικό τομέα, σε χορηγούς, για να φτιάξουμε ένα μεγάλο σπίτι, για τις κακοποιημένες γυναίκες, στο οποίο θα μπορούν πράγματι να παίρνουν τη ζεστασιά που τους χρειάζεται αλλά και συμβουλές, ώστε να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν άμεσα τα προβλήματα που έχουν. Για το σκοπό αυτό θα προσπαθήσουμε να κινητοποιήσουμε και γυναίκες δικηγόρους, κοινωνιολόγους, ψυχιάτρους, γυναίκες δηλαδή που έχουν τις γνώσεις και την δυνατότητα να βοηθήσουν αποτελεσματικά. Νομίζω ότι είναι ένας τομέας που η εθελοντική εργασία μπορεί να προσφέρει πάρα πολλά.

Ταυτόχρονα μαζί με την τοπική αυτοδιοίκηση θα βάλω ως θέμα στην **ΚΕΔΚΕ** -την Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων- την δημιουργία πολλών τέτοιων σταθμών σε όλη την Ελλάδα, γιατί τα θέματα είναι δυστυχώς αρκετά και οι ανάγκες πολύ μεγάλες. Πρέπει να πω ότι είναι και αρκετές γυναίκες, οι οποίες είναι αλλοδαπές και ίσως αυτές αντιμετωπίζουν ακόμα περισσότερα προβλήματα, όπως το πρόβλημα της επικοινωνίας και της γλώσσας αλλά και οικονομικά προβλήματα.

Έτσι, θα προχωρήσουμε στην έκδοση φυλλαδίων που θα απευθύνονται στα θύματα με πληροφορίες για τις διάφορες υπηρεσίες και για τις δυνατότητες που υπάρχουν. Τα φυλλάδια αυτά θα εκδοθούν, εκτός από τα Ελληνικά, στις γλώσσες των χωρών προέλευσης των γυναικών - θυμάτων κακοποίησης και σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Έχουμε κάνει ήδη ορισμένα σεμινάρια, κυρίως σε θέματα εκπαίδευσης αστυνομικών και με πολύ θετικά αποτελέσματα κι αυτό θα συνε-

χιστεί, γιατί και η αστυνομία θα πρέπει να εκπαιδευτεί στην αντιμετώπιση τέτοιων περιπτώσεων. Είναι πολύ θετικό ότι τα σεμινάρια αυτά έχουν ενταχθεί πλέον στα τακτικά σεμινάρια που γίνονται προς τους αστυνομικούς.

Πολύ σύντομα θα βρισκείται σε λειτουργία και η **τηλεφωνική γραμμή SOS**. Σχεδιάζουμε επίσης και την πλαισίωση από ευαισθητοποιημένες γυναίκες των τοπικών συμβουλίων για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών σε όλη τη χώρα. Η διυπουργική Επιτροπή μπορεί να διευρυνθεί και με άλλους υπεύθυνους, όπως είναι για παράδειγμα το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Μαζί τους θα μπορούσαμε να επεξεργαστούμε κάποιες προτάσεις για την θέσπιση ειδικού νομοθετικού πλαισίου.

Το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας έχει στον προγραμματισμό του, για την περίοδο 1999 - 2000, τα θέματα της βίας. Πέρα από την ενημερωτική αυτή καμπάνια ενεργείται και μελέτη για το θέμα της βίας κατά των γυναικών. Λειτουργούν ήδη και μονάδες παρέμβασης κοινωνικού αποκλεισμού σε 5 πόλεις (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο και Βόλος). Οι μονάδες αυτές παρέχουν υποστηρικτικές υπηρεσίες προς τις γυναίκες - θύματα κοινωνικού αποκλεισμού διότι πολλές φορές, δυστυχώς, τα θύματα του κοινωνικού αποκλεισμού είναι και θύματα βίας. Υπάρχουν και ορισμένες άλλες δράσεις που κάνουμε και με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αυτό όμως που θέλω να τονίσω είναι ότι χρειάζεται ο αγώνας για τη καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών να είναι πολύχρονος, πολυεπίπεδος και συντονισμένος. Ο αγώνας είναι σκληρός γιατί δεν έχουμε την πλήρη εικόνα, ακριβώς επειδή υπάρχει αυτή η αντίδραση, η φοβία των γυναικών να εκδηλωθούν και να δημοσιοποιήσουν τις περιπτώσεις τους. Πρέπει πολλά ακόμη να γίνουν. Από τη δική μας πλευρά, έχουμε τη βούληση και την απόφαση να εντείνουμε ακόμη περισσότερο τις ενέργειες και να κινητοποιήσουμε και τον ιδιωτικό τομέα για την δημιουργία τέτοιων κέντρων.

Θα πρέπει να πούμε κάποτε «τέλος στη βία», αλλά για να πούμε τέλος στη βία θα πρέπει πρώτα να πούμε «τέλος στη σιωπή». Εάν σταματήσουμε να καλύπτουμε αυτές τις καταστάσεις τότε και η ίδια η κοινωνία θα αντιδράσει πιο αποτελεσματικά και πιο αποφασιστικά. Σας ευχαριστώ πολύ και ελπίζω αυτό το Συνέδριο να είναι μια ακόμη αφορμή για την μεγαλύτερη συνειδητοποίηση του προβλήματος από την ελληνική κοινωνία. Ελπίζω να βρούμε ακόμη μεγαλύτερη ανταπόκριση από την ελληνική κοινωνία και κυρίως από τις ίδιες τις γυναίκες.

Ευχαριστώ

ΕΦΗ ΜΠΕΚΟΥ Πρόεδρος - Γενική Γραμματέας Ισότητας

Κυρία Υπουργέ

Ευχαριστούμε θερμά για την εισήγηση, η οποία έδωσε και το θεωρητικό πλαίσιο που εξηγεί τους ιστορικούς και κοινωνικούς λόγους για την βία κατά των γυναικών. Δώσατε την έκταση του φαινομένου σε όλες τις μορφές καθώς και τις πολιτικές, αυτές που βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη και κυρίως αυτές που σχεδιάζονται και τονίσατε βεβαίως την αναγκαιότητα συνεργασίας της Πολιτείας με την Αυτοδιοίκηση και τον ιδιωτικό τομέα, καθώς και με εθελοντικές οργανώσεις.

Πραγματικά, η αντιμετώπιση ενός τέτοιου φαινομένου δεν είναι μόνο ευθύνη της Κυβέρνησης ή της Πολιτείας -όχι γιατί είναι θέμα κονδυλίων ή υποδομών- αλλά γιατί πρέπει να γίνει κοινωνική συνείδηση ότι δεν μπορεί πλέον μια κοινωνία να ανέχεται τέτοιου είδους φαινόμενα.

να στον 21ο αιώνα. Το να χτίσουμε μια κοινωνία αλληλεγγύης θα πρέπει να είναι μια από τις προτεραιότητες, που σε επίπεδο Κυβέρνησης, νομίζω ότι έχουμε.

Ευχαριστώ θερμότατα και νομίζω ότι με βάση το πλαίσιο που εξήγγειλε η Υπουργός έχουμε την δυνατότητα πλέον και τη δύναμη, με πολύ πιο έγκυρο, πιο σταθερό και πιο ολοκληρωμένο τρόπο να σχεδιάσουμε και να υλοποιήσουμε πολιτικές. Αυτό πραγματικά δεσμευόμαστε να κάνουμε.

Στη συνέχεια να ευχαριστήσουμε και μερικές από τις διακεκριμένες κυρίες που κατάφεραν να βρίσκονται κοντά μας. Στη διάρκεια της διαδικασίας ήρθε και η βουλευτής του ΠΑΣΟΚ, κυρία Φωφώ Γεννηματά, την οποία ευχαριστούμε και θα καλέσουμε αργότερα να έχει το λόγο.

Για την ώρα, θα καλέσουμε την πρώην επίτροπο, την κυρία Anita Gradin, η οποία είναι και επίσημα καλεσμένη για ένα ολιγόλεπτο χαιρετισμό. Αύριο θα παρακολουθήσουμε την εισήγηση της κυρίας Gradin, η οποία ήταν η ψυχή της καμπάνιας κατά της βίας και αυτό δηλώθηκε κι επίσημως στην διάρκεια του διήμερου Ευρωπαϊκού Συνεδρίου που έγινε στη Λισσαβόνα, τον περασμένο μήνα, για την εκτίμηση των αποτελεσμάτων της έρευνας και της καμπάνιας κατά της βίας.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

ANITA GRADIN *Πρώην Επίτροπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής*

Κυρία Υπουργέ και φίλες μου, σας ευχαριστώ πολύ.

Είναι μεγάλη ευχαρίστησή μου που βρίσκομαι κοντά σας και σας ευχαριστώ θερμά για την προσκλήση στο Συνέδριο.

Μεγάλωσα στη Σουηδία. Θυμάμαι ότι όταν ήμουν μικρή θεωρούσα πολλές φίλες της μητέρας μου πάρα πολύ αδέξιες, γιατί τις έβλεπα να έχουν μώλωπες, γρατσουνιές και διάφορα σημάδια στο σώμα τους και δεν καταλάβαινα πως αυτά είχαν γίνει. Τώρα γνωρίζω πολύ καλά ότι δεν ήταν αδέξιες, αλλά κακοποιούνταν συστηματικά από τους συντρόφους τους. Βεβαίως θα μπορούσαν κάλλιστα να απευθυνθούν στην αστυνομία και ίσως η ενδοοικογενειακή βία προς αυτές να είχε σταματήσει εκεί. Αυτό όμως δυστυχώς δεν συνέβαινε.

Όπως τόνισε και η κυρία Παπανδρέου προηγουμένως, για πολύ καιρό η ενδοοικογενειακή βία ήταν κλειστό ζήτημα. Δεν μπορούσε καμιά γυναίκα να στείλει στα δικαστήρια τον σύντροφό της, το παιδί της ή τον άνθρωπο με τον οποίο συζούσε. Χρειάστηκε να περάσουν πολλά χρόνια για να συμβεί κάτι τέτοιο. Σήμερα, καταγγέλλεται σαν γεγονός και μπορούμε να μιλάμε για το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας. Υπάρχει επίσης μια πάρα πολύ καλή συνεργασία, τουλάχιστον σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όχι μόνο συνεργαζόμαστε για να αντιμετωπίσουμε το φαινόμενο αλλά δουλέψαμε για να γίνει κι αυτή η καμπάνια, η οποία φέρνει το θέμα στο προσκήνιο και στην επικαιρότητα.

Η βία κατά των γυναικών έχει αναγνωρισθεί, λοιπόν, σαν ανθρώπινο δικαίωμα της γυναίκας και υπάρχει πολιτική αντιμετώπισης μετά από τη διεθνή διάσκεψη του ΟΗΕ στο Πεκίνο, το 1995. Αύριο, θα έχω την ευκαιρία να πω περισσότερα για αυτό.

Σας ευχαριστώ πολύ.

ΕΦΗ ΜΠΕΚΟΥ Πρόεδρος – Γενική Γραμματέας Ισότητας

Ευχαριστούμε την κυρία Gradin και περιμένουμε αύριο με πολύ ενδιαφέρον να ακούσουμε τις λεπτομερείς αναλύσεις που θα κάνει για το θέμα. Να καλέσουμε στο βήμα για ένα σύντομο χαιρετισμό την κυρία Σταματοπούλου, την αναπληρώτρια διευθύντρια στον ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Την ευχαριστούμε ιδιαίτερω που είναι κοντά μας. Είχαμε την ευκαιρία να εργαστούμε πρόσφατα, στη Νέα Υόρκη, με όλα τα κράτη-μέλη, προκειμένου να έχουμε μια διακήρυξη που όχι απλώς θα ακολουθεί τις συμφωνημένες αποφάσεις του Πεκίνου, αλλά θα ανοίξει νέους δρόμους για τις κατακτήσεις των γυναικών στον 21ο αιώνα.

Κυρία Σταματοπούλου ευχαριστούμε που είσατε κοντά μας και έχετε το λόγο.

ΕΛΣΑ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ Αναπληρώτρια Διευθύντρια της Ύπατης Αρμοστείας για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του ΟΗΕ

Κυρία Υπουργέ, κυρία Γενική Γραμματέα της Ισότητας, κυρία Πρόεδρε του ΚΕΘΙ, κυρίες φίλες.

Εκ μέρους της Ύπατης Αρμοστείας για τα ανθρώπινα δικαιώματα του ΟΗΕ, θα ήθελα πρώτα από όλα να συγχαρώ όλους τους οργανωτές και τους χορηγούς για τη θαυμάσια αυτή πρωτοβουλία του Συνεδρίου.

Θα ήθελα επίσης να μεταφέρω σε όλες και όλους τους θερμούς χαιρετισμούς της κυρίας Μαίρη Ρόμπινσον, Ύπατη Αρμοστής για τα ανθρώπινα δικαιώματα, η οποία συστηματικά ενθαρρύνει τέτοιες πρωτοβουλίες για το σεβασμό των δικαιωμάτων των γυναικών. Να προσθέσω ακόμα ότι όταν είπα σε τρεις φίλους, ότι θα ερχόμουν, οι δύο από αυτούς που είναι γυναίκες μου είπαν: «Μη υπάρχει αυτό το φαινόμενο; Δεν το πολυπιστεύουμε». Το τρίτο άτομο, ένας άντρας, μου είπε: «Τι θα καταφέρετε με ένα τέτοιο συνέδριο;» σαν να ήταν η προσπάθεια αυτή σταγόνα στον ωκεανό.

Πιστεύω, ότι όλες και όλοι που βρισκόμαστε σήμερα εδώ διαφωνούμε με τις δύο παραπάνω θέσεις. Ο ΟΗΕ θεωρεί το θέμα της βίας κατά των γυναικών σαν θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αγγίζει την ουσία της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και που χρειάζεται σφαιρική αντιμετώπιση από τους πολίτες, τη πολιτεία, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, τα ερευνητικά κέντρα και όλους εμάς. Η απαρχή τέτοιων προσπαθειών, όπως ξέρουμε, είναι πάντα η συνειδητοποίηση του προβλήματος.

Για το λόγο αυτό θα ήθελα να καλέσω όλους και όλες «να σπάσουμε τη σιωπή», όπως μοι παροτρύνει ο τίτλος του Συνεδρίου. Εύχομαι το Συνέδριο να είναι ένας πολύ σημαντικός καταλυτής για τη συστηματική κινητοποίηση και τον αγώνα όλων μας, διότι για αγώνα πρόκειται. Αποχωρήσουμε με αισιοδοξία και πολύ δυναμισμό.

Καλή μας επιτυχία

ΕΦΗ ΜΠΕΚΟΥ Πρόεδρος – Γενική Γραμματέας Ισότητας

Να σας ευχαριστήσουμε για την ουσιαστική και σύντομη παρέμβασή σας και να καλέσουμε με αμέσως τη βουλευτή του ΠΑΣΟΚ, την κυρία Φώφη Γεννηματά, για ένα σύντομο χαιρετισμό. Την ευχαριστούμε που βρίσκεται σήμερα κοντά μας.

ΟΛΟΓΗ ΓΕΝΝΗΜΑΤΑ Βουλευτής ΠΑΣΟΚ

Καταρχάς, θα ήθελα κι εγώ από τη μεριά μου να σας συγχαρώ για αυτή την πάρα πολύ σημαντική πρωτοβουλία. Πρέπει να πω ότι πράγματι καθώς ερχόμουν σκεφτόμουν αν το φαινόμενο έχει τόσο μεγάλη έκταση κι αν είναι τόσο κοντά μας, αν έχει φτάσει και στις δικές μας τις γειτονιές.

Βλέποντας έξω στον διάδρομο αυτές τις φωτογραφίες ομολογώ ότι σοκαρίστηκα. Επειδή ήδη ακούστηκαν πολλά από πολύ ειδικότερα στόματα θα ήθελα να σταθώ μόνο σε τρία σημεία. Πρώτα πιστεύω ότι το σημαντικότερο και το πρώτο βήμα είναι να σπάσουμε τη σιωπή. Ένα πρόβλημα για να το αντιμετωπίσουμε, να το λύσουμε πρέπει πριν από όλα να το καταγράψουμε. Και είναι βέβαιο ότι αυτές οι γυναίκες, τα θύματα της κακοποίησης για να σπάσουν τη σιωπή τους έχουν ανάγκη από ασφάλεια. Πρέπει να νιώσουν τη σιγουριά και τη φροντίδα της πολιτείας, της τοπικής αυτοδιοίκησης, των εθελοντών, της κοινωνίας.

Το δεύτερο σημείο στο οποίο θέλω να σταθώ είναι ότι αφού καταφέρουμε να σπάσουμε τη σιωπή, αφού καταγράψουμε τα φαινόμενα έτσι όπως γίνονται γύρω μας, είναι ίσως σκόπιμο να δούμε τι είναι αυτό που οδηγεί στη βία. Να θεραπεύσουμε, να προλάβουμε. Νομίζω ότι ίσως είναι και το πιο σημαντικό γιατί καμιά φορά και οι θύτες έχουν υπάρξει θύματα, είναι οι ίδιοι άνθρωποι που έχουν ανάγκη από υποστήριξη.

Το τρίτο και τελευταίο σημείο, για το οποίο δεν άκουσα κάτι μέχρι τώρα, είναι τα αθώα μέσα των παιδιών, που πολύ συχνά γίνονται παρατηρητές αυτών των γεγονότων των οποίων η ψυχή τραυματίζεται. Και ακόμη συχνότερα είναι και τα ίδια θύματα κακοποίησης μέσα στην οικογένεια γιατί η βία δεν σταματάει στη γυναίκα. Δυστυχώς επεκτείνεται και στα παιδιά.

Εύχομαι αυτή να είναι η αρχή μιας μεγάλης προσπάθειας, μιας επιτυχημένης προσπάθειας και εύχομαι να έχουμε σύντομα, πολύ σύντομα, αποτελέσματα. Από τη μεριά μου θέλω να διαβεβαιώ ότι θα κάνω ότι περνάει από το χέρι μου.

Ευχαριστώ πολύ

ΕΙΣΗ ΜΠΕΚΟΥ Πρόεδρος - Γενική Γραμματέας Ισότητας

Ευχαριστούμε και εμείς. Να καλέσουμε τώρα την κυρία Αντιγόνη Καραλή-Δημητριάδη, την πρόεδρο του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας που θα σας παρουσιάσει στο σύνολό τους τις φάσεις και ενέργειες της ενημερωτικής καμπάνιας ενάντια στη βία κατά των γυναικών. Αμέσως μετά η Υπουργός θα εγκαινιάσει την έκθεση φωτογραφίας της Αμερικανίδας φωτογράφου Donna Ferrato.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΚΑΡΑΛΗ-ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ Πρόεδρος του ΚΕΘΙ (Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας)

Κυρία Υπουργέ, κυρία Γενική Γραμματέα, εκλεκτοί Σύεδροι, φίλες και φίλοι,

Το ΚΕΘΙ σας καλωσορίζει και σας ευχαριστεί ιδιαίτερα για την παρουσία σας στο Συνεδριό μας.

Είναι για μας μια ξεχωριστή ημέρα γιατί σήμερα ολοκληρώνεται η 6μηνη καμπάνια ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών. Μαζί θα αποτιμήσουμε αυτήν τη δραστηριότητα, θα αξιολογήσουμε τα αποτελέσματα και με βάση τα συμπεράσματα θα προγραμματίσουμε τη δράση μας για το μέλλον.

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας έχει αναδείξει την αντιμετώπιση της βίας κατά των Γυναικών σαν μία από τις πρώτες προτεραιότητες της πολιτικής της, αναγνωρίζοντας ότι η βία στην οικογένεια είναι ένα τεράστιο κοινωνικό πρόβλημα που καλύπτεται συστηματικά με τη σιωπή των θυμάτων, των δραστών, του άμεσου περιβάλλοντος των συγγενών και φίλων και του κοινωνικού συνόλου.

Το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, μέσα στο πλαίσιο της πανευρωπαϊκής εκστρατείας που υλοποιεί η Γενική Γραμματεία Ισότητας με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ανέλαβε να σπάσει αυτό το τείχος της σιωπής πραγματοποιώντας πανελλαδική καμπάνια ενημέρωσης. Σκοπός αυτής της καμπάνιας είναι η δημοσιοποίηση του προβλήματος και η ευαισθητοποίηση τόσο της κοινής γνώμης, όσο και των αρμόδιων φορέων, καθώς και η προτροπή προς τις γυναίκες - θύματα να καταγγείλουν το γεγονός.

Η καμπάνια αυτή ξεκίνησε στις αρχές του 2000 με το σύνθημα «ΣΠΙΑΣΤΕ ΤΗ ΣΙΩΠΗ» με γιγαντοαφίσες σε όλη την Ελλάδα, με συνέντευξη τύπου της ΓΓΙ και της ΕΕ στην Αθήνα, με μετάδοση τηλεοπτικού και ραδιοφωνικού κοινωνικού μηνύματος σε εθνικούς και τοπικούς σταθμούς και κανάλια σε πανελλαδικό επίπεδο, με περίπτερα και διανομή εντύπου υλικού με εκδηλώσεις - διαλέξεις με συνεργασία γυναικείων οργανώσεων και φορέων για ενημέρωση του κοινού στην Αθήνα και σε άλλες πόλεις όπου υπάρχουν παραρτήματα του ΚΕΘΙ (Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Βόλο και Ηράκλειο).

Η καμπάνια θα ολοκληρωθεί με την διανομή 6.000.000 εντύπων για τη βία κατά των γυναικών που με την ευγενική χορηγία της ΔΕΗ και των ΕΛΤΑ (μέσω των λογαριασμών) θα φτάσει σαν μήνυμα σε κάθε σπίτι της χώρας μας σταδιακά μέσα στους επόμενους 2-3 μήνες.

Η ανθρώπινη ελευθερία και αξιοπρέπεια χάνουν την αξία τους όταν η βία ασκείται από τους ισχυρότερους προς τους αδύναμους που στην προκειμένη περίπτωση είναι η βία των ανδρών με θύματα τις γυναίκες, τα παιδιά και τους ηλικιωμένους. Και εμείς τι κάνουμε; Συνηθίσαμε να αδιαφορούμε γι αυτά που συμβαίνουν πίσω από «κλειστά παράθυρα» και μας «βολεύει» να λέμε ότι πρόκειται για αυστηρά οικογενειακή υπόθεση, άρα δεν μας αφορά και δεν έχουμε υποχρέωση, ούτε και δικαίωμα να επέμβουμε.

Όμως η βία είναι έγκλημα όπου κι αν συμβαίνει και έχει πια αποδειχθεί ότι οι «ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΙΝΔΥΝΕΥΟΥΝ ΝΑ ΠΕΣΟΥΝ ΘΥΜΑΤΑ ΒΙΑΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑ ΕΞΩ ΑΠΟ ΑΥΤΟ»! Η βία κατά των γυναικών εκδηλώνεται δυστυχώς με πολλές και διαφορετικής βαρύτητας εγκληματικές πράξεις κάθε φορά. Αν αυτές οι πράξεις συνέβαιναν έξω από το σπίτι θα υπήρχε τιμωρία από το νόμο και θα καταδικάζονταν σίγουρα από την κοινωνία.

Τι μας λένε οι στατιστικές στην Ευρώπη (ευρωβαρόμετρο ΕΕ);

- 1 στις 5 γυναίκες υπήρξε θύμα ξυλοδαρμού τουλάχιστον μία φορά στη ζωή της από τον άνδρα της ή σύντροφό της
- Το 1/3 των γυναικών που φτάνουν στα επείγοντα περιστατικά των νοσοκομείων είναι κακοποιημένες από ενδοοικογενειακή βία
- 1 στις 2 δολοφονημένες γυναίκες κάθε χρόνο σκοτώνεται από τον τωρινό ή τον πρώην σύντροφό της

Αλλά η βία κατά των γυναικών δεν είναι μόνο σωματική. Η βία κατά των γυναικών είναι και ψυχολογική, είναι και οικονομική. Η αλήθεια είναι οι γυναίκες κάτω από τέτοιες συνθήκες χάνουν τον αυτοσεβασμό και την αυτοπεποίθησή τους και νιώθουν παγιδευμένες σε αδιέξοδο.

Παγιδεύονται στη σιωπή που καλύπτει τη βία εναντίον τους! Αυτό μας αφορά όλους μας.

- Γι αυτό πρέπει να σπάσουμε τη σιωπή
- Να πάψουμε ν' ανεχόμαστε την άσκηση βίας στις γυναίκες
- Να δείξουμε αλληλεγγύη και συμπαράσταση στις γυναίκες - θύματα, γιατί
Η ΑΝΟΧΗ ΕΙΝΑΙ ΣΥΝΕΝΟΧΗ!

Για τις επόμενες δύο μέρες στο Συνέδριό μας, όπως ήδη έχετε ενημερωθεί από το πρόγραμμα, θα έχουμε την ευκαιρία να αναπτύξουμε τις 3 βασικές ενότητες:

- ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:
ΟΡΙΣΜΟΣ - ΑΙΤΙΑ - ΕΝΤΑΣΗ
- ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
- ΣΠΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΣΙΩΠΗ - ΤΟ ΘΕΜΑ ΣΤΑ ΜΜΕ

Θεωρώ εξαιρετική ευκαιρία το γεγονός της παρουσίας και συμμετοχής εκλεκτών προσωπικοτήτων από την Ελλάδα και το εξωτερικό, την εκπροσώπηση από υπουργεία και αρμόδιους κυβερνητικούς φορείς και φορείς της Νομαρχιακής & Τοπικής Αυτοδιοίκησης, από γυνακείες οργανώσεις, δημοσιογράφους, πανεπιστημιακούς, νομικούς και εξειδικευμένους συνεργάτες και ιδιαίτερα θέλω να αναφερθώ στην Υπουργό, κυρία Βάσω Παπανδρέου και στην ΓΠ, κυρία Έφη Μπέκου που η σημερινή τους παρουσία και οι ομιλίες τους επιβεβαιώνουν την αμέριστη στήριξη τους αλλά και την αποφασιστικότητά τους για την αντιμετώπιση αυτού του τεράστιου κοινωνικού προβλήματος.

Τέλος, θέλω να αναφερθώ στη στήριξη και ευγενική χορηγία της εταιρείας Philip Morris και τη σπουδαιότητα τέτοιων πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων.

Έφη ΜΠΕΚΟΥ Πρόεδρος - Γενική Γραμματέας Ισότητας

Ευχαριστούμε όλους για τη προσοχή σας. Στη συνέχεια, θα έχετε την ευκαιρία να δείτε την έκθεση και να συνηθηθείτε με την κυρία Donna Ferrato, την φωτογράφο που βρίσκεται κοντά μας. Ελπίζουμε να είσαστε κοντά μας και αύριο. Η αυριανή ημέρα έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Α' ΜΕΡΟΣ - ΔΕΥΤΕΡΗ ΗΜΕΡΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ 16 Ιουνίου 2000**ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:
ΟΡΙΣΜΟΣ - ΑΙΤΙΑ - ΕΚΤΑΣΗ**

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΥΣΗΣ Πρόεδρος - Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Αντιπρόεδρος ΚΕΘΙ,
Μέλος της διυπουργικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Βίας

Αντιλαμβάνομαι ότι μια Παρασκευή τόσο ζεστή, ενδεχόμενα αποτρέπει πολλούς από το να κατέβουν στην Αθήνα ή να θέλουν να συζητήσουν ένα εξίσου καυτό θέμα. Νομίζω ότι θα τους αποζημιώσει το πάνελ που έχουν διαμορφώσει οι διοργανωτές, στο οποίο εκφράζονται όλες οι πτυχές του θέματος. Η ενδοοικογενειακή βία είναι ένα ζήτημα σχέσεων, ένα ζήτημα δικαίου, ένα ζήτημα κοινωνικής αντιληψης. Αλλά είναι ταυτόχρονα ζήτημα πολιτισμού, και πολιτικής.

Θα ήταν όμως άδικο, αν δεν ξεκινούσαμε από τη παρουσία του προγράμματος του Κέντρου Ερευνών Θεμάτων Ισότητας, «Σπάστε τη Σιωπή» που αποτέλεσε τη βάση και το ερέθισμα για να γίνει αυτή η διημερίδα. Παρακαλώ λοιπόν τον κύριο Αλέξανδρο Δεληστάθη, συντονιστή του προγράμματος και σύμβουλο του ΚΕΘΙ να έρθει στο βήμα για να μας αναπτύξει το πρόγραμμα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΕΛΗΣΤΑΘΗΣ Συντονιστής του Προγράμματος - Σύμβουλος ΚΕΘΙ

Παρουσίαση Προγράμματος ΚΕΘΙ «ΣΠΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΣΙΩΠΗ»

Σας ευχαριστώ πολύ.

Καλημέρα σας, είμαι ο Αλέξανδρος Δεληστάθης, στέλεχος του ΚΕΘΙ και συντονιστής της εκστρατείας «Σπάζοντας τη Σιωπή», η οποία μας δίνει και την ευκαιρία να βρεθούμε σήμερα εδώ. Τυχαίνει να ανοίγω τις εργασίες του Συνεδρίου για καθαρά τυπικούς λόγους. Θα ήθελα όμως, αν μου επιτρέπετε, λίγα προσωπικά σχόλια.

Στο ΚΕΘΙ βρίσκομαι από το 1994, τη χρονιά δηλαδή που ιδρύθηκε και με εξαίρεση ενάμιση χρόνο απουσίας, παραμένω μέχρι σήμερα, ένας από τους λίγους άνδρες, τόσο του ΚΕΘΙ όσο και της Γενικής Γραμματείας Ισότητας. Ομολογώ ότι ακόμα νοιώθω αμηχανία όταν καλούμε να μιλήσω είτε σε κόσμο, είτε ιδιωτικά. Και να εξηγήσω το τι δουλειά έχει ένας άνδρας ανάμεσα σε φεμινίστριες. Ακούω σχόλια από άνδρες και από γυναίκες του τύπου «Γιατί συμμαχείς με τον εχθρό;», «Τι δουλειά έχεις και ασχολείσαι με τα γυναικεία ζητήματα;».

Πιστεύω, ότι η απάντηση είναι μία. Δεν μπορείς να υποστηρίξεις ότι είσαι υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όταν αυτά δεν αναγνωρίζονται και καταπατούνται για το μισό και ίσως περισσότερο πληθυσμό του πλανήτη. Δεν μπορείς να υποστηρίξεις ότι είσαι υπέρ των ίσων ευκαιριών και δικαιωμάτων, όταν αυτά δεν αναγνωρίζονται για το μισό και ίσως το περισσότερο πληθυσμό του κόσμου. Προσωπική μου άποψη είναι ότι η ισότητα των δύο φύλλων δεν είναι κάτι που αφορά τις γυναίκες, είναι κάτι που αφορά εξίσου και τους άνδρες, είναι μια επίδιωξη που θα πρέπει να είναι κοινή και ένας αγώνας που θα πρέπει να κάνουμε μαζί.

Η πραγματικότητα βέβαια είναι κάπως διαφορετική. Ζούμε σε μια κοινωνία που παρότι το δηλώνει, ότι, δηλαδή, αυτά τα θέματα έχουν κατακτηθεί στην πράξη, δείχνει ότι υπάρχει ακόμη ένα αρκετά μεγάλο θέμα: η κατάκτηση της ισότητας. Ζούμε σε ένα περιβάλλον που θεωρεί απολύτως φυσιολογικό ότι το ένα φύλλο έχει περισσότερα δικαιώματα από το άλλο, ένα περιβάλλον που εξακολουθεί να μεγαλώνει τα νέα παιδιά με τα στερεότυπα του παρελθόντος. Η γυναίκα πρέπει να υποτάσσεται στην εξουσία του άνδρα, ο άνδρας πρέπει να φοβάται την ανεξαρτησία της γυναίκας γιατί αποτελεί κίνδυνο στα κεκτημένα του.

Όπως έλεγε, σε μια συνέντευξη ένα νεαρό κορίτσι σε περιοδικό ευρείας κυκλοφορίας, το οποίο διαβάζεται από νεαρά κορίτσια: «...αν ο άνδρας που αγαπώ μου ρίξει και δύο τρεις σφαλιάρες από αγάπη, θα το δεχθώ. Αν το ξανακάνει τρεις- τέσσερις φορές τότε θα τον παρατήσω». Αυτό που δεν μπορώ να καταλάβω είναι ποια είναι ακριβώς αυτή η αγάπη που πληγώνει. Δεν νοείται να υπάρχει αγάπη, η οποία πληγώνει. Ο καθένας και η καθεμία πρέπει να νοιώθει ασφαλής μέσα σε μια σχέση. Πρέπει να νοιώθει την αποδοχή την αγάπη, την υποστήριξη σε μια κοινή πορεία. Για αυτό ακριβώς η βία που ασκείται κατά της γυναίκας μέσα στην οικογένεια, δηλαδή μέσα σε μια συζυγική ή σε μια συντροφική σχέση, είναι η χειρότερη μορφή βίας, γιατί ο χώρος που ο καθένας και η καθεμία θα έπρεπε να νοιώθει απόλυτη ασφάλεια, είναι ο χώρος που μετατρέπεται σε καθημερινό εφιάλτη.

Η εκστρατεία του ΚΕΘΙ για την ενημέρωση για τη βία κατά των γυναικών μέσα στην οικογένεια ήταν κάτι που από τη πρώτη στιγμή με κέρδισε. Είναι ίσως η πρώτη φορά που αυτό το θέμα συζητείται σε τόση μεγάλη κλίμακα, με δράσεις που έχουν καλύψει πέντε μεγάλες πόλεις της Ελλάδος. Είναι ένα θέμα ταμπού. Είναι κάτι για το οποίο συνήθως δεν συζητάμε. Είναι κάτι που συμβαίνει πίσω από κλειστά παράθυρα και παράθυρα που κανείς δεν έχει την πραγματική επιθυμία να ανοίξει.

Το ΚΕΘΙ αποφάσισε να το κάνει και δεν είναι τυχαίο. Από το 1988, η Γενική Γραμματεία Ισότητας έχει ιδρύσει το κέντρο υποδοχής κακοποιημένων γυναικών στην οδό Μάρνης. Το Δεκέμβριο του 1999 ίδρυσε το δεύτερο κέντρο υποδοχής στον Πειραιά. Τον Ιανουάριο του 2000, με πρωτοβουλία της Υπουργού, κυρίας Βάσως Παπανδρέου, συστάθηκε διυπουργική Επιτροπή για την κατάργηση της βίας κατά των γυναικών. Στην Επιτροπή αυτή συμμετέχουν, εκτός από το Υπουργείο Εσωτερικών και τη Γενική Γραμματεία, το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και το Υπουργείο Υγείας-Πρόνοιας. Και πιστεύω ότι σύντομα θα συνεργαστούμε και με το Υπουργείο Δικαιοσύνης και το Υπουργείο Παιδείας.

Η ευκαιρία μας δόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία, με πρωτοβουλία της, ξεκίνησε μια πανευρωπαϊκή εκστρατεία ενημέρωσης για τη βία κατά των γυναικών μέσα στην οικογένεια. Ήταν μια πρωτοβουλία που ηγήθηκε η κυρία Anita Gradin που έχουμε την τιμή να έχουμε σήμερα κοντά μας. Το περισσότερο από το υλικό που έχουμε χρησιμοποιήσει είναι της ίδιας της Επιτροπής, η οποία μας έδωσε και το δικαίωμα να το προσαρμόσουμε στις δικές μας συνθήκες και ανάλογα με τις δικές μας ανάγκες.

Ξεκινώντας το πρόγραμμα, σε επίπεδο σχεδιασμού, σκεφτήκαμε πάρα πολύ για το ποιος θα έπρεπε να είναι ο αποδέκτης όλης αυτής της εκστρατείας. Επιλέξαμε συνειδητά σε αυτή τη φάση να έχουμε δύο αποδέκτες. Σίγουρα ο ένας είναι οι ίδιες οι γυναίκες που είναι θύματα βίας μέσα στην οικογένεια, οι οποίες θα πρέπει να πάρουν το θάρρος να βγουν να το καταγγείλουν και να αναζητήσουν τις λύσεις. Ο δεύτερος αποδέκτης, είμαστε όλοι εμείς, είτε άνδρες είτε γυναίκες, που είμα-

στε μάρτυρες περιστατικών, που βλέπουμε αυτό το πράμα να συμβαίνει, αλλά έχουμε συνηθίσει να νομίζουμε ότι είναι μια ιδιωτική υπόθεση και ότι δεν έχουμε κανένα δικαίωμα παρέμβασης.

Για το λόγο αυτό τα κεντρικά μηνύματα της καμπάνιας ήταν δύο. Το «Σπάστε τη Σιωπή» ήταν μια προτροπή προς όλους και όλες. Το δεύτερο μήνυμα ήταν «Η Βία στην Οικογένεια είναι Έγκλημα» και ως έγκλημα πρέπει να καταγγέλλεται, είτε από αυτόν που είναι θύμα, είτε από αυτόν που είναι μάρτυρας ενός τέτοιου περιστατικού. Η πρόθεση μας ήταν να προκαλέσουμε κι αυτό πιστεύω ότι το καταφέραμε με την επιλογή της κεντρικής εικόνας της καμπάνιας: η γυναίκα τυλιγμένη σε ένα σελοφάν, η γυναίκα φυλακισμένη, εγκλωβισμένη θέλει να ξεφύγει.

Η εκστρατεία κράτησε λιγότερο από 6 μήνες και σήμερα ολοκληρώνεται. Ο χρόνος ήταν λίγος, αλλά πιστεύω ότι πετύχαμε τους αρχικούς στόχους και ίσως πετύχαμε και κάτι περισσότερο. Καταφέραμε να φέρουμε το θέμα στο προσκήνιο, να «ξυπνήσουμε» το ενδιαφέρον των μέσων μαζικής ενημέρωσης και κυρίως να βοηθήσουμε γυναίκες στο να αναζητήσουν βοήθεια από τα εξειδικευμένα κέντρα, να έρθουν σε επαφή και να μιλήσουν για το πρόβλημα τους.

Σήμερα, λοιπόν, ολοκληρώνεται η εκστρατεία αλλά αυτό σημαίνει ότι σταματάει η προσπάθεια που έχει αναλάβει το ΚΕΘΙ. Αυτή δεν είναι η μόνη εκστρατεία ενημέρωσης. Θέλω να πιστεύω ότι θα ακολουθήσουν άλλες και με διαφορετικούς αποδέκτες. Είναι κατά τη γνώμη μου πολύ σημαντικό να προσεγγίσουμε και τους άνδρες, είτε είναι δράστες, είτε είναι αδιάφοροι προς το θέμα. Θα πρέπει να βρούμε τους τρόπους να ευαισθητοποιήσουμε κι αυτούς. Το ΚΕΘΙ έχει ξεκινήσει ήδη τη διενέργεια μιας βιβλιογραφικής έρευνας σχετικά με τη βία κατά των γυναικών.

Βρισκόμαστε επίσης στη διαδικασία σύναψης συνεργασιών με διακρατικούς φορείς, από το Βέλγιο και τη Φιλανδία, που θα αποτελέσουν μια προσπάθεια να βρούμε τους τρόπους για την ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικών και μαθητών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ήδη το ΚΕΘΙ λειτουργεί σε πέντε πόλεις της Ελλάδας, μονάδες κοινωνικής παρέμβασης που παρέχουν συμβουλευτική σε γυναίκες με ιδιαίτερα κοινωνικά χαρακτηριστικά. Κλείνοντας, θα ήθελα να σας περιγράψω σύντομα όλες τις δράσεις της εκστρατείας.

Μία από τις πιο σημαντικές ήταν η παραγωγή ενός τηλεοπτικού μηνύματος που έπαιξε σε τηλεοπτικούς σταθμούς καθώς και η παραγωγή αντίστοιχου ραδιοφωνικού μηνύματος που έπαιξε σε ραδιοφωνικούς σταθμούς σε όλη την Ελλάδα, τον Μάρτιο του 2000.

Όταν ξεκινήσαμε την καμπάνια, από την 1η έως τις 15 Ιανουαρίου, γιγαντοαφίσες κολλήθηκαν σε σημεία όλης της Ελλάδας. Οι γιγαντοαφίσες είχαν την εικόνα της εγκλωβισμένης γυναίκας και το σύνθημα μας «Σπάστε τη Σιωπή». Ήταν μία αρκετά πετυχημένη δράση. Σήμερα, υπάρχει κόσμος που έρχεται στο ΚΕΘΙ βλέπει την εικόνα -την έχουμε σε διάφορους χώρους στα γραφεία- και επιμένει ότι μόλις εχθές είδε αναρτημένη τη γιγαντοαφίσα. Σαν μέσο, λοιπόν, απέδειξε ότι είχε μια χρησιμότητα, μια διάρκεια πέρα από τη πραγματικότητα. Μπορεί να διήρκεσε μόνο 15 ημέρες, δείχνει όμως ότι άγγιξε πάρα πολύ κόσμο.

Τυπώσαμε επίσης 6.000.000 μονόφυλλα που θα μοιραστούν σε όλα τα νοικοκυριά της χώρας, μέσα από τους λογαριασμούς της ΔΕΗ. Η δράση αυτή θα ξεκινήσει μέσα στον Ιούνιο, που σημαίνει ότι τον Ιούλιο και μέχρι τον Αύγουστο τα νοικοκυριά ολόκληρης της χώρας θα έχουν παραλάβει ένα ενημερωτικό μονόφυλλο για την βία μέσα στην οικογένεια. Τυπώσαμε επίσης ένα 20σελίδο έντυπο, το οποίο παρέχει πληροφορίες και συμβουλές όχι μόνο προς τις γυναίκες-θύματα αλλά και προς όλους εμάς σχετικά με το τι μπορούμε να κάνουμε για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Τυπώθηκε και μια σειρά έξι αφισών και ήδη βρισκόμαστε σε συνεννόηση με το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και με το Υπουργείο Υγείας-Πρόνοιας, ώστε αυτές οι αφίσες να μοιραστούν στα αστυνομικά τμήματα και στους νοσοκομειακούς χώρους των επειγόντων περιστατικών -τουλάχιστον στις μεγάλες πόλεις-. Στο διάστημα, από 22 έως και 25 Μαΐου πραγματοποιήσαμε παράλληλες ενημερωτικές εβδομάδες σε τέσσερις πόλεις της Ελλάδος (Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Βόλο και Ηράκλειο). Θέλω να τονίσω ότι η ανταπόκριση του κόσμου, γυναικών και ανδρών, σε αυτές τις εβδομάδες ενημέρωσης ήταν πραγματικά μη αναμενόμενη. Ήταν πάρα πολύς ο κόσμος που θέλησε να ενημερωθεί και να συζητήσει με τα στελέχη του ΚΕΘΙ για το θέμα.

Κλείνουμε με αυτό το Συνέδριο και πιστεύω ότι θα μας βοηθήσει γιατί θα είναι ένα νέο ξεκίνημα. Θα είναι για μας η αφορμή για να δούμε τι μπορούμε να κάνουμε μετά από αυτή την εκστρατεία. Δεν θα ήθελα να χρησιμοποιήσω περισσότερο χρόνο, αλλά θεωρώ υποχρέωση του ΚΕΘΙ, να ευχαριστήσει όλους εκείνους τους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς που έκαναν την καμπάνια αυτή τόσο αποτελεσματική. Η χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και από την Γενική Γραμματεία Ισότητας δεν ήταν αρκετή για μια τέτοια ευρεία καμπάνια.

Τα ΕΛΤΑ, για τη δωρεάν αποστολή των 6.000.000 μονόφυλλων, έκαναν μια πολύ σημαντική χορηγία που αν αποτιμηθεί σε χρήματα φτάνει τα 240.000.000 δραχμές. Η ΔΕΗ, επίσης που δέχθηκε να στείλει το μονόφυλλο ενημερωτικό μαζί με τους λογαριασμούς, οι εταιρείες που μας βοήθησαν να φτιάξουμε το τηλεοπτικό και το ραδιοφωνικό μήνυμα και την γιγαντοαφίσα. Η PHILIP MORRIS, η οποία είναι χορηγός της αποψινής συνάντησης καθώς και της έκθεσης φωτογραφίας της Donna Ferrato. Ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους και όλες που βοήθησαν, που ανταποκρίθηκαν, που θέλησαν να ενημερωθούν από το ΚΕΘΙ. Ελπίζω πολύ σύντομα να μας δοθεί η ευκαιρία να ξαναβρεθούμε με μια νέα εκστρατεία.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΥΣΗΣ Πρόεδρος - Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Αντιπρόεδρος του ΚΕΘΙ,
Μέλος της διυπουργικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Βίας

Καλωσορίζουμε την κυρία Anita Gradin που θα μας μιλήσει για την βία κατά των γυναικών ως θέμα προτεραιότητας στην πολιτική ατζέντα.

ΑΝΙΤΑ GRADIN Πρώην Επίτροπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«Βία κατά των Γυναικών - Θέμα προτεραιότητας στην πολιτική ατζέντα»

Κύριε Πρόεδρε, σας ευχαριστώ

Καταρχήν να σας πω ότι νιώθω πολύ ευτυχισμένη που βρίσκομαι σήμερα κοντά σας για να συμμετέχω στο Συνέδριο, διότι φαίνεται ότι η μεγάλη καμπάνια πληροφόρησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την βία ενάντια στις γυναίκες, είχε απήχηση.

Η συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής, του Κοινοβουλίου και των 15 χωρών-μελών υπήρξε πολύ καλή. Η βρετανική προεδρεία προώθησε αυτή τη δραστηριότητα και ακολούθησε η Αυστρία, η Γερμανία και η Φινλανδία. Οι δραστηριότητες απέδειξαν την απήχηση στο αίτημα του Κοινοβουλίου για μια τέτοια καμπάνια. Αποτέλεσαν επίσης και τη συνέχιση της πλατφόρμας δράσης που υιοθετήθηκε στο Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών το 1995, στο Πεκίνο.

Με μεγάλη ικανοποίηση, δηλώνω, λοιπόν, ότι ο στόχος αυτής της καμπάνιας έχει ολοκληρωθεί, ώστε να φύγουν τα ταμπού και να σπάσει η σιωπή, η οποία περικλείει τη βία κατά των γυναικών, ιδίως τη βία στην οικογένεια που θεωρείται αυστηρά ιδιωτικό θέμα. Στόχος μας επίσης, ήταν να σταματήσουν οι ίδιες οι γυναίκες να θεωρούν τη βία εναντίον τους πηγή ντροπής. Το πιο δυνατό μήνυμα ήταν ότι η βία στην οικογένεια είναι έγκλημα και δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να το ανεχόμαστε.

Και οι 15 χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπέγραψαν και επικύρωσαν τη Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων. Όλοι μας γνωρίζουμε ότι τώρα πια δεν μπορεί κανείς να αμφισβητήσει τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών και των παιδιών. Είναι αναπόσπαστο μέρος των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Ποια είναι όμως η κατάσταση αν εξετάσουμε τις χώρες μας; Λέμε ότι οι γυναίκες έχουν το δικαίωμα να ζουν με ασφάλεια, υπάρχουν όμως πολλές γυναίκες που δεν είναι ασφαλείς ούτε στα ίδια τους τα σπίτια. Τι εννοώ;

Πρώτον: Μία στις 4 γυναίκες έχει την εμπειρία της βίας σε κάποια περίοδο της ζωής της. Σε πολλές από τις χώρες-μέλη, κάθε εβδομάδα μία γυναίκα πέφτει θύμα ενδοοικογενειακής βίας, ενώ το 15% με 25% των γυναικών κακοποιούνται στη διάρκεια της εγκυμοσύνης τους.

Δεύτερον: Είναι αναφαίρετο δικαίωμα των γυναικών η αξιοπρεπής συμπεριφορά προς αυτές. Χιλιάδες όμως γυναίκες πουλιούνται σαν ζώα και αντιμετωπίζονται μόνο σαν την «αξία» που θα αποκομίσουν οι σωματέμποροι που τις εκμεταλλεύονται. Αυτός είναι και ο λόγος που καταγγελίες για σεξουαλική κακοποίηση συμπεριλαμβάνονται στην πολιτική ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι γυναίκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε ποσοστό 30%-50%, έχουν δεχθεί σεξουαλική κακοποίηση.

Τρίτον: Οι γυναίκες έχουν δικαίωμα σε όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα, η καταπίεση και η βία όμως τις κρατούν σε υποδεέστερη θέση σε όλες τις χώρες. Η ανδρική βία προκαλεί τον θάνατο και την ανικανότητα σε γυναίκες ηλικίας από 15 έως 44 ετών, περισσότερο από τον καρκίνο, την ελονοσία και τα αυτοκινητιστικά ατυχήματα.

Στις μέρες μας το θέμα της βίας κατά των γυναικών αναγνωρίζεται διεθνώς έως ένα σημαντικό πρόβλημα. Με το Παγκόσμιο Συνέδριο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του 1993, τα δικαιώματα της γυναίκας αναγνωρίστηκαν επιτέλους έως ανθρώπινα δικαιώματα. Η βία και όλες οι μορφές σεξουαλικής παρενόχλησης και εκμετάλλευσης δεν ταιριάζουν με την αξιοπρέπεια και την αξία ενός ανθρώπινου πλάσματος. Τέτοιου είδους συμπεριφορά πρέπει να σταματήσει.

Το θέμα της βίας κατά των γυναικών ήταν, όπως όλοι γνωρίζετε, στην ατζέντα του συνεδρίου μας στο Πεκίνο, το 1995. Η πλατφόρμα δράσης τόνιζε ότι η βία κατά των γυναικών είναι ένα εμπόδιο στο να πετύχουμε τους στόχους μας για ισότητα, ανάπτυξη και ειρήνη κι έχουμε τώρα μια ειδική αναλύτρια για τη βία κατά των γυναικών, τα αίτια και τα αποτελέσματά της. Αυτή καταθέτει τα στοιχεία κατευθείαν στην Επιτροπή των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων.

Στην αναφορά της, τον Φεβρουάριο αυτού του έτους, η ειδική αναλύτρια συγχαίρει τις χώρες-μέλη των Ηνωμένων Εθνών για τις προσπάθειες τους να σχεδιάσουν ένα πρωτόκολλο για την πρόληψη, καταπολέμηση και τιμωρία της πορνείας των γυναικών, προς τη Διεθνή Επιτροπή κατά του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος. Την ίδια στιγμή εκφράζει την ανησυχία της: το πρώτο σύγχρονο διεθνές όργανο για την πορνεία δημιουργήθηκε με άξονα όχι τα γυναικεία δικαιώματα.

ώματα, αλλά την αντιμετώπιση του εγκλήματος. Νομίζω, ότι μπορούμε να συμφωνήσουμε ότι αυτό είναι μια αποτυχία της Διεθνούς Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο να ολοκληρώσει την υπόσχεσή της για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών.

Έτσι, για χρόνια, λεγόταν συχνά ότι οι ίδιες οι γυναίκες ευθύνονταν αν κακοποιούνταν ή βιάζονταν. Λεγόταν ότι δεν πρέπει να φοράνε κοντές φούστες. Το επιχείρημα αυτό χρησιμοποιείται ακόμη μερικές φορές, παίρνοντας διαφορετικές μορφές. Πρόσφατα, ένας δικαστής στη Ρώμη είπε χαρακτηριστικά ότι οι γυναίκες που φορούν παντελόνι δεν μπορούν να βιαστούν.

Σήμερα, η κοινή γνώμη θέλει τη γυναίκα και το λόγο της να εξαρτούνται από το δικαστήριο. Τα περισσότερα κράτη-μέλη λένε ότι πρέπει να αλλάξουν τους νόμους, ώστε η βία κατά των γυναικών να θεωρείται εγκληματική πράξη. Ο βιασμός μέσα στο γάμο είναι σήμερα έγκλημα. Οι γυναίκες έχουν επίσης το δικαίωμα σε ειδική μεταχείριση κατά τη διάρκεια της δικαστικής εξέτασης.

Συχνά, συνδέουμε αυτή την καμπάνια με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Έτσι, ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα 1.000 περίπου ατόμων σε καθεμία από τις 15 χώρες-μέλη ρωτήθηκε. Το ερώτημα σχετιζόταν με το βαθμό γνώσης των ανθρώπων για την ενδοοικογενειακή βία. Μόνο το 4% δεν είχε ακούσει ποτέ για την ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών. Από εκείνους που ήξεραν σχετικά με το θέμα, το 89% είχε ενημερωθεί μέσω της τηλεόρασης, του τύπου και του ραδιοφώνου, ενώ μόνο το 19% ήξερε περιπτώσεις από τον οικογενειακό του κύκλο ή τους φίλους τους. Νομίζω ότι το στοιχείο αυτό έχει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον, διότι δείχνει ότι είναι ακόμη ένα θέμα-ταμπού μεταξύ φίλων ή οικογενειών να μιλούν για τη βία κατά των γυναικών. Περιμένω, λοιπόν, με ανυπομονησία, να ακούσω ότι με αυτή την καμπάνια μπορούμε να σπάσουμε τα ταμπού.

Επιτρέψτε μου επίσης να σας πω ότι πιστεύω πως το πρόγραμμα Castner είναι πολύ εντυπωσιακό. Έχει συμπεριλάβει πολλούς ανθρώπους και έχει βοηθήσει να τοποθετηθεί η βία κατά των γυναικών, των εφήβων και των παιδιών σε υψηλή θέση στην πολιτική ατζέντα. Η εμπειρία με έχει διδάξει ότι οι μη-κυβερνητικές οργανώσεις παίζουν σημαντικό ρόλο στη μάχη ενάντια στη βία. Διαθέτουν επίσης καλύτερους τρόπους για να ευαισθητοποιήσουν το κοινό και να απευθυνθούν σε φορείς και δημόσιες αρχές.

Αυτή ήταν η βάση της πρωτοβουλίας του προγράμματος «ΔΑΦΝΗ», όταν υιοθετήθηκε το 1996. Είδαμε από την αρχή ότι το αίτημα για υποστήριξη ήταν μεγάλο. Εκείνη την εποχή, ξεκίνησε ένα παρατηρητήριο για τη βία ενάντια στις γυναίκες. Τώρα, έχουμε ένα νέο πρόγραμμα «ΔΑΦΝΗ» κι έχουμε αποφασίσει να λειτουργήσει για 4 χρόνια (από το 2000 έως το 2004) και με προϋπολογισμό 20 εκατομμύρια ευρώ. Είναι πολύ σημαντικό που θα καλύψει και τις χώρες που έχουν ζητήσει τώρα τη συμμετοχή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αγαπητές φίλες και φίλοι, πολλοί από εμάς έχουν δουλέψει για αρκετό καιρό με το θέμα της βίας κατά των γυναικών. Βλέπετε, αυτό συζητιέται σαν ένα γυναικείο πρόβλημα. Γεγονός είναι, όμως, ότι δεν είναι οι γυναίκες που έχουν το πρόβλημα. Είναι η βίαια συμπεριφορά των ανδρών. Για το λόγο αυτό, δε μπορούμε να λύσουμε αυτό το τόσο σοβαρό ζήτημα, εστιάζοντας μόνο στις γυναίκες. Οι γυναίκες και τα παιδιά είναι θύματα αυτής της βίας, αλλά το πρόβλημα είναι οι άντρες, οι οποίοι διαφωνούν με φυσική δύναμη και βία αντί με λέξεις. Πιστεύω, λοιπόν, ότι πρέπει να εστιάσουμε πολύ περισσότερο στους άντρες και στο τι μπορούμε να κάνουμε.

Επιτρέψτε μου να χρησιμοποιήσω μια φράση ενός Σουηδού γιατρού, ο οποίος στο βιβλίο του «Οι Άντρες για τους Άντρες» που αποτέλεσε και μέρος της σουηδικής προσφοράς στο

Συνέδριο Γυναικών των Ηνωμένων Εθνών στο Πεκίνο, γράφει: «Σημαντικά μέλη του αντρικού πληθυσμού πρέπει να ανακαλύψουν και να πάρουν μια ενεργή θέση κατά της βίας που συμβαίνει καθημερινά γύρω τους. Οι αληθινοί άντρες δε συμπεριφέρονται έτσι. Οι πατεράδες πρέπει να περάσουν το μήνυμα στους γιους τους, οι δάσκαλοι στους μαθητές τους, οι στρατιωτικοί στους στρατιώτες και όλοι στους φίλους τους, ο ένας στον άλλον».

Για να ολοκληρώσω, θα πω το εξής: ξέρουμε ότι χρειαζόμαστε δράση σε πολλές διαφορετικές περιοχές κι επίπεδα. Κατά πρώτον, οι κοινωνίες μας πρέπει να παραταθούν φανερά ενάντια στη βία. Οι νόμοι πρέπει να προσδιορίσουν τη βία κατά των γυναικών και των παιδιών σαν μια εγκληματική πράξη και να μην αντιμετωπίζεται σαν ένα είδος εσωτερικής οικογενειακής διαμάχης. Πρέπει να εξασφαλίσουμε νόμους που θα επιτρέπουν την παρέμβαση και δράση των κοινωνικών λειτουργών, δικαστών, αστυνομικών και όλων εκείνων που εκπαιδεύονται για να μπορούν να αντιμετωπίσουν τέτοιες περιπτώσεις.

Δεύτερον: πρέπει να εξασφαλίσουμε ότι στις γυναίκες-θύματα της βίας παρέχεται υποστήριξη και οι πιθανότητες μιας ασφαλούς ζωής. Να δημιουργήσουμε, στη συνέχεια, υποστήριξη στα καταφύγια γυναικών για τις μη-κυβερνητικές οργανώσεις, ώστε να μπορούν να δουλέψουν με τις κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά τους.

Τρίτον: πρέπει να εξασφαλίσουμε ότι τα παιδιά που μεγαλώνουν σε οικογένειες που η βία αποτελεί μέρος της ζωής τους, θα μπορούν να δέχονται ειδική υποστήριξη και βοήθεια, έτσι ώστε να αποφευχθούν οι αρνητικές επιπτώσεις.

Τέταρτον: πρέπει να εξασφαλίσουμε ότι οι άντρες που κακοποιούν, θα μπορούν να δέχονται βοήθεια. Αυτό σημαίνει ότι οι ίδιοι παίρνουν την ευθύνη για τον προσδιορισμό και τη δημιουργία ενός νέου αντρικού μοντέλου ρόλου. Οι γυναίκες δε μπορούν να το κάνουν για αυτούς. Πρόσφατα, συμμετείχα σε ένα συνέδριο στη Λισσαβόνα, όπου επίσης προσπάθησαν να ερευνηθούν το πρόβλημα. Ζήτησαν -σα συνέχιση της καμπάνιας- το 2002 ή το 2003 να ανακηρυχθεί το Ευρωπαϊκό έτος ενάντια στην αντρική βία κατά των γυναικών. Ζήτησαν επίσης όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να έχουν έναν κοινό ορισμό για τη σεξουαλική κακοποίηση και σε κάθε χώρα να υπάρχει ένα εθνικό σχέδιο, σύμφωνα με αυτές τις δραστηριότητες.

Έγινε επίσης μια μεγάλη συζήτηση για το Άρθρο 13 της Συνθήκης και μίλησαν για την έλλειψη στατιστικής έρευνας και για το ότι πρέπει να βρούμε τα κονδύλια για τα καταφύγια, ότι πρέπει να υπάρχουν τηλεφωνικές γραμμές συμπαράστασης και ότι οι δραστηριότητες θα πρέπει να βελτιωθούν στα μέσα ενημέρωσης, όπως στην τηλεόραση και στο ραδιόφωνο.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΥΣΗΣ Πρόεδρος - Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Αντιπρόεδρος του ΚΕΘΙ,
Μέλος της διυπουργικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Βίας

Να ευχαριστήσουμε με τη σειρά μας την κυρία Gradin για τα στατιστικά στοιχεία που μας έδωσε καταρχήν, και τα σχετικά με το παρατηρητήριο και το πρόγραμμα «ΔΑΦΝΗ», καθώς και τις πολύ ενδιαφέρουσες νομοθετικές προτάσεις εγκληματοποίησης διαφορών συμπεριφορών που έκανε.

Θα μείνω σε δύο - τρεις λέξεις κλειδιά που χρησιμοποίησε: τη λέξη ταμπού και ταυτόχρονα στο σκοτεινό αριθμό -«dark finger»- όλης αυτής της ιστορίας, λέξεις που συνάδουν με τη σιωπή και

τη ντροπή. Άλλες λέξεις ήταν η λέξη αξιοπρέπεια και η λέξη εκμετάλλευση της γυναίκας αλλά και η λέξη βία κατά της γυναίκας. Και βέβαια τη μη ανοχή σε οποιαδήποτε μορφή βίας. Άλλος ένας ενδιαφέρον όρος που χρησιμοποιήθηκε είναι το «real men», αυτό θέλει πάρα πολύ συζήτηση. Ποιος παράγει αυτό το στερεότυπο, η μάνα; Οι φίλοι; Η σύζυγος η κοινωνία; Φαντάζομαι ότι θα το συζητήσουμε μετά.

Αυτό όμως το οποίο έχει ενδιαφέρον είναι ότι ενώ όλα αυτά μοιάζουν αυτονόητα και η απαξία και η καταδίκη τους είναι δεδομένη, ο νομοθετικός και νομολογικός ορισμός είναι πάντα δύσκολος. Η κατηγοριοποίηση, δηλαδή, οι μορφές της βίας, ο τρόπος που ο δικαστής, ο αστυνόμος, ο νομοθέτης χειρίζονται και τυποποιούν αυτές τις συμπεριφορές, έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Θεωρώ λοιπόν ότι αυτή η έννοια και οι μορφές της ενδοοικογενειακής βίας είναι ένα θέμα που δεν έχει πάρα πολύ συζητηθεί και θα μου επιτρέψετε να πω ότι έχουμε μια ειδικότητα σε αυτό το θέμα, την καθηγήτρια του Παντείου Πανεπιστημίου και μέλος της διυπουργικής Επιτροπής για τη καταπολέμηση της βίας, την κυρία Βάσω Αρτινοπούλου.

ΒΑΣΩ ΑΡΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ *Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου -
Μέλος της διυπουργικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Βίας*

«Έννοια και μορφές της ενδοοικογενειακής βίας»

Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε. Θέλω καταρχάς να συγχαρώ το ΚΕΘΙ για την πρωτοβουλία αυτή, η οποία φυσικά δεν είναι μια απομονωμένη πρωτοβουλία αλλά εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο δράσης, που αφορά στην ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών. Υπό αυτή την έννοια νομίζω ότι είναι και μια αξιόπαινη πρωτοβουλία για τη χώρα μας.

Το θέμα πραγματικά είναι εξαιρετικά δύσκολο. Νομίζω ότι η εισήγηση της κυρίας Gradin ήταν πάρα πολύ κατατοπιστική. Μας έδωσε ένα σημείο αναφοράς που αφορά την κοινωνική αναγνώριση του θέματος της βίας στην οικογένεια, το πως το θέμα αυτό έχει μπει στην ατζέντα των θεσμικών οργάνων, στην ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών και πως παράλληλα επηρεάζει και τις ατζέντες των Εθνικών κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αυτό λοιπόν μας σηματοδοτεί ότι ήδη υπάρχει ένα επίπεδο κοινωνικής αναγνώρισης του θέματος καθώς και συγκεκριμένες πρωτοβουλίες σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Από κει και πέρα τα προβλήματα που υπάρχουν αφορούν φυσικά τόσο στον προσδιορισμό και τις μορφές της βίας μέσα στην οικογένεια όσο και στις συνολικές δράσεις, τη συνολική πολιτική. Εγώ θα σταθώ στο πρώτο κομμάτι, προσπαθώντας περισσότερο κοινωνιολογικά παρά νομικά ή εγκληματολογικά να δώσω τα προβλήματα και τη δυσκολία του εγχειρήματος για τον ορισμό της βίας.

Η βία όπως ξέρετε είναι μια πολλή σχετική έννοια που αλλάζει στο χώρο και στο χρόνο. Σήμερα μιλάμε για την πολιτική ή πολιτικές της μηδενικής ανοχής στη βία. Αυτό το έχετε ακούσει όχι μόνο για το θέμα της βίας κατά των γυναικών, αφορά γενικότερα και το έγκλημα, αφορά και άλλες μορφές βίας. Η μηδενική ανοχή, λοιπόν, της βίας σημαίνει ότι απομονώνουμε κάποιες πράξεις, οι οποίες μέχρι τώρα θεωρούνταν παραδοσιακά κοινωνικά αποδεκτές, τις απομονώνουμε, τις βαφτίζουμε, τις ονοματίζουμε ως βία.

Από κει και πέρα ξεκινάμε μια σειρά πολιτικών. Αυτή όμως η διαδικασία της ονοματοποίησης προϋποθέτει την αμφισβήτηση ενός συστήματος αξιών, την αμφισβήτηση κοινωνικών δομών και παραδοσιακών στάσεων, αντιλήψεων και αναπαραστάσεων. Αυτό νομίζω ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό. Είναι μια επανάσταση στο αξιακό μας σύστημα, σε κοινωνικό επίπεδο. Έτσι, λοιπόν, παρότι βλέπουμε ότι η έννοια της βίας διαφέρει στο χώρο και το χρόνο, ωστόσο υπάρχουν κάποιες σταθερές, κάποια κοινά σημεία αναφοράς για τον ορισμό της βίας.

Ειδικά για τη βία στην οικογένεια, οι σταθερές αυτές αφορούν τα δικαιώματα του παιδιού, τα δικαιώματα της γυναίκας και εν γένει τα ανθρώπινα δικαιώματα μέσα σε αυτή τη συνολική σφαίρα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Από κανένα ορισμό της ενδοοικογενειακής βίας δεν μπορεί να λείπει το στοιχείο εκείνο που περιλαμβάνει την ανισότητα, τα δύο διαφορετικά επίπεδα εξουσίας και δύναμης. Πάντα υπάρχει ένα επίπεδο που έχει την εξουσία, είναι αυτός που επιβάλλει τη βούληση του. Το άλλο επίπεδο είναι αυτός που δέχεται αυτή την επιβολή. Σε άλλους όρους θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για δράστη και θύμα.

Όμως αυτά τα δύο άνισα επίπεδα εξουσίας είναι αυτά που σχηματικά αφορούν τις σχέσεις μεταξύ ανηλίκων και ενηλίκων, εδώ παρεμβαίνουμε στο θέμα της κακοποίησης των παιδιών. Και τα δύο αυτά άνισα επίπεδα εξουσίας αφορούν τις σχέσεις ανδρών και γυναικών, όποτε βλέπουμε τη βία κατά των γυναικών. Έτσι πάντα υπάρχει μια ανισότητα δύναμης και εξουσίας. Αυτά τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα επίπεδα εξουσίας είναι τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του ορισμού της βίας γενικότερα και της ενδοοικογενειακής βίας συγκεκριμένα.

Όταν μιλάμε για βία στην οικογένεια, εννοούμε ένα κώδικα επικοινωνίας. Σε έναν εγκαθιδρυμένο κώδικα επικοινωνίας μεταξύ των μελών της οικογένειας, η βία αποτελεί ως ένα βαθμό θεσμοποιημένη αντίδραση απέναντι στα προβλήματα και τα αδιέξοδα που βιώνει η οικογένεια. Έτσι, η οικογένεια μέσα στο πεδίο των συγκρούσεων και των προβλημάτων, δεν αποτελεί απλά ένα καθρέπτη της ευρύτερης βίας που υπάρχει στην κοινωνία. Η οικογένεια δεν αναπαράγει απλώς την ευρύτερη βία, αλλά παράγει και η ίδια, μέσα από το συγκρουσιακό της περιβάλλον, βίαιους πολίτες. Θα ήθελα να δείξω μια διαφάνεια για την αναπαραγωγή της βίας.

Παρατηρούμε ότι η οικογένεια είναι ένας χώρος εκμάθησης της βίας γιατί μεταβιβάζει συγκεκριμένες αξίες στους νέους. Μπορούμε εδώ να δούμε γιατί ακριβώς είναι ένας χώρος κοινωνικοποίησης και κυρίως γιατί νομιμοποιεί τη βία σαν μέσο πειθαρχίας μεταξύ των συζύγων και μεταξύ γονέων και παιδιών. Τι σημαίνει όταν η βία αποτελεί μορφή διαπαιδαγώγησης για τα παιδιά. Από κει και πέρα συγκεκριμένες μορφές βίας στην οικογένεια είναι η κακοποίηση των παιδιών, με την ευρύτερη έννοια που περιλαμβάνει τη σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική, λεκτική κακοποίηση και την παραμέληση.

Βαρύτερη μορφή σεξουαλικής κακοποίησης είναι η αιμομιξία, όπου εδώ, λόγω της βαρύτερης συμβολικής αλλά και πραγματικής της διάστασης, αναφέρεται ξεχωριστά. Η κακοποίηση συζύγου, η κακοποίηση μεταξύ αδελφών και η κακοποίηση γονέων ή ηλικιωμένων που νομίζω ότι αποτελεί μια σημαντική μορφή ενδοοικογενειακής βίας, θα πρέπει να αναδειχθεί το ίδιο σοβαρή, όπως η κακοποίηση παιδιών και γυναικών.

Η βία λοιπόν στην οικογένεια μέσα από την παραγωγική της διαδικασία διαμορφώνει και βίαιους πολίτες, αλλά και εγκληματικότητα, βιασμό, επίθεση, δολοφονία και αυτοκτονίες (με τη μορφή της βίας που στρέφεται κατά του εαυτού μας). Έτσι, βίαιοι γονείς και βίαιοι πολίτες ζουν

μέσα σ' ένα περιβάλλον ευρύτερα κοινωνικό, όπου αποδέχεται συλλογικά, νομιμοποιεί και ενίοτε εξυψώνει τη βία σαν τρόπο συμπεριφοράς.

Έχουμε, λοιπόν, τους θεσμούς της κοινωνίας, όπου υπάρχει ένα επίπεδο νομιμοποιημένης βίας και ένα άλλο επίπεδο μη αποδεκτής βίας: στρατός, μέσα μαζικής επικοινωνίας, πολιτική και αθλητισμός. Νομίζω ότι αυτό το σχήμα μπορεί να μας δείξει την αναπαραγωγή και το σημαντικό ρόλο που παίζει η βία μέσα στην οικογένεια.

Το βασικό μας πρόβλημα τόσο στη μελέτη όσο και στην αντιμετώπιση της βίας στην οικογένεια είναι ο «σκοτεινός» αριθμός της βίας, ο «σκοτεινός» αριθμός στην εγκληματικότητα που υποδηλώνει τις περιπτώσεις που δεν δημοσιοποιούνται ποτέ. Ξέρετε ότι, ένα σχήμα για το «σκοτεινό» αριθμό, είναι το παγόβουνο της κακοποίησης των παιδιών κι αφορά στη μορφή της κακοποίησης των παιδιών, αλλά νομίζω ότι μπορεί να γενικευτεί και στη βία κατά των γυναικών.

Μπορούμε να κάνουμε δύο αναγνώσεις, από τη βάση προς την κορυφή ή από την κορυφή προς τη βάση. Το αποτέλεσμα είναι το ίδιο. Αν ξεκινήσουμε από τη βάση, περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις που είναι γνωστές στον δράστη και ενίοτε από τη σύζυγο του. Βλέπετε, για τις περιπτώσεις που είναι γνωστές στους συγγενείς, ο αριθμός εκείνων που έρχονται στην επικαιρότητα ολοένα και μικραίνει, ενώ στις περιπτώσεις που είναι γνωστές στους γείτονες, σημειώνεται το όριο της παρέμβασης του επίσημου κοινωνικού ελέγχου.

Οι διάφορες περιπτώσεις καταγγέλλονται στις υπηρεσίες υγείας ως κακομεταχειρίσεις. Από εκεί και πέρα παρεμβαίνει είτε το σύστημα απονομής δικαιοσύνης, ή το κοινωνικό πλαίσιο με τις κοινωνικοψυχολογικές υπηρεσίες. Βλέπετε, ότι στην κορυφή του παγόβουνου βρίσκονται μόνο οι περιπτώσεις εκείνες που εκδικάστηκαν. Οι περιπτώσεις κακοποίησης έχουν ένα υψηλό «σκοτεινό» της τάξης του 80%, ίσως και 90%, ενώ στις περιπτώσεις αιμομιξίας φτάνει και το 95%, γνωρίζουμε δηλαδή μόνο 5 από τις 100 περιπτώσεις.

Με βάση το δείγμα αυτό, καταλαβαίνετε πόσο δύσκολο είναι, τόσο στην θεωρία όσο και στην έρευνα, να μπορέσουμε να γενικεύσουμε τα συμπεράσματά μας. Ακόμα πιο παρακινδυνευμένο θα ήταν να εφαρμόσουμε πολιτικές που θα στηρίζονται σε μια μεθοδολογία, σ' ένα δείγμα που αφορά τους 5 έκλειστους στη φυλακή, αιμομίκτης ή δράστες κακοποίησης, όταν το υπόλοιπο 95%, αφού δεν γνωρίζουμε τα χαρακτηριστικά και τη συμπεριφορά τους, παραμένουν σκοτεινό σημείο.

Βέβαια, η συμβολή των θεματολογικών ερευνών είναι μεγάλη. Πρόκειται για έρευνες που γίνονται σε γενικό πληθυσμό με μεγάλο δείγμα, όσο το δυνατό πιο αντιπροσωπευτικό από τη σύνθεση του πληθυσμού και προσανατολίζονται περισσότερο προς την επιδημιολογία, στο να μετρηθεί δηλαδή η έκταση του φαινομένου, ανεξάρτητα από το αν αυτές οι περιπτώσεις δημοσιοποιήθηκαν ή όχι. Με βάση αυτές τις πολύ σημαντικές θεματολογικές έρευνες καταλήγουμε σήμερα στο συμπέρασμα που αποτελεί και το σύνθημα της καμπάνιας: Μία στις πέντε γυναίκες κακοποιείται.

Αυτές είναι εκτιμήσεις που έχουμε κάνει από άλλες έρευνες. Βέβαια, νομίζω ότι το σχήμα αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό γιατί μας δείχνει ή πρέπει να μας οδηγήσει στην μεγάλη δράση που πρέπει να έχουν και οι μη-κυβερνητικοί οργανισμοί, ως προθάλαμοι, ως φίλτρα προς φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Μας δείχνει επίσης ότι πρέπει γενικότερα να οργανωθεί ένα πλέγμα κοινωνικοψυχολογικών υπηρεσιών, πρέπει να υπάρχουν υπηρεσίες που να ασχολούνται με τη προστασία των θυμάτων, και όχι αναγκαστικά να υιοθετηθεί μια κατασταλτική πολιτική σε σχέση με την αστυνομία και τα δικαστήρια.

Νομίζω ότι έγινε αντιληπτό ότι αν προσπαθούμε να μπούμε σε κάθε κομμάτι της αιτιολογίας της βίας εκεί τα πράγματα είναι ακόμα πιο δύσκολα. Υπάρχουν πάρα πολλές προσεγγίσεις, οι οποίες επικεντρώνονται σ' ένα μακροεπίπεδο, σ' ένα κοινωνικό επίπεδο, σε ένα πολιτισμικό επίπεδο που έχει σχέση με τα συστήματα αξιών, σε ένα μέσο επίπεδο αναφοράς, όπου εκεί θα πρέπει να δούμε τους θεσμούς της κοινωνίας και την οικογένεια όχι σαν ένα χώρο αναπαραγωγής της βίας αλλά σαν ένα θεσμό, έναν καθρέπτη και τέλος σ' ένα μικροεπίπεδο αναφοράς, όπου θα πρέπει να εξετάσουμε μεμονωμένα το άτομο.

Αν πάρουμε το παράδειγμα της αιμομιξίας για την διαμόρφωση προσωπικότητας του αιμομίκτη, θα δούμε πάρα πολύ γλαφυρά ότι κανένας δεν ξυπνά το πρωί και λέει «σήμερα θα γίνω αιμομίκτης. Θα πάω με το παιδί μου». Όχι, αυτό αποτελεί μια μακροχρόνια διαδικασία, προϋποθέτει ένα ευρύτερο πλαίσιο αποδοχής των πατριαρχικών στάσεων και αντιλήψεων. Προϋποθέτει μια δυσλειτουργική οικογένεια κι ένα άτομο με προσωπικότητα που δεν έχει εσωτερικεύσει το βασικό αυτόν κανόνα της απαγόρευσης, το βασικό ταμπού της αιμομιξίας.

Επομένως σε αυτά τα τρία επίπεδα αναφοράς, το μακροεπίπεδο, το μέσο και το μικροεπίπεδο θα πρέπει να εστιαστούν και οι όποιες πολιτικές. Αυτό που παρατηρούμε σήμερα στα θέματα αντιμετώπισης και νομίζω ότι είναι άξιο λόγου, κυρίως ως θέμα προς συζήτηση, είναι ποια είναι τα πρότυπα παρέμβασης στις βίαιες οικογένειες. Παραδοσιακά έχουμε δύο πρότυπα παρέμβασης. Έχουμε το πρότυπο της δικαστηριακής δράσης, δηλαδή της δικαστικής παρέμβασης από τη μια πλευρά και το πρότυπο της κοινωνικοδιοικητικής δράσης από την άλλη.

Η δικαστηριακή δράση αφορά στη ποινική τιμωρία του δράστη και η αστική πλευρά του ζητήματος αφορά στη προστασία τους θύματος. Στο επίπεδο της κοινωνικοδιοικητικής δράσης, περιλαμβάνεται η οικογένεια σαν σύστημα, ο δράστης και το θύμα. Εδώ, είναι οι θεσμοθετημένες μορφές του κοινωνικού ελέγχου σε ότι αφορά την προστασία του θύματος. Αυτά τα δύο πρότυπα παρέμβασης πρέπει να βρίσκονται σε μια σχετική ισορροπία.

Παρατηρούμε τα τελευταία 25 χρόνια -από τη περίοδο που άρχισε να αναγνωρίζεται το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας μέχρι σήμερα- μια παλινδρόμηση. Παρατηρούμε διάφορες μετατοπίσεις του κοινωνικού ελέγχου, τότε στο πλαίσιο της δικαστηριακής δράσης -ζητώντας αυστηρότερες ποινές, αυστηρότερο σύστημα ποινικής προστασίας- και τότε στο πλαίσιο των κοινωνικοψυχολογικών υπηρεσιών -ζητώντας να δοθεί το βάρος εκεί- σε προγράμματα αποκατάστασης, για παράδειγμα. Παρατηρήθηκαν φαινόμενα κυρίως στην Αμερική, μέσα από τη μαζική υστερία του φαινομένου της σεξουαλικής κακοποίησης των παιδιών, όπου οι επαγγελματίες, οι κοινωνικοί λειτουργοί, οι παιδοψυχίατροι και οι παιδοψυχολόγοι είχαν τέτοιες εξουσίες στα χέρια τους και παρενέβαιναν σε οικογένειες μόνο με την υποψία ή την καταγγελία της κακοποίησης παιδιού.

Έχουμε, λοιπόν, το φαινόμενο των αυτόκλητων εισαγγελιών, επαγγελματιών, οι οποίοι μπορεί να έχουν την κατάλληλη κατάρτιση, ωστόσο δεν νομιμοποιούνται από τα συστήματα δικαίου να υποκαθιστούν τις αρχές της ποινικής δικαιοσύνης. Έτσι, η ισορροπία ανάμεσα στα δύο αυτά πρότυπα παρέμβασης θα πρέπει να είναι εξασφαλισμένη και κυρίως να υπάρχει συνεργασία και συντονισμός δράσης ανάμεσά τους. Οι κοινωνικοψυχολογικές υπηρεσίες πρέπει να συνεργάζονται με το σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης, ώστε να υπάρχει μια αλληλεπίδραση των σχέσεων και των στάσεων.

Νομίζω ότι έθιξα μερικά από τα σημεία, τα οποία θα μπορούσαν να λειτουργήσουν περισσότερο σαν ερεθίσματα στη συζήτηση μας. Στόχος μου ήταν να δείξω ότι, ακόμα και σήμερα μετά από πάρα πολλές έρευνες, μετά από πολλά βιβλία που έχουν γραφτεί, δεν μπορούμε να ξεκαθαρίσουμε απόλυτα μερικά ζητήματα στη θεωρία και στην έρευνα. Μπορούμε όμως να δούμε τα κοινά σημεία αναφοράς, ξέρουμε πια τι συμβαίνει γύρω μας και από κει και πέρα τα όποια προβλήματα -στο θεωρητικό ή στο ερευνητικό επίπεδο- δεν μπορεί και δεν πρέπει να αποτελούν άλλοθι για να παραβλέψουμε το θέμα και να μην υιοθετήσουμε τις κατάλληλες πολιτικές και στρατηγικές.

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΥΣΗΣ Πρόεδρος - Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Αντιπρόεδρος ΚΕΘΙ,
Μέλος της διυπουργικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Βίας

Να ευχαριστήσουμε την κυρία Αρτινοπούλου. Νομίζω ότι ετέθησαν ενδιαφέροντα ζητήματα. Καταρχήν, να χαιρετήσουμε την Γενική Γραμματέα Ισότητας, την κυρία Έφη Μπέκου, που ήρθε και η παρουσία της δείχνει το ενδιαφέρον της Γενικής Γραμματείας Ισότητας.

Θα ήθελα να επισημάνω αυτό που είπε η κυρία Αρτινοπούλου για την εκφραστική βία. Η βία μέσα στο σπίτι απορρέει από μια αδυναμία επικοινωνίας ή είναι μια πολιτισμική κοινωνία αρνητικού χαρακτήρα. Αυτό σημαίνει ότι πολλές φορές την οικογένεια δεν την προσλαμβάνουμε ως θεσμό, αλλά ως δεσμό. Καταργείται, δηλαδή, το ζωντανό συναισθηματικό μέρος και το προστατευτικό και αντικαθίσταται από μια καταστροφή δικτύου σχέσεων, συναισθημάτων, ευπρέπειας δικαιωμάτων.

Υπήρξε για χρόνια μια θεωρία «μην ακουμπάτε τον ιδιωτικό χώρο», δηλαδή ο οίκος προηγείται της πόλης, με κεφαλαία και παραπομπή στο ιστορικό μας παρελθόν. Σωστά ετέθη το ζήτημα της ισορροπίας για να μην έχουμε καταχρηστική επέμβαση του κράτους ή του εισαγγελέα. Να έχουμε, όμως κυρίως μια διαχείριση του προβλήματος από ειδικούς.

Εδώ υπάρχουν δύο θέματα. Πρώτον δεν πρέπει να ηθικολογούμε και δεν πρέπει να στιγματίζουμε και δεύτερον, φαίνεται ότι είναι πολύ δύσκολο οι ειδικοί μαζί με τη πολιτεία και το δικαστικό σύστημα να αποκτήσουν κοινή γλώσσα. Μιλάνε για το ίδιο πράγμα αλλά το βλέπουν αλλιώς και έχουν μάθει να το χειρίζονται και αλλιώς. Φαντάζομαι κάποιες τέτοιες πλευρές ή καινούργιες απόψεις θα μας δώσει η κυρία Ειρήνη Φερέτη, κοινωνιολόγος, εγκληματολόγος, ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου για τα δικαιώματα της Γυναίκας, η οποία θα μας μιλήσει για τις μορφές και τους συσχετισμούς της ενδοοικογενειακής βίας.

ΕΙΡΗΝΗ ΦΕΡΕΤΗ Κοινωνιολόγος / Εγκληματολόγος, Ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού,
Μέλος ΔΣ Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας

«Ενδοοικογενειακή Βία: Μορφές, ρόλοι και συσχετισμοί»

Σας ευχαριστώ πολύ.

Θα ήθελα κι εγώ να ευχαριστήσω και να συγχαρώ το ΚΕΘΙ και τη Γενική Γραμματεία Ισότητας. Για κάποιες από εμάς, που έχουμε ασχοληθεί κάποια χρόνια με αυτά τα θέματα, είναι μεγάλη ικανοποίηση να βλέπουμε και στη χώρα μας αυτή τη πρόοδο.

Η πολυσήμαντη και αδιάλειπτη συμβολή του γυναικείου κινήματος στην αποκάλυψη, την αναγνώριση και την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών είναι πλέον γνωστή και έχει καταξιωθεί πέρα από τις ευαισθητοποιημένες συνειδήσεις και τον επιστημονικό φεμινιστικό λόγο. Σήμερα ο λόγος περί βίας στην οικογένεια έχει περάσει σε επίπεδο διεθνών οργανισμών, εθνικών προσπαθειών, κινημάτων και επιστημονικής θεώρησης και εφαρμογής / πρακτικής.

Για παράδειγμα οι πλέον σύγχρονες μορφές αντεγκληματικής πολιτικής, τουλάχιστον σε επίπεδο σχεδιασμού, ενσωματώνουν το κεφάλαιο ενδοοικογενειακή βία στις προτεραιότητές τους.

Το ερώτημα που καλούμαστε όλοι να απαντήσουμε είναι με ποιο τρόπο μπορούμε να οδηγηθούμε σε οικογένειες, σε κοινότητες και κοινωνίες που θα είναι λιγότερο βίαιες και περισσότερο ασφαλείς για τα μέλη τους.

Κι ακόμα, πως μπορούμε να προσεγγίσουμε αυτό το στόχο, όχι τόσο μέσα από την οδό της ποινικοποίησης και της καταστολής -οι εγκληματολόγοι γνωρίζουν ότι τελικά αυτοί οι οδοί αποδεικνύονται στερεί και αναποτελεσματικοί- αλλά θεσμοθετώντας νέα πρότυπα, ήθη και κώδικες στη διαδικασία της κοινωνικοποίησης των νέων ανθρώπων, σύμφωνα με τις αρχές της ισότητας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Σκοπός της εισήγησης αυτής είναι να αναδείξει μέσα από μια επιλεκτική παρουσίαση ερευνητικών δεδομένων τη σημασία σύνδεσης διαφορετικών μορφών ενδοοικογενειακής βίας. Στο σκηνικό της βίας κάποιες φορές οι ρόλοι εναλλάσσονται και σύμφωνα με το σενάριο τα θύματα γίνονται θύτες και αντίστροφα. Μέσα από την εμπειρία μου τα τελευταία δέκα χρόνια, στο Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού σε επίπεδο έρευνας και στο Σύνδεσμο για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, σε επίπεδο στήριξης γυναικών που αντιμετωπίζουν προβλήματα βίας, πιστεύω ότι είναι ανάγκη να υπάρξει ένα γεφύρωμα και μια ουσιαστική σύμπραξη και συνοδοιπορία στη πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών και της βίας κατά των παιδιών.

Η διαπίστωση αυτή προβάλλει διαρκώς εντονότερα και είναι σαφές ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων, όταν οι μητέρες βρίσκονται σε κίνδυνο να θυματοποιηθούν τα παιδιά τους κινδυνεύουν το ίδιο. Η ενδυνάμωση της θέσης και του ρόλου της γυναίκας αποτελεί την καλύτερη ασπίδα στην προστασία των παιδιών.

Στη Διεύθυνση Οικογενειακών Σχέσεων του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού, πραγματοποιήσαμε με τη συνάδελφο κυρία Μεταξία Σταυριανάκη, έρευνα για τη χρήση της σωματικής τιμωρίας από τους γονείς μέσα στην οικογένεια. Θελήσαμε να καταγράψουμε την εικόνα του «ξύλου» όπως την ζουν καθημερινά χιλιάδες Ελληνόπουλα.

Στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας η οποία συμπίπτει με την ψήφιση της νέας Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η χρήση της σωματικής τιμωρίας έχει αμφισβητηθεί και έχει γίνει αντικείμενο έντονης κριτικής και κινητοποιήσεων, κυρίως στην Ευρώπη.

Ένας αριθμός κρατών στην Ευρώπη έχουν τα τελευταία 20 χρόνια εισάγει με επιτυχία ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις που απαγορεύουν τη σωματική τιμωρία των παιδιών από τους γονείς, ενώ άλλες χώρες έχουν κινήσει διαδικασίες προς το σκοπό αυτό.

Η σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού και το Συμβούλιο της Ευρώπης έχουν αντίστοιχα εισάγει Άρθρα [19, 28(2), 37(α)] και Συστάσεις [R85/4, R90/2, R93/2] με αντικείμενο τον περιορισμό και τη σταδιακή κατάργηση της σωματικής τιμωρίας.

Οργανώσεις και κινήματα στο χώρο της παιδικής προστασίας και των δικαιωμάτων του παιδιού, όπως η Σουηδική Οργάνωση Radda Barnen (Σώστε τα Παιδιά), η οργάνωση ENOC (European Network of Ombudsmen for Children) και ιδιαίτερα η οργάνωση EPOCH (End Physical Punishment of Children) έχουν παίξει καθοριστικό ρόλο στη πορεία αυτών των εξελίξεων.

Ας δούμε όμως κάποια στοιχεία της έρευνας τα οποία, υπογραμμίζω, αφορούν τις πρακτικές και της αντιλήψεις των μητέρων. Μιλάμε για βία που ασκείται από τις μητέρες προς τα παιδιά. Σε αντιπροσωπευτικό δείγμα που αποτελείται από 591 οικογένειες μαθητών δημοτικών σχολείων Α' και ΣΤ' Δημοτικού (293 κορίτσια, 298 αγόρια) και με τη μέθοδο της προσωπικής συνέντευξης με τις μητέρες των παιδιών, βάσει ερωτηματολογίου, τα ευρήματα μας είναι τα εξής:

Το ποσοστό χρήσης της σωματικής τιμωρίας κατά μέσο όρο ανέρχεται στο 65,5%. Μεγαλύτερη χρήση στη σωματική τιμωρία γίνεται στα αγόρια και μικρότερη στα κορίτσια. Τα αγόρια έχουν σχεδόν διπλάσια πιθανότητα να φάνε ξύλο. Αντίστοιχα, σε σχέση με την ηλικία τα παιδιά της Α' Δημοτικού έχουν τριπλάσια πιθανότητα να τιμωρηθούν σωματικά από τα παιδιά της ΣΤ' Δημοτικού. Να σημειωθεί ότι το ποσοστό χρήσης παραμένει ιδιαίτερα υψηλό, σχεδόν τα μισά παιδιά στην αρχή της εφηβείας εξακολουθούν να «τρώνε» ξύλο. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία η χρήση της σωματικής τιμωρίας στα παιδιά προσχολικής ηλικίας φτάνει το 90%.

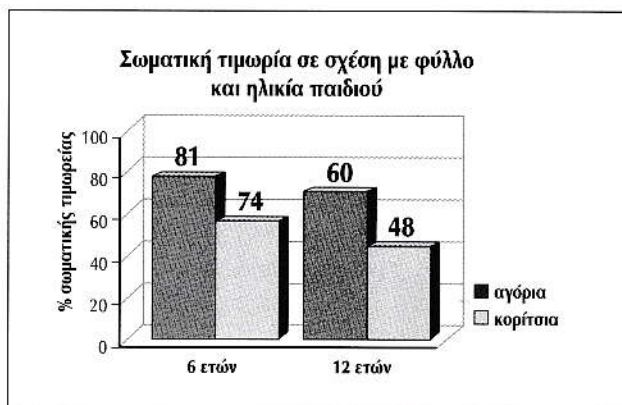
Γιατί τα αγόρια τρώνε περισσότερο ξύλο;

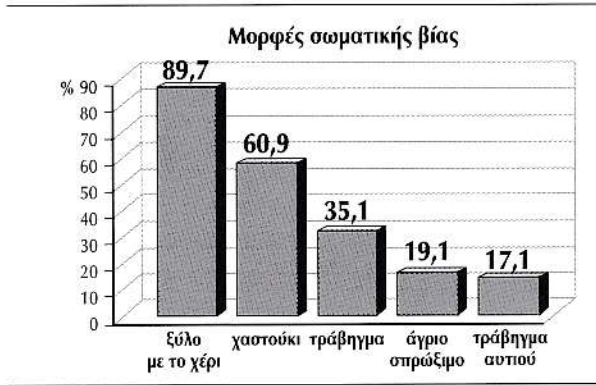
Λέγεται ότι τα αγόρια σε γενικές γραμμές είναι πιο άτακτα από τα κορίτσια. Αυτό στη δική μας έρευνα επιβεβαιώνεται απόλυτα. Διαπιστώνουμε ότι από το σύνολο των παιδιών του δείγματος στη κατηγορία «πολύ άτακτα» κατά την αντίληψη των μητέρων, το 82,4% ήταν αγόρια και μόνο το 17,6% ήταν κορίτσια.

Ομοίως, από τα παιδιά που χαρακτηρίστηκαν από τις μητέρες τους «άτακτα» το 64,6% ήταν αγόρια και μόνο το 35,4% ήταν κορίτσια. Πολλοί γονείς πιστεύουν ότι η σωματική τιμωρία σκληραγωγεί τα αγόρια. Αυτές οι προσδοκίες αποτελούν μέρος της πολιτιστικής έκφρασης των κοινωνικών ρόλων που επηρεάζουν τη χρήση της σωματικής τιμωρίας από τους γονείς.

Αντίθετα, τα κορίτσια θεωρείται ότι είναι περισσότερο ευάλωτα και δεν διαπαιδαγωγούνται με την προσπτική να γίνουν «σκληρά» και να υπερασπίζονται τον εαυτό τους.

Ας δούμε τις μορφές της σωματικής τιμωρίας. Σωματική τιμωρία ορίζεται η επιβολή πόνου στο ανθρώπινο σώμα ως τιμωρία για κάποια πράξη ή συμπεριφορά που δεν εγκρίνει ο/η τιμωρός. Όπως μπορείτε να δείτε οι συχνότερες μορφές είναι το ξύλο, το χαστούκι, το τράβηγμα των μαλλιών, το άγριο σπρώξιμο ή γράπωμα του παιδιού, το τράβηγμα του αυτιού, και σε μικρότερα ποσοστά ξύλο με κάποιο αντικείμενο, όπως ζώνη, βέργα, παντόφλα (49%).

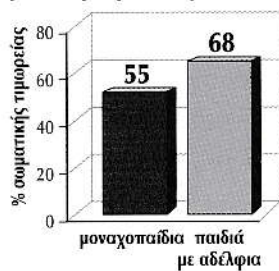

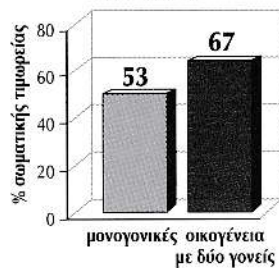
σωματική κακοποίηση: **1)** Η σοβαρότητα της πράξης και **2)** η πολιτισμική νομιμότητα. Η μεν σωματική τιμωρία θεωρείται στις περισσότερες χώρες ως μια επιτρεπτή πράξη βίας στα πλαίσια του γονικού ρόλου, η δε κακοποίηση είναι μια πράξη βίας από τον γονέα/κηδεμόνα προς το παιδί, η οποία ξεπερνά τα επιτρεπτά από το νόμο και τα κοινωνικά ήθη όρια και εκθέτει το παιδί σε αυξημένο κίνδυνο τραυματισμού. Επίσης αυτό που είναι χαρακτηριστικό στη μεταξύ των δύο φαινομένων σχέση είναι ότι τις περισσότερες φορές, η μεν σωματική τιμωρία δεν καταλήγει σε κακοποίηση, αλλά η κακοποίηση τις περισσότερες φορές αρχίζει ως συνήθης σωματική τιμωρία. Αυτό έχει σημασία για λόγους πρόληψης.

Τα παιδιά που έχουν αδέρφια βλέπουμε ότι έχουν διπλάσια πιθανότητα να τιμωρηθούν σωματικά από ότι τα μοναχοπαιδιά. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι γονείς σε ποσοστό 62%, μας απάντησαν ότι δέρνουν τα παιδιά τους γιατί τσακώνονται με τα αδέρφια τους.

Σωματική τιμωρία σε οικογένειες με ένα ή περισσότερα παιδιά

Σωματική τιμωρία σε μονογονικές οικογένειες και οικογένειες με δύο γονείς

Επίσης να σημειωθεί ότι ο αριθμός των παιδιών στην οικογένεια δεν φαίνεται να διαφοροποιεί την κατάσταση, αρκεί να υπάρχουν έστω δύο παιδιά ώστε να μπορεί να γίνει ο τσακωμός.

Έτσι παρεμβαίνοντας με τη σωματική τιμωρία οι γονείς διδάσκουν τα παιδιά ότι η σωματική δύναμη είναι ένας θεμιτός τρόπος επίλυσης διαφωνιών και συγκρούσεων, ο οποίος καλλιεργεί συγχρόνως μία έλλειψη ευαισθησίας, μίας ανοχής απέναντι στη βία.

Βλέπουμε εδώ ότι τα παιδιά που ζουν και με τους δύο γονείς υφίστανται μεγαλύτερη χρήση σωματικής τιμωρίας απ' ότι τα παιδιά που ζουν σε οικογένειες με ένα γονιό. Αυτό μπορεί να ερμηνευτεί ως αποτέλεσμα της έντασης, των διαφορετικών απόψεων και των διαφωνιών που υπάρχουν ανάμεσα στα ζευγάρια.

Σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας βλέπουμε ότι η χρήση της σωματικής τιμωρίας είναι αντιστρόφως ανάλογη. Είναι αναμενόμενο οι μητέρες με καλύτερο μορφωτικό επίπεδο να έχουν περισσότερες γνώσεις για το πως να ελέγξουν ή να διορθώσουν τη συμπεριφορά του παιδιού τους με εναλλακτικές μορφές πειθαρχίας αλλά και μεγαλύτερες δυνατότητες να καταφύγουν στις συμβουλές των ειδικών.

Στους λόγους για τους οποίους οι μητέρες χρησιμοποιούν σωματική τιμωρία στα παιδιά βλέπουμε ότι ο πιο σημαντικός λόγος (σε ποσοστό 71,7%) είναι όταν τα παιδιά κάνουν κάτι για το οποίο έχουν ήδη προειδοποιηθεί. Το δεύτερο είναι, όπως προαναφέραμε, όταν μαλώνουν με τα αδελφια τους (σε ποσοστό 62,4%) και στη συνέχεια έχουμε σε ποσοστό 53,3% όταν αντιμιλάει, όταν λέει ψέματα (37,7%), όταν κάνει ζημιά στο σπίτι (27,7%), όταν χρησιμοποιεί «κακές λέξεις» (27,6%), όταν αρνείται να διαβάσει τα μαθήματά του (25,8%) και μικραίνουν τα ποσοστά για άλλες αιτίες. Για παράδειγμα, όταν βλέπει πολύ τηλεόραση, ένα 6,2% των παιδιών τρώει ξύλο.

Έχει ιδιαίτερη σημασία σε αυτό το σημείο να σας πω ότι, πρόσθετη ανάλυση (logistic regression - λογαριθμιστική παλινδρόμηση) σε επιλεγμένο σύνολο μεταβλητών που αφορούν κοινωνικές αντιλήψεις και συνθήκες που περιβάλλουν το φαινόμενο, βρήκαμε ως ιδιαίτερα σημαντική την ύπαρξη ορισμένων παραγόντων, οι οποίοι ευνοούν τη χρήση σωματικής τιμωρίας. Αυτοί οι παράγοντες είναι:

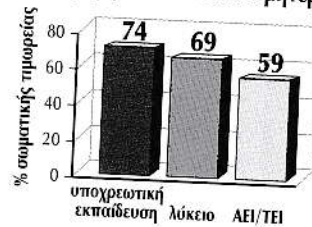
1. Ένταση και εκνευρισμός των γονέων από προβλήματα και καταστάσεις, ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά των παιδιών όταν πρέπει να τα τιμωρήσουν. Δηλαδή ξεσπάμε στα παιδιά μας.
2. Η αντίληψη ότι η σωματική τιμωρία μπορεί να διδάξει στο παιδί να διακρίνει το σωστό από το λάθος.
3. Η απουσία βοήθειας από άλλα άτομα υποστηρικτικά προς την οικογένεια όταν υπάρχει ανάγκη στο θέμα της φροντίδας των παιδιών.

Μια άλλη παράμετρος που ευνοεί τη χρήση σωματικής τιμωρίας είναι η αντίληψη ότι η σωματική τιμωρία χρησιμοποιείται από την πλειονότητα των γονέων, είναι «κάτι που το κάνουν όλοι ή οι περισσότεροι, άρα μπορώ να το κάνω κι εγώ».

Βλέπουμε εδώ την ευρύτατη πολιτισμική και κοινωνική αποδοχή της βίας. Το 70% των γονέων πιστεύουν ότι η σωματική τιμωρία χρησιμοποιείται από όλους ή τους περισσότερους γονείς. Να προσθέσω εδώ, ότι μία στις τρεις μητέρες είπαν ότι δέρνουν τα παιδιά τους μπροστά σε άλλους, γεγονός που επισημαίνει το θέμα της κοινωνικής αποδοχής, όπου γονείς δεν διστάζουν να χρησιμοποιήσουν το ξύλο δημόσια.

Αναφορικά με τη συχνότητα χρήσης της σωματικής τιμωρίας το 62% των μητέρων χρησιμοποιεί τη μέθοδο συστηματικά και ως προς την αποτελεσματικότητα της μεθόδου το 90% των παιδιών κάνουν πάλι την πράξη για την οποία τις «έφαγαν» και μάλιστα το 44% εξ' αυτών μέσα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα.

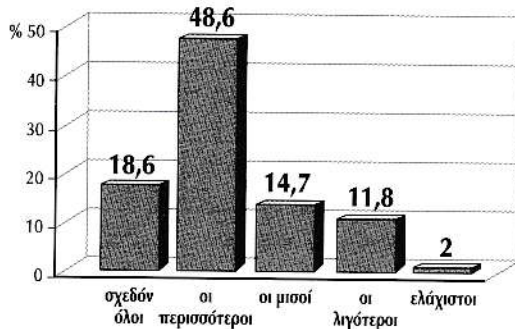
Σωματική τιμωρία και μορφωτικό επίπεδο μητέρας

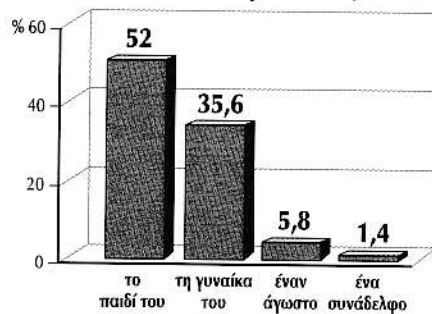
Λόγοι για τους οποίους οι γονείς χρησιμοποιούν σωματική βία

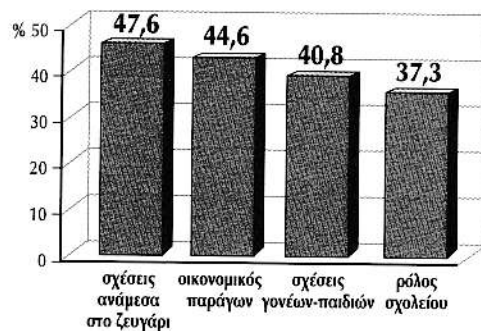
Πόσοι από τους γονείς πιστεύετε ότι χρησιμοποιούν τη σωματική τιμωρία;

Τί, κατά τη γνώμη σας, είναι περισσότερο σοβαρό; Το να κτυπήσει κάποιος:

Τι διευκολύνει περισσότερο τους γονείς στο μέγαλωμα των παιδιών τους

των συζύγων, το μοίρασμα της φροντίδας των παιδιών με το σύντροφο, η μεγαλύτερη συμμετοχή του πατέρα και γενικά ο καταμερισμός εργασιών στο σπίτι και η αλληλοκατανόηση είναι τα πλέον χαρακτηριστικά παραδείγματα που δόθηκαν.

2. Το 44,6% όλων των περιπτώσεων αναφέρθηκε στη σημασία του οικονομικού παράγοντα. Η οικονομική άνεση, οι καλές συνθήκες διαβίωσης, η ύπαρξη σταθερής εργασίας και εισοδήματος υπογραμμίστηκαν ως σημαντικοί παράμετροι στην κατηγορία αυτή.

Σύμφωνα με μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί στο χώρο της ενδοοικογενειακής βίας έχει επισημανθεί ότι το αίσθημα ιδιοκτησίας που συχνά έχουν οι γονείς προς τα παιδιά τους και οι σύζυγοι προς τις γυναίκες τους, μετριάζει τη σοβαρότητα της άσκησης βίας όταν αυτή απευθύνεται σε οικεία πρόσωπα στα πλαίσια της οικογένειας σε σύγκριση με τη βία που ασκείται σε άτομα εκτός του οικογενειακού περιβάλλοντος.

Τα ευρήματα της δικής μας έρευνας πάντως δεν έρχονται να επιβεβαιώσουν αυτή την επισήμανση. Αντίθετα δείχνουν ότι ως πλέον σοβαρό αδίκημα θεωρείται το να κτυπήσει κάποιος το παιδί του. Συγκεκριμένα το ερώτημα που θέσαμε στις μητέρες είχε ως εξής: «Ποιο από τα ακόλουθα θεωρείτε περισσότερο σοβαρό: Το να κτυπήσει κάποιος έναν άγνωστο, τη γυναίκα του, ένα συνάδελφο του ή το παιδί του;»

Βλέπουμε ότι παρά την κοινωνική και πολιτισμική αποδοχή και την ευρύτατη χρήση του ξύλου, το να κτυπήσει κάποιος το παιδί του ιεραρχείται ως το πλέον σοβαρό, με ποσοστό 50%, ενώ το 35,6% βρήκε ως πιο σοβαρό το να κτυπήσει κάποιος τη γυναίκα του. Αναμφισβήτητα αυτό είναι πολύ ενθαρρυντικό.

Με τον ολοκλήρωση του ερωτηματολογίου ρωτήσαμε τις μητέρες «Τι διευκολύνει περισσότερο, κατά τη γνώμη τους, έναν γονιό στο μέγαλωμα του/των παιδιών του». Οι απαντήσεις που πήραμε και είναι σαφώς ένα μάθημα κοινωνικής πολιτικής, έχουν ως εξής:

1. Το μεγαλύτερο ποσοστό (47,6%) ανέφεραν τη σημασία των σχέσεων ανάμεσα στο ζευγάρι. Η ύπαρξη συμφωνίας μεταξύ των γονιών σε θέματα διαπαιδαγώγησης, η συμπαράσταση μεταξύ

3. Το 40,8% των απαντήσεων αφορούσε την ποιότητα των σχέσεων γονιών - παιδιών
4. Το 37,3% του συνόλου του δείγματος απάντησε ότι το μέγλωμα ενός παιδιού μπορεί να διευκολυνθεί σημαντικά μέσα από το ρόλο του σχολείου, το εκπαιδευτικό σύστημα γενικότερα καθώς και το ρόλο των ειδικών.

Η έρευνα αυτή έχει και πολλά άλλα στοιχεία τα οποία δεν υπάρχει χρόνος να αναφέρουμε. Είναι γεγονός ότι η σωματική τιμωρία είναι συνήθως η πρώτη επαφή / εξοικείωση του παιδιού με τη βία, συνήθως μέσα στον οικείο χώρο του σπιτιού και προερχόμενη από οικεία και αγαπημένα πρόσωπα. Αποτελεί με λίγα λόγια την απαρχή μιας λιγότερο ή περισσότερο αρνητικής έως οδυνηρής εμπειρίας και πρακτικής, ανάλογα με την εξέλιξη.

Όπως είδαμε η χρήση της βίας στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών δεν περιβάλλεται από τη σιωπή, περιβάλλεται με την κοινωνική αποδοχή, η σιωπή έρχεται με την ενηλικίωση. Γι' αυτό η μηδενική ανοχή απέναντι στη βία προϋποθέτει να αρχίσουμε από την ηλικία μηδέν.

Κλείνοντας αυτή τη παρουσίαση, θα ζητήσω τη προσοχή σας για περίπου τρία λεπτά, για να δούμε μαζί 8 τηλεοπτικά μηνύματα που δημιουργήσαμε στο Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, στα πλαίσια της εκστρατείας για την πρόληψη της βίας κατά των παιδιών που προωθεί η Γ.Γ.Ν.Γ. και το Εθνικό Παρατηρητήριο για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΒΟΛΗ SPOTS)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΥΣΗΣ Πρόεδρος - Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Αντιπρόεδρος του ΚΕΘΙ, Μέλος της Διπυργικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Βίας

Νομίζω ότι και η εισήγηση της κυρίας Φερέτη αλλά και αυτά τα spots μας δείχνουν ότι υπάρχει μια κόκκινη κλωστή, την οποία καμιά φορά δεν θέλουμε να αποδεχθούμε. Μια κόκκινη κλωστή που συνδέει όλα αυτά, με την έννοια του «Real Man» που ετέθη προηγουμένως.

Ένα άλλο ενδιαφέρον στοιχείο που προκύπτει από την έρευνα, είναι ότι όταν ρωτήθηκαν οι γονείς «τι θα διευκόλυνε τις σχέσεις με τα παιδιά» κανείς τους δεν είπε ο νόμος. Άρα, λοιπόν η συνεχής επίκληση σε εξωοικογενειακούς παράγοντες που θα λύσουν τα προβλήματα της οικογένειας είναι μάλλον μια μετακύληση της ευθύνης των μελών χωρίς να σημαίνει ότι και τα μέλη δεν έχουν τα δικά τους επιχειρήματα ή αν θέλετε και τους δικούς τους ισχυρισμούς και δικαιώματα. Αλλά αυτό το ότι συνέχεια κάποιος άλλος, κάπως αλλιώς πρέπει να δει το πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας, είτε αφορά τους συζύγους μεταξύ τους, είτε αφορά τους συζύγους προς τα παιδιά ή τους συζύγους προς τους ηλικιωμένους, κάποια στιγμή πρέπει να το βγάλουμε από το συλλογισμό μας, μήπως καταφέρουμε και διαχειριστούμε καλύτερα τη κατάσταση.

Διότι εξακολουθώ να πιστεύω ότι σε πολλές περιπτώσεις έχουμε την ιδιότητα δράστη-θύμα που είναι μια ταυτόχρονη ιδιότητα, ένας διπλός ρόλος ή διπλό προσωπείο και θα πρέπει να το δούμε και έτσι: Τον καθένα ως δράστη-θύμα, ή τουλάχιστον τον δράστη που συνήθως είναι άνδρας, ως δράστη-θύμα. Πρέπει να απευθυνθούμε σε αυτόν και να συζητήσουμε και με αυτόν, γιατί αν τον εξορίσουμε και αναζητήσουμε το θεσμικό νομικό κοινωνικό υποκατάστατο του, δεν νομίζω ότι λύνουμε τίποτα.

Να δώσω το λόγο όμως στην επόμενη εισηγήτρια, την κυρία Κωσταβάρα, νομικό, κοινωνιολόγο και εμπειρογνώμονα στο Παρατηρητήριο για την Προώθηση Πολιτικών Αντιμετώπισης της Βίας κατά των Γυναικών.

ΚΑΙΤΗ ΚΩΣΤΑΒΑΡΑ Νομικός / Κοινωνιολόγος, Εμπειρογνώμονας στο Παρατηρητήριο
για την Προώθηση Πολιτικών Αντιμετώπισης της Βίας κατά των Γυναικών,
Μέλος της διπλωματικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Βίας

**«Η αντιμετώπιση των δραστών, βασική προϋπόθεση
για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών μέσα στην οικογένεια»**

Ευχαριστώ πολύ κύριε Πρόεδρε.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω και τις διοργανώτριες της σημερινής Συνεδρίασης διότι πραγματικά το πρόγραμμα έχει φτιαχτεί με πολύ έξυπνο τρόπο. Πέρασαμε από τις γυναίκες στα παιδιά και ερχόμαστε στους άνδρες.

Επιτρέψτε μου να ξεκινήσω με μια παρατήρηση. Η ανδρική βία κατά των γυναικών είναι κοινωνικό φαινόμενο σύνθετο, με ποικιλία εκδηλώσεων και συμπεριφορών. Γι' αυτό και δεν επιδέχεται μια και μόνο εξήγηση, κι ούτε υπάρχει μία και μόνη λύση ή μία και μοναδική θεραπευτική μέθοδος για την αντιμετώπιση του. Τι μας λένε οι έρευνες;

Το ακούσαμε και από την κυρία Gradin, που μας είπε αρκετά πράγματα, το έχετε και στα χέρια σας από τα κείμενα που κυκλοφορούν: Ο καθένας από τους ερωτηθέντες υποδεικνύει διάφορα πράγματα, άλλοτε σε μεγαλύτερο και άλλοτε σε μικρότερο ποσοστό. Άλλοι μας μιλάνε για την αυστηρότερη εφαρμογή των νόμων, άλλοι για τη διαπαιδαγώγηση των νέων και μάλιστα σε σχέση με τον αμοιβαίο σεβασμό.

Όσotόσο υπάρχει κάτι που είναι κοινό στην εκδήλωση του φαινομένου. Είναι το γένος του δράστη αυτής της βίας. Σε κάθε ιστορική στιγμή, σε οποιονδήποτε πολιτισμό και σε όλα τα κοινωνικά συστήματα, όσες διαφορές κι αν παρουσιάζει το ένα από το άλλο σύστημα, ο δράστης των βίαιων πράξεων σε βάρος των γυναικών είναι ο άνδρας. Δεν είναι τυχαίο που οι μελετητές του φαινομένου καταλήγουν στο συμπέρασμα πως η ανδρική βία κατά των γυναικών δεν είναι δυνατό να εξαλειφθεί χωρίς την αντιμετώπιση των δραστών της. Και η αντιμετώπιση τους πρέπει να ξεκινήσει από το στάδιο της πρόληψης.

Οι άνδρες είναι η βάση του προβλήματος. Μπορούν και πρέπει να γίνουν οι βασικοί συντελεστές της επίλυσής του.

Στο 4ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο των Υπουργών για την ισότητα γυναικών - ανδρών του Συμβουλίου της Ευρώπης, που έγινε στην Κωνσταντινούπολη στις 13 και 14 Νοεμβρίου του 1997, υιοθετήθηκε μία Διακήρυξη, στις στρατηγικές της οποίας συμπεριλαμβάνεται η πρόσκληση προς τα κράτη-μέλη «για την προώθηση ερευνών σχετικά με τις σχέσεις των ανδρών μεταξύ τους και τον τρόπο που αντιλαμβάνονται την ανδρική τους ταυτότητα», καθώς και «για προσπάθεια εξάλειψης της ανδρικής βίας κατά των γυναικών με την καθιέρωση της εκμάθησης του σεβασμού του άλλου και την στήριξη πρωτοβουλιών που θα αφορούν την αντιμετώπιση των βίαιων ανδρών».

Κρίνοντας ότι η βία κατά των γυναικών δεν είναι πλέον το απόλυτο ταμπού του παρελθόντος, αφού έχουν ήδη ερευνηθεί, έστω και ανεπαρκώς, οι αιτίες και οι συνέπειές της, το Συμβούλιο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι είναι πια καιρός να στρέψουμε το ενδιαφέρον μας προς την πλευρά των δραστών της ανδρικής βίας, τους οποίους δεν θεωρεί ως ειδική ομάδα παραβατών, αλλά ως εκφραστές των πολιτισμικών και κοινωνικών αξιών μας.

Ήδη θίχτηκε το θέμα από τις προηγούμενες ομιλήτριες και νομίζω έχει στηριχθεί αρκετά. Όπως είναι ευνόητο, το φαινόμενο απασχόλησε ερευνητές και μελετητές ποικίλων κατηγοριών και επιστημών. Οι περισσότεροι συγκλίνουν στη διαπίστωση ότι οι ρίζες του φαινομένου οφείλονται στις ανδροκεντρικές αντιλήψεις των κοινωνιών μας και η βλάστηση του ευνοείται από το κλίμα της κοινωνικής ανοχής του. Οι άνδρες δεν είναι από τη φύση τους βίαιοι, μας βεβαιώνουν. Η βία μαθαίνεται. Είναι αποτέλεσμα της διδασκόμενης μεθόδου για την έκφραση του ανδρισμού στις διαπροσωπικές σχέσεις.

Στη συζήτηση που ελπίζω να ακολουθήσει πιστεύω ότι θα μπορέσουμε να δώσουμε αρκετά παραδείγματα για να στηρίξουμε αυτή την τοποθέτηση της έρευνας και της μελέτης. Οι μηχανισμοί της κοινωνικοποίησης ή ανατροφής του αγοριού, όπως συνήθως την χαρακτηρίζουμε (οικογένεια, σχολείο, στρατός αλλά και ΜΜΕ) το «βοηθούν» με ένα πλούσιο πλέγμα προνομίων και μορφών εξουσίας. Ας δούμε μερικά από αυτά.

Το προνόμιο της άσκησης της εξουσίας είναι πρώτο - πρώτο στη λίστα. Δεν θα σταθώ ιδιαίτερα εδώ. Πιστεύω ότι έχετε ακούσει αρκετά πάνω στο θέμα, όπως και για τη σύνδεση του με τη βία, ως εργαλείο επιβολής και ελέγχου. Ωστόσο στη βία οδηγεί όχι μόνο η άνιση κατανομή της εξουσίας, αλλά και η αίσθηση της αναγνώρισης αυτού του προνομίου. Θα μπορούσα να αναφέρω πάμπολλα παραδείγματα. Ένα από αυτά έχει σχέση με τη σεξουαλική ικανοποίηση του συζύγου στα πλαίσια του γάμου (για άλλους δικαίωμα, για άλλους ποινικά κολάσιμη πράξη).

Στην πραγματικότητα πρόκειται για προσβολή θεμελιώδους ανθρώπινου δικαιώματος. Υπάρχουν και πιο απλά παραδείγματα, όπως η «υποχρέωση» της γυναίκας να έχει έτοιμο το φαγητό του συζύγου την ώρα που αυτός επιστρέφει στο σπίτι. Αν αυτό δεν συμβεί, τότε εκείνος έχει το δικαίωμα να την κακοποιήσει. Αλλά, ακόμη και ένας απλός περίπατος στο πάρκο της πόλης, ενώ στον άνδρα δίνει το δικαίωμα της προνομιακής απόλαυσής του, στη γυναίκα προκαλεί τις συνέπειες μιας ποικιλόμορφα εκδηλούμενης βίας. Δεν θα συνεχίσω, αναφέροντας και άλλα παραδείγματα σύνδεσης αυτής της αίσθησης με τη βία. Αφήνω όμως τη φαντασία σας να κινηθεί πάνω στο θέμα αυτό.

Το επιτρεπτό της άσκησης της βίας είναι ένα άλλο προνόμιο. Ένας μεγάλος αριθμός πράξεων βίας όχι μόνο επιτρέπονται στους άνδρες, αλλά οι πράξεις αυτές δοξάζονται και ανταμείβονται (επιβραβεύονται). Οι πράξεις βίας διαφημίζονται (τιμώνται) στα σπορ, στον κινηματογράφο, στη λογοτεχνία, στις διάφορες συγκρούσεις. Εδώ εντάσσεται από τους ειδικούς και η άρνηση της επέμβασης των τρίτων στις περιπτώσεις της οικογενειακής βίας, οι οποίοι μάλιστα παραλληλίζουν αυτές τις περιπτώσεις με την περίπτωση της δίωξης του δράστη της κλοπής που γίνεται στον ιδιωτικό χώρο.

Ένα άλλο προνόμιο είναι ο ανδρισμός ως φυσική καταπιεστική μηχανή. Το αγόρι το μαθαίνουμε από μωρό να καταπνίγει τα αισθήματα του φόβου και του πόνου. Στην οικογένεια ζητάμε από τα αγόρια να μην κλαίνε και να φέρονται σαν άνδρες. Στα αθλήματα τα μαθαίνουμε να αγνοούν τον πόνο. Για πολλούς άνδρες το μόνο αίσθημα που αξίζει είναι ο θυμός. Το συναντάμε πολύ συχνά, ίσως καθημερινά, στο δρόμο.

Η εμπειρία του παρελθόντος. Η βία μεταφέρεται από τον πατέρα στο γιο και συνεχίζεται με τη βοήθεια το σχολείου. Συνεπικουρεί ο κινηματογράφος, η τηλεόραση, η μουσική, ο αθλητισμός, οι αφίσες, η λογοτεχνία και ο στρατός με τα συνθήματα για πατριωτισμό, ηρωισμό και

δράση. Η γνώση εμπλουτίζεται από την εμπειρία, όταν το αγόρι μεγαλώνει σε οικογένεια όπου ο πατέρας συμπεριφέρεται βίαια. Κατά τους ειδικούς σπάνια αυτό το αγόρι θα εκδηλώσει συμπεριφορά διαφορετική από τη συμπεριφορά του πατέρα.

Αξίζει να αναφερθώ εδώ, έστω και επιγραμματικά στα ευρήματα μιας έρευνας Σουηδικού Πανεπιστημίου σε έφηβους ηλικίας 13 έως 16 χρονών, που έζησαν σε οικογενειακό περιβάλλον έντονης ανδρικής βίας. Από την έρευνα προέκυψε ότι η οικογενειακή βία τους διαμόρφωσε για την μετέπειτα ενήλικη ζωή τους και ακόμη ότι η αναπαραγωγή της βίας λειτούργησε σύμφωνα με τη θεωρία της αναμετάδοσης. Δηλαδή, τα αγόρια δήλωσαν ότι τα κορίτσια προκαλούν τη βία, άρα περιμένουν και την εκδήλωση της και τα κορίτσια αντίστοιχα δήλωσαν ότι πιστεύουν ότι αυτές ευθύνονται για την βία που δέχονται.

Έχουμε ωστόσο και ένα παράδοξο στην άσκηση της ανδρικής εξουσίας: Οι πολλοί τρόποι με τους οποίους οι άνδρες εξόπλισαν την κοινωνική και ατομική τους εξουσία είναι πηγή ενός πολύ μεγάλου φόβου (δειλίας), απομόνωσης και πόνου. Η ικανότητα άσκησης της εξουσίας χρειάζεται συνεχή επαγρύπνηση και ενασχόληση, ιδιαίτερα για τους νεαρούς άνδρες. Ο φόβος της αποτυχίας, της μη εκπλήρωσης του ρόλου, παραμονεύει σε κάθε βήμα. Η βία στην περίπτωση αυτή γίνεται αντισταθμιστικός (επανορθωτικός, αναπληρωματικός) μηχανισμός (compensatory mechanism), κατά την χρησιμοποιούμενη ορολογία. Είναι το μέσο για την αποκατάσταση της ανδρικής ισορροπίας, της επιβεβαίωσης της πίστης στον ανδρισμό τους, για τους ίδιους και για τους άλλους. Σ' αυτήν την περίπτωση για την εκδήλωση της βίας επιλέγονται τα πιο αδύναμα άτομα, τα πιο ευάλωτα (παιδιά και γυναίκες) ή και ολόκληρες ευάλωτες ομάδες (γκέι, μειονότητες, μετανάστες).

Η ανδρική βία, στις άπειρες μορφές εκδήλωσής της, είναι το αποτέλεσμα της ανδρικής εξουσίας (δύναμης), της αναγνώρισης του προνομίου, του επιτρεπτού αλλά και του φόβου (του δράστη της) ότι δεν είναι ικανός να ασκήσει εξουσία, μας λένε οι ερευνητές. Συνεπώς, ο άνδρας με τη πράξη βίας, δείχνει στη γυναίκα ποιος είναι το αφεντικό στο σπίτι και στους τρίτους «ποιος είναι ο άνδρας». Γιατί «δεν είναι ένας εχθρός που πιέζει τη σκανδάλη, ούτε ένας άγνωστος ιός που φέρνει το θάνατο. Είναι απλά και μόνο ο άνδρας». (Από άνδρες μελετητές). Όχι όλοι οι άνδρες βέβαια. Δυστυχώς όμως πολλοί. Άνδρες συνηθισμένοι, κανονικοί, όλων των ηλικιών και όλων των κοινωνικών τάξεων.

Θα ήθελα να μπορούσα να γίνω πιο αναλυτική. Δυστυχώς δεν έχω την πολυτέλεια του χρόνου. Γι' αυτό θα καταλήξω με μερικές συγκεκριμένες προτάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Πρέπει:

- Να αμφισβητήσουμε και να διαλύσουμε τις δομές της ανδρικής εξουσίας. Να ακυρώσουμε τα ανδρικά προνόμια και να βάλουμε τέλος στη πολιτισμική και κοινωνική ανοχή των πράξεων της βίας κατά των γυναικών. Όμως δεν μπορούμε να τελειώσουμε με τη βία χωρίς τη βοήθεια του φεμινιστικού κινήματος και χωρίς τις προτεινόμενες απ' αυτό μεταρρυθμίσεις (πολιτικές, νομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές). Συνεπώς πρέπει να συνεργαστούμε με το κίνημα των γυναικών.
- Να αλλάξουμε το εκπαιδευτικό σύστημα σε όλες τις βαθμίδες και να δημιουργήσουμε μηχανισμούς ευαισθητοποίησης ολόκληρου του κοινωνικού συνόλου και ιδιαίτερα των ανδρών, με στόχο την μη ανοχή της βίας κατά των γυναικών.
- Να επαναπροσδιορίσουμε τον ανδρισμό. Να κατεδαφίσουμε τις κοινωνικές δομές του φύλου που τόσους κινδύνους περικλίνουν. Το παράδοξο της αναμετάδοσης των πατριαρχικών αξιών,

το είπαμε ήδη, είναι ο πόνος, η παραφορά (οργή), η απογοήτευση, η αποξένωση και ο φόβος. Καιρός να ασχοληθούμε με την αποξήρανση της πηγής όλων αυτών των συναισθημάτων για να αποκτήσουμε άνδρες ευαίσθητους, ικανούς να αντιλαμβάνονται τον πόνο που προκαλεί η βία είτε είναι σωματικός είτε ψυχικός.

- Στις προσπάθειες μας για την αναμόρφωση των σεξιστικών δομών της οικογένειας και ιδίως των θεσμών και των σχέσεων στα πλαίσια των οποίων ανατρέφονται τα παιδιά, να οργανώσουμε και να εμπλέξουμε άνδρες, σε συνεργασία με τις γυναίκες. Για να πετύχουμε την εμπλοκή τους, θα χρειαστεί να τους πλησιάσουμε, να συνεργαστούμε μαζί τους και να τους πείσουμε για τις καταστρεπτικές συνέπειες του διδασκόμενου ανδρικού πρότυπου.
- Να δουλέψουμε με τους δράστες της βίας, ώστε να αλλάξουν τις πατριαρχικές τους αντιλήψεις, προσεγγίζοντας τους χωρίς εμπάθεια. Μόνο έτσι υπάρχει περίπτωση να ανακαλύψουν τον τρόπο που θα αλλάξουν τον εαυτό τους και τους όμοιούς τους.

Θυμίζω ότι υπάρχουν κράτη, στα οποία προσπάθειες σε αυτά τα πλαίσια γίνονται. Στην πορεία αυτών των προσπαθειών έχουν γίνει και ορισμένες επισημάνσεις σχετικά με την εργασία εκείνων που ασχολούνται με την αντιμετώπιση των βίαιων ανδρών.

Για τους εργαζόμενους στην αντιμετώπιση των δραστών επισημαίνετε ειδικότερα ότι: Συχνά τα κριτήρια τους δεν είναι μελετημένα ούτε αποτελεσματικά. Μοιάζει να χρησιμοποιούν παλιές μεθόδους, χωρίς να αναρωτιούνται για την ικανότητα τους να επηρεάσουν τις ανδρικές συμπεριφορές και το σταμάτημα της βίας. Αυτό είναι επικίνδυνο για την ασφάλεια των θυμάτων, γιατί η βία μπορεί να ξαναρχίσει. Δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε ότι οι δράστες είναι οι κύριοι υπεύθυνοι του φαινομένου της βίας και δημιουργοί του προβλήματος. Κατά συνέπεια πρέπει να αξιωνεται από αυτούς να αντιληφθούν την ευθύνη τους και να αλλάξουν συμπεριφορά. Απαραίτητη εξ' άλλου είναι η εποπτεία του προγράμματος αναμόρφωσης των βίαιων ανδρών από ειδικευμένες γυναίκες.

Βασικό κριτήριο των προγραμμάτων αντιμετώπισης των δραστών, τόσο κατά τη διάρκεια όσο και μετά το πέρας τους, πρέπει να είναι η ασφάλεια των κακοποιημένων γυναικών και των παιδιών τους. Για το λόγο αυτό πρέπει:

- Οι ασχολούμενοι με την αντιμετώπιση των δραστών, πριν αρχίσουν τη δουλειά τους, να υφίστανται ειδική εκπαίδευση και να σπουδάζουν τα σχετικά προγράμματα. Επίσης είναι σκόπιμο να εποπτεύονται από γυναικείες ομάδες, ώστε οι υπό αντιμετώπιση δράστες να έχουν τη δυνατότητα να επανεκτιμήσουν τη δική τους σχέση με τις γυναίκες.
- Το πρόγραμμα αντιμετώπισης του δράστη δεν πρέπει να διαχωρίζεται από το πρόγραμμα υποστήριξης της κακοποιημένης γυναίκας. Πρέπει τα δύο προγράμματα να βρίσκονται σε συνεχή επικοινωνία.
- Το πρόγραμμα αντιμετώπισης του δράστη πρέπει να εναρμονίζεται με το ποινικό σύστημα επιβολής κυρώσεων. Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει το πρόγραμμα αναμόρφωσης του δράστη να γίνεται άλλοθι για την απαλλαγή του από την επιβληθείσα ποινή.
- Χρειάζεται να προσθέσω ότι για να επιτευχθούν όλα όσα περιέχονται στα πιο πάνω, και όχι μόνο αυτά αλλά και πολλά άλλα που διαπλέκονται με αυτά, είναι αναγκαία η θεσμοθέτηση διατάξεων νόμου. Το θεωρώ ως αναγκαία προϋπόθεση σε ένα Κράτος Δικαίου.

- Και να θυμόμαστε πάντοτε ότι η ενδοοικογενειακή βία δεν είναι ιδιωτική υπόθεση. Οι Αρχές και η κοινωνία έχουν υποχρέωση να παρεμβαίνουν και να συνεργάζονται για την αντιμετώπισή της.

Σχετικά με τη συνεργασία των Αρχών, θα ήθελα πριν τελειώσω να πω δύο λόγια για το ρόλο της Αστυνομίας, την Αρχή που εμπλέκεται πρώτη στα περιστατικά της βίας. Είχα την ευκαιρία, πριν λίγο καιρό, να παρακολουθήσω την παρουσίαση των χρησιμοποιούμενων μεθόδων από τη Σουηδική αστυνομία για την καταπολέμηση της βίας εναντίον των γυναικών. Την παρουσίαση έκανε μια γυναίκα, στέλεχος της Αστυνομίας της Στοκχόλμης. Σας μεταφέρω ακριβώς τα λόγια της:

«Μας ενδιαφέρει να βοηθήσουμε και να στηρίξουμε τις γυναίκες / θύματα της βίας. Σε μας τους αξιωματικούς της αστυνομίας ανήκει η ευθύνη να γνωρίζουμε τι θα ρωτήσουμε το θύμα όταν μας καλεί στο σπίτι της ή όταν έρχεται στο Τμήμα μετά την κακοποίηση, καθώς και ποιο θα είναι το επόμενο βήμα μας, αφού ακούσουμε τις απαντήσεις της. Είναι δική μας ευθύνη να πληροφορήσουμε τη γυναίκα για το που θα βρει αυτή και τα παιδιά της συμπαράσταση, συμβουλές, οικονομική βοήθεια, χώρο διαμονής κλπ. Είναι δική μας ευθύνη η συνεργασία με τις υπόλοιπες Αρχές και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις για την ελαχιστοποίηση των κινδύνων της κακοποιημένης γυναίκας».

Η ίδια αστυνομικός μίλησε επίσης για τα ειδικά προγράμματα κατάρτισης όχι μόνο των αστυνομικών, αλλά και των άλλων εμπλεκόμενων φορέων και για τις συναντήσεις αλληλοενημέρωσης όλων αυτών των φορέων. Γιατί, όπως, εξήγησε είναι αδύνατη η καταπολέμηση αυτής της βίας χωρίς τη συνεργασία όλων των ασχολούμενων με το πρόβλημα φορέων. Ελπίζω να μη σας κούρασα, ελπίζω να μην ξέφυγα από το χρόνο μου κύριε Πρόεδρε.

Σας ευχαριστώ πολύ.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

«Απόψεις για τη Βία»

Θα ήθελα να ευχαριστήσω καταρχάς τους διοργανωτές που με κάλεσαν εδώ παρόλο που θα πρέπει να δηλώσω δημόσια ότι η συμμετοχή μου σε αυτή την πολύ ενδιαφέρουσα συνάντηση έχει να κάνει με θέμα ψυχολογίας.

Κύριες και κύριοι, δυσανάλογα με τους προλαλήσαντες που είναι ειδικοί σε θέματα βίας, εγώ δεν είμαι. Όμως, διακρίνω τρεις λόγους για τους οποίους αποδέχομαι την πρόσκληση να παρευρεθώ σε αυτό το Συνέδριο.

Πρώτον, η βία εμφανίζεται ως ένα φαινόμενο της καθημερινής ζωής, που σερβίρεται αφειδώς από τα ΜΜΕ, ενώ την ίδια στιγμή από τα «παράθυρα» της τηλεόρασης κάθε λογής ειδικός μας εξηγεί τα αίτια και τους τρόπους αντιμετώπισης της. Ως περιστασιακός θεατής των ειδήσεων, παρακολουθώ, ανησυχώ και προβληματίζομαι για τις διαστάσεις του φαινομένου αλλά κυρίως για τους ειδικούς.

Δεύτερον, πριν από μερικά χρόνια ως επαγγελματίας κλινικός ψυχολόγος στο Εθνικό Σύστημα Υγείας της Βρετανίας, έχω συνεργαστεί για σειρά ετών με άνδρες και γυναίκες προβληματικούς, με αυτούς που παλαιότερα θα λέγαμε αλκοολικούς, η συμπεριφορά των οποίων, όπως γνωρίζετε όλοι, συχνά περιλαμβάνει πράξεις σωματικής και ψυχολογικής βίας.

Τρίτον, ως πανεπιστημιακός δάσκαλος συχνά αναφέρομαι αλλά και συχνά αμφισβητώ και ο ίδιος την επάρκεια των εκάστοτε θεωρητικών απόψεων που προσφέρει, τόσο η ψυχολογία όσο και οι συναφείς επιστήμες για την αιτιολογία της επιθετικότητας.

Αυτό θέλω να κάνω και σήμερα, να σας μιλήσω για τις απόψεις που έχουν εκτεθεί τα τελευταία 30-40 χρόνια σχετικά με το πως δημιουργούνται η βία και η επιθετική συμπεριφορά. Θα επικεντρωθώ κυρίως στη κλινική ψυχολογία, την ψυχανάλυση και πολύ λίγο βέβαια στην Ευρωφυσιολογία. Αν κοιτάξουμε το φάσμα της κλινικής ψυχολογίας και ψυχιατρικής διακρίνουμε ότι η κλινική ψυχολογία και ψυχιατρική μελετούν τη βία παραδοσιακά - και τονίζω την έννοια παραδοσιακά- ως ψυχολογικό φαινόμενο, ενώ τα τελευταία 20 χρόνια περίπου ως παρεκκλίνουσα και αντικοινωνική συμπεριφορά.

Αυτό έχει σημασία, γιατί στην πρώτη περίπτωση διαφαίνεται ότι είναι κάτι που ξεκινάει από μέσα μας, ενώ στην δεύτερη περίπτωση μπορεί να οφείλεται σε εξωτερικούς παράγοντες που να επηρεάζουν το άτομο. Η βία ερευνάται επίσης ως συμπεριφορά που απορρέει ή συνυπάρχει σε ορισμένες περιπτώσεις με την εμφάνιση ψυχιατρικής νόσου ή εγκεφαλικής βλάβης. Εδώ βέβαια η ψυχιατρική συνυπάρχει με την νευρολογία και εξετάζει κακώσεις στον εγκέφαλο ή ασθένεια στον εγκέφαλο που είναι απόρροια αυτής της συμπεριφοράς.

Η βία ερευνάται επίσης ως ψυχοκοινωνικό φαινόμενο, ή στην άλλη περίπτωση ως εγγενές χαρακτηριστικό της ανθρώπινης προσωπικότητας (ο Φρόντ είναι αυτός που μας μιλάει για την επιθετικότητα σαν κάτι που υπάρχει στο άτομο από τη στιγμή που γεννιέται) ή βέβαια και σαν συμπεριφορά που πολλές φορές σχετίζεται με τη χρήση ουσιών εξάρτησης κυρίως όμως της αλκοόλης. Αν θα έπρεπε κανείς να βγάλει κάποια συμπεράσματα από αυτή τη προσέγγιση της κλινικής ψυχολογίας και της ψυχιατρικής, θα λέγαμε ότι βίαιη συμπεριφορά σπανίως συναντάτε σε σχιζοφρενείς ή και ψυχωτικούς, είτε είναι άνδρες είτε γυναίκες.

Η αυτοκαταστροφική συμπεριφορά συναντάται ενίοτε σε ψυχωτικούς ασθενείς και κυρίως σε άτομα με διαταραγμένη προσωπικότητα. Άλλο στοιχείο που νομίζω ότι είναι σημαντικό είναι το στρες που μπορεί να αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα για βίαιη συμπεριφορά. Αυτά, πολύ χονδρικά για το παραδοσιακό μοντέλο της ψυχιατρικής που θεωρεί ότι μερικοί άνθρωποι είναι βίαιοι ενώ κάποιοι άλλοι δεν είναι. Υπάρχουν όμως και λιγότερα παραδοσιακά μοντέλα της κλινικής ψυχολογίας, όπως για παράδειγμα ο κοινωνικός δομισμός και η κριτική ψυχολογία που εμφανίστηκε την τελευταία 10ετία.

Αυτά είναι μοντέλα που δεν αποδέχονται ουσιαστικά διαχωρισμό μεταξύ της ψυχικής υγείας και της νόσου. Αντίθετα θεωρούν ότι η ανθρώπινη συμπεριφορά αποτελεί ένα συνεχές και ότι η καθημερινή συμπεριφορά των ανθρώπων είναι απόρροια των κοινωνικών διαπλοκών μεταξύ τους. Άρα ως ξεχάσουμε ότι υπάρχουν βίαιοι και μη βίαιοι άνθρωποι, για την ώρα τουλάχιστον. Υπό αυτή την έννοια, τα παραπάνω μοντέλα δεν δέχονται τη σταθερότητα των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας και αυτό έρχεται σε μεγάλη αντίθεση με όλες τις παραδοσιακές θεωρίες από τους ψυχαναλυτές και τους γνωστικούς, οι οποίοι πιστεύουν ότι τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας είναι κάτι που μένει σταθερό μέσα στο χρόνο και πολλές φορές δεν αλλάζει.

Έτσι, λοιπόν οι άνθρωποι δεν χωρίζονται σε βίαιους και μη βίαιους, αλλά περισσότερο σε άτομα που κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες επιδεικνύουν βίαιη ή μη βίαιη συμπεριφορά. Με άλλα λόγια το ερώτημα που συνήθως τίθεται «το άτομο αυτό πάσχει από ψυχιατρική ασθένεια»

μετατρέπεται σε ερώτημα του τύπου «πως μπορούμε να καταλάβουμε τη συμπεριφορά και τις εμπειρίες του συγκεκριμένου ατόμου κάτω από τις συγκεκριμένες συνθήκες και το περιβάλλον;».

Μπορούμε να πάρουμε αυτό το μοντέλο και να το δούμε στη βία, είτε αυτή είναι ενδοοικογενειακή είτε εξωοικογενειακή. Οι κλασικές απόψεις για την επιθετικότητα μας έρχονται κυρίως από την ψυχανάλυση. Οι ψυχαναλυτές ερμηνεύουν τα πάντα. Η κλασική ψυχαναλυτική άποψη συνδέει τη βία με την επιθετικότητα και τις ματαιώσεις στις οποίες είναι εκτεθειμένο το υποκείμενο από τη γέννηση του. Άρα, λοιπόν όσο περισσότερες ματαιώσεις έχουμε τόσο περισσότερο επιθετικοί και βίαιοι μπορούν να γίνουν οι άνθρωποι.

Όλες οι διαστάσεις της κοινωνικοποίησης που συμπλέκονται με τις διαφορετικές βαθμίδες της ψυχοσεξουαλικής εξέλιξης αφορούν άμεσα τον έλεγχο των ενορμήσεων ώστε να επιτευχθεί η συνύπαρξη του ατόμου με τους άλλους, παρά τις αναπόφευκτες συγκρούσεις. Ωστόσο δεν είναι πάντα δυνατό και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη συγκρότηση της δομής και της προσωπικότητας. Εδώ, έρχονται τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, τα οποία δεν αλλάζουν, γιατί είναι εγγενή, δηλαδή από τον εξοπλισμό του «εγώ» και στη συνέχεια πάμε στο ψυχικό όργανο με τους απαραίτητους μηχανισμούς άμυνας και απώθησης.

Έτσι πολλά άτομα διακρίνονται από μορφές καταστροφικής επιθετικότητας που εμφανίζονται ως βίαιες εκδηλώσεις εναντίον άλλων υποκειμένων και που εκφράζουν την αδυναμία αποδοχής που τους επιβάλλει η κοινωνική ενσωμάτωση. Ευθύς εξαρχής η βία παίρνει το χαρακτήρα ενός κοινωνικού γεγονότος γιατί συνπροσδιορίζεται από την αποδοχή ή την απόρριψη των συλλογικών δεσμεύσεων του «υπερεγώ». Εάν το «υπερεγώ» δεν λειτουργεί όπως θα έπρεπε να λειτουργεί, τότε το άτομο μπορεί να οδηγηθεί σε βίαιες συμπεριφορές.

Νομίζω ότι αξίζει να κάνω μια μικρή παρένθεση και να σας πω ότι πριν από μερικά χρόνια, στη δεκαετία του '80, κάποιος αμερικανός ψυχαναλυτής, γνωστός κυρίως στη Νέα Υόρκη, κάποιος κύριος Τομχάουζ, δημοσίευσε μια μελέτη στην οποία υποστήριζε ότι οι βίαιες εξεγέρσεις των μαύρων, των αφρικανών αμερικανών, μπορούσαν ουσιαστικά να ερμηνευτούν από το γεγονός ότι το συλλογικό «υπερεγώ» ήταν πολύ αδύναμο. Ο συγκεκριμένος επιστήμονας δυστυχώς δεν μπόρεσε να δει ότι υπάρχουν άλλοι πολιτικοί, οικονομικοί καθώς και πολιτισμικοί παράγοντες που επηρεάζουν τις καταστάσεις κι έτσι το έθεσε απλά ως πρόβλημα του αδύναμου «υπερεγώ».

Έτσι λοιπόν αναρωτιέμαι τι θα έπρεπε να κάνουμε. Να κάνουμε φυλακές που κάποιος θα έβαζε αυτούς τους ανθρώπους, ώστε να γίνει το «υπερεγώ» τους καλύτερο; Δεν είναι μόνο οι ψυχαναλυτές που έχουν μια συγκεκριμένη άποψη για τη βία. Υπάρχει μια γνωστική κοινωνική άποψη, η οποία εστιάζει κυρίως στη μάθηση. Ακούσαμε και από την προηγούμενη ομιλήτρια πως μαθαίνετε η βίαιη συμπεριφορά, κυρίως μέσα από τη μάθηση των προτύπων.

Βέβαια να πει κανένας ότι απλώς κάποιος βλέπει κάποιον άλλον και λειτουργεί με αυτόν τον τρόπο είναι σαν να αφαιρεί και όλο το γνωστικό κομμάτι, όλη την επεξεργασία που έχει κάνει το άτομο. Οι γνωστικοί ψυχολόγοι αλλά και οι πειραματικοί έχουν να πουν πάρα πολλά. Για παράδειγμα, τα κλασικά πειράματα που είχε κάνει τη δεκαετία '50-'60 ο Μπαντιούρα, με ομάδες μικρών παιδιών που τους έδινε κούκλες να παίζουν, τους έδειχνε σε ένα βίντεο μια ταινία με επιθετικές και βίαιες συμπεριφορές και παρατηρούσε ότι τα παιδιά άρχιζαν να είναι επιθετικά με τα παιχνίδια τους. Από τότε έχουν περάσει αρκετά χρόνια και νομίζω ότι ούτε αυτή είναι μια επαρκής ερμηνεία του φαινομένου.

Η διαδικασία, όμως, της κοινωνικής ψυχολογικής προσέγγισης φαίνεται να είναι μαζί μας ακόμα γιατί ακόμα διερωτώμαστε πάρα πολύ για το ρόλο της τηλεόρασης και αν θα έπρεπε τα παιδιά να βλέπουν βίαιες ταινίες ή όχι.

Έρχομαι στη κοινωνική ψυχολογία και την κοινωνιολογία και νομίζω ότι εδώ πρέπει να σταθεί κανείς πάρα πολύ γιατί είναι σε όλους μας γνωστό ότι η ψυχολογία ευθύνεται για μια κοινωνική πολιτική και τους πολιτισμικούς παράγοντες, όπως η ανεργία, οι άσχημες συνθήκες διαβίωσης, η φτώχεια, η μετανάστευση, ο ρατσισμός κατά των μειωτικών ομάδων, οι νεανικές υποκουλτούρες που αναδύονται, ο εθνικοσοσιαλισμός και άλλα χαρακτηριστικά της σύγχρονης οικονομίας που οδηγούν όχι μόνο σε φαινόμενα βίας, αλλά πολλές φορές και σε ψυχιατρική ασθένεια. Το θέμα της ανεργίας είναι πάρα πολύ σημαντικό, η ανεργία οδηγεί και σε ψυχιατρική ασθένεια και πολλές φορές οδηγεί και στην αυτοκτονία.

Αν θα έπρεπε να πει κανείς δύο λόγια για τις κοινωνιολογικές απόψεις, νομίζω ότι πρέπει να αναφερθούμε στο μέγα κοινωνιολόγο, τον Βέμπερ, ο οποίος χαρακτηρίζει ουσιαστικά το κράτος έως τον μοναδικό κάτοχο του μονοπωλίου της φυσικής βίας.

Γυρνώντας πάλι στη ψυχολογία και κοιτώντας πως η επιστήμη αυτή αιτιολογεί τη βία, θα σας θυμίσω λίγο την πειραματική ψυχολογία και την ηθολογία. Η πειραματική ψυχολογία είναι η ψυχή της ψυχολογίας, από τα τέλη του 19ου αιώνα. Ένα μεγάλο κομμάτι της πειραματικής ψυχολογίας ασχολείται με τον τρόπο που κανείς μπορεί να σχεδιάζει έρευνες και μεθοδολογία και μπορεί να έχει ουσιαστικά αποτελέσματα.

Είχαμε μια σειρά από πειράματα και μια σειρά από δημοσιεύματα τη δεκαετία του '60. Θα αναφερθώ επιγραμματικά μόνο σε δύο. Πολλά δημοσιεύματα είχαν να κάνουν με τον τρόπο που κανείς διαχειρίζεται το στρες ή με τον τρόπο που εμφανίζεται το στρες. Τυπικά, ένας πειραματικός ψυχολόγος της εποχής εκείνης θα δούλευε πολύ συχνά με άσπρα μικρά ποντικάκια. Ένα από αυτά τα πειράματα αφορούσε μεγάλο αριθμό ποντικών σε ένα κουτί και τη διαπίστωση ότι μετά από λίγη ώρα τα ποντικάκια που ήταν πολύ στριμωγμένα, άρχιζαν να τρώνε το ένα το άλλο. Τα θηλυκά ποντικάκια, ως πιο επιθετικά έτρωγαν τα αρσενικά.

Το ενδιαφέρον όμως στο πείραμα αυτό βρίσκεται όχι μόνο στο ότι μας δείχνει τι μπορεί να σημαίνει για ζώα που δεν βρίσκονται στο φυσικό τους περιβάλλον να μοιράζονται ένα κλουβί, αλλά και τι συμπεράσματα μπορούμε να εξαγάγουμε για την ανθρώπινη επιθετικότητα και τη βία. Αλλά θα σταθώ και πάλι σε εκείνο το πολύ «ωραίο» που συνέβη στη δεκαετία του '70, στη Βρετανία, όπου ο κατά τα άλλα ηλίθιος σύζυγος της βασίλισσας Ελισάβετ, αναφερόμενος σε τέτοια πειράματα, είπε: «ακριβώς για αυτούς τους λόγους πρέπει να διώξουμε τους Πακιστανούς, τους Μαύρους και τους West Indian. Γιατί είμαστε όλοι στριμωγμένοι και θα φάει ο ένας τον άλλον». Αυτοί ήταν και οι λόγοι που υπήρχε ανεργία και το πρόβλημα θα λυνόταν αν έδιωχνε τους μετανάστες. Αυτή ήταν και η κακώς εννοούμενη ερμηνεία που δόθηκε για τα αποτελέσματα της πειραματικής ψυχολογίας.

Θα σας θυμίσω επίσης τα πειράματα που έκανε το ζεύγος Χάρλου στη δεκαετία του '60, αρχές του 1970 με τις επιθετικές μητέρες. Έπαιρνε τις μικρές θηλυκές από τις χιμπατζίνες, τις έβαζε στην απομόνωση και όταν έφτανε η περίοδος να γίνουν μητέρες τότε γινότουσαν πολύ επιθετικές, δάγκωναν τα παιδιά τους, τα έφτυναν, δεν τα ήθελαν κλπ. Έτσι, λοιπόν, εκείνη την εποχή τουλάχιστον, η ιδέα ήταν ότι η κοινωνική απομόνωση θα μπορούσε κάλλιστα να οδηγήσει και σε επιθετική και βίαιη συμπεριφορά.

Σημαντικό είναι και το πείραμα του Μίλγκραμ που μου θύμισε η κυρία Θεώνη Βελλή. Ο Μίλγκραμ μας έδειξε ότι είτε κάτω από την πίεση ενός ατόμου που έχει την εξουσία, είτε κάτω από τη πίεση μιας ομάδας, οι άνθρωποι μπορούν να κάνουν πράγματα βίαια, τα οποία δεν θα έκαναν σε άλλες περιπτώσεις.

Προχωρούμε στην βιολογία και τη νευροφυσιολογία. Οι επιστήμονες αυτών των κλάδων ασχολήθηκαν με τη βία και κυρίως με τον τρόπο που αυτή αναπτύσσεται. Τη δεκαετία του '60, είχαμε αυτό που οι πειραματικοί ψυχολόγοι ονομάζουν την επανάσταση των νευροεπιστημών. Εκείνη την εποχή έγιναν μια σειρά από πειράματα σε γάτες. Οι επιστήμονες προκαλούσαν τεχνική οργή, με το να κατεβάζουν ένα μικροσκοπικό καλώδιο στον εγκέφαλο και να γαργαλούν ουσιαστικά τον υποθάλαμο κι ιδιαίτερα τον αμυγδαλοειδή πυρήνα που βρίσκεται κοντά στον ιππόκαμπο, ανατομικές περιοχές του εγκεφάλου που φαίνεται ότι συνδέονται με την αιτιολογία της βίας.

Αν βέβαια κάποιος από εσάς διαβάζετε τους TIMES θα διαβάσατε για τη τεστοστερόνη, που όχι μόνο μετατρέπει εμάς τους άνδρες σε σεξουαλικά κτήνη, αλλά κυρίως δημιουργεί τη βίαιη συμπεριφορά. Ο συντάκτης του άρθρου στη προκειμένη περίπτωση ήταν αρκετά σοφός να πει ότι η τεστοστερόνη και μόνο δεν μπορεί να λύσει το πρόβλημα της κατανόησης της βίας. Να καταλήξω, λοιπόν, σε μερικά συμπεράσματα:

Είναι σαφές ότι οι επιμέρους απόψεις δεν μπορούν να ερμηνεύσουν το φαινόμενο της βίας στο σύνολό της. Θεωρώ ότι η βία αποτελεί ένα κοινωνικό, πολιτικό και πολιτισμικό φαινόμενο. Αν κάποιος θελήσει να την μελετήσει ουσιαστικά, θα πρέπει να τη μελετήσει με συστηματικό τρόπο. Έτσι, λοιπόν οι υπάρχουσες παραδοσιακές προσεγγίσεις δεν ερμηνεύουν πολύ καλά το φαινόμενο της βίας. Για την κατανόηση της συγκεκριμένης συμπεριφοράς θα πρέπει να εργαστούμε όχι μόνο με ένα σύνθετο μοντέλο αλλά και με εναλλακτικές μεθοδολογίες.

Θεωρώ ότι τόσο σε θέματα αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας της πρόληψης όσο και σε θέματα αποτελεσματικότητας της παρέμβασης (θεραπευτική, κοινωνική, κλπ) πρέπει η βία να μελετηθεί σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια. Για να μπορέσουμε να ξεφύγουμε λιγάκι από αυτή τη λογική, του πόσοι τις % έκαναν αυτό και πόσοι τις % το άλλο.

Πρέπει να χρησιμοποιήσουμε άλλες μεθόδους, όπως την ανάλυση του λόγου και του περιεχομένου, πρέπει δηλαδή να μιλήσουμε με αυτούς τους ανθρώπους για να κατανοήσουμε καταρχάς το πρόβλημα. Από κει και πέρα νομίζω, ότι πρέπει να δούμε πόσο αποτελεσματικοί είμαστε στις διάφορες δομές αλλά και στην πολιτική που αναπτύσσεται για τις κακοποιημένες γυναίκες ή και κατά καιρούς κακοποιημένους άνδρες.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΥΣΗΣ Πρόεδρος - Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Αντιπρόεδρος ΚΕΘΙ,
Μέλος της Διυπουργικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Βίας

Να ευχαριστήσω και εγώ τον συνάδελφο, κύριο Ποταμιάνο.

Θα ήθελα πριν δώσω το λόγο να βγάλουμε ένα γενικό συμπέρασμα απ' όλες τις εισηγήσεις. Νομίζω ότι συμφωνούμε όλοι ότι η βία στο σπίτι, η βία κατά της γυναίκας σκοτώνει και τον άνθρωπο και τη σύζυγο και τη μητέρα. Η γυναίκα δεν είναι παράρτημα κανενός. Πρέπει να σεβό-

μαστε τα δικαιώματα και την αξιοπρέπεια του άλλου αν θέλουμε να έχουμε και εμείς την ανάλογη μεταχείριση από τους άλλους. Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση η ζωή να μπαίνει σε παζάρι και η σιωπή να είναι τρόπος διαχείρισης των κρίσεων μας και δεν πρέπει φυσικά ούτε ο γάμος ούτε η οικογένεια ούτε η συμβίωση να λειτουργούν με βάση την απειλή ή την καταπίεση.

Νομίζω λοιπόν ότι βασική αρχή και κοινός παρανομαστής του σχετικού προβληματισμού είναι ότι θα πρέπει να σεβόμαστε τον άλλον. Αυτό σημαίνει και σεβασμό στον εαυτό μας. Θα πρέπει να μην ανεχόμαστε καμία προσβολή της προσωπικότητας μας, όπως και να μην προσβάλλουμε τον άλλον. Κυρίως, να στηρίζουμε τις επιλογές των γυναικών που προστρέχουν είτε στη κοινωνική υπηρεσία, είτε στη δικαιοσύνη, ή οπουδήποτε αλλού, ώστε να τελειώσει πια το μαρτύριο της βίας.

Να στηρίζουμε τις γυναίκες σε επίπεδο ιδεολογικό, σε επίπεδο κοινωνικό και βέβαια σε επίπεδο θεσμών και δομών. Θα μου επιτρέψετε να δώσω πρώτα το λόγο στον αντιεισαγγελέα του Αρείου Πάγου και καθηγητή Πανεπιστημίου, τον κύριο Λάμπρο Καράμπελα που βρίσκεται εδώ και μας ακούει με μεγάλη προσοχή. Κύριε Καράμπελα, θα θέλαμε κάποια τοποθέτηση, ένα σχολιασμό, λόγω της δικαστηριακής πείρας σας αλλά και της επιστημονικής σας ενασχόλησης.

ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ - ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΑΣ Αντιεισαγγελέας του Αρείου Πάγου - Καθηγητής Πανεπιστημίου

Ευχαριστώ πολύ.

Θα διαφοροποιηθώ και μάλιστα σημαντικά από τις πολλές απόψεις που ετέθησαν. Καταρχήν πιστεύω ότι δεν έχει γίνει η προσπάθεια που έπρεπε να γίνει σχετικά με την πληροφόρηση των νέων. Οι νέοι πρέπει να κατατοπίζονται επαρκώς πριν παντρευτούν, πριν φτάσουν στο γάμο πρέπει να ξέρουν τι σημαίνει γάμος. Πρέπει να ξέρουν ότι γάμος σημαίνει υποχρεώσεις, συμβιβασμούς και υποχωρήσεις, βεβαίως και από τις δύο πλευρές. Πολλοί όμως αυτό δεν το έχουν κατανοήσει, αλλά πιστεύουν ότι κάποια στιγμή θα καταφέρουν να φέρουν τον σύντροφό τους «με τα νερά τους».

Και έτσι φτάσαμε σήμερα στην Ελλάδα, στους τρεις γάμους να λύνεται ο ένας. Διότι οι σύζυγοι δεν μπορούν να συμφωνήσουν και καταλήγουν στον εισαγγελέα ή ακόμα και στον νομάρχη, μην σας φανεί παράξενο, για να τους κανονίσει ακόμη και πόσες φορές την εβδομάδα θα κάνουν σεξ. Για τα πιο απίθανα πράγματα το ζευγάρι πηγαίνει στον εισαγγελέα.

Θα έπρεπε λοιπόν να μην συνιστούμε με το παραμικρό στο ζευγάρι να τρέχει σε δικηγόρους για διαζύγιο και μηνύσεις. Διότι έτσι λύνονται γάμοι που θα μπορούσαν να διατηρηθούν αν το ζευγάρι πήγαινε σε σύμβουλο γάμου, σε έναν ψυχολόγο. Για το λόγο αυτό λέω, αν το κράτος ρωτούσε τι είδους προσωπικό χρειάζεται να προσλάβει, εγώ θα έλεγα ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς και κοινωνιολόγους, ίσως και μερικούς αστυνομικούς. Πρέπει να καταλάβουν κάποιες κυρίες ότι γάμος σημαίνει και σεξ και δεν μπορούν να λένε ότι «παντρευτήκαμε έτσι».

Πρέπει να κάνουμε τη διάκριση: κατά τη νομοθεσία δεν υπάρχει βιασμός στον γάμο. Όμως όταν είναι κατά φύση, όταν υπάρχουν ασελγείς πράξεις και παράνομη βία τότε η πράξη είναι αξιόποινη. Ευχαριστώ.

Μίκα Χαρίτου - Φατούρου Καθηγήτρια ΑΠΘ, Μέλος ΔΣ του ΚΕΘΙ

Είναι και καθηγητής Πανεπιστημίου, είναι και εισαγγελέας, είναι και εκπρόσωπος Υπουργείου Δικαιοσύνης, παρακαλώ θα πρέπει να τον ενημερώσουμε λίγο παραπάνω για το τι θα πει κακοποίηση της γυναίκας στην οικογένεια και να τον ενημερώσουμε γιατί θα κάνει πολύ καλή δουλειά εάν ενημερωθεί.

Γιατί τόση ώρα μας μιλάει για πράγματα τα οποία είναι άσχετα με το θέμα το οποίο συζητάμε εδώ. Μιλάει για τα διαζύγια, και το πρόβλημα των πολλών διαζυγίων που οφείλεται σε πάρα πολλούς λόγους. Και εν πάση περιπτώσει ένας από αυτούς είναι η κακοποίηση. Αλλά η κακοποίηση θα πρέπει να του πούμε ότι είναι διαταξική πρώτον, και δεν έχει ως κύριο πρόβλημα το σεξ, όπως μας μιλάει αυτή τη στιγμή. Δίνει οδηγίες για 3φορές την εβδομάδα και 4 και μία. Σας παρακαλώ κύριε Πρόεδρε.

Και τον καλούμε και με κάθε καλή διάθεση στο Κέντρο Έρευνας Θεμάτων Ισότητας, να συζητήσουμε το θέμα σε βάθος: Της κακοποίησης της γυναίκας. Και είμαι σίγουρη ότι θα βοηθήσει πάρα πολύ. Ευχαριστώ.

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Θέλω να σας αναφέρω ότι και στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση αυτή τη στιγμή υλοποιούμε ένα πρόγραμμα με τίτλο « Η Αντιμετώπιση της Βίας που ασκείται μέσα στην Οικογένεια ενάντια στη Γυναίκα.» Η δράση του προγράμματος είναι η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, πάνω στα θέματα από διάφορα μέσα ενημέρωσης. Και παράλληλα εκπαίδευση των αστυνομικών, των κοινωνικών υπηρεσιών, των νοσοκομείων που έρχονται σε επαφή με την κακοποιημένη γυναίκα.

Κυρία Παπαγεωργίου: Ονομάζομαι Παπαγεωργίου Ελένη, είμαι δημοτικός σύμβουλος στο δήμο Κορυδαλλού και υπεύθυνη του γραφείου Ισότητας του Κορυδαλλού. Σαν γιατρός, γιατί αυτό είναι το επάγγελμά μου, έχω υποδεχθεί πολλές φορές γυναίκες κακοποιημένες. Και θα ήθελα να πω δύο κουβέντες, σχετικά με την κακοποίηση κατά την παιδική ηλικία και την κατάσταση υγείας κατά την ενήλικη ζωή.

Πολύ σύντομα. Ήθελα να πω δύο κουβέντες σχετικά με την επιβάρυνση στην υγεία από τη βία. Σταματώ εδώ κύριε Πανούση.

(Διακοπές από κασέτα.)

Έχει αναφερθεί ότι υπάρχει ένας σύνδεσμος μεταξύ της κακοποίησης κατά την παιδική ηλικία και της κακής συναισθηματικής και φυσικής υγείας κατά την ενήλικη ζωή.

(Διακοπή κασέτας.)

Μίκα Χαρίτου - Φατούρου Καθηγήτρια ΑΠΘ, Μέλος ΔΣ του ΚΕΘΙ

Με αφορμή την παρουσία της κυρίας Γκραντίν σε αυτή την αίθουσα, θα μου επιτρέψετε μια προσωπική αναφορά στην κυρία Γκραντίν σχετικά με το ρόλο που έπαιξε στην ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής πολιτικής για τα ζητήματα που συζητάμε σήμερα κατά της βίας των γυναικών. Η κυρία Γκραντίν είναι κατά τη γνώμη μου ένα ζωντανό παράδειγμα γυναίκας στα κέντρα αποφάσεων, η οποία ενώ βρέθηκε με ένα χαρτοφυλάκιο τελείως ανδρικό, ήταν υπεύθυνη για τη δικαιοσύνη και την εσωτερική ασφάλεια.

Χαρτοφυλάκιο στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το οποίο είχε μέχρι τη στιγμή που πήγε η κυρία Γκραντίν, μόνο ζητήματα εμπορίας, ακριβών αυτοκινήτων, ναρκωτικών κ.λ.π. Η κυρία Γκραντίν σε αυτό το ανδρικό χαρτοφυλάκιο, το οποίο είχε, έβαλε το ζήτημα του ελέγχου του εγκλήματος όπως το είπαε κιόλας. Μέσα από τον έλεγχο του εγκλήματος έβαλε το ζήτημα της κακοποίησης των γυναικών.

Αυτό για τα Ευρωπαϊκά δεδομένα ήταν πραγματικά μια τρομερή πρωτοπορία, είχε εναντίον της τη νομική υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τους άλλους επιτρόπους. Προσπάθησε να κάνει πάρα πολλά πράγματα, δεν τα πέτυχε παρόλο που είχε μαζί της και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της γυναίκες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Πρότεινε Ευρωπαϊκό Έτος κατά της βίας των γυναικών, που δεν πέρασε, πρότεινε περισσότερα κονδύλια κι ερχόμαστε σε αυτήν την καμπάνια που γίνεται στην Ελλάδα, η οποία όπως είπαμε προηγουμένως έχει προκαλέσει χορηγίες από ΕΛΤΑ, ΔΕΗ, διαφημιστική εταιρεία ΑΛΜΑ, και την PHILIP MORRIS.

Και όλα αυτά διότι το ΚΕΘΙ, έκανε μια αίτηση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να συμμετάσχει στην Ευρωπαϊκή Καμπάνια που δημιούργησε η κυρία Γκραντίν, η οποία είναι και υπεύθυνη που έβαλε και το πρόγραμμα ΔΑΦΝΗ, το οποίο όπως ξέρετε αυτές τις μέρες πολλές οργανώσεις υποβάλλουν. Θα ήθελα να ευχαριστήσω εκ' μέρους του ΚΕΘΙ την κυρία Γκραντίν που μας έκανε τη τιμή να έρθει από τη Σουηδία και να την αναγνωρίσω πραγματικά ως ένα πρότυπο γυναίκα στα κέντρα αποφάσεων, διότι το θέμα δεν είναι να έχουμε περισσότερες γυναίκες ποσοτικά, αλλά να έχουμε γυναίκες με γυναικεία συνείδηση που στα ανδρικά τους χαρτοφυλάκια μπορούν να βάλουν θέματα γυναικεία. Σας ευχαριστούμε πολύ.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΥΣΗΣ Πρόεδρος - Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Αντιπρόεδρος ΚΕΘΙ,
Μέλος της διυπουργικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Βίας

Ευχαριστούμε όλους τους εισηγητές. Θα ακολουθήσει διάλειμμα για καφέ και θα συνεχίσουμε την ενδιαφέρουσα συζήτησή μας.

Β' ΜΕΡΟΣ - ΔΕΥΤΕΡΗ ΗΜΕΡΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ 16 Ιουνίου 2000**ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ****ΜΙΚΑ ΧΑΡΙΤΟΥ - ΦΑΤΟΥΡΟΥ** Προεδρείο - Καθηγήτρια ΑΠΘ, Μέλος ΔΣ του ΚΕΘΙ

Καλησπέρα σας.

Ο τίτλος αυτής της ενότητας είναι «Αντιμετωπίζοντας τη βία στην οικογένεια» που άλλωστε είναι και το βασικό θέμα του Συνεδρίου. Θα μας μιλήσουν αξιόλογα στελέχη και άτομα που έχουν ασχοληθεί με το θέμα της κακοποίησης μέσα στην οικογένεια, όπως υποδηλώνει και ο τίτλος του βιβλίου της φωτογράφου, κυρίας Donna Ferrato που κρατάτε στα χέρια σας, «Ζώντας με τον Εχθρό».

Ως πρώτη ομιλήτρια θα έχουμε την κυρία Mayada Ani Logue, εκπρόσωπο της Philip Morris, διότι ορισμένοι συνάδελφοι της πρέπει να φύγουνε πολύ σύντομα για να μπορέσουν να πάρουν το αεροπλάνο και παρακάλεσαν να προλάβουν να ακούσουν τη συνάδελφο τους, η οποία θα παραμείνει στο τραπέζι και θα μπορέσει να απαντήσει σε ερωτήσεις και τοποθετήσεις σας στο τέλος.

MAYADA ANI LOGUE Εκπρόσωπος της Philip Morris Companies Inc.**«Η εκστρατεία της Philip Morris ενάντια στην ενδοοικογενειακή βία»**

Καλησπέρα σας.

Σας συγχαίρω για τις πρωτοβουλίες σας να παράσχετε βοήθεια για τα θύματα κακομεταχείρισης. Τα σχέδιά σας για την διανομή εκατομμυρίων φυλλαδίων που πληροφορούν το κοινό για την ανοιχτή γραμμή επικοινωνίας για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, είναι καινοτομικά. Επιδιοκιμάζουμε αυτή σας την προσπάθεια.

Θα ήθελα να σας ενημερώσω γιατί η Philip Morris ενδιαφέρεται για το θέμα αυτό. Πρώτα όμως, είναι χρήσιμο να σας δώσω μερικές στατιστικές για την ενδοοικογενειακή βία στις Ηνωμένες Πολιτείες:

- Η ενδοοικογενειακή βία προκαλεί περισσότερους τραυματισμούς στις γυναίκες απ' ό,τι ο βιασμός, τα αυτοκινητιστικά ατυχήματα και οι ληστείες μαζί.
- Ο φόνος είναι η κύρια αιτία θανάτου των εργαζόμενων γυναικών.
- Το 25% των προβλημάτων στον εργασιακό χώρο, όπως η συστηματική απουσία, η χαμηλή παραγωγικότητα, η αναστάτωση και υπερβολική χρήση των ιατρικών παροχών, οφείλεται στην ενδοοικογενειακή βία.
- Η κυβέρνηση των ΗΠΑ υπολογίζει ότι η ενδοοικογενειακή βία στοιχίζει στους εργοδότες \$3-\$5 δισεκατομμύρια τον χρόνο.

Γιατί η Philip Morris ενδιαφέρεται για το θέμα αυτό; Γιατί είναι το σωστό. Η ενδοοικογενειακή βία είναι ιδιαίτερα πολύπλοκο θέμα. Σε κάθε χώρα μπορεί κανείς να βρει κάποια μορφή ενδοοικογενειακής βίας. Δεν υπάρχουν διακρίσεις ανά χώρα και κουλτούρα. Μολονότι δεν υπάρχουν απλές λύσεις, όποιοι μπορούμε, πρέπει να κάνουμε όσο μπορούμε περισσότερα για να εμποδίσουμε την ενδοοικογενειακή βία και να βοηθήσουμε τα θύματά της.

Στην Philip Morris, δεν είμαστε κοινωνικοί λειτουργοί. Η Philip Morris περιλαμβάνει τις εταιρείες Kraft Foods Inc., Miller Brewing Company, Philip Morris U.S.A., Philip Morris International Inc. και Philip Morris Capital Corporation. Είμαστε μια μεγάλη εταιρεία και ως μεγάλη εταιρεία μπορούμε να κάνουμε ορισμένα πράγματα. Σήμερα πρόκειται να σας πω τι κάνει η Philip Morris. Πιστεύω ότι πολλά από τα προγράμματα που έχουμε δημιουργήσει μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως παραδείγματα για άλλες εταιρείες.

Οι προσπάθειές μας στο θέμα της ενδοοικογενειακής βίας ξεκίνησαν το 1995, όταν μια ομάδα γυναικών της Νέας Υόρκης ζήτησε την βοήθειά μας στις προσπάθειές τους να εστιάσουν την προσοχή της επιχειρηματικής κοινότητας στο πρόβλημα αυτό. Σύντομα μετά την προσέγγισή τους αυτή, ο Πρόεδρός μας, κύριος Geoff Bible διάβασε μια νεκρολογία στην εφημερίδα New York Times για μια γυναίκα, η οποία είχε αφιερώσει μεγάλο μέρος της ζωής της σε μια προσωπική σταυροφορία κατά της ενδοοικογενειακής βίας. Η ιστορία της ζωής και του έργου αυτής της γυναίκας συγκίνησε τον κύριο Bible, τόσο πολύ ώστε έστειλε ένα αντίγραφο στον αντιπρόεδρό μας, με μια χειρόγραφη σημείωση που έλεγε «Γνωρίζω πως δεν μπορούμε να κάνουμε τα πάντα, αλλά δεν μπορούμε παρακαλώ να κάνουμε κάτι για το πρόβλημα αυτό;»

Η ενδοοικογενειακή βία απασχολεί σοβαρά όλους μας στη Philip Morris. Και να πως προσδιορίζουμε αυτόν τον προβληματισμό μέσα από την Εκστρατεία της Philip Morris κατά της Ενδοοικογενειακής Βίας. Υπάρχουν πέντε μέρη στην εκστρατεία μας: προγράμματα εργαζομένων, εθελοντισμός εργαζομένων, εταιρική υπέρβαση, συνεισφορές και εθνική ενημέρωση.

Προγράμματα Εργαζομένων:

Παρέχουμε φυλλάδια με εμπιστευτικές πληροφορίες σε 57.000 εργαζόμενους στις ΗΠΑ και ξεκινάμε παρόμοιες πρωτοβουλίες για τους 80.000 εργαζόμενους σε άλλες χώρες. Αυτά τα φυλλάδια παρέχουν στους εργαζόμενους μας πληροφορίες γύρω από την ενδοοικογενειακή βία - πως να βρουν βοήθεια και που να την βρουν. Σας έχω φέρει μερικά φυλλάδια. Παρέχουμε επίσης στους εργαζόμενους των ΗΠΑ ένα Πρόγραμμα Υποστήριξης Εργαζομένων της Philip Morris. Το πρόγραμμα παρέχει επαγγελματική, αυστηρά εμπιστευτική υποστήριξη σε οποιονδήποτε εργαζόμενο ζητά βοήθεια. Επιπλέον, έχουμε μια γραπτή πολιτική για τη βία στον εργασιακό χώρο. Άλλα προγράμματα περιλαμβάνουν συσκέψεις αναφορικά με την ασφάλεια, άρθρα στις εκδόσεις της εταιρίας και εκπαίδευση για τους διευθυντές.

Εθελοντισμός Εργαζομένων:

Χιλιάδες εργαζομένων μας εργάστηκαν εθελοντικά σε συσσίτια και άσυλα κακοποιημένων γυναικών κατά την διάρκεια των Ημερών Φροντίδας Philip Morris/Kraft/Miller. Οι εθελοντές βάζουν και επισκευάζουν τα άσυλα. Δωρίζουν επίσης ρουχιισμό και παιχνίδια για να βοηθήσουν τις

γυναίκες και τα παιδιά τους. Ο ενθουσιασμός και η ψυχή που καταθέτουν οι εργαζόμενοί μας στις προσπάθειες κατά της ενδοοικογενειακής βίας, είναι κάτι για το οποίο είμαστε πολύ υπερήφανοι - πραγματικά ξεχωρίζουν στις κοινότητες όπου ζουν και εργάζονται.

Εταιρική Ενημέρωση:

Από το 1995, έχουμε γίνει οι χορηγοί 25 συνεδρίων και ημερίδων στις ΗΠΑ, που φέρνουν χιλιάδες εργαζόμενους σε επαφή με ειδικούς της ενδοοικογενειακής βίας και κυβερνητικούς ηγέτες. Όλοι τους προσπαθούν να βρουν λύσεις για το πρόβλημα. Πρόσφατα δημιουργήσαμε στη Νέα Υόρκη μια νέα εταιρεία, την Safe@Work, σε συνεργασία με την κυβέρνηση και άλλες μεγάλες εταιρείες για να βοηθήσουμε τις μικρότερες εταιρείες στην αντιμετώπιση των θεμάτων αυτών στον εργασιακό χώρο τους. Επίσης είμαστε βασικός χορηγός της «Πορείας της Νέας Υόρκης Κατά της Ενδοοικογενειακής Βίας», μία ετήσια πορεία που γίνεται στη Νέα Υόρκη για να ευαισθητοποιήσει την κοινωνία.

Προσφορές:

Στις ΗΠΑ έχουμε προσφέρει χρήματα για να βοηθήσουμε τις οργανώσεις για την ενδοοικογενειακή βία και στις 50 πολιτείες. Η Kraft NA παρέχει επίσης επαγγελματική εκπαίδευση και προσφέρεται να παράσχει στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας την απαραίτητη εκπαίδευση που θα τα βοηθήσει να γίνουν αυτόαρκη. Η εκπαίδευση επιφέρει αληθινή αλλαγή στη ζωή των θυμάτων.

Εθνική Ευαισθητοποίηση:

Εδώ και μερικά χρόνια, η Philip Morris έχει καταχωρήσει σε μεγάλα περιοδικά των ΗΠΑ έντυπες διαφημίσεις για την ενδοοικογενειακή βία, που περιλάμβαναν και τον αριθμό της Εθνικής Ανοιχτής Γραμμής Επικοινωνίας για την Ενδοοικογενειακή Βία. Κατά την διάρκεια του τελευταίου έτους, αναλάβαμε μια μεγάλη εκστρατεία ενημέρωσης στις ΗΠΑ, η οποία τονίζει ορισμένες από τις προσπάθειές μας να βοηθήσουμε άλλους. Μία από τις τηλεοπτικές διαφημίσεις που δημιουργήσαμε ως μέρος αυτής της εκστρατείας στην ενδοοικογενειακή βία και πιστεύουμε πως έχει επίσης επιφέρει αλλαγή. Θα ήθελα να σας παρουσιάσω την διαφήμιση αυτή.

Παρουσίαση Διαφήμισης Laura

Κατά την διάρκεια των τριών τελευταίων μηνών του 1999, στις πόλεις όπου προβλήθηκε αυτή η διαφήμιση, οι κλήσεις στην Εθνική Ανοιχτή Γραμμή Επικοινωνίας για την Ενδοοικογενειακή Βία των ΗΠΑ αυξήθηκαν κατά το καταπληκτικό ποσοστό του 70%. Η ανταπόκριση αυτή είναι μία σαφής ένδειξη του αριθμού των γυναικών που κακομεταχειρίζονται και χρειάζονται βοήθεια και τις οποίες μπορούμε να βοηθήσουμε, φτάνει να τις προσεγγίσουμε αποτελεσματικά με μεθόδους που κερδίζουν την εμπιστοσύνη τους.

Αυτά είναι τα προγράμματα μας γύρω από την ενδοοικογενειακή βία. Μερικά είναι δαπανηρά, αλλά τα περισσότερα όχι. Όλα τους αποτελούν σημαντικά εργαλεία, τα οποία χρησιμοποιούμε για να ευαισθητοποιήσουμε και στη συνέχεια να βοηθήσουμε με την παροχή κάποιου υπο-

στήριξης. Ο αγώνας μας κατά της ενδοοικογενειακής βίας έχει γίνει μέρος της ίδιας της φύσης της εταιρείας μας. Δουλεύοντας μαζί με κυβερνήσεις και υπηρεσίες σε χώρες παντού, η Philip Morris και άλλες εταιρείες μπορούν να βοηθήσουν πολλά θύματα να λάβουν τη βοήθεια που τους αξίζει.

Ολοκληρώνοντας θα ήθελα να σας προσφέρω ένα μικρό ενθύμιο. Στις ΗΠΑ αυτή η πορφυρή καρφίτσα φοριέται τον Οκτώβριο, που είναι ο μήνας ευαισθητοποίησης για την ενδοοικογενειακή βία. Ελπίζω ότι θα φοράτε αυτή την καρφίτσα και θα σκέφτεστε το θέμα ολόκληρο τον χρόνο.

Σας ευχαριστώ πολύ.

ΜΙΚΑ ΧΑΡΙΤΟΥ - ΦΑΤΟΥΡΟΥ Πρόεδρος - Καθηγήτρια ΑΠΘ, Μέλος ΔΣ του ΚΕΘΙ

Ευχαριστώ πάρα πολύ την κυρία Logue που κράτησε το χρόνο και ελπίζω οι υπόλοιποι ομιλητές να κάνουν το ίδιο. Είναι πάρα πολύ σημαντικά τα θέματα που ανέπτυξε, όπως την αύξηση των τηλεφωνημάτων κατά 70% μετά το σχετικό διαφημιστικό σποτ. Πρέπει σε αυτό το σημείο να σας πω ότι τα κίσκια που είχαμε στις πέντε πόλεις της Ελλάδας, βοήθησαν για να αυξηθεί η επαφή των γυναικών με τα στέκια. Στην αρχή οι γυναίκες ήταν αρκετά διστακτικές, καθώς περνούσαν όμως οι ημέρες, άρχισαν να μιλούν για το θέμα. Από τους άνδρες είχαμε παρά πολλές αρνητικές αντιδράσεις.

Να δώσω τώρα το λόγο στην επόμενη ομιλήτρια, την κυρία Έλσα Σταματοπούλου, αναπληρώτρια διευθύντρια της Ύπατης Αρμοστείας για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στον ΟΗΕ, η οποία θα μας μιλήσει για τη βία στην οικογένεια και για τα ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και για τους μηχανισμούς και τις εμπειρίες των Ηνωμένων Εθνών. Πριν όμως της δώσω το λόγο θα ήθελα να σας αναγγείλω ότι η κυρία Μαραγκοπούλου, ομότιμη καθηγήτρια Πανεπιστημίου και πρόεδρος του Ιδρύματος Μαραγκοπούλου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα είναι μαζί μας και είμαστε ευτυχείς. Ελπίζουμε να ακούσουμε και τις δικές της παρατηρήσεις στο τέλος των ομιλιών.

ΕΛΣΑ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ Αναπληρώτρια Διευθύντρια της Ύπατης Αρμοστείας για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του ΟΗΕ

«Βία στην Οικογένεια και Ανθρώπινα Δικαιώματα: Μηχανισμοί και Εμπειρίες των Ηνωμένων Εθνών»

Ευχαριστώ κυρία Πρόεδρε.

Θα ήθελα να συγχαρώ και πάλι τους οργανωτές αυτού του Συνεδρίου και να μεταφέρω για όσες φίλες και φίλους που δεν ήταν εδώ εχθές, τους χαιρετισμούς της Μαίρη Ρόμπινσον, η οποία ενθαρρύνει συστηματικά τέτοιες πρωτοβουλίες. Επίσης χαίρομαι και θέλω πραγματικά να καλωσορίσω εδώ και τους άνδρες που είναι ανάμεσα μας. Χαίρομαι όμως και σαν Ελληνίδα που είμαι εδώ γιατί έστω και αργά έφτασε αυτή η καμπάνια στη χώρα μας. Το πρόβλημα της βίας υπάρχει βέβαια παντού, άρα και στην Ελλάδα. Και πιστεύουμε ότι Συνέδρια σαν και αυτό μπορεί να είναι πραγματικοί καταλύτες για ενέργειες.

Σε μια έκθεση που έδωσε η UNICEF στη δημοσιότητα στις 31 Μαΐου, στη Νέα Υόρκη, με θέμα την οικογενειακή βία εναντίον γυναικών και κοριτσιών, τονίζεται ότι το φαινόμενο έχει αγγί-

ξει επίπεδα συναγερμού. Με βάση ευρείες στατιστικές τονίζεται ότι σχεδόν το μισό του γυναικείου πληθυσμού γίνεται αντικείμενο επίθεσης από το πιο κοντινό τους άνθρωπο σε κάποια στιγμή της ζωής τους. Ακούσαμε πάρα πολλά στατιστικά στοιχεία σήμερα και δεν θα επαναλάβω άλλα. Θέλω, όμως να πω κάτι άλλο που δεν ακούστηκε. Από τα 188 κράτη-μέλη του ΟΗΕ μόνο τα 44 έχουν νομοθετήσει νόμους κατά της οικογενειακής βίας και οι νόμοι αυτοί δεν εφαρμόζονται πάντα από την αστυνομία και τα δικαστήρια.

Στη σύντομη εισήγησή μου, θέλω να θίξω τρία ερωτήματα. 1) Πως και γιατί βλέπει ο ΟΗΕ το θέμα της βίας στην οικογένεια σαν θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

2) Ποιες είναι οι συνέπειες για τις διεθνείς υποχρεώσεις και τις διεθνείς ευθύνες της πολιτείας στο θέμα αυτό;

3) Ποιες είναι οι συστάσεις που κάνουν τα όργανα του ΟΗΕ στα κράτη και συγκεκριμένα στην Ελλάδα; Πέρα από το κράτος, τι έκκληση πρέπει να απευθύνουμε στους μη κυβερνητικούς φορείς και στην κοινωνία των πολιτών γενικότερα;

Πως και γιατί βλέπει ο ΟΗΕ το θέμα της βίας σαν θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Πρώτα από όλα να πούμε ότι στη κλασική νομική θεωρία, τα ανθρώπινα δικαιώματα υπονοούν σχέση ατόμου και κράτους, δηλαδή το κράτος υποχρεούται να σέβεται και να υλοποιεί τα δικαιώματα των ατόμων. Για δεκαετίες όμως τα κράτη εμπόδιζαν την θεώρηση της βίας κατά των γυναικών, άρα και της βίας στην οικογένεια σαν θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Έτσι, η κακοποίηση των γυναικών, τα λεγόμενα εγκλήματα τιμής, οι υποχρεωτικοί γάμοι για γυναίκες και ανήλικα κορίτσια, το κόψιμο των γεννητικών οργάνων των κοριτσιών και γυναικών, η αιμομιξία, το κάψιμο των γυναικών μετά το θάνατο του άνδρα τους, η στέρηση τροφής από τα κορίτσια ή σε άλλες περιοχές και η υποχρεωτική και με φυσική βία σίτιση των κοριτσιών, η υποχρεωτική έκτρωση θηλυκών εμβρύων, ο βιασμός στο γάμο, η σεξουαλική κακοποίηση των παιδιών, η κακοποίηση του γυναικείου προσωπικού στα σπίτια και άλλα τέτοια φαινόμενα, ξέφευγαν από κάθε έννοια κρατικής ευθύνης.

Η δικαιολογία των κρατών ήταν, και σε άλλες περιπτώσεις παραμένει ότι οι πρακτικές αυτές λαμβάνουν χώρα στην ιδιωτική σφαίρα. Ότι είναι θέματα ιδιωτικής ζωής, ότι το κράτος δεν μπορεί δήθεν να υπεισελθεί στα ιδιωτικά θέματα κι ότι στο κάτω - κάτω πολλά από αυτά τα φαινόμενα είναι ζητήματα εθίμων, θρησκείας, ή ακόμη και κουλτούρας της ταυτότητας του κράτους και του λαού!

Ομολογώ ότι για πολλά χρόνια στον ΟΗΕ ήμασταν μάρτυρες του θλιβερού φαινομένου, όπου οι κυβερνήσεις απωθούσαν με κάθε τρόπο τον έλεγχο του ΟΗΕ για θέματα βίας κατά των γυναικών, σαν αυτά ν' αποτελούσαν πραγματικά την καρδιά της κρατικής κυριαρχίας. Οι κυβερνήσεις στην ουσία έλεγαν «Το πως συμπεριφερόμαστε στις κοινωνίες μας απέναντι στις γυναίκες είναι καθαρά δική μας υπόθεση και όχι διεθνές ζήτημα», και όλα αυτά παρά τις τυπικές διακηρύξεις για την ισότητα των δύο φύλων.

Όμως το διεθνές κίνημα των γυναικών ενάντια στη βία όλο και μεγάλωνε και γύρω στα

τέλη της δεκαετίας του '80 σημειώθηκε μια συστηματική καμπή: η διεθνής αυτή διαμαρτυρία συνδέθηκε από τις οργανώτριές του με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις που είχαν ήδη δημιουργήσει ένα σημαντικό δίκτυο, άρχισαν μια διεθνή καμπάνια που έγραψε πραγματική ιστορία. Εκατοντάδες χιλιάδες υπογραφές συγκεντρώθηκαν απ' όλο τον κόσμο, από γυναίκες κάθε κοινωνικής τάξης, από καθηγήτριες πανεπιστημίου μέχρι γυναίκες που υπέγραψαν με τα δακτυλικά τους αποτυπώματα, γυναίκες κάθε φυλής, θρησκείας ή πολιτικής απόχρωσης.

Η τρομερή αυτή διακήρυξη κατατέθηκε στον ΟΗΕ το 1993, στην Παγκόσμια Διάσκεψη της Βιέννης. Η αίτηση αναφερόταν στην Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα που μεταξύ άλλων εγγυάται το δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία και την ασφάλεια του ατόμου και την προστασία κατά των βασανιστηρίων και κάθε απάνθρωπης μεταχείρισης. Η αίτηση κατήγγειλε τη βία κατά των γυναικών με παραδείγματα: **α)** από τις ΗΠΑ, όπου η κακοποίηση γυναικών από άνδρες είναι η μεγαλύτερη αιτία τραυματισμού των γυναικών με περίπου 4.000 θανάτους το χρόνο σαν αποτέλεσμα ξυλοδαρμού από τους συντρόφους τους, **β)** από την Ινδία, όπου τα κορίτσια 2 έως 4 ετών πεθαίνουν σε διπλάσιο ρυθμό απ' ότι τα αγόρια σαν αποτέλεσμα συστηματικού υποσιτισμού και παραμέλησης και **γ)** τα 84 εκατομμύρια γυναικών στον κόσμο που έχουν υποβληθεί σε κόφιμο των γεννητικών τους οργάνων.

Το κεντρικό αίτημα αυτής της παγκόσμιας κινητοποίησης των γυναικών ήταν ν' αναγνωριστεί η βία κατά των γυναικών σαν θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κι ομολογώ ότι η δυναμικότητα του γυναικείου κινήματος στη Βιέννη ήταν τέτοια, που πραγματικά επιτεύχθηκε ένα επαναστατικό βήμα: **α)** Το θέμα της βίας κατά των γυναικών, είτε στη δημόσια είτε στην ιδιωτική σφαίρα ανακηρύχθηκε σαν θέμα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, **β)** Οι κυβερνήσεις κλήθηκαν να πατάξουν έθιμα, πρακτικές ή άλλες θρησκευτικές ή πολιτισμικές συνήθειες που καταπατούν τα δικαιώματα των γυναικών και **γ)** Ζητήθηκε από την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ να συστήσει έναν καινούργιο θεσμό: της Ειδικής Εισηγήτριας για το θέμα της βίας κατά των γυναικών.

Την ίδια χρονιά, το 1993, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, υιοθέτησε την Διακήρυξη εναντίον της Βίας κατά των Γυναικών. Σύμφωνα με το άρθρο 1 ο όρος «βία κατά των γυναικών» σημαίνει κάθε πράξη βίας με βάση το φύλο, που έχει ή μπορεί να έχει σαν αποτέλεσμα σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη ή οδύνη για τη γυναίκα, συμπεριλαμβανόμενης και της απειλής τέτοιων πράξεων, τον εξαναγκασμό ή την αυθαίρετη στέρηση της ελευθερίας, είτε στη δημόσια είτε στην ιδιωτική ζωή.

Το άρθρο 2 της Διακήρυξης αναφέρει ενδεικτικά ένα κατάλογο πράξεων που καθιστούν βία κατά των γυναικών. Εδώ συμπεριλαμβάνονται η σωματική ή σεξουαλική βία μέσα στην οικογένεια, ο βιασμός μέσα στο γάμο και άλλα φαινόμενα. Το άρθρο 2 περικλείει και τη σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία που διαπράττεται ή παραβλέπεται από το κράτος. Η Διακήρυξη απαιτεί από τα κράτη όχι μόνο να απέχουν από την άσκηση βίας κατά των γυναικών, αλλά και να ασκούν την απαιτούμενη επιμέλεια, ώστε να προλαμβάνουν, να ερευνούν δικαστικά και να τιμωρούν πράξεις βίας κατά των γυναικών, είτε αυτές διαπράττονται από το κράτος είτε από ιδιώτες.

Μεταξύ άλλων, η Διακήρυξη ζητά από τα κράτη να προωθούν την έρευνα και τη συλλογή στατιστικών στοιχείων για το θέμα, καθώς και τα αίτια, τη φύση και τις επιπτώσεις της βίας και να προωθούν μέτρα πρόληψης και αποκατάστασης -και να δίνονται αυτές οι στατιστικές και τα αποτελέσματα των ερευνών στη δημοσιότητα.

Την ίδια χρονιά η Επιτροπή του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναϊκών (1992), που επιτηρεί την εφαρμογή της σχετικής διεθνούς συνθήκης από τα κράτη (την έχει επικυρώσει και η Ελλάδα) υιοθέτησε την περίφημη Σύσταση 19 για την βία κατά των γυναικών, όπου δήλωνε μεταξύ άλλων, ότι: «Η βία με βάση το φύλο που ακυρώνει ή εμποδίζει την απόλαυση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και βασικών ελευθεριών που βασιζονται στο γενικό Διεθνές Δίκαιο ή στις συγκεκριμένες συνθήκες των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αποτελεί διάκριση, σύμφωνα με το άρθρο 1 της Συνθήκης».

Το 1994 η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τελικά ιδρύει τον θεσμό της Ειδικής Εισηγήτριας για θέματα βίας κατά των γυναικών, θέση που κατέχει η Rhadika Coomaraswamy, νομικός από τη Σρι Λάνκα. Η έκθεση της Ειδικής Εισηγήτριας το 1996 επικεντρώθηκε στο θέμα της βίας στην οικογένεια, με την πρόταση μάλιστα ενός πολύ χρήσιμου νόμου - μοντέλου για το θέμα αυτό.

Ποιες είναι λοιπόν, οι συνέπειες της σύνδεσης της βίας στην οικογένεια με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα για τη διεθνή ευθύνη του κράτους;

Είναι πια σαφές ότι η βία στην οικογένεια δεν είναι απλά ένα ιδιωτικό ζήτημα, αλλά μπαίνοντας στο νομικό πλαίσιο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επισύρει την κρατική ευθύνη σε διεθνές επίπεδο. Οι κρατικές πολιτικές που εκφράζονται είτε με πράξη είτε με απραξία μπορούν να διαιωνίσουν ή να παραβλέψουν τη βία στην οικογενειακή σφαίρα, παρόλο που είναι καθήκον του κράτους να εξασφαλίσει την πάταξη της ατιμωρησίας για όσους διαπράττουν τέτοια βία. Αν το κράτος δεν δείξει την απαιτούμενη επιμέλεια και αποτυγχάνει συστηματικά στην πρόληψη της βίας ή την παροχή προστασίας, τότε υπάρχει καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων σύμφωνα με τις διεθνείς συνθήκες και το ζήτημα δεν είναι απλά θέμα ποινικής δικαιοσύνης.

Τα βασικά στοιχεία της «απαιτούμενης επιμέλειας» εκ μέρους του κράτους για πράξεις ιδιωτών είναι: **α)** η πρόληψη, **β)** η δικαστική έρευνα, **γ)** η τιμωρία των ενόχων και **δ)** η αποκατάσταση και αποζημίωση των θυμάτων. Η «απαιτούμενη επιμέλεια» προϋποθέτει την υιοθέτηση όχι μόνο νομικών, αλλά και πολιτικών, διοικητικών και μορφωτικών μεθόδων. Αυτά είναι τα βασικά στοιχεία της υποχρέωσης του κράτους ως προς τα ανθρώπινα δικαιώματα, να τα σέβεται, δηλαδή, να τα προστατεύει και να τα εκπληρώνει.

Βασικές συστάσεις προς το κράτος και τους άλλους φορείς

Από τις στρατηγικές που απαιτούνται για την οικογενειακή βία εκ μέρους του κράτους, θα ήθελα να υπογραμμίσω τις εξής πέντε που είναι οι πιο σχετικές για τη χώρα μας, με βάση υποδείξεις της Επιτροπής κατά των Διακρίσεων Εναντίον των Γυναικών, γενικές υποδείξεις της Ειδικής Εισηγήτριας για τη βία κατά των γυναικών και υποδείξεις της UNICEF.

- 1) Την υιοθέτηση σφαιρικής νομοθεσίας για το θέμα της οικογενειακής βίας -που, απ' ότι έχει αποδειχθεί από την εμπειρία άλλων κρατών, είναι μια από τις πιο αποτελεσματικές στρατηγικές. Τέτοια νομοθεσία πρέπει να συμπεριλάβει και τον βιασμό στον γάμο.
- 2) Οριοθέτηση των εξουσιών και καθηκόντων της αστυνομίας. Συστηματική εκπαίδευση των αστυνομικών, παλαιών και νέων, καθότι η αστυνομία είναι σημαντικός κρίκος μεταξύ κράτους και θύματος. Γιατί η αστυνομία είναι η πρώτη που έρχεται σε επαφή με το θύμα και είναι αναγκαία η αλλαγή στάσης των αστυνομικών οργάνων απέναντι στις γυναίκες - θύματα οικογενειακής βίας.

- 3) Επειδή είναι γνωστό ότι οι γυναίκες και κορίτσια πολύ συχνά δεν καταγγέλλουν τη βία εναντίον τους γιατί αγνοούν βασικά τους δικαιώματα, προτείνεται να συνεχιστεί η καμπάνια βασικής νομικής επιμόρφωσης του γυναικείου πληθυσμού για τα δικαιώματα του σε περιπτώσεις οικογενειακής βίας. Παρόμοια πληροφόρηση πρέπει να γίνει και προς τ' αγόρια που γίνονται κι αυτά αντικείμενα επιθετικής συμπεριφοράς στην οικογένεια.
- 4) Τα κρατικά όργανα, συμπεριλαμβανόμενης και της αστυνομίας, εισαγγελείς και κοινωνικοί λειτουργοί να κάνουν συνδυασμένη προσπάθεια προσέγγισης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων όπου υπάρχουν προβλήματα οικογενειακής βίας. Αυτό είναι πολύ σημαντικό δεδομένης της παρουσίας σημαντικού αριθμού τέτοιων κοινοτήτων ελληνικού πληθυσμού, αλλά και αλλοδαπού πληθυσμού που ζει στην Ελλάδα. Η συμμετοχή γυναικών και γυναικείων οργανώσεων των κοινοτήτων αυτών σε τέτοιες προσπάθειες είναι απαραίτητη.
- 5) Αποτελεί θέμα προτεραιότητας η συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων ή άλλων πληροφοριών για την ύπαρξη και τους τύπους βίας στην οικογένεια. Η αστυνομία πρέπει να κρατά συγκεκριμένα επίσημα στοιχεία και να καταγράφει συγκεκριμένες βίαιες πράξεις που γίνονται στην οικογένεια. Τα αποτελέσματα τέτοιων ερευνών και τα στατιστικά στοιχεία πρέπει να ανακοινώνονται δημόσια.

Θα τελειώσω λέγοντας αυτό που ξέρουμε όλοι μας, ότι η βία δεν είναι μόνο θέμα του κράτους. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, κυρίως όσες δουλεύουν σε θέματα γυναικών και παιδιών έχουν να παίξουν σπουδαίο ρόλο. Οργανώσεις ανδρών όπου αυτές υπάρχουν μπορούν να έχουν πραγματικά ανεκτίμητη προσφορά, αλλάζοντας τα στερεότυπα στα μάτια των παιδιών αλλά και της κοινωνίας και δίνοντας θετικά παραδείγματα ανδρικού ρόλου. Θρησκευτικοί ηγέτες και ακαδημαϊκοί πρέπει να επανεξετάσουν ερμηνείες θρησκευτικών κειμένων και θεωριών ώστε να προωθούν την ισότητα και την αξιοπρέπεια των γυναικών. Πανεπιστημιακοί φορείς και ερευνητικά κέντρα να κινητοποιηθούν για να αντιμετωπιστεί η χρόνια έλλειψη στατιστικών σε θέματα οικογενειακής βίας. Γιατί η έλλειψη στατιστικών ενισχύει τη σιωπή κυβερνήσεων και κοινωνίας γενικότερα. Επίσης, ουσιαστικός είναι ο ρόλος των ΜΜΕ, τόσο στην ανάλυση των περιπτώσεων οικογενειακής βίας που κοινοποιούν, όσο και στο θέμα επιμόρφωσης της κοινωνίας μέσα από προγράμματα και άρθρα.

Θα τελειώσω με μια φράση του Laval, του σπουδαίου κοινωνικού επαναστάτη του 19ου αιώνα, μία φράση που άρεσε στη Ρόζα Λούξεμπουργκ να επαναλαμβάνει: «Είναι και παραμένει η πιο επαναστατική πράξη το να λέει κανείς πάντα αυτό που είναι και το πραγματικό».

Σας ευχαριστώ πολύ.

ΜΙΚΑ ΧΑΡΙΤΟΥ - ΦΑΤΟΥΡΟΥ Πρόεδρος - Καθηγήτρια ΑΠΘ, Μέλος ΔΣ του ΚΕΘΙ

Ευχαριστώ πολύ την κυρία Σταματοπούλου. Εγώ βέβαια εντυπωσιάστηκα σε σχέση με τους θρησκευτικούς ηγέτες και βέβαια είναι πάρα πολύ χρήσιμο να το ακούμε αυτές τις μέρες που γίνονται διάφορα συλλαλητήρια, σχετικά με τα θρησκευτικά μας προβλήματα.

Να δώσουμε το λόγο στην κυρία Γεωργία Μπούρη, κοινωνική λειτουργό του Δήμου Αθηναίων, η οποία θα μας μιλήσει για την λειτουργία του ξενώνα κακοποιημένων γυναικών στην Αθήνα.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΜΠΟΥΡΗ Κοινωνική Λειτουργός Δήμου Αθηναίων

«Λειτουργία Ξενώνα Κακοποιημένων Γυναικών στην Αθήνα»

Πρώτα από όλα θα ήθελα να σας ευχαριστήσω που με καλέσατε σε αυτό το Συνέδριο για να μοιραστώ μαζί σας την εμπειρία από ένα τόσο σημαντικό χώρο, όπως είναι ο Ξενώνας κακοποιημένων γυναικών.

Όπως όλοι γνωρίζουμε το κοινωνικό πρόβλημα της κακοποίησης των γυναικών όχι μόνο παραμένει άλυτο αλλά και σύμφωνα με τις τελευταίες έρευνες βρίσκεται σε έξαρση. Στη χώρα μας μέχρι πριν από λίγο χρόνια υπήρχε ουσιαστική έλλειψη υπηρεσιών, στις οποίες μπορούσαν να απευθυνθούν γυναίκες θύματα βίας. Από το 1988, η Γενική Γραμματεία Ισότητας έχει θέσει σε λειτουργία γραφείο υποδοχής. Στις αρχές του 1992, ξεκίνησε και η λειτουργία του Γραφείου Ισότητας του Δήμου Αθηναίων.

Σκοπός της λειτουργίας του γραφείου αυτού είναι η συστηματική μελέτη και έρευνα των προβλημάτων των γυναικών του δήμου και των ελλληνίδων γενικότερα. Λειτουργεί και σαν συμβουλευτικός σταθμός για θέματα κακοποίησης γυναικών, σχέσεων ζευγαριών και γενικότερα οικογενειακών ζητημάτων, παρέχοντας ψυχολογική και κοινωνική στήριξη από ειδικούς επιστήμονες. Ενδεικτικά για το 1999, το γραφείο ασχολήθηκε με 300 περίπου περιστατικά κακοποίησης και έλαβε 1.500 τηλεφώνια από γυναίκες που αντιμετώπιζαν προβλήματα βίας. Από το 1993 και σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας, ο Δήμος Αθηναίων λειτουργεί το Ξενώνα κακοποιημένων γυναικών.

Ο στόχος του Ξενώνα είναι να δώσει τη δυνατότητα στις γυναίκες που απευθύνονται σε αυτόν να επεξεργαστούν τις εμπειρίες της κακοποίησης, προσφέροντας τους χώρο και υποστήριξη ώστε να σταθεροποιήσουν ή να επανακτήσουν την αυτοεκτίμησή τους. Από την, έστω μικρή σε διάρκεια, παραμονή τους στο Ξενώνα θα μπορούν να ανακαλύψουν ότι υπάρχουν εναλλακτικές δυνατότητες ζωής και εμπειρίας, πράγμα που τους είναι χρήσιμο είτε επιστρέψουν σπίτι τους είτε αποφασίσουν να ζήσουν χωρίς τον άνδρα που τις κακοποιεί.

Σκοπός της λειτουργίας του Ξενώνα, πέρα από τη παροχή άμεσης βοήθειας στις κακοποιημένες γυναίκες είναι, πρωτογενής πρόληψη μέσω της δημοσιοποίησης του προβλήματος και της ευαισθητοποίησης του κοινωνικού συνόλου και δευτερογενής πρόληψη, μέσω της αποτροπής χειρότερων καταστάσεων, με σοβαρότατες συνέπειες, τόσο για τις ίδιες τις γυναίκες, τους άνδρες που τις κακοποιούν και τα παιδιά τους. Ο Ξενώνας έχει τη δυνατότητα να φιλοξενήσει 10 γυναίκες με τα παιδιά τους.

Η κακοποίηση μπορεί να προέρχεται από μια σχέση εντός ή εκτός γάμου, συγγενική κλπ. Η γυναίκα μπορεί να είναι ελληίδα ή αλλοδαπή. Οι γυναίκες παραπέμπονται για εισαγωγή, κυρίως από το Γραφείο Ισότητας όπως είπαμε, από τα Γραφεία Υποδοχής της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, από άλλες κοινωνικές υπηρεσίες ή φορείς, με δική τους πρωτοβουλία. Υπάρχει δυνατότητα φιλοξενίας από 20 μέρες και πάνω.

Ο Ξενώνας παρέχει επίσης στις γυναίκες προσωρινή στέγη ή προστασία και ασφάλεια, κοινωνική και ψυχολογική στήριξη, νομικές συμβουλές σε συνεργασία τόσο με τη Γενική Γραμματεία όσο και με την Παρέμβαση Ενάντια στη Βία και στην Κακοποίηση των Γυναικών καθώς και πληροφορίες για τη λειτουργία άλλων υπηρεσιών που μπορούν αυτές να απευθυνθούν

μαζί με το απόρρητο φυσικά της ταυτότητας των φιλοξενούμενων γυναικών.

Θα ήθελα εδώ να τονίσω ότι το σημαντικότερο κομμάτι αυτής της δουλειάς είναι η δραστηριοποίηση των γυναικών ώστε να βγουν ξανά έξω στην ζωή, να ψάξουν για εργασία, για σπίτι, για ένα σωστό περιβάλλον, στο οποίο θα οικοδομήσουν ήρεμα τη νέας τους ζωή. Το προσωπικό που εργάζεται στον ξενώνα είναι εξειδικευμένο στα θέματα βίας και βασικό κριτήριο για την επιλογή του είναι η ευαισθητοποίησή του στα γυναικεία θέματα και ιδιαίτερα στην κακοποίηση.

Στα 7 χρόνια λειτουργίας του ξενώνα, φιλοξενήθηκαν περίπου 200 γυναίκες με 250 παιδιά. Οι ηλικίες των γυναικών ήταν από 16 έως 75 χρόνων ενώ αντίστοιχα των παιδιών, από 30 ημερών έως 19 χρόνων. Τα είδη της κακοποίησης ήταν ποικίλα, με πρωταρχική την σωματική και ψυχολογική κακοποίηση. Από το σύνολο όλων αυτών των περιστατικών, γνωρίζουμε ότι ένα ποσοστό 15% επέστρεψε στους άνδρες που τις κακοποιούσε ενώ ένα ποσοστό γυναικών 80% δήλωσε σωματική σε συνδυασμό με σεξουαλική κακοποίηση. Το 20% των γυναικών δήλωσε ότι στην εφηβική τους ηλικία είχαν παρενοχληθεί σεξουαλικά. Ο δράστης συνήθως προερχόταν από το συγγενικό φιλικό περιβάλλον.

Κλείνοντας θα ήθελα να πω ότι θεωρούμε πολύ αναγκαία πια την υλοποίηση προγραμμάτων πρόληψης στα σχολεία και σε άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα, για την διαπαιδαγώγηση των νέων και την ευαισθητοποίησή τους σε θέματα κακοποίησης γυναικών, καθώς επίσης και την ευαισθητοποίηση υπηρεσιών, στις οποίες απευθύνονται οι γυναίκες.

Ευχόμαστε και ελπίζουμε να υλοποιηθούν και άλλα τέτοια κέντρα ώστε να μπορέσουμε επιτέλους να αντιμετωπίσουμε αυτό το φαινόμενο. Ευχαριστώ πολύ.

ΜΙΚΑ ΧΑΡΙΤΟΥ - ΦΑΤΟΥΡΟΥ Πρόεδρος - Καθηγήτρια ΑΠΘ, Μέλος ΔΣ του ΚΕΘΙ

Ευχαριστούμε για τα πολύ σημαντικά στοιχεία που μας δώσατε, κυρίως το 80% των γυναικών που δηλώνουν σωματική και σεξουαλική κακοποίηση. Δεν είναι αστεία ιστορία. Να το πούμε στον κύριο Καράμπελλα, στον εισαγγελέα που ήταν εδώ μαζί μας, πριν. Είναι πολλά που θα πρέπει να μάθουν οι δικαστικοί νομίζω, στο θέμα αυτό και βεβαίως να θυμίσω την εμπορεία της σεξουαλικής ζωής αγοριών και κοριτσιών που έχει καταγγεληθεί. Η Καμπότζη, για παράδειγμα, εξάγει πλέον αγόρια και κορίτσια για την σεξουαλική εμπορεία.

ΣΟΦΙΑ ΣΑΚΑΡΕΛΗ Κοινωνική Λειτουργός Γενικής Γραμματείας Ισότητας

«Λειτουργία Κέντρων Υποδοχής κακοποιημένων Γυναικών»

Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι το φαινόμενο της κακοποίησης της γυναίκας από τον άνδρα σύντροφο ή σύζυγο είναι ένα σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα και δεν αφορά μόνο αυτούς που το ζουν πίσω από κλειστά παράθυρα. Μας αφορά όλες. Δεν είναι τυχαίο που την κακοποίηση την υφίστανται μόνο οι γυναίκες και δεν είναι τυχαίο που ο πρωταγωνιστής αυτού του παιχνιδιού της κυριαρχίας είναι ο άνδρας. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι όλες οι γυναίκες είναι υποψήφια θύματα κακοποίησης. Καμία κακοποιημένη γυναίκα δεν είναι μαζοχίστρια ούτε αδύναμη. Πρέπει να καταρριφθεί ο μύθος.

Δεν είναι τυχαίο που η κακοποιημένη γυναίκα είναι συνήθως πιο δυναμική και πιο υπεύθυνη

από τον δράστη, αναλαμβάνει όλες τις ευθύνες της οικογένειας, των παιδιών, ακόμα και τις ατομικές υποχρεώσεις του συζύγου της, ο οποίος συνήθως είναι κατώτερος της ή έχει χαμηλή αυτοεκτίμηση. Ο δράστης καλύπτει την ανικανότητά του να ανταπεξέλθει στο μερίδιο των ευθυνών του, ενοχοποιώντας την γυναίκα ως μη ικανή σύντροφο, σύζυγο και μητέρα, για να δικαιολογήσει την συμπεριφορά του.

Με βάση την καταγραφή των στοιχείων των γυναικών που απευθύνθηκαν στο Κέντρο Υποδοχής Αθήνας, μπορούμε να αναφερθούμε σε ορισμένες διαπιστώσεις:

- 1) Η έναρξη της σχέσης της βίας εκδηλώνεται επίσημα μετά το γάμο αλλά τα πρώτα σημάδια υπάρχουν από την πρώτη στιγμή της γνωριμίας με τον δράστη, κάτι που οι γυναίκες συνειδητοποιούν πολύ αργότερα και ιδιαίτερα κατά την αναδρομή στο ιστορικό της σχέσης τους με το δράστη, κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Τα σημάδια αυτά είναι συνήθως ο έλεγχος της καθημερινής της ζωής, η απαγόρευση συγκεκριμένων σχέσεων, η υπερβολική αφοσίωση στη σχέση, π.χ. τα συχνά τηλεφωνήματα, ο υπερβολικός βαθμός ζηλοτυπίας.
- 2) Η διάρκεια της σχέσης βίας φαίνεται ότι εξαρτάται από πολλούς συνδυαστικούς παράγοντες που δρουν είτε παράλληλα είτε μεμονωμένα: **α)** Από τον βαθμό συνειδητοποίησης της γυναίκας ότι κανείς δεν έχει δικαιώματα επάνω της, **β)** Από το αν η ίδια είχε ανάλογη εμπειρία ψυχολογικής, σωματικής ή και σεξουαλικής κακοποίησης από το οικογενειακό της περιβάλλον, **γ)** Από την ανάλογη παθητική στάση της μητέρας της, **δ)** Από το αν είναι διαρρυθγμένο το οικογενειακό της περιβάλλον, **ε)** Από την ποιότητα των σχέσεων με τους γονείς / αδέρφια / συγγενείς, **στ)** Από ψυχολογικά αίτια, όπως αίσθηση ανασφάλειας, χαμηλή αυτοεκτίμηση, μειωμένη αίσθηση των ορίων του «εγώ» και συναισθηματική εξάρτηση, που προέρχονται από τα βιώματα της παιδικής ηλικίας της και **ζ)** Από οικονομικούς παράγοντες (οικονομική εξάρτηση από τον δράστη, έλλειψη εργασίας και εμπειρίας απασχόλησης).
- 3) Ο κύκλος της βίας έχει σοβαρές μακροχρόνιες συνέπειες τόσο στην σωματική όσο και στην ψυχική υγεία της γυναίκας αλλά και στην σωματική και ψυχική υγεία των παιδιών και των δύο φύλων. Οι πιο συνήθεις ψυχολογικές επιπτώσεις που αναφέρονται κατά τη διάρκεια της σχέσης βίας, παρατηρείται ότι είναι οι εξής: **α)** κατάθλιψη και τάσεις αυτοκτονίας, **β)** φόβος για την αίσθηση αδυναμίας ελέγχου του θυμού. Οι πιο συχνές ψυχοσωματικές εκδηλώσεις που αναφέρουν οι γυναίκες είναι: **α)** αϋπνίες, αίσθηση υπερβολικής σωματικής κούρασης, ζαλάδες, τάσεις για λιποθυμία, αδυναμία συγκέντρωσης σε πνευματική εργασία και **β)** κρίσεις άγχους και τάσεις απομόνωσης.
- 4) Η βία ανακυκλώνεται και αναπαράγεται: **α)** Έχει παρατηρηθεί ότι (έστω και σε ελάχιστες περιπτώσεις) η γυναίκα που βιώνει μια μακροχρόνια σχέση βίας ασκεί ψυχολογική ή σωματική βία στα παιδιά της, **β)** Έστω και μετά την απομάκρυνση του πατέρα από το σπίτι, τα παιδιά γίνονται και από τις δύο πλευρές πεδίο αντιπαραθέσεων και μέσο για τον έλεγχο και την άσκηση πίεσης του πρώην συζύγου / συντρόφου προς τη γυναίκα, **γ)** Τα παιδιά που βιώνουν τη σχέση βίας των γονιών τους αναπαράγουν την ίδια συμπεριφορά στην ενήλικη ζωή τους και συνήθως είτε απομακρύνονται συναισθηματικά και από τη μητέρα που την θεωρούν υπεύθυνη για αυτά που έχουν υποστεί ως ανίκανη να τα προστατεύσει, πράγμα που επηρεάζει τη συμπεριφορά στην ενήλικη ζωή τους (άνδρας θύτης), είτε εξαρτώνται συναισθηματικά από έναν από τους δύο γονείς πράγμα που οδηγεί σε σχέση εξάρτησης και στην ενήλικη ζωή τους.
- 5) Η βία επιφέρει κόστος κοινωνικό στον τομέα της εργασίας και οικονομικό στον τομέα της υγείας: **α)** Οι περισσότερες γυναίκες απουσιάζουν συχνά από την εργασία τους ή αλλάζουν συχνά

χώρο εργασίας για να μην γίνουν αντιληπτά τα προβλήματά τους, **β)** Απολούνται από τους εργοδότες λόγω των συνεχών ενοχλήσεων του δράστη στο χώρο εργασίας, **γ)** Αισθάνονται αδύναμες να εργαστούν ξανά ή για πρώτη φορά (έλλειψη αυτοπεποίθησης) και **δ)** Η καταγραφή των στοιχείων δείχνει ότι οι κακοποιημένες γυναίκες απασχολούν πολύ συχνά τις ιατρικές υπηρεσίες για ψυχικά και σωματικά προβλήματα.

Ο ρόλος και ο τρόπος λειτουργίας του Κέντρου Υποδοχής στην αντιμετώπιση του προβλήματος έχει ως εξής. Το Κέντρο στελεχώνουν 2 κοινωνικοί λειτουργοί, 1 ψυχολόγος, 1 νομικός και 1 γραμματέας. Το Κέντρο λειτουργεί καθημερινά από Δευτέρα έως Παρασκευή, από τις 9πμ έως τις 6μμ.

Στις γυναίκες που απευθύνονται στο Κέντρο παρέχεται συμβουλευτική για νομικά θέματα με σκοπό: **α)** Την ενημέρωση για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και **β)** Την υπόδειξη εναλλακτικών λύσεων στο πρόβλημά τους και την σκοπιμότητά τους. Στα πλαίσια της νομικής υποστήριξης και για την ουσιαστική βοήθεια πραγματοποιούνται παρεμβάσεις σε διάφορους φορείς όπου αυτό είναι αναγκαίο και εφικτό (κυρίως σε αστυνομικά τμήματα, ασφαλιστικούς φορείς, τμήμα Αλλοδαπών, κλπ.).

Η συμβουλευτική υποστήριξη που παρέχεται στο Κέντρο αφορά κατ' αρχήν την ενδυνάμωση της γυναίκας για την άμεση αντιμετώπιση της κρίσης έτσι ώστε η γυναίκα να αναπτύξει τις απαραίτητες στρατηγικές αντιμετώπισης και να ζητήσει άμεση βοήθεια από ένα ασφαλές περιβάλλον. Με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε περίπτωσης, η συμβουλευτική υποστήριξη της κακοποιημένης γυναίκας σκοπό έχει: **α)** Την απονεχοποίηση της γυναίκας, **β)** Την συνειδητοποίηση ότι δεν ευθύνεται εκείνη για την συμπεριφορά του δράστη, **γ)** Την ενημέρωσή της για τις τακτικές του δράστη προκειμένου να την οδηγήσει στην απόγνωση και το φόβο, **δ)** Την συνειδητοποίηση της προβληματικής συμπεριφοράς του δράστη, **ε)** Την συνειδητοποίηση ότι ο δράστης δεν πρόκειται να αλλάξει, **στ)** Την επισήμανση των αρνητικών επιπτώσεων της σχέσης βίας στα παιδιά, **ζ)** Την ενδυνάμωση της προσωπικότητας της μέσα από τη συνειδητοποίηση των επιπτώσεων της κακοποίησης στην ψυχική και πνευματική της υγεία, **η)** Την συνειδητοποίηση ότι η συμπεριφορά του δράστη θα κλιμακώνεται συνεχώς, **θ)** Την απαραίτητη θεραπεία του δράστη με τη δική του θέληση.

Από την έναρξη της λειτουργίας του Κέντρου, από το 1998 μέχρι σήμερα, προκύπτουν οι εξής γενικές παρατηρήσεις:

- α)** Στο Κέντρο Υποδοχής της Αθήνας απευθύνονται γυναίκες από όλη την Ελλάδα. Η πλειοψηφία των γυναικών απευθύνονται με δική τους πρωτοβουλία. Άλλες γυναίκες παραπέμπονται από άλλους φορείς (αστυνομία, εισαγγελία, νοσοκομεία, άλλες υπηρεσίες Πρόνοιας, από γυναικείου φορείς και οργανώσεις). Πολλές φορές την πρώτη επαφή με το Κέντρο κάνουν φίλοι ή συγγενείς της γυναίκας με σκοπό να ενημερωθούν και να την πείσουν να απευθυνθεί η ίδια στο Κέντρο. Οι περισσότερες γυναίκες που αποφασίζουν μόνες τους να έρθουν στο Κέντρο έχουν βιώσει μακροχρόνια σχέση βίας, από 15 έως 45 χρόνια, και ανήκουν στην κατηγορία των γυναικών από 35 έως 70 ετών. Είναι ενθαρρυντικό το γεγονός ότι οι νέες γυναίκες, από 25 έως 35 ετών, έρχονται στο Κέντρο για συμβουλευτική στήριξη στα πρώτα 5-15 χρόνια κακοποίησης. Η πλειοψηφία των γυναικών έχουν σχέση γάμου με τον δράστη και έχουν κατά μέσο όρο δύο παιδιά.
- β)** Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το Κέντρο δέχεται και πάρα πολλά τηλεφωνήματα από γυναίκες που είτε ζουν στην Επαρχία είτε στην Αθήνα, τηλεφωνούν μόνο μια φορά για να μας καταθέσουν τη μαρτυρία τους, όμως δεν έχουν βρει ακόμα το κουράγιο να κάνουν το αποφασιστι-

κό βήμα να μας επισκεφθούν. Είναι αξιοσημείωτο ότι ορισμένες από αυτές τις ίδιες γυναίκες τηλεφωνούν μετά από τρία ή περισσότερα χρόνια, όταν πια η βία έχει κλιμακωθεί και σε σοβαρότητα και σε συχνότητα, και τελικά έρχονται στο Κέντρο.

- γ) Η τηλεφωνική συνομιλία με κάθε γυναίκα διαρκεί τουλάχιστον 35 λεπτά. Η γυναίκα με την συμβουλευτική καθοδήγηση του Κέντρου αποφασίζει να κλείσει το πρώτο ραντεβού. Το κάθε ραντεβού διαρκεί από 45 έως 60 λεπτά. Οι επόμενες επισκέψεις της γυναίκας στο Κέντρο ορίζονται για μία φορά την εβδομάδα ή μία φορά το 15νήμερο, ανάλογα με την ψυχολογική κατάσταση της και ανάλογα με την δυνατότητα της να έρχεται στο Κέντρο. Το συνολικό διάστημα των επισκέψεων της γυναίκας κυμαίνεται από 3 έως 6 μήνες, αλλά καθορίζεται και από πολλούς άλλους παράγοντες, ανάλογα με την περίπτωση της κάθε γυναίκας και μπορεί να διαρκέσει έως και 1 χρόνο. Η συνεργασία αυτή μπορεί να συνεχιστεί και αργότερα, μετά την απομάκρυνση του δράστη από το σπίτι ή την έκδοση διαζυγίου, με σκοπό την συμβουλευτική στήριξη της γυναίκας και την ενίσχυση του αισθήματος ασφάλειας για τα πρώτα της βήματα στη νέα κατάσταση.
- δ) Με την πρόσφατη ενημερωτική εκστρατεία κατά της βίας και την προβολή του προβλήματος στην κοινωνική του διάσταση από τα μέσα ενημέρωσης, γυναίκες πληροφορήθηκαν για την ύπαρξη του Κέντρου για πρώτη φορά. Αυτό συνετέλεσε θετικά, με αποτέλεσμα την ραγδαία αύξηση του αριθμού των γυναικών που απευθύνονται στο Κέντρο. Το Κέντρο δέχεται καθημερινά τουλάχιστον 3 με 4 τηλεφωνήματα γυναικών που ζητάνε βοήθεια για πρώτη φορά.

Τέλος, στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του Κέντρου εντάσσεται και η ενημέρωση για το πρόβλημα της βίας στην οικογένεια άλλων φορέων, φοιτητών αντίστοιχων πανεπιστημιακών τμημάτων, δημοσιογράφων και εθελοντριών που απευθύνονται σε αυτό με δική τους πρωτοβουλία.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΑΡΟΥΦΑΣ Μέλος ΔΣ του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης

«Νομική Βοήθεια για Κακοποιημένες Γυναίκες»

Οι δικηγόροι λόγω ιδιότητας μπορούμε να γνωρίζουμε περισσότερα πράγματα από ότι ο μέσος πολίτης για κάποια γεγονότα ή καταστάσεις που δεν φτάνουν ποτέ στη δημοσιότητα και καλύπτονται πίσω από ένα πέπλο σιωπής, δηλαδή για κάποια γεγονότα για τα οποία κανείς δεν μιλά έχοντας ίσως την ψευδαίσθηση ότι η αποσιώπηση αυτών τα καθιστά και ανύπαρκτα.

Στον Δικηγορικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης, από την 9/11/98 είχαμε αρχίσει την εφαρμογή ενός προγράμματος παροχής νομικής βοήθειας στους παλινοστούντες ομογενείς και μετά από κάποιους μήνες επιτυχούς λειτουργίας του, αποφασίσαμε την επέκτασή του με την κάλυψη και περιπτώσεων κακοποιημένων γυναικών. Όταν αποφασίσαμε την επέκταση του προγράμματος πιστεύαμε όλοι, στην επιτροπή παροχής νομικής βοήθειας του ΑΣΘ και στο συμβούλιο του ΑΣΘ, ότι γνωρίζαμε το μέγεθος του προβλήματος γιατί ασχολούμενοι όλοι και με υποθέσεις οικογενειακού Δικαίου, γνωρίζαμε ότι υπάρχει πρόβλημα βίας εις βάρος γυναικών. Γνωρίζαμε ότι πολλές υποθέσεις διαζυγίου από αυτή την αιτία ξεκινούν, νομίζαμε ότι ξέραμε το πρόβλημα.

Και λέω ότι νομίζαμε γιατί όταν την 9/11/99 αρχίσαμε να καλύπτουμε περιπτώσεις κακοποιημένων γυναικών, διαπιστώσαμε ότι το πρόβλημα είναι σαν τα παγόβουνα που μικρό μέρος τους εξέχει στην επιφάνεια, ενώ το μεγαλύτερο μέρος βρίσκεται κάτω από αυτήν. Συνειδητοποιήσαμε αυτό που υποπτευόμασταν: ότι ελάχιστο μέρος των υποθέσεων φτάνει στα δικα-

στήρια και ότι οι περισσότερες υποθέσεις κακοποίησης καλύπτονται μετά από πιέσεις συγγενών και φίλων και από τον φόβο του λεγόμενου κοινωνικού κόστους, δηλαδή από τον φόβο του τι θα πει ο κοινωνικός περίγυρος. Στα δικαστήρια φτάνουν μόνο οι ακραίες περιπτώσεις, εκείνες στις οποίες η κακοποιημένη γυναίκα έχει την συμπαράσταση του συγγενικού ή φιλικού περιβάλλοντος και έχει και κάποια ανεξαρτησία.

Αποφασίσαμε, όπως προανέφερα, την παροχή δωρεάν νομικής βοήθειας σε κακοποιημένες γυναίκες από την 9/11/99 γιατί θέλαμε και ελπίζαμε ότι μπορούμε να βοηθήσουμε τις γυναίκες αυτές να σπάσουν τα τείχη της σιωπής, να ξεφύγουν από τον κλοιό, να αποκτήσουν μια άλλη ευκαιρία στη ζωή, για να διεκδικήσουν αυτό που πρέπει ώστε να ξανακερδίσουν την αυτοεκτίμηση και τον εαυτό τους.

Ήρθαμε σε επαφή με φορείς που λειτουργούσαν ήδη κάποια κέντρα τα οποία παρείχαν κυρίως ψυχολογική στήριξη σε κακοποιημένες γυναίκες, όπως είναι το Κέντρο Στήριξης κακοποιημένων Γυναικών που ίδρυσε το ΜΑΚΙΝΕ, το γραφείο γυναικείων θεμάτων του Δήμου Θεσσαλονίκης, τη ΧΕΝ και το ΚΕΘΙ. Ζητήσαμε απ' όλους να στηρίξουν το πρόγραμμά μας και ταυτόχρονα δημοσιοποιήσαμε αυτή την επέκταση ενώ κάναμε και κάποιο σεμινάριο σε όλους τους δικηγόρους που συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Στο πρόγραμμα, το οποίο χρηματοδοτεί η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς και εποπτεύεται από ειδική επιτροπή του ΑΣΘ, συμμετέχουν 389 νέοι δικηγόροι ηλικίας κάτω των 35 ετών.

Για το πρακτικό μέρος της λειτουργίας του προγράμματος αναφέρω ότι οι φορείς που προανέφερα, όταν αντιμετωπίζουν περιστατικό κακοποιημένης γυναίκας που υπάρχει αναγκαιότητα δικαστικών ενεργειών, δίνουν κάποιο συστατικό έγγραφο στη γυναίκα. Αυτή πηγαίνει στον Δικηγορικό Σύλλογο, όπου υπάρχει τις εργάσιμες ώρες και ημέρες μία ασκούμενη δικηγόρος που εκτελεί χρέη γραμματέως της επιτροπής. Η δικηγόρος θα παραλάβει το έγγραφο και θα συμπληρώσει μια αίτηση, στην οποία υπάρχουν όλα τα στοιχεία της αιτούσας. Θα δώσει επίσης μία περιληπτική αναφορά του προβλήματος που αντιμετωπίζει η συγκεκριμένη γυναίκα.

Βεβαίως, κάποια γυναίκα που αντιμετωπίζει πρόβλημα, μπορεί να πάει απ' ευθείας στον Δικηγορικό Σύλλογο. Εκεί την ενημερώνουμε για την λειτουργία των κέντρων στήριξης κακοποιημένων γυναικών και για την βοήθεια που μπορούν να της προσφέρουν.

Το μεσημέρι κάθε ημέρας οι αιτήσεις αυτές εγκρίνονται από τον πρόεδρο της επιτροπής και χρεώνονται σε κάποιο δικηγόρο από τον κατάλογο. Την επόμενη ημέρα στέλνεται γραπτή εντολή στον δικηγόρο να αναλάβει την συγκεκριμένη υπόθεση και αντίγραφο της εντολής αυτής κοινοποιείται στην αιτούσα. Με πρωτοβουλία του δικηγόρου ή της αιτούσας γίνεται η επαφή και αρχίζουν οι απαραίτητες δικαστικές ενέργειες. Με την περαίωση της εντολής ο χειρισθείς την υπόθεση δικηγόρος υποβάλλει αναφορά για τα προβλήματα που αντιμετώπισε, για τις ενέργειες που έκανε, για το αποτέλεσμα των ενεργειών, κλπ, και με βάση αυτή την αναφορά, με απόφαση αυτής της επιτροπής, του καταβάλλεται μία συμβολική αμοιβή από τον Δικηγορικό Σύλλογο, από το κονδύλιο του προγράμματος, το οποίο διαχειρίζεται ο Δικηγορικός Σύλλογος, ενώ η αναφορά του τίθεται σε ειδικό αρχείο.

Από την 9/11/99 μέχρι την 31/5/2000 αντιμετωπίσαμε 31 περιστατικά κακοποιημένων γυναικών. Αναλύοντας συνοπτικά αυτά τα περιστατικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι στην πλειονότητα οι κακοποιημένες γυναίκες που αποφασίζουν να ζητήσουν βοήθεια είναι ηλικίας περίπου 30-40 ετών, με ένα ή δύο παιδιά. Έχουν ζήσει ως έγγαμες κάποια χρόνια, έχουν υποστεί κακοποίηση για μεγάλο χρονικό διάστημα κι έχοντας εξαντλήσει κάθε υπομονή αναζητούν βοήθεια για να ξεφύγουν από τον κλοιό. Από τα 31 περιστατικά, οι 7 γυναίκες ζήτησαν με ασφαλιστικά μέτρα διατροφή, οι 8 μετοίκηση, οι 12 διεκδίκηση επιμέλειας τέκνων και οι 15 από αυτές και διαζύγιο

ενώ μόνο 2 θέλησαν να καταθέσουν έγκληση για σωματικές βλάβες λόγω κακοποίησης.

Σημειώνω ότι στις περιπτώσεις κακοποίησης γυναικών, το πρόγραμμα καλύπτει τα έξοδα των δικαστικών ενεργειών και τις συμβολικές αμοιβές του δικηγόρου, για όσες δικαστικές ενέργειες απαιτηθούν χωρίς να εξετάζεται επί του παρόντος η οικονομική δυνατότητα.

Στους λίγους μήνες που λειτουργεί το πρόγραμμα, νομίζω ότι είναι επιτυχημένο και δυστυχώς ο αριθμός των περιστατικών αυξάνει. Από την ανάλυση των περιστατικών που αντιμετωπίσαμε προκύπτει ότι μπορεί μεν η κακοποίηση να μην αποτελεί μόνο πρόβλημα μιας ορισμένης κοινωνικοοικονομικής τάξης αλλά και ότι κυρίως το μεγαλύτερο πρόβλημα υπάρχει στις γυναίκες που έχουν από τον σύζυγο οικονομική εξάρτηση, έλλειψη επαγγελματικής εκπαίδευσης, κλπ.

Κατά την άποψή μου ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα αντιμετώπισης του φαινομένου θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνει την λειτουργία καταφυγίου κακοποιημένων γυναικών, την λειτουργία πολύ περισσότερων κέντρων ψυχολογικής στήριξης, την δυνατότητα νομικής στήριξης και την δυνατότητα να αποκτά η γυναίκα επαγγελματική ειδίκευση και να ευρίσκει εργασία. Απαιτείται, δηλαδή πρόγραμμα ολοκληρωμένο που θα δίνει την δυνατότητα στις γυναίκες να ξεφεύγουν από τον κλοιό, να ξέρουν ότι θα βρουν ψυχολογική και νομική στήριξη από ανθρώπους που δεν θα μπορεί να πιέσει ο συγγενικός περίγυρος και να ξέρουν ότι θα βρουν κάποια εργασία που θα τους εξασφαλίσει και την οικονομική ανεξαρτησία.

Σε ότι αφορά την νομική συνδρομή προς τις κακοποιημένες γυναίκες, από την δική μας εμπειρία αποδεικνύεται ότι θα μπορούσε σε πανελλήνιο επίπεδο να υπάρχει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα. Θα μπορούσε, δηλαδή, σε κάθε Δικηγορικό Σύλλογο (οι οποίοι Δικηγορικοί Σύλλογοι είναι ΝΠΑΑ) και με ευθύνη του να υπάρχει κατάλογος δικηγόρων που θα χειρίζονται υποθέσεις κακοποιημένων γυναικών, ενώ τα έξοδα να καταβάλλονται από κονδύλιο του Υπουργείου Δικαιοσύνης ή άλλου κρατικού φορέα. Με τον τρόπο αυτό θα υπήρχε υπεύθυνος και ενιαίος τρόπος αντιμετώπισης και θα αποδεικνυόταν και η έμπρακτη ευαισθησία της πολιτείας. Διότι απ' ότι γνωρίζω στις μέρες μας υπάρχουν πολλά προγράμματα για την αντιμετώπιση του προβλήματος, χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ, αλλά με ημερομηνία λήξεως, αποσπασματικά και μη ολοκληρωμένα.

Βεβαίως θα μπορούσε σε τοπικό επίπεδο οι Δήμοι και οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις να αναλάβουν εξ' ολοκλήρου τέτοια προγράμματα που θα παρέχουν ψυχολογική - νομική στήριξη σε κακοποιημένες γυναίκες, αλλά τα μειονεκτήματα είναι ότι θα διαφοροποιούνται από περιοχή σε περιοχή και δεν υπήρξε, άλλωστε επί του παρόντος, ιδιαίτερη προθυμία για ανάληψη τέτοιων ευθυνών ούτε από τις τοπικές ούτε από την Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ίσως λόγω έλλειψης πόρων, ίσως λόγω μη επαρκούς ευαισθητοποίησης στο θέμα.

Γι αυτό κατά την γνώμη μου θα πρέπει άμεσα να ανατεθεί σε κάποιο δημόσιο φορέα αυτό το βάρος σε συνεργασία με όλους τους Δικηγορικούς Συλλόγους της χώρας ή να δημιουργήσει η πολιτεία πλέγμα κινήτρων προς τις Τοπικές και Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και τους Δικηγορικούς Συλλόγους της χώρας ώστε να αναλάβουν τέτοιες πρωτοβουλίες αξιοποιώντας προγράμματα της ΕΕ. Μακροχρόνια πρέπει να υπάρξει ένας άλλος προγραμματισμός που θα στοχεύει πέραν της επιτευχθείσης ισότητας σε Συνταγματικό και νομικό επίπεδο, στην δημιουργία συνθηκών κοινωνικής ισότητας που θα επιτευχθεί όταν τα παιδιά από την προσχολική ηλικία αρχίσουν να μαθαίνουν ότι οι σχέσεις ανάμεσα στα δύο φύλα πρέπει να είναι σχέσεις συντροφικότητας και αλληλοσεβασμού μέσα στα πλαίσια ιδιαίτερα μελετημένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ-ΔΕΥΤΕΡΗ ΗΜΕΡΑ 16 Ιουνίου 2000**ΣΠΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΣΙΩΠΗ - ΤΟ «ΘΕΜΑ» ΣΤΑ ΜΜΕ****ΕΥΗ ΔΕΜΙΡΗ** Πρόεδρος - Δημοσιογράφος, Μέλος ΔΣ του ΚΕΘΙ

Να ζητήσω από την κυρία Πόπη Διαμαντάκου, δημοσιογράφο στην εφημερίδα «Καθημερινή» να πάρει το λόγο.

ΠΟΠΗ ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΟΥ Δημοσιογράφος, Εφημερίδα «Καθημερινή»**«Η βία στην Οικογένεια. Μια τόσο "φωτογενής" υπόθεση»**

Να σας χαιρετίσω όλους, να ζητήσω συγνώμη που θα χρειαστεί να φύγω πάρα πολύ γρήγορα. Είναι μια δύσκολη ημέρα η σημερινή και καθυστερήσαμε πάρα πολύ. Για να μην χάνουμε χρόνο, λοιπόν, θα μπω κατευθείαν στο θέμα, λέγοντας ότι ελαφρώς τροποποίησα την εισήγησή μου για να μιλήσω λίγο περισσότερο για το θέμα της νοοτροπίας, το οποίο θεωρώ πολύ πιο σημαντικό.

Η νοοτροπία όπως προβάλλεται, αναπτύσσεται και καλλιεργείται από τα μέσα και κυρίως το πιο επιβλητικό και πιο επιθετικό ταυτοχρόνως από τα άλλα, την τηλεόραση, που είναι και ο τομέας με τον οποίο ασχολούμαι περισσότερο. Υπόθεση ντροπής για τον πολιτισμό του 2000, η βία και κακοποίηση κατά των γυναικών, που παρά τους νόμους, παρά τα κοινωνικά μηνύματα, τα οποία επιχείρησαν να αποκαταστήσουν την γυναικεία προσωπικότητα, επανέρχεται το ίδιο βίαιη και αποκρουστική, όπως σε κάθε εποχή και αυτή τη φορά δια της νομιμοποιητικής διαδικασίας των media.

Γιατί, αυτό που παραμένει ακλόνητη αξία της παραγωγικής διαδικασίας του μιντιακού προγράμματος είναι η διατήρηση εκείνων των νοοτροπιών που εξασφαλίζουν χώρους σκοτεινής σεξουαλικότητας, χώρους καταπιεζόμενων και εξουσιαστών, χώρους δηλαδή από τους οποίους μπορεί να αλιεύσει το εντυπωσιακό θέμα των media, είτε πιπεράτες ιστορίες και άγρια σεξουαλικά εγκλήματα είτε ιδέες για να σκηνοθετήσει σόου, όπου οι γυναικείοι ρόλοι να είναι πάντα εκείνοι της υποταγής ή της προσφοράς γυμνού θεάματος και σεξ.

Η κακοποίηση δεν είναι παρά η ακραία έκφραση εκείνης της νοοτροπίας που εξακολουθεί να θέλει τη γυναίκα θύμα εκούσιο ή ακούσιο μιας επιθετικής αρσενικής συμπεριφοράς, η οποία διαπνέει και την μιντιακή παραγωγή. Οι θεωρητικές προσεγγίσεις που ερμηνεύουν αυτή την διαδικασία είναι πολλές και δεν είναι του παρόντος να αναλυθούν. Θα μείνουμε στο αποτέλεσμα, στην νοοτροπία που συντηρούν τα media και που κάνει αποδεκτή κοινωνικά ακόμη στην εποχή μας την εικόνα της γυναίκας - θύμα, διότι είναι πιο εμπορεύσιμη.

Ας κάνουμε ένα βιαστικό πέρασμα από τα τηλεοπτικά προγράμματα για παράδειγμα, για να συνθέσουμε την γυναικεία εικόνα όπως την αποτυπώνει ο τηλεοπτικός φακός. Πρόκειται για

την «γυναίκα - θύμα» μιας αντιλήψης, η οποία κυριαρχείται από ένα είδος «λάγνας σεμνοτυφίας». Χάρη σε αυτήν σεξουαλο - ποιούνται τα πάντα, καθώς επιβάλλει μια διάσταση διφορούμενη στη προσωπικότητά της, αυτή που την κάνει μονίμως ένοχη για την επιθυμία που γεννάει προσθέτοντας έναν συντελεστή αποδεκτής αναισχυντίας στη συμπεριφορά της, που αν τον υπερβεί τιμωρείται χωρίς δεύτερη κουβέντα.

Ποιες είναι οι γυναίκες που βλέπουμε στα τηλεοπτικά προγράμματα; Πότε λάγνες Λολίτες που θαυμάζονται για την απελευθερωμένη ομορφιά τους, πότε αξιολύπητες κοπέλες που άδικη μοίρα της έριξε στα χέρια των εκμεταλλευτών, πότε διάσημα μοντέλα που στα πόδια τους σφάζονται οι τηλεοπτικοί φακοί, πότε διάσημες εκδιδόμενες για το χρήμα που τις εκμεταλλεύονται πονηρά κυκλώματα, πότε χοροπηδηχτές παρουσιάστριες και γυμνάστριες που εκθέτουν όσο γίνεται μεγαλύτερη επιφάνεια του σωματικού τους κάλους, οι γυναίκες παραμένουν για το τηλεοπτικό πρόγραμμα προϊόν εμπορεύσιμο. Σωρεία αποκαλυπτικών ρεπορτάζ στις τηλεοράσεις τον τελευταίο καιρό αποδεικνύουν πως το γυναικείο κορμί παραμένει ένα αντικείμενο προς χρήση, ένα προϊόν που κυκλοφορεί στην αγορά και το μόνο που αλλάζει είναι η συσκευασία και η χώρα προέλευσης, ώστε αναλόγως να χαρακτηριστεί πολυτελής προϊόν που θα απευθύνετε σε εκλεπτυσμένα γούστα ή προϊόν ευρείας χρήσεως για πιο απλοϊκές απαιτήσεις.

Πάει τόσοσ καιρός που ο δυτικός κόσμος άρχισε να δίνει τη μάχη των δύο φύλων, που θεωρείται πια παλιωμένη υπόθεση η επιθετική διεκδίκηση από τις γυναίκες των δικαιωμάτων τους και κανείς δεν θα ήθελε να επιστρέψει εκείνη η εποχή με τα επαναστατικά φλάμπουρα του φεμινισμού να σκιάζουν τις σχέσεις των ζευγαριών. Είναι άδικη εξέλιξη όμως, μιας επανάστασης που παρά τις ακρότητες της είχε τον ιερό σκοπό να ισοροπήσει τα δύο μισά του κόσμου, για να βρουν την ευτυχία, αυτό που ζούμε στις μέρες μας με τον νομιμοποιημένο από την «αγορά» των media εξευτελισμό των γυναικών. Δεν πρόκειται βέβαια, για καμία μυστική συνομοσία των αρσενικών για να ανακτήσουν την κυριαρχία. Τα πράγματα είναι πολύ πιο άγρια και για τις δύο πλευρές, καθώς θύματα είναι το ίδιο άνδρες και γυναίκες σε μια ασφυκτική αγορά που αναπτύσσεται ραγδαία και δεν έχει το χρόνο να αναδιαμορφώσει τις στρατηγικές του μάρκετινγκ με βάση καινούργια πρότυπα χαρακτήρων και συμπεριφορών. Το πρόβλημα είναι, ότι η χειραφέτηση έχει κάνει άνδρες και γυναίκες πλάσματα απρόβλεπτα και αμφιταλαντευόμενα ανάμεσα σε πολλές επιλογές. Αυτό ακριβώς είναι που δεν διευκολύνει διόλου τις εμπορικές εκστρατείες και η επιστροφή σε αντιλήψεις, που τουλάχιστον είχαν σαφή τα όρια των «στρατοπέδων», φαίνεται ως μοναδική διέξοδος για τη κατανάλωση. Πρόκειται βέβαια, για αντιλήψεις που ταπεινώνουν το ίδιο τον πολιτισμό αλλά παραμένουν κυρίαρχες όσο ποτέ, διαμορφώνοντας ένα βολικό πλέγμα υποκρισίας, που διευκολύνει υπέροχα την δημιουργία «σκοτεινών χώρων» όπου βρίσκουν πρόσφορο έδαφος οι φαντασιώσεις. Επάνω σε αυτές, άλλωστε, χτίζεται η πρόκληση που χαρακτηρίζει το τηλεοπτικό θέαμα.

Παρακολουθούμε, λοιπόν, κάθε τόσο τις αποκαλύψεις για παράνομα κυκλώματα πορνείας που εκμεταλλεύονται νεαρές κοπέλες, από φτωχίες γειτονιές του πλανήτη ή ρεπορτάζ για τους χώρους της μόδας και της λάμπης, που εξωθούν τις νεαρές γυναίκες στο εμπόριο του εαυτού τους για να επιβιώσουν και την ίδια ώρα που η τρίχα ανασηκώνεται από την αποστροφή και την έκπληξη, το βλέμμα έχει ήδη παρακολουθήσει την πιο ταπεινωτική εκμετάλλευση του γυναικείου κορμιού από τον τηλεοπτικό φακό. Όλα τα ρεπορτάζ του είδους συνοδεύονται από άκρως γαργαλιστικά πλάνα ημίγυμων γυναικών, που εμφανίζουν το γυναικείο κορμί ως φρικιαστικό εμπόρευμα, το

οποίο θα πουλήσει το περιεχόμενο του, στο περιεχόμενο του ρεπορτάζ φυσικά. Ζούμε καθημερινώς την ακραία βαρβαρότητα: η αναφορά στην ύπαρξη μιας αλυσίδας εμπορίου γυναικείας σάρκας να αποτελεί την αφορμή για επιπλέον εκμετάλλευσή της από τον τηλεοπτικό φακό. Και δεν είναι μόνο αυτό. Η ασέβεια προς το γυναικείο κορμί και άρα και την προσωπικότητα της γυναίκας διαπερνά ολόκληρο το οικοδόμημα του τηλεοπτικού προγράμματος, καθοδηγεί τον τηλεοπτικό φακό όταν «διαμελίζει» τα κορμιά των γυμναστριών στα πρωινά σόου, για να σταθεί με επιμονή στα πιο χαρακτηριστικά σημεία του φύλου τους, ντύνει ελλιπώς τα σώματα των παρουσιαστριών, ώστε να αποκαλύπτονται περισσότερα από όσα κρύβουν στη φαντασία. Παντού η γυναίκα αντιμετωπίζεται ως εμπόρευμα. Θεωρείται πολύ φυσικό για παράδειγμα να εκθειάζονται τα σωματικά προσόντα νεαρών κοριτσιών, να νοικιάζονται ακριβώς επειδή τα διαθέτουν για να διακοσμήσουν διάφορες εκπομπές, των οποίων το περιεχόμενο ενισχύει την αντίληψη ότι η γυναίκα δεν είναι παρά ένα ανεγκέφαλο μοσχάρι, που καθοδηγείται τυφλά να καταναλώνει.

Η διαφορά μεταξύ του υπόκοσμου, που εμπορεύεται ανίσχυρες γυναίκες και της κοινω- νίας που υποτίθεται πως ανατρίχιάζει με αυτές τις εγκληματικές συμπεριφορές είναι, ότι η δεύτερη έχει το δικαίωμα να ασχολείται με το σεξ μέσω της αθωωτικής διαδικασίας των media. Οι καθημερινές δόσεις είναι ελεγχόμενες, το θέμα αφορά πάντα άλλους, ταπεινούς παράνομους ή διάσημους παραστρατημένους -π.χ. την υπόθεση Κλίντον με τη Μόνικα- και ο διασυρμός της γυναίκας φαίνεται ανώδυνος και άριστος καλυμμένος με την υποτιθέμενη αποκατάσταση της τάξης. Ένα κλίμα «σεξουαλικής ορθότητας» διευκολύνει την διατήρηση ακραία συντηρητικών αντιλήψεων, χάρη στις οποίες δημιουργείται η καθημερινή θεαματική ταλάντωση του τηλεοπτικού προγράμματος από την πιο επονεϊδίστη χυδαιότητα στην πιο γελοία σεμνοτυφία. Διαμορφώνονται έτσι οι κατάλληλες συνθήκες για το εμπόριο της σεξουαλικότητας, το οποίο ενισχύει την πορνοκρατική αντίληψη, που επιβάλλει το γυμνό ως το πλέον εμπορεύσιμο προϊόν. Εύκολα θύματα φυσικά είναι οι αδύναμοι κρίκοι της αλυσίδας, οι γυναίκες από τις φτωχιές κυρίως χώρες του πλανήτη και τα παιδιά. Και αλίμονο σ' εκείνο τον πολιτισμό που με το πρόσχημα της προστασίας τους αναπαράγει τις συνθήκες προβολής και εκμετάλλευσής τους.

Σας ευχαριστώ πολύ.

ΕΥΗ ΔΕΜΙΡΗ Πρόεδρος - Δημοσιογράφος, Μέλος του ΔΣ του ΚΕΘΙ

Ευχαριστώ πάρα πολύ την κυρία Διαμαντάκου για αυτή την παρουσίαση που μας θύμισε αυτή την καθημερινή βαρβαρότητα. Αρκεί να σημειώσει κανείς -για όσους ασχολούνται με τα media- ότι η τηλεόραση στα μισά νοικοκυριά είναι ανοιχτή από το πρωί μέχρι το βράδυ. Αυτό κάτι σημαίνει.

Το λόγο τον έχει η κυρία Γεωργακοπούλου, δημοσιογράφος από το Βήμα με θέμα «Η εικόνα του εαυτού στα γυναικεία περιοδικά».

ΡΟΥΛΑ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Δημοσιογράφος, Εφημερίδα «Το Βήμα»

«Η εικόνα του εαυτού στα γυναικεία περιοδικά»

Θα σας διαβάσω λίγο ένα κείμενο από το γαλλικό Marie Claire που έχει τίτλο «Μπορούν να θεραπευτούν οι βίαιοι άνδρες;» και αναφέρεται βέβαια στο θέμα που μας απασχολεί σήμερα. Νομίζω

ότι είναι ένα θέμα που έχει δημοσιευτεί στο γαλλικό Marie Claire πριν από περίπου ένα χρόνο. Λέει, λοιπόν: «Στο Ισραήλ μια ομάδα κοινωνικών ερευνητών δοκιμάζει μια πρωτοφανή εμπειρία. Φροντίζει τους δράστες των συζυγικών εγκλημάτων. Ούτε τοξικομανείς ούτε αλκοολικούς. Μόνο τους βίαιους άνδρες, οι οποίοι είναι πάρα πολύ σε αυτή τη χώρα». Και το άρθρο συνεχίζει «...σε ένα ήσυχο προάστιο του Τελ Αβίβ, ένα μικρό σπίτι όπως όλα τα άλλα. Εδώ γίνεται κάτι μοναδικό. Αναλύεται και θεραπεύεται η ρίζα της αρσενικής βίας. Το σπίτι της «γαλήνης» δέχεται εδώ και δύο χρόνια άνδρες που χτυπούν βάνουσα τις γυναίκες τους ή τα παιδιά τους. Άνδρες που κακοποιούν και όχι κακοποιημένες γυναίκες. Για αυτές τις γυναίκες στο Ισραήλ, λειτουργούν ήδη 21 καταφύγια. Το καταφύγιο της τελευταίας ευκαιρίας ανέτρεψε τα δεδομένα ξεκινώντας από την ιδέα ότι πρέπει επιτέλους να χτυπήσουμε το κακό στη ρίζα του. Να επιτεθούμε στη φοβερή αυτή διαδικασία μίσους, αυτό που όσοι κακοποιούν το ονομάζουν θυμό. Ο θυμός που καταστρέφει εντέλει τη ζωή τους, και των θυμάτων αλλά και των δραστών. Το πρόγραμμα κινεί μια λεπτοκαμωμένη γυναίκα 73 ετών, η οποία αποφάσισε να επιτεθεί εκεί που φωλιάζει το κακό. Μέσα στον άνδρα. Όλα άρχισαν το '86, από τις κοινωνικές υπηρεσίες της νομαρχίας της περιοχής της, όπου η κυρία Κίναν από τις ιστορίες των κακοποιημένων γυναικών με τις οποίες δούλευε, αποφάσισε να ρίξει μια σοβαρή ματιά στην πλευρά των δραστών και να τους πείσει να θεραπευτούν. Για να τους πείσει να μπουν στο θεραπευτικό πρόγραμμα, τους μίλησε για την ανάγκη να βρουν επιτέλους την ηρεμία τους, να ξαναζήσουν σαν άνθρωποι μέσα σε οικογένεια, να μην αντιμετωπίζουν διαρκώς προβλήματα με το νόμο και φυσικά τους εξασφάλιζε και το απόρρητο κατά τη διάρκεια της θεραπείας αλλά και μετά. Τα πρώτα καταφύγια αποτοξίνωσης από την ανδρική βία άρχισαν να ιδρύονται το 1997. Η θεραπεία κρατάει 4 μήνες και έχει βάση μαθήματα ελέγχου του θυμού. Οι θεραπευόμενοι εκτός από τον ψυχοθεραπευτή τους μιλούν πολύ και μεταξύ τους, δοκιμάζοντας για πρώτη φορά την εμπειρία να επικοινωνήσουν εκ βαθέων με κάποιον άλλον εκτός από τον εαυτό τους και το κακό που έχουν μέσα τους. Άλλωστε στην ανικανότητά τους για επικοινωνία βρίσκεται και ο πυρήνας του προβλήματός τους...».

Δεν θα σας διαβάσω άλλο, το κείμενο αυτό είναι δημοσιευμένο στο γαλλικό Marie Claire. Τέτοια θέματα εμφανίζονται στα γυναικεία περιοδικά όλο και πιο αραιά είναι η αλήθεια, αλλά πάντως εμφανίζονται. Όσο και αν υπάρχει στροφή στα ευχάριστα θέματα, κείμενα σαν και αυτό αποτελούν βασική θεματολογία ενός γυναικείου περιοδικού και αντιμετωπίζονται από τα επιτελεία των εντύπων αυτού του είδους σαν ισοδύναμα κι εξίσου απαραίτητα με τα θέματα μόδας, ομορφιάς, αγοράς και τα υπόλοιπα. Στην πραγματικότητα ολοκληρώνουν αυτό που λέμε σήμερα ένα γυναικείο περιοδικό, συνήθως μηνιαίο που δεν είναι πια κακόφημο, όπως τα γυναικεία λαϊκά περιοδικά περασμένων δεκαετιών. Το αντίθετο μάλιστα, δεν έχει χαρακτήρα λαϊκό και ούτε θέλει να έχει, αφού εκεί ότι δημοσιεύεται πρέπει να ενισχύει στην αναγνώστριά το αίσθημα της καλής σχέσης με τον εαυτό της: Κομψή, εργαζόμενη, διεκδικητική, ενημερωμένη, υπεύθυνη μητέρα, ερωτικά ενεργή, κοινωνικά ευαίσθητη με φεμινιστικές καταβολές, ανατρεπτική όταν χρειάζεται και στο βάθος εκλεκτική καταναλώτρια. Μια εικόνα θετική, ένας εαυτός με αισθήματα υπεροχής και παντοδυναμίας, όλα γίνονται αρκεί να το θέλει. Πείτε μου τώρα εσείς αν μια γυναίκα τέτοια που τρέφει τόσο καμάρι για τον εαυτό της, είναι ποτέ δυνατόν να υποστεί χωρίς θυμό και χωρίς διάθεση εξέγερσης τη συζυγική βία.

Είναι προφανές ότι τα γυναικεία περιοδικά διηγούνται ένα ευχάριστο ψέμα που πολλές φορές όμως κινητοποιεί και ανοίγει πιθανότητες. Δίνει τόπο στο όνειρο, λένε οι ειδικοί των περιοδικών, πουλάει όνειρα λένε οι αυστηροί. Έστω και έτσι κάτι μπορεί να γίνει, θα έλεγα εγώ. Είναι σαφές ότι οι γυναίκες προτιμούν τα γυναικεία περιοδικά ακόμη και αυτές που ενημερώνονται από

άλλα μέσα. Υπάρχει ένας λόγος πίσω από αυτή τη συνήθεια που είναι χονδρικά ο εξής: Ο αναγνώστης της εφημερίδας αισθάνεται ότι διαβάζει απλώς κάτι που συνέβη. Ο τηλεθεατής αισθάνεται ότι βλέπει κάτι που συμβαίνει μόνο στους άλλους, ο αναγνώστης ή η αναγνώστρια ενός περιοδικού όμως αισθάνεται ότι διαβάζει κάτι που αν δεν συμβαίνει της ίδιας σίγουρα συμβαίνει σε κάποια άλλη ή μπορεί να συμβεί και σε αυτήν. Αυτός ο προσωπικός τρόπος που έχουν εφεύρει τα περιοδικά για να δένονται με το κοινό τους είναι μια τέχνη, είναι ένα είδος δημοσιογραφίας -αν θέλετε και μάρκετινγκ.

Το θέμα μας όμως είναι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και πως χειρίζονται την βία στο σπίτι. Νομίζω λοιπόν, ότι τα γυναικεία περιοδικά έχουν ένα πολύ ενδιαφέροντα τρόπο και ένα πολύ ισχυρό κίνητρο για να κάνουν κάτι τέτοιο. Το θέμα της κακοποίησης των γυναικών για να φτάσει στις σελίδες ενός γυναικείου περιοδικού είναι αλήθεια ότι περνάει από μια ειδική επεξεργασία, ώστε αυτό που θα μείνει τελικά στην αναγνώστρια, είτε είναι η ίδια κακοποιημένη είτε απλώς κοινωνικά ευαίσθητη, να είναι οπωσδήποτε θετικό.

Ναι, μπορεί αυτή η κατάσταση να αλλάξει και ιδού ο τρόπος. Συνήθως διαβάζουμε εκεί μαρτυρίες γυναικών που είχαν αυτή την δυσάρεστη εμπειρία και τώρα απαλλαγμένες πλέον διηγούνται πως κατάφεραν να σπάσουν τα δεσμά τους, μέσα από την προσωπική προσπάθεια, την κοινωνικοποίηση του προβλήματος σε κέντρα ειδικευμένα, την ψυχοθεραπεία της αυτοπεποίθησης κλπ. Το θέμα μπορεί να ιδεαλιστικοποιείται ελάχιστα εδώ, δεν μπορώ όμως να παραβλέψω την ενθαρρυντική και πρακτική πλευρά αυτού του χειρισμού.

Το βρίσκω πολύ θετικό να μη μείνει μόνος του κάποιος που πάσχει αφού μια καταγγελία όση δυναμική και αν έχει πρακτικά βοηθάει μόνο τους δυνατούς και τους πολύ θυμωμένους. Κι εδώ μιλάμε για γυναίκες βουτηγμένες στον τρόμο, στη μοναξιά και στα πιο βαθιά αισθήματα αδυναμίας. Στην υπόθεση μας φυσικά, εκτός από τις προθέσεις ή μάλλον τις υποχρεώσεις των εντύπων να διευρύνουν τη θεματολογία σε θέματα γύρω από την ποιότητα των σχέσεων, παίζει μεγάλο ρόλο και η δυνατότητα των γραφόντων να αντιμετωπίσουν σωστά το θέμα.

Δεν αμφιβάλω ότι πολύ συχνά τα κείμενα των περιοδικών στρογγυλεύουν το κακό, είναι ελλειμματικά ως προς την τεκμηρίωση και καμιά φορά και προσβλητικά απέναντι στο ίδιο τους το θέμα. Αλλά δεν θα σας πω εγώ ποιο περιοδικό να διαβάζετε, καλύτερα μάλιστα να μη διαλέξετε κανένα αν πρόκειται με αυτό να καταλύσετε την μοναξιά σας. Επειδή όμως συμβαίνουν κι αυτά κράτησα ένα πάρα πολύ ενδιαφέρον απόκομμα από τα «Πρόσωπα» της εφημερίδας «Τα Νέα», πριν δύο εβδομάδες, το οποίο μας πληροφορεί το εξής, κατά την γνώμη μου πολύ ενδιαφέρον: «Ένα γυναικείο περιοδικό έρχεται να ταραξει τα νερά στην Αραβική κοινότητα του Ισραήλ. Με θέματα τολμηρά όπως ο οργανισμός και το προγαμιαίο σεξ. Τα 18.000 αντίτυπα του πρώτου τεύχους εξαντλήθηκαν σε λίγες μέρες. Το «Λίλακ», είναι το πρώτο περιοδικό των γυναικών της Αραβικής κοινότητας του Ισραήλ που απασχολεί με τόσο ευαίσθητα θέματα. Ξεπέρασε κάθε προσδοκία, λέει στην εφημερίδα Sunday Telegraph η διευθύντρια του περιοδικού Γιάρα Σούρου. Η ζήτηση ήταν μεγάλη, όχι μόνο στις μεγάλες πόλεις αλλά και στις μικρές, στα συντηρητικά χωριά και στις Αραβικές κοινότητες της δυτικής όχθης της Ιορδανίας. Στα 27 χρόνια η διευθύντρια από τη Ναζαρέτ λέει ότι αποφάσισε να εκδώσει το «Λίλακ», αφού προηγουμένως πειραματίστηκε στο χώρο, ασχολούμενη με γυναικεία θέματα στην Αραβική εφημερίδα, την οποία εκδίδουν οι γονείς της. Διαπιστώσαμε ότι ακόμα και στη συντηρητική Αραβική κοινωνία ήταν πολλοί εκείνοι που ήθελαν μια ανοιχτή αντιμετώπιση των θεμάτων που αφορούν τη γυναίκα, όπως:

«Τι να κάνουν όταν τις απατάει ο σύζυγος τους; Πως να αντιμετωπίσουν τη βία μέσα στην οικογένεια; Και πως να πετύχουν μια ολοκληρωμένη σεξουαλική ζωή;»

Και για να μη νομίζετε ότι μιλάω για κάποιο έντυπο στρατευμένο ή για κάποιο φυλλάδιο που βγάζει κάποια φεμινιστική οργάνωση, στο εξώφυλλο του τεύχους Μαΐου βλέπει κανείς τη φωτογραφία του μοντέλου Λετίσια, πράγμα που θύμωσε μάλιστα πάρα πολύ τους Άραβες γιατί δεν αντέχουν να βλέπουν ούτε το μπράτσο μιας γυναίκας.

Είναι ένα περιοδικό που περιέχει μπικίνι αλλά ταυτόχρονα, αυτό το οποίο εξαγριώνει και τους διώκτες του, είναι ότι μιλάει για θέματα ταμπού, όπως τη βία στην οικογένεια. Αυτή η εκλεκτική δυνατότητα των γυναικείων περιοδικών να μπαίνουν σε θέματα ταμπού είναι νομίζω το στοιχείο που δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητο. Όπως επίσης δεν μπορεί να μην παρατηρηθεί ότι μια γυναίκα κακοποιημένη, δηλαδή καθόλου κοινωνικά και οικονομικά ενεργή, είναι εντελώς έξω από τους στόχους της αγοράς και της κατανάλωσης.

Καταλαβαίνετε λοιπόν γιατί αυτή η θεματολογία επιμένει να υπάρχει μέσα στα περιοδικά. Φαντάζομαι, επίσης, με τα χρόνια ότι έχουμε καταλάβει ότι άλλη είναι η λειτουργία ενός κοινωνικού κινήματος, ενός θεσμού που λύνει αλλιώς το πρόβλημα και άλλη είναι η λειτουργία ενός εντύπου το οποίο δεν «σηκώνει παντιέρα» αλλά χρειάζεται κοινό με αγοραστική δύναμη. Όπως και να έχει, θεωρώ τον ισολογισμό ικανοποιητικό, συγκρινόμενο δε και με τα άλλα μέσα που χειρίζονται αυτά τα θέματα, αναμφίβολα πιο βοηθητικό.

Αν πρέπει να μιλήσουμε εδώ και για την διαπλοκή της αγοράς μόδας και των καλλυντικών, ένα περιοδικό μας θέλει καταρχήν ευχαριστημένες και γι' αυτό έχει κάθε λόγο να προσαρμόσει τα θέματά του αναλόγως. Είναι πολύ σοφό, αν κοιτάξουμε τις κυκλοφορίες των γυναικείων περιοδικών. Αυτά είχαν να σας πω. Σας ευχαριστώ.

ΕΥΗ ΔΕΜΙΡΗ Πρόεδρος - Δημοσιογράφος, Μέλος ΔΣ του ΚΕΘΙ

Σας ευχαριστούμε πολύ για αυτή την πρωτότυπη ανάλυση του περιεχομένου κάποιων εντύπων γυναικείων περιοδικών. Να περάσουμε στην κυρία Ελένη Ρέππα, κοινωνιολόγο κι εκπρόσωπο του Διοικητικού Συμβουλίου Γυναικών Ελλάδας, που θα μας μιλήσει με θέμα: «Οι γυναίκες στις διευθυντικές θέσεις των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και ο ρόλος τους στην καταπολέμηση της οικογενειακής βίας».

ΕΛΕΝΗ ΡΕΠΠΑ Κοινωνιολόγος, Εκπρόσωπος του ΔΣ της Ένωσης Γυναικών Ελλάδας

«Οι γυναίκες στις διευθυντικές θέσεις των ΜΜΕ

και ο ρόλος τους στην καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας»

Εκ μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου Ένωσης Γυναικών Ελλάδας, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά το Διοικητικό Συμβούλιο και την Πρόεδρο του ΚΕΘΙ για την πρόσκληση αυτή να συμμετάσχουμε στην διημερίδα και να παρουσιάσουμε το πρόγραμμα, το οποίο υλοποιούμε εδώ και περίπου 8 μήνες, ως γυναικεία οργάνωση, στα πλαίσια ενός μακροπρόθεσμου προγράμματος ανάμεσα στην ισότητα ανδρών και γυναικών. Ένα πρόγραμμα που έχει να κάνει ακριβώς με το θέμα αυτό, το οποίο υποστηρίζεται από την Γενική Γραμματεία Ισότητας, από το Υπουργείο

Τύπου, το Δίκτυο Ευρωπαϊών Δημοσιογράφων Γυναικών και από τρεις οργανώσεις δημοσιογράφων που σχετίζονται με τη διακρατική μας εργασία.

Όταν ξεκινήσαμε το πρόγραμμα, θεωρούσαμε ότι το θέμα «Γυναίκες στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης» ήταν ένα θέμα που είχε ήδη βέβαια, εξεταστεί από τις γυναικείες οργανώσεις και από την Ένωση Γυναικών Ελλάδας. Το είχαμε εξετάσει πολλές φορές αλλά κυρίως όσον αφορά το πρόβλημα που παρουσιάζεται μέσα από τα προγράμματα και το γυναικείο σώμα, τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται μέσα από τις διαφημίσεις. Όλες εδώ που εκπροσωπείτε οργανώσεις σαφώς θα έχετε πολύ ξεκάθαρη εικόνα γύρω από το θέμα στο μυαλό σας, γιατί είναι ένα θέμα το οποίο μας απασχολεί.

Μας απασχολεί σαν γυναίκες αλλά και σαν μητέρες. Είχαν γίνει, λοιπόν, δράσεις σχετικά με το θέμα και η οργάνωσή μας το είχε μάλιστα παρουσιάσει εδώ, στον ίδιο χώρο του Ζαπτείου πριν από 2 χρόνια. Ενώ όσον αφορά τη βία, την κακοποίηση και την σεξουαλική εκμετάλλευση, η ΕΓΕ είχε ασχοληθεί, όπως και άλλες γυναικείες οργανώσεις, για αρκετό καιρό, με συζητήσεις, διερευνήσεις σε πανελλαδικά συνέδρια και στο Πανελλαδικό Συμβούλιο που κάναμε, όπου έχουμε σαφή συμπεράσματα γύρω από την βία κατά των γυναικών και των παιδιών, την κακοποίηση και τη σεξουαλική εκμετάλλευση.

Μας δόθηκε λοιπόν η ευκαιρία μέσα από αυτό το πρόγραμμα να ακούσουμε πολλές απόψεις από τους διακρατικούς κυρίως εταίρους μας κι εκεί διαπιστώσαμε ότι ενώ τελικά ο στόχος μας - του προγράμματος αλλά και της οργάνωσής μας - ήταν κάπως περιορισμένος (να δούμε δηλαδή κατά πόσο οι γυναίκες μπορούσαν να κατακτήσουν εύκολα μια διευθυντική θέση) προέκυψαν και άλλα στοιχεία. Διερευνώντας την υπόθεση της γυναίκας σε ανώτερες θέσεις στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, εκεί όπου παίρνονται οι αποφάσεις, όπου δίνεται η ευκαιρία στη γυναίκα να αναπτύξει την γυναικεία προοπτική, η οποία σπανίως της δίνεται, είδαμε το εξής: η γυναίκα θα μπορούσε να επηρεάσει όχι μόνο τη λήψη αποφάσεων όσον αφορά την οργάνωση και τη λειτουργία του συγκεκριμένου μέσου αλλά και την κριτική, βάση της οποίας τα προγράμματα που παρουσιάζονται από την τηλεόραση κυρίως, είχαν μηνύματα να δώσουν -αρνητικά συνήθως- και πώς οι γυναίκες θα μπορούσαν να αντιστρέψουν αυτά τα μηνύματα.

Μας δόθηκε λοιπόν η ευκαιρία να επεξεργαστούμε τα στατιστικά στοιχεία που αποκομίσαμε και που μας έλεγαν ότι αυτό που ισχύει στην Ελλάδα είναι πάρα πολύ σπάνιο, να συναντήσεις δηλαδή γυναίκα διευθύντρια σε κάποια σοβαρή θέση στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Αυτό που συμβαίνει λοιπόν στην Ελλάδα συμβαίνει και στο εξωτερικό. Πάρα πολύ λίγες ήταν οι γυναίκες που διηύθυναν κανάλια, τον Τύπο, τις εφημερίδες, τα περιοδικά, κλπ. Ιδιαίτερη αίσθηση μας έκανε ότι εκεί που οι γυναίκες μπορούσαν να προωθηθούν με διάφορους τρόπους, δηλαδή να είναι σύζυγοι κάποιων που η γνώμη τους στη διοίκηση έπαιζε ρόλο ή εν πάση περιπτώσει θα έπρεπε να διαθέτουν κάποια ιδιαίτερα εμφανισιακά στοιχεία.

Με αυτά τα προσόντα οι γυναίκες μπορούσαν να πάρουν αυτές τις λίγες θέσεις, όχι των διευθυντριών, αλλά των προϊσταμένων των τμημάτων. Παρατηρούσαμε ότι αυτές οι γυναίκες είχαν προωθηθεί στις θέσεις που αφορούσαν το ρεπορτάζ για τα κοσμικά γεγονότα, το ρεπορτάζ που είχε να κάνει με την ανατροφή των παιδιών κλπ. Ήταν δηλαδή πάρα πολύ σπάνιο να δούμε μια γυναίκα υπεύθυνη του πολιτικού ρεπορτάζ ή πολιτικών θεμάτων. Αν το περιοδικό ή η εφημερίδα ήταν εβδομαδιαία, ήταν δύσκολο να βρεις μια γυναίκα υπεύθυνη θεμάτων που αφορούσαν όλη την οικογένεια.

Τα πράγματα έγιναν πιο σκληρά στην τηλεόραση, όπου εκεί πολύ λίγες έως ελάχιστες ήταν

οι γυναίκες διευθύντριες ειδήσεων. Αναρωτηθήκαμε το γιατί. Η απάντηση μας δόθηκε από τις γυναίκες της Πορτογαλίας. Οι άνδρες αφενός διαθέτουν μια φωνή πιο βαθιά που δεν ενοχλεί τα αυτιά και προτιμούνται κυρίως στις πρωινές ειδήσεις. Δεύτερον, οι άνδρες είχαν πιο καλύτερη τοποθέτηση στην επιλογή των θεμάτων για τη σειρά παρουσιάσής τους.

Αυτό βέβαια μας προβλημάτισε πάρα πολύ, γιατί το «καλή τοποθέτηση», «καλύτερη φωνή» και γενικά «καλύτερη δουλειά» σαφώς ήταν αντίθετο με τη δική μας νοοτροπία. Εμείς θεωρούμε ότι ο άνδρας και η γυναίκα είναι εξίσου καλοί με ότι ασχοληθούνε. Μάλιστα σε μερικά σημεία, ας μας συγχωρήσουν οι άνδρες, είμαστε και καλύτερες. Έτσι, προέκυψε ο προβληματισμός ότι σε κάποια στοιχεία που παρουσιάζονται στη τηλεόραση, με τον τρόπο που παρουσιάζονται και αφορούν κυρίως σκηνές βίας, οι γυναίκες θα μπορούσαν να τις διαφοροποιήσουν, εφόσον επηρεάζουν αρνητικά και τα παιδιά και τους νέους, αναπαράγοντας την βία. Η αναπαραγωγή της βίας μπορεί να επηρεάσει τις οικογενειακές σχέσεις, ευνοώντας τους παράγοντες εκείνους που οδηγούν στη βία μέσα στην οικογένεια.

Έχουμε λοιπόν την αίσθηση ότι εφόσον δημοσιεύσουμε και εμείς τα συμπεράσματα μας θα έχουμε συμβάλει κατά ένα μικρό μέρος στο να προωθηθούν γυναίκες στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Κυρίως στην τηλεόραση, στοχεύοντας πάντα σε μια καλύτερη ποιότητα του θεάματος ή αν μπορούμε να το πούμε έτσι, σε μια καλύτερη ποιότητα παρουσίασης της αντικειμενικής πραγματικότητας.

Τελειώνοντας θα ήθελα να πω ότι πράγματι αυτή η καμπάνια έχει κάνει μεγάλη αίσθηση στο Ελληνικό κοινό. Νομίζω ότι έχει επηρεάσει όχι μόνο τις γυναίκες αλλά και τους άνδρες. Κάθε ημέρα μαθαίνεται και περισσότερο καθώς οι άνδρες ρωτούν και ίσως αρχίζουν να προβληματίζονται. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΕΥΗ ΔΕΜΙΡΗ Πρόεδρος - Δημοσιογράφος, Μέλος ΔΣ του ΚΕΘΙ

Τον λόγο τον έχει η κυρία Ferrato που θα μας μιλήσει για αυτή την αγάπη που πληγώνει και τι γίνεται όταν πληγώνει.

DONNA FERRATO Φωτορεπόρτερ

«Όταν η Αγάπη Πληγώνει»

Σας ευχαριστώ πολύ που μου δώσατε την ευκαιρία να συμμετέχω σε αυτή την τόσο εποικοδομητική στιγμή στην ιστορία των γυναικών, ιδιαίτερα στην Ευρώπη. Έχω σκεφθεί για πολλά από τα θέματα που συζητήθηκαν και κάθε φορά που ακούω μια γυναίκα που μιλάει, ενθουσιάζομαι και μετά θέλω να εξηγήσω κι εγώ από την πλευρά μου, που είμαι Αμερικανίδα και τα τελευταία 18 χρόνια ασχολούμαι συνέχεια με αυτό το κοινωνικό πρόβλημα.

Τα πράγματα που συζητήθηκαν εδώ σήμερα είναι όλα πολύ σχετικά και πολύ ουσιαστικά για εμάς, να μπορέσουμε να δουλέψουμε μαζί ώστε να βρούμε τους τρόπους να λύσουμε αυτά τα προβλήματα. Νομίζω ότι αυτά που λέτε είναι πολύ κοντά σε αυτά που αισθάνομαι η ίδια.

Όταν συζητούσαμε για τον ρόλο των μέσων ενημέρωσης, σκέφτηκα για το πρόβλημα που

υπήρχε πάντα, γιατί τα μέσα ενημέρωσης είναι σαν την Καθολική εκκλησία. Οι άνδρες βρίσκονται από πάνω και είναι στην πραγματικότητα οι λευκοί άνδρες που είναι από πάνω. Έχω αγωνιστεί 20 χρόνια για αυτό, προσπαθώντας να φέρω προς τα έξω το πρόβλημα ζωής που αντιμετωπίζουν οι κακοποιημένες γυναίκες.

Τα πρώτα χρόνια, όταν άρχισα να ξεσκεπάζω το πρόβλημα και να «ξύνω» την επιφάνεια και να ανακαλύπτω όλο και περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το βαθμό κακοποίησης των γυναικών, στο ίδιο τους το σπίτι, από έναν εχθρό, κι όταν λέω από έναν εχθρό το εννοώ. Δεν εννοώ ότι αυτός ο άνδρας θεωρείται εχθρός σε άλλα κομμάτια της ζωής του, από τους συνεργάτες του στη δουλειά, ή από τους φίλους του. Ο τρόπος όμως συμπεριφοράς προς τη γυναίκα του και ο τρόπος που διαλέγει πάντα για να την εξευτελίσει, να της στερήσει τον αυτοσεβασμό της, να καταστρέψει μπροστά στα παιδιά της όλες τις πλευρές της ζωής της, τον κάνει εχθρό της.

Αυτό ήταν και το πιο δύσκολο πράγμα να κατανοήσουν οι λευκοί άνδρες που είχαν τον έλεγχο στα μέσα ενημέρωσης το 1984. Μπορείτε να φανταστείτε πως αισθανόμουν, σαν να χτυπούσα το κεφάλι μου στον τοίχο κάθε ημέρα. Κι έτσι ένιωσα πραγματικά ότι χρειάζομαι να μάθω τις αληθινές ιστορίες από τις ίδιες τις γυναίκες.

Δεν ήταν αρκετό να διαβάζω βιβλία. Δεν ήταν αρκετό να μιλάω με κοινωνιολόγους. Έπρεπε να μπω στα σπίτια, στα καταφύγια, στα νοσοκομεία, στις φυλακές, να συναντηθώ με τις γυναίκες και να προσπαθήσω να τις θεραπεύσω, όσο πιο καλά γινόταν. Να «κρατήσω» τα πρόσωπά τους, να δω το φόβο μέσα στα μάτια τους και στα μάτια των παιδιών τους.

Πραγματικά, ένιωσα ότι αυτός ήταν ο μόνος τρόπος να ταρακουνήσω το σύστημα. Μου πήρε, όμως, πολλά χρόνια και όχι μόνο με τους άνδρες που είχαν τον έλεγχο του συστήματος, γιατί απευθύνθηκα και σε φεμινιστικά περιοδικά, όπως το περιοδικό «Miss». Στα μέσα της δεκαετίας του '80, το περιοδικό «Miss» έκανε μια ιστορία για την ενδοοικογενειακή βία αλλά δεν ήθελε να κοιτάξει το αληθινό πρόσωπο της κακοποιημένης γυναίκας. Αυτό ήταν τόσο τρομακτικό!

Εγώ συνέχισα, δεν τα παράτησα, συνέχισα να βγάζω φωτογραφίες, προσπαθώντας να πω τις ιστορίες. Στο τέλος της δεκαετίας του '80, ένα περιοδικό, το πρώτο περιοδικό ήταν στη Φιλαδέλφεια, ένα κυριακάτικο περιοδικό, είπε το «ναι», δέχθηκε να κοιτάξει αυτές τις φωτογραφίες. Και τις έβαλε στο εξώφυλλο του. Μια κακοποιημένη γυναίκα με μεγάλα μαυρισμένα μάτια και σπασμένη μύτη.

Αυτό ήταν τέτοιο «σοκ» σε όλων το σύστημα, αλλά αυτές οι γενναίες γυναίκες που ήταν στην ιστορία, έβαζαν σε κίνδυνο τη ζωή τους, προσπαθώντας να βοηθήσουν άλλες γυναίκες. Κι αυτό είναι που ανακάλυψα, χρόνο με το χρόνο, ότι οι γυναίκες το κάνουν αυτό, όχι για τον εαυτό τους, όπως μια γυναίκα που αισθάνεται καλά και άνετα να δημοσιοποιήσει ένα πρόβλημά της. Αυτές οι γυναίκες θέλουν να σπάσουν τους νόμους της σιωπής. Μισούν το γεγονός ότι έμαθαν να νιώθουν ότι αυτές θα έπρεπε να ντρέπονται. Λένε, λοιπόν, τις ιστορίες τους κι ελπίζουν ότι η κάθε ιστορία θα ερμηνευτεί με έναν ειλικρινή και ολοκληρωμένο τρόπο.

Από τότε μέχρι σήμερα είχαμε πολλές, πάρα πολλές ιστορίες που δημοσιεύτηκαν στα περιοδικά, στον εβδομαδιαίο και ημερήσιο Τύπο. Είδαμε ταινίες, τόσες πολλές ταινίες, στη μεγάλη οθόνη. Πράγματι, το 1992 μία από τις πιο επιτυχημένες ταινίες στο box office ήταν το «Να Κοιμάσαι με τον Εχθρό». Ακούγεται σαν το βιβλίο που βγήκε περίπου την ίδια εποχή. Οι ανόητοι

όμως του Χόλιγουντ προσπαθούσαν να καταλάβουν γιατί η ταινία είχε τόση επιτυχία. Γιατί όλες αυτές οι γυναίκες είδαν την ταινία; Μήπως επειδή έπαιζε η Τζούλια Ρόμπερτς; Όχι... Ανακάλυψαν, αφού ξόδεψαν εκατομμύρια δολάρια σε έρευνες, ότι ήταν το θέμα, το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας. Οι γυναίκες χρειάζονταν να καταλάβουν τι είναι αυτό που πρέπει να κάνουν, πώς να ξεφύγουν. Πως θα υπερνικήσουν τον άνδρα που τις κακοποιεί. Δεν είναι τόσο εύκολο να εγκαταλείψεις αυτόν που σε κακοποιεί, ο άνδρας που κακοποιεί δεν αφήνει έτσι απλά μια γυναίκα να φύγει.

Στην Αμερική, λοιπόν, αφού πέρασαν χρόνια, έγινε αρκετή έρευνα και μελέτες. Μία από τις πιο απίστευτες μελέτες που προέκυψε από όλη την έρευνα των μέσων ενημέρωσης, προήλθε πολύ πρόσφατα, πριν μερικές μόλις εβδομάδες, από το FBI. Νομίζω ότι τα στοιχεία αυτά θα βοηθήσουν στη συζήτησή μας. Αυτά τα στοιχεία είναι το... είδος του εύφλεκτου υλικού που χρειάζεστε για τη φωτιά σας. Κάθε φορά που οι άνθρωποι λένε «Τι χρειάζεται να κάνουμε για να σώσουμε τις ζωές των γυναικών;», «Τι χρειάζεται να κάνουμε για να μπορέσουμε να σταματήσουμε τους άνδρες από το να χτυπούν τις γυναίκες τους;», «Πώς θα βοηθήσουμε τους άνδρες;».

Νομοθεσία, νομοθεσία, νομοθεσία. Περισσότερα καταφύγια για γυναίκες. Όλοι, ο καθένας μας φέρνουν το θέμα στους δρόμους, γίνεται ένα μεγάλο θέμα στην καθημία από τις χώρες σας. Αυτός είναι ο μόνος τρόπος να το σταματήσετε. Είναι λοιπόν, ειρωνικό, που το FBI ανακοίνωσε πριν μερικές εβδομάδες ότι με τα νέα διαζύγια, με τους νέους εύκολους νόμους διαζυγίου βοηθούν τις δικαστικές αρχές. Τώρα που οι γυναίκες μπορούν στην Αμερική να πάρουν γρήγορα διαζύγιο και μπορούν να κρυφτούν στα καταφύγια, δεν αισθάνονται την «υποχρέωση» να πυροβολήσουν και να σκοτώσουν τον άντρα τους ή να προσπαθήσουν να τον κάψουν στο κρεβάτι του. Μπορούν να φύγουν μακριά του πολύ πιο γρήγορα.

Το FBI βρήκε λοιπόν, ότι λιγότεροι άντρες πεθαίνουν χάρη στους νέους νόμους που προστατεύουν τις κακοποιημένες γυναίκες. Να, λοιπόν, αυτή είναι η λύση: καλύτεροι νόμοι και περισσότερα καταφύγια.

Όλες αυτές οι φωτογραφίες είναι αληθινές στιγμές ζωής. Δεν υπάρχει τίποτα σκηνοθετημένο. Αυτές οι φωτογραφίες τραβήχτηκαν ενώ πήγαινα μαζί με τους αστυνομικούς, έμπαινα στα περιπολικά, μερικές φορές και για 20 ώρες την ημέρα, για εβδομάδες ή μήνες κάθε φορά, ζώντας σε καταφύγια κακοποιημένων γυναικών και σε δωμάτια νοσοκομείων.

Μία από τις πιο συναρπαστικές εμπειρίες ήταν όταν ζούσα με αυτή την οικογένεια το 1981. Επέλεξα αυτή την οικογένεια γιατί νόμιζα ότι αυτός ο σύζυγος αγαπάει αληθινά τη γυναίκα του. Νόμιζα ότι ήταν μια τυχερή γυναίκα: είχε ένα σύζυγο που τη λάτρευε και όπως έλεγε και η ίδια «την είχε στα όπα-όπα». Μονάχα αργότερα ανακάλυψε και η ίδια πόσο επικίνδυνο ήταν κάτι τέτοιο για μια γυναίκα.

Όταν ξεκίνησα να ζω σε αυτό το σπίτι είχα και η ίδια εντυπωσιαστεί από την «παγίδα» της αμερικανικής ιστορίας επιτυχίας. Αυτός ήταν πολύ πλούσιος. Έτσι εκείνη δεν είχε να αντιμετωπίσει το πρόβλημα να ψάξει για δουλειά, είχε όμως να φροντίσει πέντε παιδιά. Αυτός φαινόταν να τις δίνει όλη την ελευθερία που αυτή χρειαζόταν. Ήταν Σουηδός και κέρδιζε πολλά χρήματα από τη δική του εταιρεία, σχεδιάζοντας software για τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις του κόσμου. Ζούσαν σε μια μεγάλη έπαυλη δίπλα από εκείνη του Ρίτσαρντ Νίξον.

Ο λόγος που εγώ θεωρούσα ότι αυτή η γυναίκα είχε μια καλή ζωή ήταν επειδή είχε την ελευθερία της. Φαινόταν να είναι μια απελευθερωμένη γυναίκα που έκανε ότι ήθελε. Είμαι προϊόν της γενιάς του '60 και ειλικρινά πιστεύω πως οι γυναίκες πρέπει να αποφασίζουν οι ίδιες για τη σεξουαλικότητά τους, τα συναισθήματά τους, για όλα αυτά που θέλουν να κάνουν και για όπου θέλουν να πάνε. Πιστεύω πως μια γυναίκα πρέπει να είναι ελεύθερη και πίστευα πως η συγκεκριμένη γυναίκα ήταν.

Όσο περισσότερο έμενα μαζί τους, τόσο περισσότερο συνειδητοποιούσα ότι ο άνδρας είχε τον απόλυτο έλεγχο όλης της οικογένειας, μέσω των ναρκωτικών και της δικής του... λογικής. Κάποια στιγμή επέστρεψα στο σπίτι τους για μια επίσκεψη, αμέσως μετά τη γέννηση της κόρης μου και είδα ότι γινόταν ολοένα και πιο ψυχωτικός και πιο άρρωστος από την κοκαΐνη και η γυναίκα του τελείως παραδομένη κι εξαντλημένη εφόσον έκανε κι η ίδια χρήση.

Τους συμβούλευσα να σταματήσουν να χρησιμοποιούν ναρκωτικά και λίγο αργότερα η γυναίκα σηκώθηκε ήσυχα και πήγε και έκρυψε όπου μπορούσε τα ναρκωτικά. Σε αυτή τη φωτογραφία, καθόμουν μαζί της έξω, στη πίσω αυλή, όταν ξαφνικά ήρθε ο άντρας της και προσπαθούσε να τη σύρει μέσα στο σπίτι για να του δώσει τα ναρκωτικά. Ο μικρός γιος της έκλαιγε. Αυτή δεν ήξερε τι να κάνει. Έτσι, σήκωσα την κάμερα, σκεπτόμενη «θα πάρω μια φωτογραφία κι αυτός θα σταματήσει». Και σταμάτησε. Έκανε κάτι λογικό. Απομακρύνθηκε. Πολύ αργά, όμως, τη νύχτα, όπως κοιμόμουν αγκαλιά με τη μικρή μου κόρη, που ήταν μόλις μερικών μηνών, άκουσα αυτή τη γυναίκα, τη Λίζα, να ουρλιάζει και τον ήχο πραγμάτων να σπάνε (φωτογραφία 1).

Έκρυψα την κόρη μου και έτρεξα στο μπάνιο, όπου είδα τον άνδρα της να έχει βαλθεί να το καταστρέψει ολόκληρο. Έψαχνε για τα ναρκωτικά του. Κάποια στιγμή, άρπαξε τη γυναίκα του από το παλτό και της φώναξε: «Εγώ πληρώνω όλους τους λογαριασμούς εδώ μέσα, σου αγοράζω όλα αυτά τα πανάκριβα ρούχα... Αν δεν μου πεις αμέσως τι έκανες με τα ναρκωτικά, θα σπάσω όλο το σπίτι» (φωτογραφία 3).

Εκείνη τη στιγμή δεν τον ένοιαζε καθόλου που ήμουν μπροστά. Πολύ αργότερα έμαθα φυσικά ότι όταν ένας άντρας βρίσκεται σε τέτοια κατάσταση δεν τον ενδιαφέρει όποιος και να βρίσκεται μπροστά. Θα κάνει τα ίδια μπροστά στην αστυνομία, στους γείτονες, στα παιδιά του, στον οποιονδήποτε, γιατί πιστεύει ότι έχει το δικαίωμα, ότι μπορεί να το κάνει αυτό και να μην έχει πρόβλημα. Όλα αυτά έγιναν πολύ γρήγορα. Κι όπως συνέβαιναν, είδα ξαφνικά να σηκώνει το χέρι του για να την χτυπήσει και σκέφτηκα: «Θεέ μου... δεν το πιστεύω ότι θα το κάνει!». Ένωσα ότι αν δεν τραβήξω αυτή τη φωτογραφία, κανείς δεν θα πίστευε τι είχα δει εκείνη τη νύχτα. Κι ήταν αλήθεια (φωτογραφία 2).

Και αυτός με πέταξε στην άκρη και είπε: «Κοίταξε, είναι η γυναίκα μου και μπορώ να της δείξω ότι δεν μπορεί να είναι ανυπάκουη... Μην μπλέκεσαι λοιπόν...». Δεν την ξαναχτύπησε μπροστά μου. Συνέχισε όμως να την εξευτελίζει και να την ταπεινώνει σαν να ήταν ένα μικρό παιχνίδι, μέχρι που βρήκε τα ναρκωτικά του. Τα κράτησε μπροστά στο πρόσωπό της και είπε: «Βλέπεις, δεν τα χρειάζομαι». Τα πέταξε στο τζάκι και είπε: «Έπρεπε όμως να σου δείξω ότι πρέπει να με υπακούς».

Η καημένη η Λίζα έτρεξε έξω από το δωμάτιο κλαίγοντας και την ακολούθησα, ρωτώντας την «Λίζα τι συμβαίνει;». Με κοίταξε κι όσο έπαιρνα τη φωτογραφία μου είπε «Πάντα πίστευα ότι ο άντρας μου μ' αγαπούσε. Μου φερόταν υπέροχα κι απόψε μου συμπεριφέρθηκε όπως δεν θα συμπεριφερόταν ποτέ ούτε στο σκύλο μας. Και δεν νομίζω ότι μπορώ να πιστέψω ξανά στην αγάπη του».

(φωτογραφία 1)

(φωτογραφία 2)

(φωτογραφία 3)

Τώρα μπορώ να σας πω ότι εκείνη την ώρα βρισκόμουν σε τέλεια άρνηση. Όταν το είδα να συμβαίνει, σκέφθηκα «Είναι και οι δύο τρελοί». Δεν ήθελα να καταλάβω, δεν ήθελα να συμμετέχω σε κάτι τέτοιο. Αυτό συνέβη το 1983. Πήγα πίσω στο δωμάτιό μου και πολύ νωρίς το πρωί πήρα την κόρη μου κι έφυγα από το σπίτι όσο πιο γρήγορα μπορούσα. Το φιλμ το έβαλα σε ένα συρτάρι και δεν το εμφάνισα για πολύ καιρό. Για πολλούς μήνες δεν ήθελα ούτε να ξέρω το περιεχόμενό του. Προτίμησα να το αρνούμαι, όπως και όλοι οι άλλοι.

Όταν τους τηλεφώνησα για να μάθω τι κάνουν, ο άντρας μου είπε ότι εισήγαγε την γυναίκα του στο νοσοκομείο, γιατί είχε πολλά προβλήματα με τα ναρκωτικά και το αλκοόλ. Όταν του είπα «Νομίζω και συ έχεις κάποια προβλήματα» αυτός απάντησε «Όχι... εγώ τα ελέγχω». Τον ρώτησα αν θα μπορούσα να πάω μαζί του για να δω τη Λίζα κι αυτός μου απάντησε αμέσως «φυσικά». Δεν είχε τίποτα να κρύψει! Όταν πήγαμε στο νοσοκομείο είδα το μαυρισμένο μάτι της και τη ρώτησα «Τι έχει το μάτι σου;» και αυτή μου απάντησε «Πρέπει να ήμουν μεθυσμένη και να παραπάτησα, χτύπησα το κεφάλι μου στο τραπέζακι του καθιστικού».

Ήταν, λοιπόν, ευτυχές το γεγονός ότι εγώ είχα τη φωτογραφία γιατί χωρίς αυτή, όλα θα «έμπαιναν κάτω από το χαλί» και θα ξεχνιόντουσαν. Όταν η Λίζα γύρισε από το νοσοκομείο τους επισκέφτηκα ξανά. Γράμματα αγάπης, όμορφα δώρα και κόκκινα τριαντάφυλλα βρίσκονταν παντού. Ο άντρας της, έκανε αυτό που κάνουν πάντα οι άντρες που ασκούν βία ενάντια στις γυναίκες τους, την εξαγόραζε μετά από έναν ισχυρό ξυλοδαρμό. Κι άρχισε να της λέει «Μωρό μου, σ' αγαπάω τόσο πολύ... Δεν θα ξαναγίνει ποτέ αυτό. Δεν ξέρω πως συνέβη... πάτησες το κουμπί μου. Εσύ με κάνεις να φέρομαι έτσι... είμαι τόσο ευτυχισμένος που γύρισες σπίτι...».

Φυσικά, οι ξυλοδαρμοί όχι μόνο συνεχίστηκαν, αλλά έγιναν και χειρότεροι. Δεν βρισκόμουν μπροστά, αλλά την αμέσως επόμενη φορά παραλίγο να την σκοτώσει. Την έσυρε κάτω στις σκάλες γυμνή, πήδηξε στην πλάτη της, με τα παιδιά να κοιτάζουν. Παραλίγο να της κόψει ένα από τα δάχτυλά της δαγκώνοντας την. Ο μικρός γιος της τηλεφώνησε στην αστυνομία. Η ίδια η Λίζα, όταν έφτασαν οι αστυνομικοί, τους έδιωξε. Τελικά, ο πλούσιος άντρας βρέθηκε στη φυλακή, κρατούσε όμως πάντα οικονομικά τα «ηνία». Η Λίζα δεν μπορούσε να πληρώσει την υποθήκη του σπιτιού, τα διδάκτρα για τα σχολεία των παιδιών, ούτε καν να αγοράσει τρόφιμα και να πληρώσει το λογαριασμό του ηλεκτρικού. Ο άντρας της, με τη συγκατάθεση της γυναίκας του, αφέθηκε ελεύθερος, αν και είχαν εκδοθεί ασφαλιστικά μέτρα εναντίον του.

Την επόμενη φορά που την χτύπησε, η αστυνομία δεν την βοήθησε κι έτσι συνέβη στη Λίζα το καλύτερο που θα μπορούσε να της συμβεί. Έπρεπε να φύγει από το σπίτι. Ναι, ήταν για πολλά χρόνια, πολύ δύσκολο. Ζούσε με φίλους από δω κι από κει. Τελικά ξαναγύρισε στο σχολείο και έγινε φυσιοθεραπεύτρια. Για τον άνδρα της δεν υπήρχαν επιπτώσεις. Η Λίζα πήρε ολοκληρωτικά την ανατροφή των παιδιών, τα φρόντισε, τα μεγάλωσε, πληρώνοντας όλους τους λογαριασμούς. Έγινε μια πολύ δυνατή γυναίκα.

Από τότε δεν μπόρεσα να σωπάσω. Το ήξερα ότι με τη φωτογραφική μου μηχανή μπορούσα να μάθω πολλά. Έτσι, άρχισα να δίνω δουλειά μου στα περιοδικά, όπως σας είπα πριν, εργαζόμουν κυρίως για το Life και το Philadelphia Enquirer. Το 1983 – 1984, οι πρώτες στατιστικές του FBI έδειχναν ότι κάθε 19 δευτερόλεπτα μία γυναίκα πέφτει θύμα κακοποίησης από κάποιον γνωστό της. Σήμερα, είναι κάθε 11 δευτερόλεπτα. Αυτούς τους αριθμούς τους είχαμε όταν

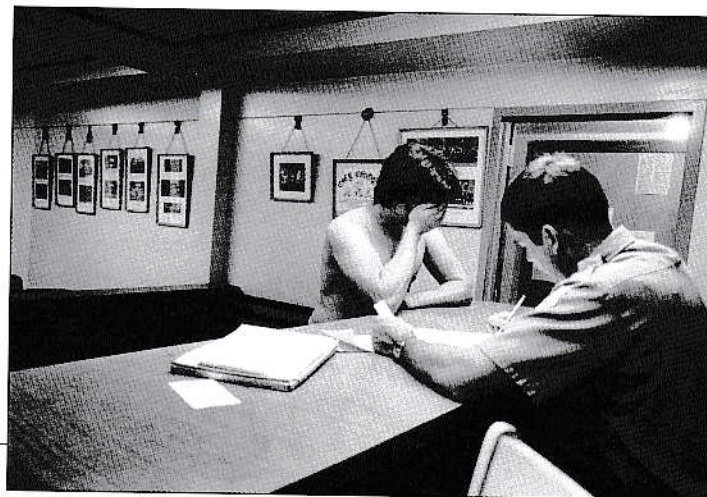
Ξεκίνησε να υφίσταται ο υποχρεωτικός νόμος σύλληψης. Κι αυτό είναι το σημαντικό που πρέπει να καταλάβουμε όλοι. Μια γυναίκα είναι τόσο φοβισμένη που δεν θα υποβάλλει μήνυση. Ξέρει ότι όσο βίαιος είναι ο άντρας της κάθε φορά που τη δέρνει, αν αρχίσει να μιλάει για αυτό, αν πάει στην αστυνομία και τους πει αυτό που συμβαίνει, τότε αυτός θα τη δειρεί δέκα φορές χειρότερα.

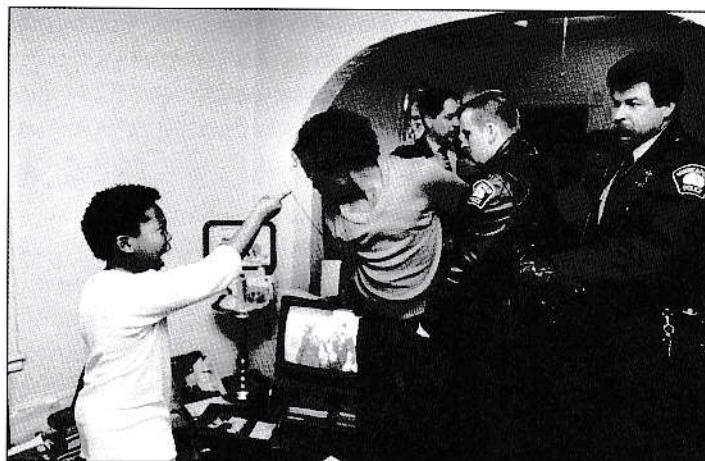
Στην Αμερική, λοιπόν, υπάρχει αυτό που ονομάζουμε «Υποχρεωτικός Νόμος Σύλληψης». Παίρνει όλη την πίεση από την γυναίκα, η οποία αν έχει τραυματιστεί, οι αστυνομικοί είναι υποχρεωμένοι να συλλάβουν το σύζυγο, αλλιώς θα βρεθούν οι ίδιοι αντιμέτωποι με το νόμο. Σε αυτή την φωτογραφία, λοιπόν, βλέπετε την τυπική κατάσταση του θύτη που κακοποιεί τη γυναίκα του. Πρώτα, είναι πολύ θυμωμένος που τον συνέλαβαν. Δεν καταλαβαίνει... «Γιατί εμένα;... Γιατί πρέπει να περάσω τη νύχτα στη φυλακή;... Αυτή κάνει αυτό, το άλλο...» (φωτογραφία 4). Δευτερολεπτα αργότερα, μοιάζει με μικρό αγόρι. Θέλει όλους να τον αγκαλιάσουν, λες και είναι μωρό. Κλαίει και ζητάει από όλους συμπάθεια, νιώθει τόσο άσχημα (φωτογραφία 5). Αυτοί που βλέπετε στις φωτογραφίες είναι άντρες, όχι παιδιά. Και χρειάζεται να ξέρουν ότι οι πράξεις τους θα έχουν συνέπειες, αλλιώς θα συνεχίσουν να ξεφεύγουν.

(φωτογραφία 4)

(φωτογραφία 5)

(φωτογραφία 6)

Εδώ, βλέπετε αυτό το μικρό αγόρι που είναι πιο γενναίο από όλους μας. Πιο γενναίο από την αστυνομία και από τους δικαστές που κάθονται στις μεγάλες καρέκλες και αναρωπιούνται «τι φταίει που η γυναίκα αυτή δεν μπορεί να είναι πιο υπεύθυνη... ποιο είναι το πρόβλημά της». Διότι, για όλους είναι πολύ εύκολο να κρίνουν τη γυναίκα. Το μικρό αυτό αγόρι, λοιπόν, γύρισε και είπε στον πατέρα του «Σε μισώ που χτυπάς τη μητέρα μου και να μην ξαναγυρίσεις ποτέ στο σπίτι μας» (φωτογραφία 6).

Σε αυτές τις φωτογραφίες βλέπετε μερικές από τις γυναίκες που είναι θύματα ενδοοικογενειακής βίας και κακοποίησης. Είναι πάντα τόσο δύσκολο για αυτές να πιστέψουν ότι οι άντρες που λένε ότι της αγαπούν θα έκαναν ποτέ κάτι τέτοιο...

Η γυναίκα αυτή κακοποιήθηκε από τον άντρα της, όταν γύρισε σπίτι της μετά από τη δουλειά της στο νοσοκομείο. Την έδειρε για να της «δώσει ένα μάθημα για τη ζωή» γιατί αυτός νόμιζε ότι η γυναίκα του διατηρούσε κάποιο δεσμό στο νοσοκομείο. Η γυναίκα αυτή υπέβαλλε μήνυση, βγήκε ένταλμα προστασίας για αυτήν. Έστειλε τον άντρα της στη φυλακή γιατί σκέφθηκε «Οι γιοι μου δεν αναγνωρίζουν πια ούτε ποια είμαι. Δεν θέλω να ξαναδούν ποτέ μέσα στο σπίτι μας τέτοιες εικόνες» (φωτογραφία 7).

Στην Αμερική, υπάρχουν 2.800 περίπου καταφύγια. Ίσως να πιστεύετε ότι είναι πολλά. Για παράδειγμα, σε μια χώρα σαν την Ελλάδα είναι καλό να υπάρχουν 4 καταφύγια και το κίνημα να γίνεται ολοένα και πιο ισχυρό. Είναι, όμως αληθινό σκάνδαλο για την Αμερική, όπου υπάρχουν 12.000 καταφύγια για τα άστεγα ζώα. Σκεφθείτε λοιπόν, ότι έχουμε μόνο 2.800 καταφύγια για κακοποιημένες γυναίκες και οι γυναίκες αυτές τρέχουν σαν κυνηγημένες μέσα στη νύχτα. Κι έχουμε πάνω από το 35% του άστεγου πληθυσμού να αποτελείται από γυναίκες και παιδιά, που τρέχουν έτσι, με τα ρούχα στην πλάτη και καθόλου χρήματα στη τσέπη τους. Που πάνε; Είναι εύκολο να λέμε ότι «φεύγουν», αλλά που πάνε...

Εάν και θα ήθελα να δω και κέντρα στα οποία θα κρατούνται οι δράστες, αυτό που είναι αναγκαίο είναι περισσότερα καταφύγια για τις γυναίκες. Πάντα, νιώθω μεγάλη ικανοποίηση όταν βλέπω τόσες πολλές γυναίκες που έχουν κάπου να κοιμηθούν ένα βράδυ, χωρίς κάποιον άντρα να στέκεται πάνω από το κεφάλι τους, απειλώντας να τις βιάσει, να τις βιάζει μπροστά στα παι-

(φωτογραφία 7)

διά τους, να τις δέρνει και να τις μαχαιρώνει.

Αυτή η γυναίκα που βλέπετε στη φωτογραφία μου είπε κάτι εκπληκτικό, μεταφέροντας την κόρη της στο κρεβάτι «Στην πορτορικάνικη γειτονιά μου, από όπου κατάγομαι, αγάπη σημαίνει να σε χτυπάει ο άντρας σου. Αν ο άντρας σου σε δέρνει σημαίνει ότι νοιάζεται για σένα... Κι ίσως αυτό να σου φαίνεται παράξενο... κάπου διάβασα ότι και στη Ρωσία, έτσι ακριβώς σκέφτονται. Αν ο άντρας σου σε δέρνει σε νοιάζεται, σου δείχνει προσοχή...». Ενώ, μια άλλη γυναίκα είπε «...και μετά σου φέρνει λουλούδια και γλυκά... ε... εγώ όλα αυτά τα θεωρώ πλύση εγκεφάλου». Αυτές οι γυναίκες είναι σοφές. Μπορεί να μην έχουν πανεπιστημιακά διπλώματα, αλλά το καταλαβαίνουν, καταλαβαίνουν κάποτε ότι τόσες γυναίκες έχουν δεχθεί πλύση εγκεφάλου για εκατοντάδες χιλιάδες χρόνια. Ας καταλάβουμε, λοιπόν, πόσο δυνατές είμαστε.

Στο καταφύγιο, οι γυναίκες μαθαίνουν ότι κάτω από το χρώμα του δέρματός μας, είμαστε όλες αδερφές. Μαύρες ή λευκές, εβραίες, καθολικές, μουσουλμάνες, προτεστάντισσες, χοντρές, αδύνατες, νέες και ηλικιωμένες είμαστε το ίδιο. Είμαστε όλες σε ένα επίπεδο. Όλες αγωνιζόμαστε για τα ίδια δικαιώματα, που είναι να μας παίρνουν στα σοβαρά, σαν ανθρώπινα όντα και να μας συμπεριφέρονται με αγάπη και σεβασμό. Το καταφύγιο είναι συχνά το μέρος, όπου οι γυναίκες αρχίζουν πάλι να νιώθουν δυνατές. Ξέρουν ότι δεν είναι μόνες τους. Μπορούν να ακούσουν η μία την ιστορία της άλλης.

Ένα άλλο θετικό στοιχείο είναι όλοι εκείνοι από το σώμα της αστυνομίας που έχουν εκπαιδευτεί από γυναίκες στο κίνημα για τις κακοποιημένες γυναίκες. Έχουν μάθει ότι η κακοποίηση είναι έγκλημα. Έχουν διδαχθεί τους νόμους και μαθαίνουν να τους ακολουθούν. Σε μερικά από αυτά τα προγράμματα έχω δει ότι οι άντρες -από την πρώτη στιγμή- αντιστέκονται στο εκπαιδευτικό κομμάτι. Δεν θέλουν να αλλάξουν τη συμπεριφορά τους γιατί με αυτή τη συμπεριφορά κατάφεραν μέχρι τώρα να έχουν αυτά που θέλουν. Είναι πολύ δύσκολο να το αλλάξεις αυτό, να

σταματήσεις έναν άντρα από το να νιώθει ότι πρέπει και μόνο έτσι θα έχει τον απόλυτο έλεγχο της γυναίκας του και της οικογένειάς του.

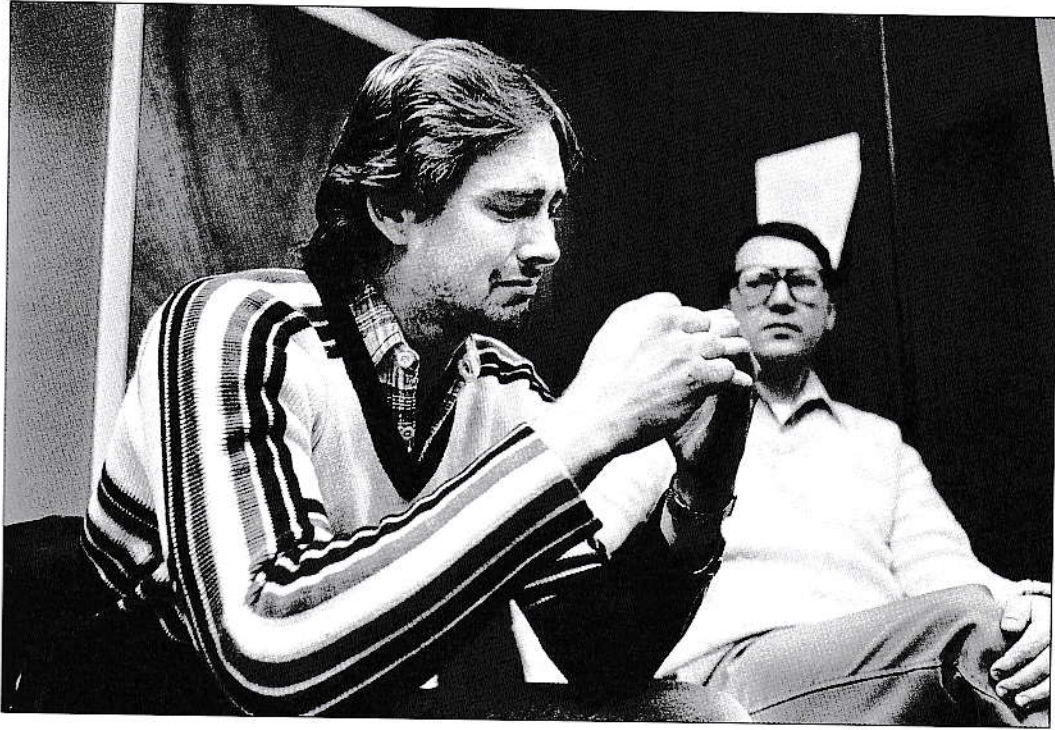
Αλλά, όπως είπε και ο άντρας αυτής της φωτογραφίας, αφού είχε παρακολουθήσει το πρόγραμμα για ένα χρόνο «Ξέρεις, δεν πίστευα τίποτα από αυτά. Δεν ήθελα να αλλάξω. Στο σπίτι συνέχισα να φωνάζω στη γυναίκα μου και να την απειλώ. Πριν μερικές νύχτες, όμως, όπως την έριχνα πάνω στον τοίχο κι αυτή φώναζε τον μικρό γιο μας, ξαφνικά είδα το ίδιο βλέμμα τρόμου στα δικά του μάτια, στα μάτια του γιου μου και το αναγνώρισα... γιατί κι εγώ είχα το ίδιο βλέμμα όταν ήμουν ένα μικρό αγόρι. Δεν ήθελα ποτέ να μεγαλώσω και να γίνω το τέρας που ήταν ο πατέρας μου για μένα». Έτσι, κατάφερε να αφομοιώσει τις πρακτικές και την θεωρία του προγράμματος (φωτογραφία 8).

Η γυναίκα αυτή, η Τζάνις, είναι μια συμβολική φιγούρα για τις κακοποιημένες γυναίκες, γιατί έχει περάσει τόσα πολλά (φωτογραφία 9). Δε ξέρω αν έχει κακοποιηθεί και απειληθεί με φόνο από τον άντρα της. Αυτό που ξέρω όμως είναι ότι ξέφυγε, πήγε σε ένα καταφύγιο. Στο καταφύγιο, όμως οι γυναίκες μπορούν να μείνουν για λίγο. Μετά πρέπει να συνεχίσουν με τη ζωή τους. Στο καταφύγιο, λοιπόν, η Τζάνις γνώρισε μια άλλη γυναίκα, της οποίας η ζωή είχε τόσες ομοιότητες με εκείνη. Είχαν την ίδια ηλικία, φορούσαν ρούχα στο ίδιο μέγεθος, είχαν και οι δύο από δύο παιδιά, είχαν και οι δύο άντρες που ήθελαν να τις σκοτώσουν.

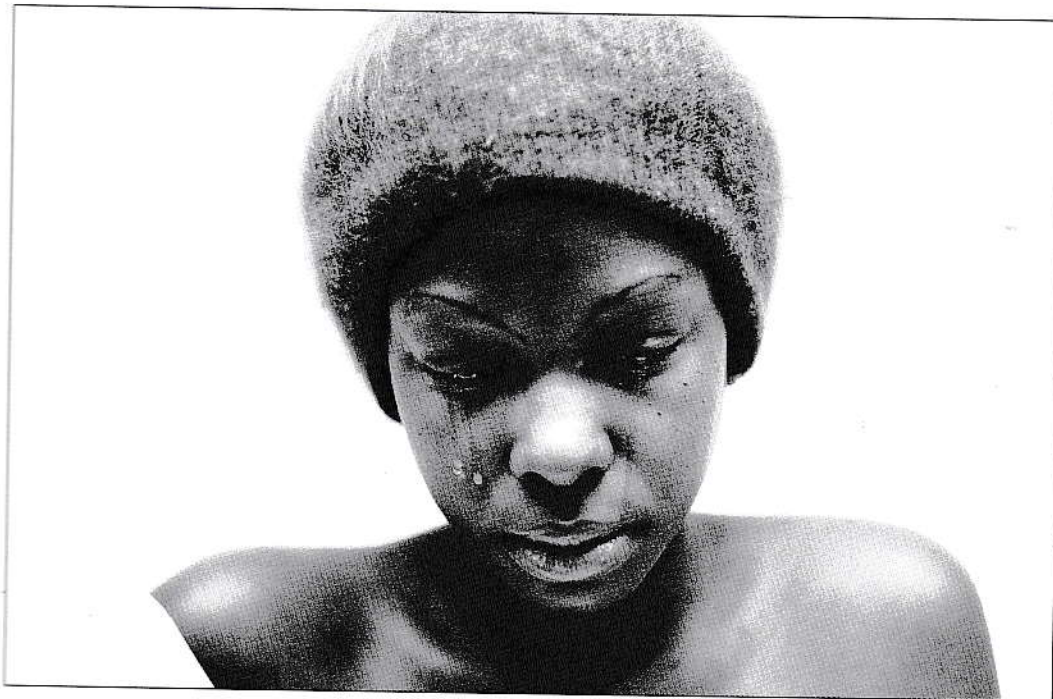
Έτσι, η Τζάνις είπε στην φίλη της την Κιμ «πάμε σε μια άλλη περιοχή, κάπου μακριά... πάμε μαζί και θα βοηθήσουμε η μία την άλλη». Η Κιμ συμφώνησε. Μετακόμισαν σε μια άλλη γειτονιά της Καλιφόρνιας και όλα πήγαιναν καλά, ώσπου μια ημέρα εμφανίστηκε στην πόρτα τους ο σύζυγος της Κιμ. Αυτή ήταν τόσο φοβισμένη, όταν αυτός της είπε «Μην ανησυχείς γλυκιά μου... Σε έψαχνα τόσο καιρό και είμαι κουρασμένος και πεινασμένος... σε παρακαλώ μωρό μου άφησε με να έρθω μέσα, να δω τα παιδιά μου και να φτιάξω κάτι να φάω». Η Κιμ του είπε να περάσει για να φτιάξει ένα σάντουιτς. Τον άφησε στην κουζίνα και όπως αυτός έκοβε κάτι να φτιάξει να φάει, έβαλε το μαχαίρι στην τσέπη του. Ο γιος του τον είδε, αλλά ο πατέρας του τον απείλησε, λέγοντάς του ότι αν το έλεγε, τότε θα σκότωνε στ' αλήθεια τη μητέρα του. Έτσι το μικρό αγόρι δεν είπε τίποτα.

Οι δύο γυναίκες και τα τέσσερα παιδιά τους βγήκαν από το σπίτι για να περιμένουν στη στάση το λεωφορείο και αυτός είπε ότι θα περπατούσε μαζί τους μέχρι εκεί. Η Τζάνις είδε το λεωφορείο να έρχεται. Γύρισε και είπε στη Κιμ ν' ανέβουν αμέσως στο λεωφορείο και είδε τον Γκάμπριελ, τον σύζυγο της Κιμ να έχει το χέρι του γύρω από την Κιμ, σαν να την άγγιζε χαμηλά στη μέση. Στην πραγματικότητα, κρατούσε το μαχαίρι και την μαχαίρωνε πάνω κάτω, από το λαιμό της μέχρι το στομάχι της. Κι όπως φώναζαν κι εκλιπαρούσαν τα παιδιά «Μπαμπά μην πειράξεις τη μαμά» έφτασε το λεωφορείο, άνοιξε η πόρτα και ο οδηγός, ένας μεγαλόσωμος άντρας, αφού κοίταξε, γυρνάει και λέει στους επιβάτες «Αυτός είναι οικογενειακός καβγάς, εγώ δεν θέλω να αναμειχθώ».

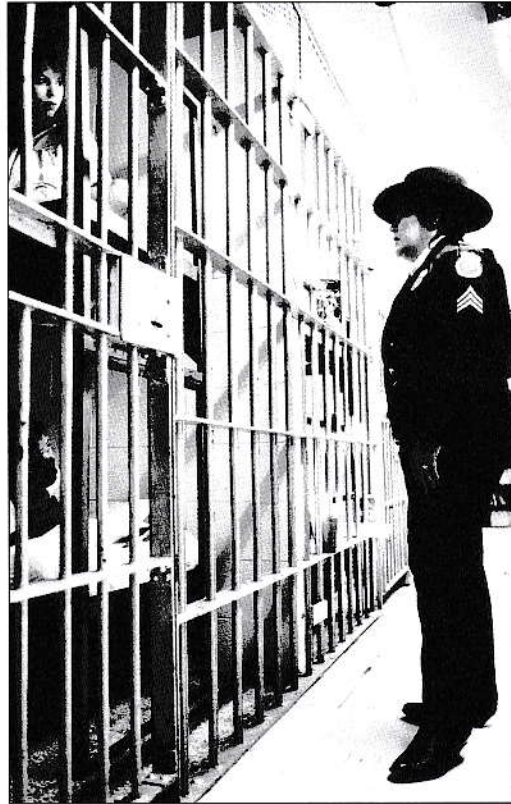
Έτσι, όλοι κοίταζαν, μέχρι που ο Γκάμπριελ άφησε να πέσει το άψυχο σώμα της Κιμ στο πεζοδρόμιο και πετώντας το μαχαίρι μέσα στους θάμνους άρχισε να απομακρύνεται, λέγοντας «Ελπίζω να έχει πεθάνει». Σε αυτή τη φωτογραφία βλέπετε τον Γκάμπριελ. Ξέρετε, στη δίκη του όλοι τον λυπόντουσαν. Ήμουν σοκαρισμένη. Νόμιζα ότι ήταν μια υπόθεση που θα έκλεινε αμέσως, ήταν φανερό ότι ήταν προμελετημένο έγκλημα. Αλλά, όλοι τον λυπήθηκαν. «Εκείνη του πήρε τα παιδιά του μακριά, τι θα μπορούσε να κάνει; Ήταν μπερδεμένος, είχε τρελαθεί, τον έσπρωξε στα όρια, δίχως την οικογένειά του...». Θεώρησαν την πράξη του ανθρωποκτονία α' βαθμού και

(φωτογραφία 8)

(φωτογραφία 9)

(φωτογραφία 10)

(φωτογραφία 11)

όχι φόνο εκ προμελέτης. Η ποινή του ήταν 8 χρόνια και αφέθηκε ελεύθερος μετά από 4 χρόνια λόγω της καλής συμπεριφοράς του. Όταν βγήκε πήρε και την κηδεμονία των παιδιών του!

Ενώ, αυτές οι γυναίκες που βλέπετε στις φωτογραφίες, βρίσκονται στη φυλακή γιατί αναγκάζονται να κάνουν ότι μπορούν για να επιβιώσουν (φωτογραφία 10 & 11). Συχνά, όταν γίνονται οι ίδιες επιθετικές είναι γιατί καταλαβαίνουν ότι ο άντρας τους κακοποιεί και τα παιδιά τους. Αυτή είναι μια γυναίκα που μπήκε στη φυλακή γιατί ανακάλυψε ότι ο άντρας της κακοποιούσε την κόρη τους. Δεν πίστευε πως μπορούσε να κάνει οτιδήποτε άλλο και πήρε ένα όπλο και τον σκότωσε. Η ποινή της ορίστηκε σε 15 χρόνια φυλάκιση και αυτό γιατί ομολόγησε. Όταν οι γυναίκες ομολογούν για το έγκλημά τους τότε η ποινή τους είναι μικρότερη από το συνηθισμένο γιατί με την πράξη τους δείχνουν ότι είναι... μεγάλα, καλά κορίτσια!...

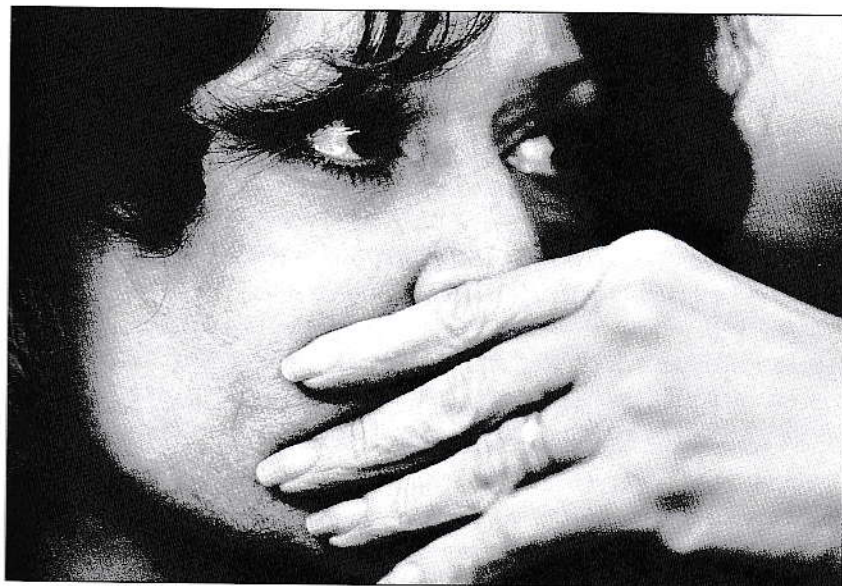
Αυτή την γυναίκα την σέβομαι απεριόριστα. Η δική της περίπτωση με ενοχλεί τόσο πολύ. Προσπάθησε να αφήσει τον άντρα της μετά από τόσα χρόνια κακοποίησης, να πάρει τα παιδιά της και να τρέξει, να κρυφτεί. Ο άντρας της, σε μία από τις σφοδρότερες επιθέσεις του, είχε πετάξει με δύναμη το μικρό γιο τους πάνω στον τοίχο και είχε χάσει την ακοή του από το ένα αυτί. Έπρεπε να εγκαταλείψει το σύζυγό της. Την ημέρα, όμως, που έφευγε, με τα επτά παιδιά της, φανταστείτε πόσο δύσκολο ήταν για αυτήν να φύγει με επτά παιδιά, ο άντρας της γύρισε και βρήκε τις βαλίτσες της μπροστά στην είσοδο του σπιτιού. Την τράβηξε έξω στο φορτηγάκι του και

της είπε «Αν προσπαθήσεις να φύγεις θα σε σκοτώσω». Προσπάθησε να την στραγγαλίσει και της φώναζε «Θα τα πάρω τα λεφτά σου». Η συγκεκριμένη γυναίκα ήταν κτηνοτρόφος, είχε τη δική της επιχείρηση και τα δικά της χρήματα. Τι την έκανε, λοιπόν, να μένει εξαρτημένη στον άντρα της;

Μετά της είπε «Όχι, πρώτα θα σε σκοτώσω και μετά θα πάρω όλα σου τα χρήματα και μετά θα πάρω και τα παιδιά». Η γυναίκα τότε θυμήθηκε ότι αυτός είχε ένα όπλο κάτω από την μπροστινή θέση του αυτοκινήτου και το έπιασε στα χέρια της, προειδοποιώντας τον ότι αν δεν σταματήσει να την πνίγει θα τον σκοτώσει. Αυτός δεν της έδωσε σημασία. Έτσι, αυτή τον πυροβόλησε τρεις φορές στο στήθος (φωτογραφία 12). Η ποινή της ορίστηκε σε 50 χρόνια φυλάκιση χωρίς αναστολή. Κι αυτό γιατί στην πολιτεία του Μιζούρι, μια πολιτεία που ανδροκρατείται, δουλεύουν μόνο τα «καλά αγόρια». Οι γυναίκες αφήνονται στη μοίρα τους. Υποτίθεται ότι πρέπει να κάνουν ότι μπορούν, είναι πάντα ελεύθερες να φύγουν. Υπάρχει πάντα μια δικαιολογία για τις γυναίκες, πρέπει να φύγουν. Και αυτή δεν μπόρεσε να φύγει. Αλλά κανείς δεν ήθελε να την ακούσει για το γεγονός ότι ήταν μια κακοποιημένη γυναίκα. Ακόμα και μετά την επίσημη περιγραφή, πριν δύο χρόνια, ότι ήταν δηλαδή πράγματι μια κακοποιημένη γυναίκα, τίποτα δεν άλλαξε. Αυτή η γυναίκα σαπίζει ακόμη στη φυλακή. Δεν έχει δει τα παιδιά της τα τελευταία 20 χρόνια.

Εάν και όλες οι ιστορίες είναι εξίσου σημαντικές και είμαι σίγουρη ότι έχετε παρόμοιες ιστορίες και στη Ελλάδα, αυτή είναι η ιστορία με την οποία θα τελειώσω και ελπίζω να «μείνει» μαζί σας. Σας ικετεύω να δράσετε, να προσπαθήσετε να βοηθήσετε τις γυναίκες και τα παιδιά. Σας ευχαριστώ όλες και όλους και ένα μεγάλο «ευχαριστώ» στη Philips Morris, στα γραφεία της Ελλάδας και της Νέας Υόρκης που χρηματοδοτούν τέτοια σημαντικά προγράμματα σε όλο τον κόσμο ενάντια στην ενδοοικογενειακή βία. Ευχαριστώ θερμά και όλες τις καταπληκτικές γυναίκες που δούλεψαν τόσο σκληρά για την διοργάνωση αυτής της συνάντησης και όλους όσους εργάζεστε για αυτό το θέμα, γιατί είναι ο μόνος τρόπος να βγει προς τα έξω.

Σας ευχαριστώ.

(φωτογραφία 12)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΚΟΡΩΝΑΙΟΥ *Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου*

«Η θεαματικοποίηση του πόνου»

Θα προσπαθήσω να είμαι πάρα πολύ σύντομη. Θα σας μιλήσω για την θεαματικοποίηση του πόνου. Πρόκειται για ένα κομμάτι μιας έρευνας που έγινε για το Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο από την κυρία Τσαλίκου, τον κύριο Νικολόπουλο κι εμένα στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, σχετικά με τις εκπομπές που όλοι γνωρίζουμε και που είναι αυτές που αυτοαποκαλούνται εκπομπές κοινωνικού περιεχομένου. Είναι αυτές που έχουμε συνηθίσει να αποκαλούμε Reality shows.

Αναλύσαμε αρκετές από αυτές τις εκπομπές («Όλοι γνωρίζονται», «Επιτέλους μαζί», «Αληθινές ιστορίες», «Μια νέα αρχή», «Εν θερμώ», «Κεντρί») και ανακαλύψαμε ότι το 59,9% αυτών των εκπομπών έχουν σας θέμα τους την κακοποίηση. Πρόκειται συνήθως για κακοποίηση γυναικών και παιδιών, σεξουαλική και σωματική κακοποίηση ανήλικων παιδιών σε ένα ποσοστό 11%, συνήθως κοριτσιών και φυσικά γυναικών.

Όπως ξέρετε σε αυτές τις εκπομπές τα πρόσωπα τα οποία αφηγούνται τις ιστορίες τους το κάνουν με την δική τους θέληση. Ας κρατήσουμε αυτό κατά νου: Οι γυναίκες που εμφανίζονται εκεί να διηγηθούν τις οδυνηρές ιστορίες τους πηγαίνουν με τη δική τους θέληση. Και θα μπορούσε να πει κανείς ότι από τη στιγμή που το δέχονται αυτό, είναι στην πλειοψηφία τους γυναίκες απλές, εργαζόμενες, γυναίκες νοικοκυρές, σπανίως εμφανίζονται εκεί επιστημότισσες ή διανοούμενες.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αυτές οι γυναίκες τολμούν να δημοσιοποιήσουν τον πόνο τους, «σπάνε τη σιωπή». Χρειάζεται πράγματι θάρρος για να βγει κανείς στη μικρή ή την μεγάλη οθόνη και να διηγηθεί την ιστορία του. Καμιά φορά υπάρχουν και σκηνοθετημένα από τους συντελεστές της εκπομπής στιγμιότυπα με ηθοποιούς, όχι με τις ίδιες τις γυναίκες, όπου βλέπουμε να δέρνονται γυναίκες, να κακοποιούνται κλπ. Χρειάζεται, λοιπόν θάρρος για να διηγηθεί μια γυναίκα μπροστά σε όλο αυτό τον κόσμο που παρακολουθεί, όπως ξέρετε είναι ένα υψηλό ποσοστό κόσμου, πως ο σύζυγος, ο φίλος ή ο πατέρας τις μεταχειρίζεται άσχημα. Προσπάθησα ωστόσο περισσότερο σε αυτό το κομμάτι της έρευνας να δω πως αντιμετωπίζονται οι γυναίκες αυτές από τους βασικούς συντελεστές της εκπομπής, που είναι συνήθως ο παρουσιαστής ή η παρουσιάστρια.

Σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις υπάρχει και μια ειδική ή ένας ειδικός σύμβουλος ψυχολόγος, ψυχοθεραπευτής, ή κοινωνικός λειτουργός. Είναι ενδιαφέρον και θα πω εδώ πέρα ένα παράδειγμα για να καταλάβετε, ότι φτάνοντας στο τέλος της εκπομπής οι γυναίκες αυτές δέχονται αρκετές ερωτήσεις, οι οποίες είναι της φύσης «γιατί δέχεστε την κακοποίηση;», «Πως μείνατε τόσα χρόνια μαζί του;», «Μήπως σας άρεσε;». Σε άλλες περιπτώσεις λέει η ψυχολόγος που συμμετέχει στην εκπομπή: «Αν η ίδια είχες καλύτερες σχέσεις με το παιδί σου δεν θα χρειαζόταν να το κυνηγάς στα 18 του στα rave party». Αναφέρω επίσης μια χαρακτηριστική παρέμβαση της ψυχολόγου, της «ειδικής», η οποία όταν εμφανίζεται η κυρία Α. και κατηγορεί τον άνδρα της ότι την κακοποιεί βάνουσα επί 8 ολόκληρα χρόνια της λέει: «Σκέφτομαι μήπως το ότι μείνατε τόσο πολύ σε αυτό το βίαιο γάμο έχει να κάνει με κάποια δικά σας μαζοχιστικά κομμάτια»;

Είναι ακριβώς αυτό για το οποίο θα ήθελα να μιλήσω. Πιστεύοντας ότι σε αυτές τις εκπομπές γίνεται κάτι πολύ σοβαρό που χρειάζεται παρέμβαση, θα πούμε στο τέλος γιατί το Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο παρά ταύτα δεν μπόρεσε να έχει αποτελέσματα. Υπάρχει σε αυτές τις

εκπομπές μια άμεση ή έμμεση ενοχοποίηση των κακοποιημένων γυναικών, η οποία στηρίζεται στον περίφημο μύθο που όλες γνωρίζουμε, τον μύθο του γυναικείου μαζοχισμού. Ο μύθος του μαζοχισμού εδώ σημαίνει ότι σε τελική ανάλυση η ίδια η γυναίκα είναι υπεύθυνη για τον φυσικό ή ψυχικό πόνο που έχει υποστεί.

Μαζοχισμός αν ανοίξουμε τα λεξικά της ψυχολογίας σημαίνει η ανάγκη να αντλεί κανείς ευχαρίστηση από τον πόνο. Και οι πρώτοι ορισμοί που βρίσκουμε πηγάζουν από το σεξουαλικό μαζοχισμό, όπου η σεξουαλική ικανοποίηση εξαρτάται από τον πόνο, από τον φυσικό πόνο και από την ταπείνωση. Έτσι, ουσιαστικά έχουμε μια σύνθεση, μια σχέση του πόνου με την ικανοποίηση. Στις περισσότερες από αυτές τις εκπομπές η γυναικεία στάση, η στάση που κρατούν οι γυναίκες φαίνεται να παραπέμπει -έτσι όπως τις μεταχειρίζονται με τον «έμφυτο μαζοχισμό τους»- στην αδυναμία τους. Ενώ η ίδια συμπεριφορά, στις ελάχιστες περιπτώσεις που έχει εμφανιστεί κακοποιημένος από τη σύζυγο ο άνδρας, ένας δαρμένος σύζυγος, η αντιμετώπιση ήταν αυτή που παρέπεμπε στην εικόνα ενός καλού οικογενειάρχη, καλού πατέρα που τον εκμεταλλεύτηκε η σύζυγος του. Στις περιπτώσεις αυτές, όμως, δεν υπάρχει καμία αναφορά σε «ενδεχόμενα μαζοχιστικά δικά του κομμάτια» για αυτό που έχει συμβεί.

Η πεποίθηση λοιπόν που εμφανίζεται είναι ότι οι γυναίκες έχουν μια έμφυτη ανάγκη ή μία ροπή προς αυτή τη δυστυχία, κάτι που κατά την δική μου άποψη δηλητηριάζει τη ζωή όλων των γυναικών. Κακοποιημένων και μη. Στις εκπομπές αυτές η γυναίκα δεν έχει καμία δυνατότητα να πει το οτιδήποτε, είτε ότι της αρέσει για παράδειγμα να την δέρνουν είτε ότι δεν της αρέσει. Γιατί ακόμη και στη περίπτωση που θα έλεγε ότι δεν της αρέσει, υπάρχει αμέσως η απάντηση, η απάντηση που δίνεται από τους ειδικούς και τους παρουσιαστές που είναι «Μα υπάρχει ένας ασυνείδητος μαζοχισμός που σε κάνει να κάθεσαι και να τρως ξύλο». Ουδείς φαίνεται στις εκπομπές να γίνεται έξαλλος με το σύζυγο, τον πατέρα, τον άνδρα που ουσιαστικά κακοποιεί.

Η εκπομπή περιστρέφεται πάντα στο όνομα της αγάπης. Σας θυμίζω τον κύριο Μικρούτσικο και τα σλόγκαν του, στο να καταλάβει η δυστυχισμένη γυναίκα γιατί χρειάζεται την κακοποίηση. Καμία εκπομπή δεν την ενθαρρύνει, όπως κάνει συνήθως με έναν άνδρα «να βάλει τέλος σε αυτή την κατάσταση». Προσπαθεί όμως να της πει «πως πρέπει να καταλάβει που φταίει αυτή η ίδια». Έτσι λοιπόν, οι εξαιρετικά μισογύνικες κοινωνίες μας, οι οποίες έφτιαξαν ούτως ή άλλως δεκάδες καταστάσεις για να κάνουν τις γυναίκες δυστυχισμένες, χρησιμοποιούν οι ίδιες το μύθο του γυναικείου μαζοχισμού για να κατηγορήσουν και να ενοχοποιήσουν τις γυναίκες για αυτό το οποίο υφίστανται.

Φαίνεται επομένως ότι οι γυναίκες πολύ περισσότερο από τους άνδρες είναι υπεύθυνες. Είναι υπεύθυνες έτσι και αλλιώς για ότι δεν πάει καλά στις σχέσεις, για το αν τα παιδιά τους είναι δυστυχισμένα, για το αν κάτι δεν πάει καλά στη δουλειά τους. Όλες οι εκπομπές αυτό δείχνουν, μολονότι είναι εκείνες που πληρώνονται λιγότερο και είναι και πρώτα θύματα της ανεργίας. Όπως επίσης το γεγονός ότι είναι οι πρώτες που υπόκεινται στη σεξουαλική παρενόχληση ή σε άλλες υποτιμητικές συμπεριφορές στον εργασιακό χώρο.

Από την άλλη πλευρά στην τηλεόραση και στα περίπτερα οι γυναίκες και τα νεαρά κορίτσια είναι διαρκώς αντικείμενα ταπεινωτικών εικόνων. Τον τελευταίο καιρό με αυτά τα Reality Show, πρέπει να δηλώσω ότι ως επιστήμονας, ως μητέρα, ως κόρη, ως φίλη ουδέποτε συνάντη-

σα στο κοινωνικό περίγυρο μου, μια γυναίκα που να έχει αρχίσει να ουρλιάζει για όλες αυτές τις ανισότητες και ταπεινώσεις που εμφανίζονται σε αυτές τις εκπομπές. Πιστεύω όμως πως όλες μας θέλαμε να έχουμε ένα μαγικό ραβδί και να κάνουμε κάτι για να είναι τα πράγματα καλύτερα.

Φαίνεται όμως ότι ο θυμός δεν αρμόζει στις γυναίκες, έτσι τουλάχιστον προσπαθούν να τις πείσουν και οι «ειδικοί» ψυχολόγοι που εμφανίζονται στις εκπομπές. Θα έλεγα επομένως ότι ο μύθος αυτός, τον οποίο πολύ καλά υπηρετούν οι «ψυχολόγοι» που εμφανίζονται στις εκπομπές έχει δύο αποτελέσματα: Οδηγεί καταρχάς γυναίκες και άνδρες στην πεποίθηση ότι οι γυναίκες είναι βαθιά και αναπόφευκτα, δηλαδή, παθολογικά μαζοχίστριες. Αυτή είναι μια πάρα πολύ δυνατή πεποίθηση που εμποδίζει να αναπτυχθεί οποιαδήποτε κοινωνική δράση που θα μπορούσε να βοηθήσει τις γυναίκες. Πρέπει κανείς να παλέψει με αυτό το μύθο.

Το δεύτερο αποτέλεσμα είναι ότι τα προβλήματα των γυναικών και πάλι εξαιτίας του μύθου του μαζοχισμού, η κακοποίηση και όλα τα υπόλοιπα, αποδίδονται στις βαθύτερες ασυνείδητες ψυχολογικές τους ανάγκες και όχι στους κοινωνικούς θεσμούς. Αυτό το οποίο επιχειρούν να κάνουν παρουσιαστές και «ειδικοί» είναι να πείσουν τις γυναίκες ότι δεν κάνει να είναι θυμωμένες. Δεν αρμόζει ο θυμός, γιατί μια αληθινή γυναίκα κάνει μόνο υπομονή. Είναι δοτική, φροντίζει για τη σχέση της, φροντίζει να πάνε όλα καλά. Μια αληθινή γυναίκα δεν θυμώνει παρά για να υπερασπιστεί τα παιδιά της ή τον άνδρα της. Δεν κατηγορεί τους άλλους για τα προβλήματα της, δηλαδή υποφέρει σιωπηρά. Το να σπάσουμε τη σιωπή, κατά τη γνώμη μου σημαίνει να επιτρέψουμε στον εαυτό μας το θυμό. Οι ανώνυμες γυναίκες που προστρέχουν στη τηλεόραση θεαματικοποιώντας την κακοποίηση τους είναι γυναίκες που τολμούν, ωστόσο έρχεται αυτός ο μύθος για να τις μπλοκάρει.

Νομίζω ότι αξίζει να ερωτηθούμε επίσης πως φεύγουν αυτές οι γυναίκες από τις εκπομπές. Τι συμβαίνει μέσα τους; Τι εικόνα έχουν για τον εαυτό τους; Όταν η κάμερα δεν είναι πια εκεί, οι γυναίκες αυτές φεύγουν νιώθοντας ένοχες και φεύγουν και διπλά δυστυχημένες, διότι έχουν εκτεθεί συν της άλλης, στα μάτια του κοινωνικού τους περίγυρου, στα μάτια της γειτονιάς, στα μάτια ολόκληρης της χώρας. Η μοιραία αυτή αυτονόητη ερώτηση που έρχεται «Γιατί τα επιτρέπεις αυτά στον εαυτό σου;» φαίνεται να μη μπορεί παρά να έχει μια και μοναδική λανθάνουσα απάντηση, «Γιατί σου αρέσει».

Με αυτά τα δεδομένα νομίζω πως ένας στόχος της δράσης που θα είχε να κάνει με τα media, πρέπει να στραφεί εναντίον τέτοιους είδους εκπομπών σε σχέση με το πως μεταχειρίζονται τις γυναίκες εκεί. Πως μπορεί έτσι η τηλεόραση να αντικαθιστά άλλους θεσμούς όπως την αστυνομία, τις εισαγγελικές αρχές κλπ. Κατά την άποψη μου μετά από αυτή την πολύ σύντομη ανάλυση το «Να σπάσουμε τη σιωπή», σημαίνει να πολεμήσουμε αυτό το μύθο, μεταξύ των άλλων, του γυναικείου μαζοχισμού.

Όσο ο μύθος ότι οι γυναίκες έχουν ανάγκη να υποφέρουν διατηρείται εκατομμύρια γυναίκες θα είναι αναγκαστικά δυστυχημένες. Όσο ο μύθος αυτός είναι ζωντανός στις μη κακοποιημένες γυναίκες όταν κοιτάζουν τις κακοποιημένες, θα είμαστε όλες δυστυχημένες. Όσο ο μύθος αυτός είναι ζωντανός ή και ελκυστικός στα κεφάλια των ανδρών, των ψυχολόγων, των ειδικών, των ψυχαναλυτών, των τηλεπαρουσιαστών, τόσο κοινωνίες ολόκληρες θα είναι δυστυχημένες. Και οι γυναίκες θα φοβούνται να σταθούν στα πόδια τους πιστεύοντας και αυτό είναι το χειρότερο, ότι δεν έχουν καμία ελπίδα να αλλάξουν τα πράγματα αφού ο «διάλογος», ο μαζοχισμός είναι μέσα τους.

Σας ευχαριστώ πολύ.

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Θα ήθελα να κάνω μια παρατήρηση σε σχέση με τη τελευταία παρουσίαση όσον αφορά στο θυμό. Η διαμόρφωση του θυμού στον άνδρα και στη γυναίκα είναι δύο πολύ διαφορετικές διαδικασίες. Ο θυμός κοινωνικοποιείται διαφορετικά. Στην δική μας τη δουλειά με την διαχείριση συγκρούσεων, είδαμε το εξής, ο θυμός του άνδρα είναι σεβαστός. Ο άνδρας θυμώνει, όλοι τον σέβονται όταν θυμώνει, η γυναίκα θυμώνει και είναι υστερική είναι τρελή, είναι απαράδεκτη.

Όταν βρεθήκαμε λοιπόν στη διαχείριση ανακαλύψαμε ότι για να διαχειριστείς το θυμό καταρχήν πρέπει να του επιτρέψεις να υπάρχει. Και ένα μεγάλο πρόβλημα ήταν ότι οι ίδιες οι γυναίκες θεωρούσαν το θυμό τους σαν κάτι που δεν έπρεπε να υπάρχει. Απαγορευόταν στις ίδιες. Έπρεπε δηλαδή πρώτα να μάθουν να θυμώνουν και να συγκρουστούν και να προκαλέσουν, και μετά να διαχειριστούν αυτό το θυμό. Ενώ για τον άνδρα έπρεπε να μάθει να διαχειρίζεται την επιθετικότητα που θεωρούσε δικαίωμα του και έχει μεγαλώσει με αυτή.

Και είναι δύο πολύ διαφορετικές διαδικασίες, οι οποίες είναι πρόκληση και εμείς προσπαθήσαμε να το δουλέψουμε αυτό σε επίπεδο εκπαίδευσης. Με τους εκπαιδευτικούς, με τα παιδιά και τους γονείς. Αλλά είδαμε ότι όταν κάνεις μια δουλειά στο σχολείο είναι πάρα πολύ δύσκολο να ανταγωνιστείς τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Δηλαδή, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης παρουσιάζουν μια εκπαιδευτική διαδικασία που εάν δεν υπάρξει μια συνεργασία ακυρώνει οποιαδήποτε άλλη προσπάθεια.

Νομίζω ότι το πολύ σημαντικό στη δουλειά που γίνεται σήμερα είναι ότι βγάζουμε το προσωπικό σαν πολιτικό και λέμε αυτή τη στιγμή ότι η διαχείριση του θυμού και η επιθετικότητα είναι πολιτικά θέματα. Και δεν είναι το προσωπικό πρόβλημα μιας γυναίκας και ενός άνδρα. Ένα άλλο πράγμα το οποίο θα ήθελα να καταθέσω που εμένα τουλάχιστον μου έδωσε μια απάντηση. Μιλούσαμε με κάποιον Άραβα, ο οποίος μας έλεγε για τη διαχείριση συγκρούσεων μεταξύ Αράβων και Ισραηλινών. Κι είπε όταν είσαι μια ομάδα κοινωνική που είσαι από πάνω, είτε είσαι άνδρας είτε είσαι ο Εβραίος στο Ισραήλ, είτε είσαι ο λευκός ο ορθόδοξος στην Ελλάδα, τότε το θυμό σου και την επιθετικότητα σου την βλέπεις σαν θέμα επικοινωνιακό.

Αν είσαι στην από κάτω ομάδα, δεν σου φτάνει να σε καταλάβουν, να σου δώσουν δίκαιο, να σου κτυπήσουν τον ώμο και να σου πουν ναι, «καημενούλη». Χρειάζεται σαν κοινωνική ομάδα να το προβάλλεις σαν πολιτικό θέμα. Αν δεν βάλεις την πολιτική παράμετρο δεν υπάρχει διαδικασία στρατηγικής και επίλυσης του θέματος.

Εδώ μπαίνει σαν θέμα πολιτικό. Ναι πρέπει και οι άνδρες να πάρουν τις ευθύνες τους, στην Γερμανία υπάρχουν άνδρες ενάντια στην ανδρική βία. Δηλαδή οι ίδιοι οι άνδρες διαχειρίζονται το θέμα της βίας. Εμείς, δηλαδή, προσπαθούμε, που έχουμε περάσει από το θέμα της βίας οι ίδιοι, να πείσουμε και τους άλλους άνδρες ότι δεν πάμε στις γυναίκες για να τις καλοπιάσουν, αλλά άνδρας με άνδρα προσπαθούμε να βρούμε έναν καλύτερο, πιο πολιτισμένο, πιο συγκροτημένο πρόσωπο, ώστε να αλλάξουν τα στερεότυπα.

Αλλά και αυτό είναι ένα πολιτικό θέμα. Μέσα στη στρατηγική μας πρέπει να μπαίνει και σαν πολιτικό θέμα. Ευχαριστώ.

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Και εμείς έχουμε κάνει πολλά στατιστικά. Ξέρουμε ότι ο ένας είναι ο θύτης και ο άλλος είναι το θύμα. Θα πρέπει να δούμε και τους δύο σε παράλληλη πορεία, αλλά και πως ο ένας επιβάλλεται.

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Θέλω να κάνω μια παρατήρηση. Νομίζω ότι στη χώρα μας υπάρχει κατά την άποψη μου μια διαφορετική προσέγγιση προς το αυτό το κοινωνικό πρόβλημα. Δηλαδή δεν θεωρούμε ότι έχουμε τόσες περισσότερες ελπίδες τιμωρώντας τον δράστη, όσο στο να ενισχύσουμε την ανάγκη για τη συνειδητοποίηση από τον ίδιο τον δράστη για αυτό που κάνει.

Και έτσι βοηθάμε τη γυναίκα να καταλάβει ότι δεν είναι δική της ευθύνη, ότι δέχεται μια μη φυσιολογική συμπεριφορά που μέχρι τώρα τη δεχότανε ως φυσιολογική. Προσφέροντας συμβουλευτική υποστήριξη στη γυναίκα καταρχήν και γνωστική θεραπεία προκειμένου να μη δέχεται αυτή τη συμπεριφορά σαν φυσιολογική. Από την άλλη όμως προτείνουμε ότι ο δράστης σαν θύτης δέχεται θεραπευτική αντιμετώπιση με την έννοια ότι να καταλάβει ποια είναι τα αίτια της συμπεριφοράς του. Γιατί δεν νομίζω ότι μπορούμε να θεραπεύσουμε το δράστη τιμωρώντας τον. Και δεν μπορούμε να τον θεωρούμε εχθρό μας και δεν μπορούμε να μην τον καταλάβουμε και να μπούμε πραγματικά στη θέση του.

Από την άποψη ότι είναι ένας άνθρωπος που πραγματικά έχει ανάγκη από βοήθεια, είναι ένας άνθρωπος που δεν έχει συνειδητοποιήσει γιατί κάνει αυτό που κάνει. Πρέπει να τον δούμε και σε μια άλλη διάσταση από την άποψη ότι ο ίδιος είναι θύμα. Και νομίζω ότι ίσως η παρέμβαση του νόμου στην Αμερική να έχει πάρει αυτές τις διαστάσεις της προστασίας των κοινωνικών σχέσεων, αλλά σε μια άλλη υπέρβαση νομίζω ότι θα πρέπει να δούμε τις ανθρώπινες σχέσεις όπως αυτές διαμορφώνονται και ποιες είναι οι συνισταμένες.

Νομίζω ότι στην Ελλάδα έχουμε προτείνει πάρα πολλά πράγματα, όπως το πως θα αντιμετωπιστεί ο δράστης μέσα από τις ποινικές τιμωρίες με οποιαδήποτε τρόπο που μπορεί δικαστικά να απαγορευτεί σε αυτόν να παρενοχλεί τη γυναίκα ή να την κακοποιεί κατ' εξακολούθηση. Αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι λύνουμε έτσι το πρόβλημα. Θα πρέπει να δημιουργηθούν θεραπευτικά κέντρα για τους άνδρες κάτι που ισχύει ήδη σε τέσσερις χώρες της Ευρώπης. Και νομίζω ότι αυτή είναι η διάσταση της άποψης της δική μας σε σχέση με τον αμερικάνικο νόμο. Ευχαριστώ.

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΑΠΟ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΙΝΗΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Είναι ευκαιρία να παρουσιάσουμε κάποια πράγματα από την πολύχρονη δράση μας και κυρίως πράγματα από τις θέσεις μας. Η Κίνηση των Δημοκρατικών Γυναικών από πάρα πολύ νωρίς, από το 1976, μόνη τότε από όλες τις γυναικείες οργανώσεις, σε περιόδους που το γυναικείο κίνημα είχε διαφορετικούς προσανατολισμούς, έθεσε το θέμα της βίας. Παρόλο που εκείνη την εποχή το γυναικείο κίνημα είχε ζητήματα πιο πρακτικά όπως το οικογενειακό δίκαιο, τις σχέσεις εργασίας, κλπ, εμείς είχαμε συνειδητοποιήσει δύο βασικά πράγματα:

Πρώτον, ότι η βία και κυρίως η βία στην οικογένεια και στο χώρο της εργασίας, ήταν συνυφασμένη με το κοινωνικό ρόλο των γυναικών και για αυτό ήταν κοινωνικά αποδεκτή.

Δεύτερον, η βία η σωματική, ψυχολογική και κοινωνική ήταν ο τρόπος για την άσκηση της εξουσίας και την επιβολή ελέγχου από το ένα φύλο επάνω στο άλλο, από το αρσενικό στο θηλυκό. Υπό αυτές τις ιδεολογικές συνθήκες, η βία ήταν κατά κάποιο τρόπο νομιμοποιημένη. Η βία στην οικογένεια ήταν ιδιωτική υπόθεση και σε ακραίες περιπτώσεις βιασμού πάντα υπήρχε μια δικαιολογία: το προκλητικό ντύσιμο, η παρουσία της γυναίκας σε τόπο και χρόνο που δεν έπρεπε, το αλκοόλ, η ανεργία...

Από δικαιολογίες πολλές και διάφορες. Το μόνο που έμενε στις γυναίκες ήταν η υπομονή, η ανοχή και η ενοχή. Έτσι από το 1980, ξεκινήσαμε μια καμπάνια για τη βία, η οποία συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Από τότε έχουν περάσει 20 χρόνια. Σε όλο αυτό το διάστημα η Κίνηση και μια μερίδα γυναικείου κινήματος δουλέψαμε όσο πιο σκληρά μπορούσαμε και με όσες δυνάμεις διαθέταμε. Δουλέψαμε κυρίως στα θέματα βιασμών, επειδή ο βιασμός ήταν εκείνο το φαινόμενο που διώκονταν ποινικά και, αν θέλετε, «άγγιζε» και ευρύτερα στρώματα της κοινωνίας.

Κάναμε παραστάσεις σε δίκες, δώσαμε νομική βοήθεια σε γυναίκες για θέματα βίας, κάναμε δημόσιες συζητήσεις, εκδόσεις βιβλίων και φυλλαδίων, συνέδρια, καμπάνιες, επιμόρφωση αστυνομικών, δικαστικών και δικηγόρων. Δεν είναι της παρούσης να αναφέρω αριθμούς, αρκετοί αριθμοί ακούστηκαν ήδη. Πάντως αυτό το χρονικό διάστημα βοηθήσαμε αφιλοκερδώς και δωρεάν πάντα και εξακολουθούμε να βοηθάμε πολύ μεγάλο αριθμό γυναικών. Προσπαθήσαμε με κάθε τρόπο το θέμα της βίας να βγαίνει στην επιφάνεια με τις πραγματικές του διαστάσεις. Επιμείναμε πολύ στο θέμα του βιασμού μέσα στο γάμο, ζήτημα για το οποίο η πολιτεία το 1984, όταν άλλαξε τον νόμο για τον βιασμό δεν τόλμησε να το νομοθετήσει. Εκτιμώντας την κατάσταση σήμερα, αυτό που φαίνεται να έχει αλλάξει αρκετά κι σε αυτό το σημείο μπορούμε να πούμε ότι είμαστε ευχαριστημένοι, είναι η κοινωνική αντίληψη για τη βία. Όλο και περισσότερες φωνές συμφωνούν ότι η βία κατά των γυναικών είναι κοινωνικό φαινόμενο και όχι ιδιωτική υπόθεση.

Αυτό που επίσης είναι φανερό είναι ότι δεν μπορεί να υπάρξει κανενός είδους ανοχής για αυτό το κοινωνικό φαινόμενο, αντιθέτως πρέπει να καταπονηθεί. Και εδώ ακριβώς μπαίνει η ευθύνη της κοινωνίας, της οργανωμένης κοινωνίας και της πολιτείας. Χρειάζονται ορισμένα γεν-

ναία μέτρα για να αλλάξουν τα πράγματα και μερικά από αυτά προτείνουμε επιγραμματικά.

- 1) Να καλυφθούν τα νομικά κενά στον τομέα της κακοποίησης, της σεξουαλικής παρενόχλησης και του βιασμού μέσα στον γάμο που χρειάζονται δραστικές αλλαγές μέσα στο νομικό πλαίσιο.
- 2) Να ιδρυθούν οικογενειακά δικαστήρια.
- 3) Να δημιουργηθούν γραμμές ΣΟΣ και καταφύγια σε όλη την Ελλάδα από το κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση. Τα δύο που υπάρχουν αυτή τη στιγμή στην Αθήνα και στον Πειραιά, είναι μάλλον αστείος αριθμός για να τον συζητήσουμε. Επίσης αυτά τα καταφύγια πρέπει να έχουν τέτοιο πλαίσιο λειτουργίας και να παρέχουν τέτοιες δυνατότητες στις γυναίκες, ώστε να είναι αποτελεσματικά και οι γυναίκες να μπορούν να καταφεύγουν σε αυτά.
- 4) Να υπάρχει ειδική εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση όσων εμπλέκονται στον τομέα της κακοποίησης: γιατροί, προσωπικό νοσοκομείων, ιατροδικαστικών υπηρεσιών, κοκ.
- 5) Να υπάρχει ειδική εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των αστυνομικών, των δημοσιογράφων, κλπ, καθώς και των εκπαιδευτικών, οι οποίοι μπορούν να συμβάλλουν -κυρίως οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας- στην ανίχνευση της βίας στην οικογένεια.

Επειδή βεβαίως τίθεται πάντα το οικονομικό θέμα, έχουμε να κάνουμε και τρεις συγκεκριμένες προτάσεις προς το ΚΕΘΙ, την Γενική Γραμματεία Ισότητας και το Υπουργείο Εσωτερικών:

- 1) Τα χρήματα που δημεύονται από τους μαστροπούς σε υποθέσεις πορνείας -κι αυτή τη στιγμή πηγαίνουν στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων- να πηγαίνουν σε έναν ειδικό λογαριασμό και να χρησιμοποιούνται για τις κακοποιημένες γυναίκες. Αφού τα χρήματα είναι προϊόντα της βίας κατά των γυναικών ας χρησιμοποιούνται για την εξάλειψη αυτής της βίας.
- 2) Να γίνουν καμπάνιες ευαισθητοποίησης έτσι ώστε διάφορα κληροδοτήματα ή μεγάλες εταιρείες να χρηματοδοτούν ειδικούς λογαριασμούς για την ενίσχυση των καταφυγίων για τις κακοποιημένες γυναίκες.
- 3) Τα πρόστιμα της Τροχαίας να πηγαίνουν σε συγκεκριμένους κοινωνικούς σκοπούς και ο παραβάτης να επιλέγει το σκοπό για τον οποίο θα δοθεί το πρόστιμο του. Αυτό ήδη ισχύει σε άλλες χώρες της ΕΟΚ, όπως στη Γερμανία. Στην λίστα, από την οποία θα διαλέγει ο παραβάτης, μπορεί να περιλαμβάνει και τα καταφύγια κακοποιημένων γυναικών.

Αυτές οι οικονομικές προτάσεις έχουν ταυτόχρονα και διαπαιδαγωγικό χαρακτήρα, έτσι ώστε η κοινωνία να συνειδητοποιήσει ότι η βία κατά των γυναικών δεν είναι ανεκτή πια.

Σας ευχαριστώ.

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΔΕΣΜΕΥΤΗ ΚΙΝΗΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Η πορνεία συχνά δεν περιλαμβάνεται στην κατηγορία «Βία Ενάντια στις Γυναίκες». Η Αδέσμευτη Κίνηση Γυναικών, από το 1983 ασχολείται με το θέμα. Είχε κάνει έρευνες πάνω στο 80% των δηλωμένων πορνών την εποχή εκείνη για τα αίτια εκπόρνευσης και στον πληθυσμό της χώρας, για την έννοια της πορνείας, τα αποτελέσματα των οποίων συζητήθηκαν και στο Παγκόσμιο Συνέδριο του Ναϊρόμπι, το 1985.

Η πορνεία δεν θεωρείται βία, γιατί υποτίθεται πως οι γυναίκες είναι ελεύθερες να μετατρέπουν σε αντικείμενο το σώμα τους. Από έρευνες σε γυναίκες που με την «θέλησή» τους έγιναν πόρνες, προέκυψαν φαινόμενα σωματικής, ψυχολογικής και σεξουαλικής βίας, υποχρεωτικές αμβλώσεις, υποχρεωτική χρήση αντισυλληπτικών, ασθένειες, κλπ.

Η «ελευθερία» της πώλησης του σώματος δημιουργεί μια συγκεκριμένη βιομηχανία του σεξ, που ο τζίρος της είναι ίσος με εκείνον των ναρκωτικών και των όπλων. Αν, όμως, τα ναρκωτικά και τα όπλα κατάσχονται με συνέπεια τη μείωση του κέρδους των λαθρεμπόρων, το εμπόρευμα «γυναίκες» ανανεώνεται με νέες στρατιές πορνών, χωρίς κανένα απολύτως κόστος για τους διακινητές, όταν το εμπόρευμα καταστραφεί, όταν δηλαδή οι γυναίκες αυτοκτονήσουν, δολοφονηθούν, πεθάνουν από ξύλο ή ασθένειες.

Η πορνεία προέρχεται από ένα συνδυασμό οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων, όπως η φτώχεια και η πατριαρχία, όμως ξεπερνά και διαπερνά τις ταξικές ανισότητες, εφόσον υπάρχει πριν από τον καπιταλισμό και εφόσον όλοι οι φτωχοί άντρες δεν γίνονται πόρνες. Οι άντρες ωθούν τις γυναίκες στην πορνεία, οργανώνουν την αγορά του σεξ, δημιουργούν την πορνογραφία και το σεξοτουρισμό.

Η πορνεία για πολλές χώρες του Τρίτου Κόσμου αποτελεί ένα βασικό εισόδημα. Τα νέα ποιοτικά χαρακτηριστικά της πορνείας συμπυκνώνονται στο δουλεμπόριο, στη διακίνηση και στην εκμετάλλευση αλλοδαπών γυναικών. Στη δεκαετία του '90, η διακίνηση των γυναικών είναι μαζικότερη απ' ό,τι του '80. Οι γυναίκες προέρχονται, κυρίως, από τις πρώην ανατολικές χώρες, είναι υψηλότερου μορφωτικού επιπέδου απ' ό,τι παλαιότερα, ενώ η ηλικία μειώνεται σταδιακά για τα παιδιά και των δύο φύλων.

Στη χώρα μας αντί να κατασταλούν τα φαινόμενα της πορνείας, να κυνηγηθούν δηλαδή οι προαγωγοί και οι πελάτες και να περιθάλπτον οι γυναίκες, οι ύποπτοι για εμπορία, ακόμα και σε περιπτώσεις αυτοκτονίας των γυναικών, αθωώνονται.

Τελειώνοντας, να πούμε:

Η πορνεία δεν είναι επιλογή.

Δεν είναι κοινωνική απόκλιση.

Δεν αποτελεί επαγγελματική προοπτική για κανένα από τα δύο φύλα.

Είναι βία ανθρώπου από άνθρωπο και ως τέτοια πρέπει να εκλαμβάνεται και ν' αντιμετωπίζεται.

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΔΡΙΚΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Θέσεις και Δράσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας κατά των Γυναικών

Αγαπητές φίλες και φίλοι.

Εκ μέρους του Δικτύου για την καταπολέμηση της ανδρικής βίας κατά των Γυναικών, θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την δυνατότητα που μας δίνετε για παρέμβαση στο Συνέδριο

αυτό, με σκοπό να διατυπώσουμε τις θέσεις μας για το πρόβλημα της βίας κατά των Γυναικών αλλά και τις δράσεις και ενέργειες που αναπτύσσουμε για την αντιμετώπισή του.

Η βία κατά των Γυναικών, σύμπτωμα μιας κοινωνίας που κρατά τις Γυναίκες, το μισό, δηλαδή, πληθυσμό της γης, σε κατάσταση υποτέλειας, περιθωριοποίησης και διακρίσεων, εμφανίζεται σε όλες τις μορφές και σε όλους τους χώρους και τα πεδία ζωής και δράσης των ανθρώπων. Ξεκινά από την οικογένεια και από εκεί διαχέεται σε όλη την κοινωνία: στην εργασία, στο δρόμο, στο εμπόριο γυναικών και εν γένει παντού. Ασκείται δε, απ' όλα τα πρόσωπα με τα οποία μπορεί να έρθει σε επαφή μια γυναίκα στη διάρκεια της ζωής της, από τον πατέρα και τον σύζυγο μέχρι τον πρώτο τυχαίο άγνωστο άνδρα.

Κατά την άποψή μας, αυτού του είδους η βία δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί ριζικά και να καταπολεμηθεί όσο οι σχέσεις ανάμεσα στα δύο φύλα διατηρούν το χαρακτήρα της εξουσίας και της υποταγής απ' την πλευρά του άνδρα προς την πλευρά της γυναίκας και όσο στην κοινωνία μας, η οποία παραμένει βαθιά πατριαρχική, παρά τις θεσμικές αλλαγές που έχουν γίνει, θα αναπαράγονται οι διακρίσεις και κατ' επέκταση η υποτέλεια και η υποδεέστερη θέση των Γυναικών.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά την οικογένεια, η οποία θεωρείται ο πυρήνας της κοινωνίας μας, εδώ οι σχέσεις των δύο φύλων παραμένουν παραδοσιακές, παρά τις επιμέρους και περιορισμένες αλλαγές που έχουν συντελεστεί. Οι ρόλοι ανάμεσα στα δύο φύλα είναι σχεδόν απόλυτα καθορισμένοι με βάση τις αντιλήψεις και τις πρακτικές αιώνων και οι όποιες διαφοροποιήσεις έχουν υπάρξει, δεν έχουν παρουσιάσει τη δυναμική ανατροπής της κατεστημένης τάξης πραγμάτων μέσα στον οικογενειακό χώρο.

Στα πλαίσια, λοιπόν, αυτά, η άσκηση βίας από τον ισχυρότερο προς τον πιο αδύναμο μέσα στην οικογένεια, φαντάζει ως κάτι φυσικό και αναπόφευκτο που σκοπό του έχει την άσκηση ελέγχου και την πλήρη καθυπόταξη γυναικών και παιδιών από τον άνδρα της οικογένειας. Και το χειρότερο απ' όλα είναι το γεγονός ότι η βία αυτή αναπαράγεται από γενιά σε γενιά και διαχέεται σε όλους τους υπόλοιπους χώρους της κοινωνίας μας.

Έχει αποδειχθεί ερευνητικά ότι τα αγόρια που έχουν ζήσει σε οικογένειες που ο πατέρας κακοποιούσε τη μητέρα, στην πλειονότητά τους, έχουν κακοποιήσει κι αυτοί τις συζύγους τους, στη δική τους οικογένεια. Επίσης, όσον αφορά τα κορίτσια, έχοντας ως πρότυπο τη μητέρα τους που ζούσε και υφίστατο συζυγική κακοποίηση, με τη σειρά τους, ως επί το πλείστον, έχουν πέσει μεγαλώνοντας, σε σχέσεις και σε συζύγους που τις κακοποιούσαν, έχουν αφομοιώσει κατά κάποιον τρόπο το ρόλο του θύματος.

Το σπάσιμο αυτής της αλυσίδας της βίας, έχει άμεση σχέση με τη θεραπεία των παιδιών που έχουν ζήσει σε αυτές τις συνθήκες, καθώς και τη θεραπεία ολόκληρης της οικογένειας. Επίσης, βασικότατος είναι ο ρόλος της παιδείας και εν γένει της κοινωνικοποίησης των νέων ανθρώπων και γενεών.

Μακροκοινωνιολογικά, βέβαια, η καταπολέμηση του προβλήματος της βίας κατά των Γυναικών, σχετίζεται άμεσα με ριζικές αλλαγές στις δομές και στην κουλτούρα της κοινωνίας και εν ολίγοις, με την ανατροπή της πατριαρχίας και την απελευθέρωση των Γυναικών.

Όσον αφορά τις δράσεις μας, σ' αυτόν τον ένα χρόνο περίπου της λειτουργίας του, το «Δίκτυο για την καταπολέμηση της ανδρικής βίας κατά των Γυναικών» έχει να παρουσιάσει δου-

λειά σε πολλά και διαφορετικά επίπεδα.

Κάνοντας εδώ μια πρώτη παρουσίαση του Δικτύου μας, θα πρέπει να πούμε ότι πρόκειται για Δίκτυο που στηρίζεται και λειτουργεί με βάση τη θεωρία, τις αρχές, τις αξίες, τη γνώση και την εμπειρία του φεμινιστικού κινήματος. Καταπιάνεται δε, με όλες τις μορφές της βίας κατά των γυναικών.

Μετέχουν σε αυτό, συλλογικότητες αλλά και άτομα από την Ελλάδα και από την Ευρώπη. Μεταξύ των συμμετεχόντων υπάρχουν φεμινιστικές οργανώσεις και ομάδες, αυτόνομες φεμινίστριες, οργανώσεις κατά της βίας, γυναικεία τμήματα συνδικαλιστικών φορέων και πολιτικών κομμάτων και γενικότερα, άνθρωποι ευαισθητοποιημένοι γύρω από τα ζητήματα αυτά.

Ο πυρήνας της λειτουργίας του «Δικτύου» είναι η Γραμματεία και το Συμβουλευτικό του Τμήμα.

Βασικός σκοπός της λειτουργίας μας είναι η αλληλοπληροφόρηση πάνω στα θέματα της βίας, η διευκόλυνση στην παροχή βοήθειας προς τα θύματα και η δημοσιοποίηση του προβλήματος.

Όσον αφορά την αλληλοπληροφόρηση πάνω στα θέματα της βίας, αυτή γίνεται πλέον μέσω του Internet και των e-mails, εκμεταλλευόμενες έτσι την ευκολία και την ταχύτητα που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες, αλλά και μέσω των fax και των τηλεφώνων. Οι πληροφορίες μας έρχονται από διάφορες πηγές αλλά και από τα ίδια μας τα μέλη. Έτσι, ενημερώνουμε τα μέλη μας πάνω σε θέματα που αφορούν συνδιασκέψεις και διάφορες εκδηλώσεις, εκστρατείες ή συμπαραστάση σε γυναίκες – θύματα βίας.

Πιστεύουμε ότι η έγκυρη, σωστή και γρήγορη ενημέρωση είναι κεφαλαιώδους σημασίας γιατί κατ' αυτόν τον τρόπο, αφενός, τα θέματα που ανακύπτουν κοινοποιούνται σε ευρύτερα πλαίσια, αφετέρου, προστίθενται περισσότερες φωνές διαμαρτυρίας στις διάφορες εκστρατείες που γίνονται και περισσότερες δυνάμεις υποστήριξης και αλληλεγγύης απέναντι στις γυναίκες – θύματα.

A) Σχετικά με την διευκόλυνση στην παροχή βοήθειας προς τα θύματα:

- Χάρη στην προσφορά των νομικών του «Δικτύου» μας, παρείχαμε νομική στήριξη σε πολλές γυναίκες που μας τη ζήτησαν.
- Συμπαρασταθήκαμε με αρκετά μέλη μας σε δίκη θύματος πολλαπλής βίας.
- Στηρίξαμε ψυχολογικά γυναίκες – θύματα χρόνιας και συνεχούς βίας, προσπαθώντας να τις βοηθήσουμε «να σηκώσουν το κεφάλι» και να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους.
- Με τη συνδρομή και τη συνεργασία διαφόρων υπηρεσιών, όπως ο Σταθμός Κακοποιημένων Γυναικών Αθήνας, η Γραμμή SOS της Θεσσαλονίκης και τα Κέντρα Ψυχικής Υγιεινής, στηρίξαμε θύματα φυσικής ή ψυχολογικής βίας που ασκήθηκε από τον άνδρα της οικογένειας.
- Στηρίξαμε θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης.
- Σε πάμπολλες περιπτώσεις παραπέμψαμε σε επαρχιακές οργανώσεις παροχής βοήθειας, θύματα ποικίλων μορφών βίας που μας τηλεφωνούν από διάφορες περιοχές της Ελλάδας ζητώντας βοήθεια.
- Ας σημειωθεί ότι μας έχουν στείλει περιστατικά για να τα στηρίξουμε οι εκπαιδευθέντες από τα σεμινάρια του Δικτύου μας δικαστές, εκπαιδευθέντες αστυνομικοί, καθώς και ο «Σταθμός Κακοποιημένων Γυναικών Αθήνας».

Επιπρόσθετα, θα πρέπει να τονίσουμε ότι οι περισσότερες εκκλήσεις για βοήθεια που δεχόμαστε, προέρχονται από γυναίκες παντρεμένες που έχουν υποστεί τη βία του συζύγου σε όλες της τις μορφές -ψυχολογική, σωματική, σεξουαλική- και πολλές από αυτές την υφίστανται για χρόνια ολόκληρα, όπως μας έχουν πει.

Στα γραφεία του «Δικτύου» μας, διαθέτουμε ολοκληρωμένες καταστάσεις με τους φορείς και τις υπηρεσίες οι οποίες παρέχουν βοήθεια σε γυναίκες - θύματα βίας, ακόμα και καταστάσεις για βοήθεια σχετικά με την εξεύρεση εργασίας γιατί πολλές φορές το πρόβλημα των κακοποιημένων γυναικών είναι και οικονομικό.

Β) Σχετικά με τη συμμετοχή μας σε εκστρατείες:

Αυτόν τον χρόνο της λειτουργίας μας πήραμε μέρος σε 7 διαφορετικές εκστρατείες. Ενδεικτικά αναφέρω τη διαμαρτυρία για τους βιασμούς των Γυναικών στον πόλεμο της Τσετσενίας, τη διαμαρτυρία εναντίον της κυκλοφορίας τηλεκάρτας από τον ΟΤΕ, με την οποία προέβαλλε τον Σύλλογο Προστασίας Αγέννητου Παιδιού, τη συμπαράσταση στη Φλόρα Μπροβίνα και την υποστήριξή μας για την επαναλειτουργία του Κέντρου Κακοποιημένων Γυναικών, στην Μπολόνια της Ιταλίας.

Γ) Σχετικά με την δημοσιοποίηση του προβλήματος:

Η θέση του Δικτύου μας είναι ότι πρέπει να προβάλλουμε το πρόβλημα της βίας κατά των Γυναικών, οπουδήποτε μας δίνεται αυτή η ευκαιρία. Έτσι, μέχρι τώρα έχουμε πάρει μέρος σε εκπομπές στην τηλεόραση, στο ραδιόφωνο, σε διημερίδα στα Γιάννενα και σε σεμινάριο του ΚΕΘΙ.

Σ' αυτή τη φάση ετοιμάζουμε την ιστοσελίδα μας, μια ακόμη πηγή ενημέρωσης για όλες τις γυναίκες πάνω στα θέματα της βίας αλλά και ένα μέσο παροχής βασικών συμβουλών για γυναίκες - θύματα βίας.

Επίσης, έχουμε εκδόσει και διακινούμε το βιβλίο «Βία κατά των Γυναικών - Ανοχή Μηδέν», με τα πρακτικά του Συνεδρίου που διοργανώθηκε τον Ιανουάριο 1999 με την ευθύνη της Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών και την επιμέλεια της Επιτροπής για την καταπολέμηση της ανδρικής βίας κατά των Γυναικών.

Κλείνοντας, θα θέλαμε να πούμε ότι έχουμε αρκετά σχέδια για το μέλλον. Τα κυριότερα από αυτά είναι η κυκλοφορία ενός φυλλαδίου σε όλη την Ελλάδα και την Κύπρο και το άνοιγμα μας κυρίως προς την επαρχία με ημερίδες και εκδηλώσεις αλλά και η συνεργασία μας με διεθνείς οργανώσεις και δίκτυα, η οποία σταδιακά και με επιτυχία, επιτυγχάνεται.

Σας ευχαριστούμε πολύ.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΕΦΗ ΜΠΕΚΟΥ *Γενική Γραμματέας Ισότητας*

Ολοκληρώνουμε αυτό το διήμερο πολύ ενδιαφέρον Συνέδριο, από το οποίο σας βεβαιώ, ως έχουσα την ευθύνη Γραμματείας Ισότητας, βρίσκονται στις αποσκευές μου πολύτιμες προτάσεις, ιδέες και προβληματισμοί για να σχεδιάσουμε μαζί καλύτερα τις πολιτικές και εθνικές δράσεις για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας.

Νομίζω, ότι η κυρία Δημητριάδη στο τέλος θα ευχαριστήσει τις εισηγήτριες και τους εισηγητές που πραγματικά συνέβαλαν στην επιτυχία του εγχειρήματος που κάναμε. Ωστόσο αισθάνομαι την υποχρέωση να το κάνω και εγώ και βεβαίως να πω ότι η Υπουργός η κυρία Παπανδρέου, εχθές έδωσε το στίγμα των εθνικών πολιτικών δράσεων για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Είναι ένα ευτυχές γεγονός ότι σε Υπουργικό επίπεδο πλέον, η αρμόδια Υπουργός δεσμεύεται δημοσίως, αναλύει το φαινόμενο δημοσίως και δίνει δημοσίως την προοπτική αντιμετώπισης του.

Όμως έτσι και αλλιώς η εθνική πολιτική του θέματος είναι μια δυναμική ως διαδικασία και οφείλουμε να το αναγνωρίσουμε. Διότι ενώ το πρόβλημα εμφανίζεται κάτω από τη πίεση του γυναικείου κινήματος εδώ και πολλά χρόνια, η αλήθεια είναι ότι κάτω από το φως των πρόσφατων εξελίξεων αναγνωρίζεται επίσημα πλέον από τη πολιτεία ως ένα κοινωνικό φαινόμενο και φαινόμενο που χρήζει εθνικής αντιμετώπισης. Και βεβαίως πέρα από τη συνδρομή των γυναικείων οργανώσεων θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι συνέβαλλε το μεγάλο αυτό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής καμπάνιας για να προωθήσουμε τις εθνικές πολιτικές και την πολιτική της ΕΕ και η ψυχή της καμπάνιας αυτής είναι η κυρία Gradin. Φαντάζομαι ότι έχει πάρα πολύ προβληματιστεί και ενδεχομένως άκουγε για πολλοστή φορά αυτά τα ζητήματα, παρόλα αυτά τα άκουγε με πάρα πολύ προσήλωση και την ευχαριστούμε για αυτό.

Λέω, λοιπόν ότι η εθνική πολιτική είναι μια δυναμική των πραγμάτων γιατί έχει να αντιμετωπίσει καταρχήν το ζήτημα της διάγνωσης του φαινομένου. Η διάγνωση του φαινομένου απαιτεί έρευνα, τεκμηρίωση και στη συνέχεια να αναλύσει την πολυπλοκότητα του, να δει πέρα από το βασικό αίτιο ποιοι παράγοντες το παράγουν και το αναπαράγουν, ώστε να σχεδιάσει στη συνέχεια τις πολιτικές και τις δράσεις.

Η αλήθεια είναι ότι πρώτα αναγνωρίσαμε το φαινόμενο και γίνεται πολύ μεγάλη συζήτηση τον τελευταίο καιρό με αφορμή την καμπάνια που ξεκινήσαμε. Με αφορμή την καμπάνια, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αγκάλιασαν το πρόβλημα κι αυτό ομολογώ μου προκάλεσε και μια ευχάριστη έκπληξη. Γενικώς τα μέσα τα στηλιτεύουμε για τον τρόπο που παρουσιάζουν το πρότυπο της Ελληνίδας, που πραγματικά δεν θα ήταν αυτό που θα θέλαμε να παρουσιάζει και να είναι.

Σκέφτομαι πολλές φορές επειδή διαχειρίζονται πάλι θέματα βίας που έχουν ένα χαρακτήρα αποκάλυψης των άδύτων που γίνονται στη κοινωνία και αυτό έχει ένα σασπένς και κεντρίζει και το ενδιαφέρον. Θα μπορούσαμε να δώσουμε μια τόσο απλοϊκή απάντηση για την ανταπόκριση των Μ.Μ.Ε.; Δεν θέλω να σταματήσουν μόνο σε αυτή την απάντηση και σε αυτή την εξήγηση, η οποία ενδεχομένως δεν υπάρχει. Θα προτιμούσα να δεχθούμε ως προϋπόθεση εργασίας

-έχουμε και την ευχέρεια και την ελπίδα και την ευχή ότι θα πάμε και καλύτερα- και ότι αυτή η θετική ανταπόκριση έχει να κάνει με το ενδιαφέρον της πολιτείας.

Πολύ σοβαρά στοιχεία τεκμηρίωσης του φαινομένου, πραγματικά δεν δίνουν τη δυνατότητα και πάνω σε αυτό και τα ΜΜΕ μπορεί να ολιγορήσουν ή να παρουσιάσουν τη σωστή πραγματικότητα. Ας κρατήσουμε και τη δεύτερη εξήγηση, όχι μόνο γιατί είναι αυτή που ισχύει περισσότερο, αλλά γιατί ίσως μας εξυπηρετεί, με την καλή έννοια του όρου. Και θα πρέπει να τροφοδοτήσουμε και να επανατροφοδοτήσουμε, δεδομένου ότι είναι σαφές και γενικά ότι δεν μπορούμε να έχουμε αποτελέσματα στις δράσεις μας αν δεν έχουμε διάρκεια. Και είναι σαφές αυτό που κάνουμε, ένα ακόμα βήμα είναι και η αρχή νέων βημάτων. Αν δεν έχουμε διάρκεια δεν θα αντιμετωπίσουμε το φαινόμενο, δεδομένο ότι όλοι και όλες αναγνωρίζουμε ότι είναι ισχυρές οι ρίζες που υπάρχουν στην κοινωνία ως προς την παραγωγή και την αναπαραγωγή του. Άρα λοιπόν υπάρχει ένα θέμα διάγνωσης το οποίο νομίζω για την ώρα το προσεγγίζουμε σωστά, από πλευράς εθνικής πολιτικής.

Υπάρχει το δεύτερο θέμα το θέμα της τεκμηρίωσης. Τεκμηρίωση σημαίνει έρευνα, καταγραφή, ανάλυση του φαινομένου, διαρκής παρακολούθηση των πολιτικών ώστε κάθε φορά να σχεδιάζεις καλύτερες πολιτικές. Εδώ τι μπορούμε να πούμε ότι έχουμε ως καινούργιο στοιχείο; Να πούμε ότι για πρώτη φορά φέτος μέσα από την απόφαση και του Διοικητικού Συμβουλίου του ΚΕΘΙ γίνεται μια πρώτη προσέγγιση του προβλήματος και βεβαίως τώρα υποβάλλονται και στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα προγράμματα στα πλαίσια του προγράμματος «Δάφνη», τα οποία εμπεριέχουν μέσα έρευνες που θα γίνουν σε πανελλαδικό επίπεδο ή θα γίνουν με βάση τις περιπτώσεις αυτών των γυναικών που δεχόμαστε στα κέντρα και βεβαίως θα πρέπει να είναι στην προτεραιότητα μας το να κάνουμε πιο αναλυτική και σε πανελλαδικό επίπεδο έρευνα, η οποία ενδεχομένως θα πρέπει να γίνει σε συνεργασία και άλλων ερευνητικών κέντρων και της στατιστικής υπηρεσίας. Εκτός βεβαίως από το ΚΕΘΙ που έχει και τον πρώτο λόγο για το θέματα των γυναικών. Για να μπορέσουμε πραγματικά να αποτυπώσουμε το χάρτη, τον κοινωνικό χάρτη του προβλήματος και στην Ελλάδα. Άρα λοιπόν αυτό είναι κάτι που έχει ξεκινήσει, έχει μια δυναμική, αν θέλετε δεν προϋπήρξε της καμπάνιας, η καμπάνια στηρίχτηκε στις έρευνες που έδειχνε για την Ελλάδα κάποια ενδεικτικά στοιχεία που έδειχνε και για την Ευρώπη. Άρα λοιπόν αυτό είναι στις προτεραιότητές μας.

Το υλοποιούμε, το προχωράμε και βεβαίως ξέρουμε ότι έχουμε την υποχρέωση για ακόμη πιο αναλυτικές έρευνες και τεκμηριώσεις σε αυτό το θέμα. Το δεύτερο που πρέπει να κάνουμε είναι να αναλύσουμε όπως είπαμε το φαινόμενο. Και βεβαίως το φαινόμενο είναι πολύπλοκο. Υπάρχει μια πολυπλοκότητα του φαινομένου, όχι γιατί έχουμε πολλές μορφές βίας, αλλά εστιάζονται στην ενδοοικογενειακή βία. Ενώ υπάρχει ένα βασικό αίτιο το οποίο είναι απολύτως αναγνωρισμένο από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας και εκεί δεν χωράει συζήτηση: υπάρχει έλλειμμα αξίας των γυναικών, του γυναικείου φύλλου και αυτό είναι βασικό ζήτημα. Από κει και πέρα οι παράγοντες που το συντηρούν, το διατηρούν και το αναπαράγουν είναι πάρα πολύ. Έχουν να κάνουν με την οικονομική εξάρτηση των γυναικών, με την ανεργία των ανδρών, το γεγονός ότι ο άνδρας είναι πολλές φορές χρήστης ναρκωτικών ή αλκοολισμού, αυτοί είναι συντρέχοντες παράγοντες καθώς και πολλαπλοί παράγοντες που συντηρούν το φαινόμενο.

Μη μπορώντας να παρέμβουμε στο βασικό αίτιο, μη μπορώντας να αναλύσουμε τους

συντρέχοντες λόγους και παράγοντες δεν μπορούμε να το λύσουμε αποτελεσματικά. Με αυτή την έννοια το φαινόμενο είναι πολύπλοκο, και με αυτή την έννοια χρειάζεται να έχουμε πολλαπλές και σύνθετες πολιτικές αντιμετώπισης. Αν πούμε ότι αντιμετωπίζουμε το φαινόμενο τι αντιμετωπίζουμε;

Νομίζω, τρία βασικά πράγματα. Τον δράστη, το θύμα και την κοινωνία ως αντίληψη, τα οποία είναι αλληλένδετα μεταξύ τους. Και ακόμα αν ξεκινήσουμε με την αντιμετώπιση του δράστη, υπάρχει μια σχέση δράστη και θύμα, η οποία από μόνη της ως σχέση αναπαράγει το φαινόμενο. Και υπάρχει μια Λερναία Ύδρα γιατί πάμε να λύσουμε ένα φαινόμενο και είναι σαν να θέλουμε να κόψουμε ένα κεφάλι και να παρουσιάζονται δύο στη πορεία.

Γι' αυτό και η δουλειά μας είναι και πολύ λεπτή και θέλει πραγματικά συντρέχοντες παράγοντες και αρμοδιότητες για να αντιμετωπιστεί. Τον δράστη τον αντιμετωπίζουμε ποινικά ή θεραπευτικά; Είναι ένα ερώτημα που τέθηκε και στο Συνέδριο. Ο δράστης είναι ένας φυσιολογικός πολίτης μιας ευνοούμενης κοινωνίας, ο οποίος συνειδητά διαπράττει έγκλημα ή είναι ένας ασθενής και ψυχολογικά ευπαθής πολίτης μιας χώρας; Έχει ανάγκη θεραπείας ή έχει απόλυτη συνείδηση του τι πράττει;

Θα έλεγα ότι η απάντηση δεν είναι απλή. Και δεν νομίζω ότι είναι και ασήμαντη. Διότι και η ποινική νομοθεσία σε μια χώρα, από ότι μπορώ να γνωρίζω, η νομοθεσία και το ποινικό σύστημα είναι σαφώς ένα σύστημα που βοηθάει και στην διαπαιδαγώγηση και στην αλλαγή νοοτροπιών και να λειτουργεί και σωφρονιστικά. Αυτό που θα πρέπει να βρούμε ενδεχομένως είναι ένα πλαίσιο νομοθεσίας που να έχει τον σωφρονιστικό χαρακτήρα, χωρίς υπερβολές. Και από την άλλη πλευρά να λειτουργεί διαπαιδαγωγικά στη κοινωνία λέγοντας ότι η βία και η κακοποίηση η ενδοοικογενειακή σε βάρος της γυναίκας είναι έγκλημα.

Άρα λοιπόν θα πρέπει ούτε να έχουμε την ακραία λύση του στιγματισμένου και από την άλλη πλευρά να έχουμε μια απλοϊκή άποψη που λέει ότι και αυτός είναι ένα θύμα, έτσι μπορούμε να το δούμε στα πλαίσια μιας άλλης θέσης. Και πρέπει να απαντήσει και η πολιτεία στο ερώτημα «τι πάμε να κάνουμε τώρα»; Πάμε με αυτή την ιστορία να διαλύσουμε αυτή την οικογενειακή συνοχή στην Ελλάδα; Εγώ αμέσως απαντώ σε αυτό το ερώτημα, εμείς πάμε όχι απλώς να αποσταθεροποιήσουμε την οικογενειακή συνοχή αλλά πάμε να δημιουργήσουμε νέες σχέσεις αγάπης, αλληλοσεβασμού, αλληλοκατανόησης της οικογένειας.

Αυτό πάμε να κάνουμε και αυτό απαιτεί λύση στα πλαίσια μια κοινωνικής πολιτικής μιας ευαισθητοποίησης, όπου όμως χρειάζονται και άλλες παρεμβάσεις που έχουν και ποινικές προεκτάσεις, χωρίς να υπάρχει ούτε εκδικητική διάθεση ούτε άλλου τέτοιου είδους πρόθεση. Διότι σε ότι αφορά τα θέματα νομοθεσίας έχει ανάγκη της εμπλοκής του καθ' όλα αρμόδιου Υπουργείου, στα θέματα των δομών και της ανάπτυξης δομών υποστήριξης δεδομένου ότι σήμερα έχουμε λίγες τέτοιες δομές.

Είχαμε μια δομή εδώ και 10 χρόνια στην Γενική Γραμματεία, οργανώσαμε μια δεύτερη δομή από τον Νοέμβριο του 1999. Ανθίζουν και άλλες τέτοιες δομές σιγά, σιγά σήμερα και πριν από λίγο καιρό ενημερώθηκα ότι ένας δήμος της Αττικής ξεκινάει ένα τέτοιο κέντρο. Ο δήμος Σερρών έχει κάτι αντίστοιχο, το Γιάννενα κάτι άλλο, το ΚΕΘΙ επιχειρεί συμπληρωματικά να υποστηρίζει μια τέτοια προσπάθεια.

Όμως εάν δεν κατανοήσουμε ότι αυτές οι δομές θα πρέπει να αναπτυχθούν σε κεντρικό περιφερειακό και τοπικό επίπεδο με την εμπλοκή της τοπικής αυτοδιοίκησης και της Νομαρχιακής, πραγματικά δεν θα προχωρήσουμε. Το Υπουργείο Πρόνοιας προβλέπει ένα τέτοιο καινούργιο ξενώνα στα πλαίσια κοινοτικού πλαισίου στήριξης και μέσα εκεί συνεργαζόμαστε και για την τηλεφωνική γραμμή ΣΟΣ, που ξεκινάμε ως Γενική Γραμματεία.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ Υπουργός Εξωτερικών

Ευχαριστούμε πολύ που είσατε κοντά μας σ' αυτό το συνέδριο. Δεν θέλω να σας κουράσω, αλλά να πω και εγώ πως συμπαραστέκομαι στις προσπάθειες που γίνονται. Θεωρώ ότι το γυναικείο κίνημα και γενικότερα η προσπάθεια για την ισότητα είναι μέρος της υποχρέωσής μας για μια διαφορετική κοινωνία, μια ανθρώπινη κοινωνία για όλους μας και βεβαίως χαίρομαι που είναι και η Αντιγόνη εδώ, η οποία έχει δουλέψει παλιότερα σε άλλους τομείς και που ήδη τώρα εκπροσωπεί το Υπουργείο Εξωτερικών στον ΟΗΕ, σε διάφορα θέματα που έχουν σχέση με την αντιμετώπιση θεμάτων όπως της ισότητας των φύλων.

Βεβαίως θέλω να τονίσω ότι στην περιοχή μας, στα Βαλκάνια, η κινητοποίηση των γυναικών, μέσω των μη κυβερνητικών οργανώσεων, αποτελεί ένα πολύ σημαντικό δείγμα των δυνατοτήτων των γυναικών όταν απελευθερώνονται για να δραστηριοποιηθούν αλλά αποτελεί και βασικό κορμό για τις προσπάθειές μας για την ειρήνη στην περιοχή, είτε με την Τουρκία - υπάρχει μάλιστα και το Green Peace, όπως γνωρίζετε και βεβαίως είναι σημαντική η συμμετοχή των γυναικών στην προσπάθεια και από τις δύο χώρες - αλλά και άλλες πρωτοβουλίες που γίνονται και στην Κύπρο, όπου πρωτοπορούν γυναίκες και από τις δύο πλευρές, όπως βεβαίως παλαιότερα στη Βοσνία, στο Κόσοβο αλλά και σε άλλες χώρες.

Είναι λοιπόν, και από τη θέση όπου βρίσκομαι, ιδιαίτερα σημαντική η συμμετοχή των γυναικών και μπορείτε να γνωρίζετε ότι το Υπουργείο Εξωτερικών θα υποστηρίξει, θα βοηθήσει, θα συμπαρασταθεί σε παρόμοιες πρωτοβουλίες.

Όσο δε για το σημερινό θέμα το οποίο συζητάτε, θέλω να τονίσω την ιδιαίτερη σημασία που έχει για την Ελλάδα, για όλες τις χώρες θα έλεγα της Βαλκανικής. Είναι ένα δείγμα πολιτισμού η μη χρήση βίας οπουδήποτε, πόσο μάλλον στην οικογένεια, πόσο μάλλον μεταξύ των δυο φύλων, όπου δεν είναι μόνο έγκλημα, θα έλεγα, απέναντι στην προσωπικότητα, σε ένα άτομο που έχει ανθρώπινα δικαιώματα, τη γυναίκα σε αυτή την περίπτωση, αλλά αποτελεί και υπόσκαψη των δημοκρατικών μας θεσμών, το σεβασμό της προσωπικότητας του κάθε ατόμου.

Έτσι λοιπόν η βία ενάντια στις γυναίκες είναι βία ενάντια σε οποιοδήποτε πρόσωπο της κοινωνίας. Ουσιαστικά μας απειλεί όλους. Μπορεί να είναι η στόχευση στη γυναίκα σ' αυτή την περίπτωση, αλλά μας απειλεί όλους μας.

Και θέλω εδώ να τονίσω την ανάγκη στη χώρα μας να βοηθηθούν όλες οι γυναίκες οι οποίες μπορεί να έχουν περάσει από τέτοιες εμπειρίες, διότι ένα από τα μεγάλα προβλήματα σ' αυτό το ζήτημα είναι ο φόβος. Ο φόβος να εκφραστεί, ο φόβος να αποκαλύψει, ο φόβος να μιλήσει για να μπορέσει να προστατευθεί. Βεβαίως, χρειάζονται και οι κοινωνικές δομές που θα επιτρέψουν την προστασία της γυναίκας όταν αποκαλύψει το πρόβλημα.

Χαίρομαι ότι στη χώρα μας γίνονται αυτές οι προσπάθειες, δημιουργούνται οι υποδομές και σιγά σιγά αυτό το πρόβλημα το οποίο ήταν υπαρκτό αλλά ουσιαστικά μη αναγνωρισμένο, είτε διότι υπήρχε ο φόβος και δυστυχώς και η αποδοχή ότι μπορούσε ο σύζυγος ή γενικότερα ο άντρας, ο σύντροφος, να χτυπήσει τη γυναίκα μ' αυτό τον τρόπο, νομίζω ότι σιγά σιγά αυτό όχι μόνο αποκαλύπτεται αλλά γίνεται και αντικείμενο ουσιαστικής συνειδητοποίησης ότι δεν μπορεί μέσα σε μια πολιτισμένη δημοκρατική χώρα αυτό το φαινόμενο να γίνεται αποδεκτό, ανεκτό.

Και εδώ απλώς θα ήθελα και εγώ να εκφράσω τη συμπάραστασή μου και την προτροπή μου στις γυναίκες αυτές που μπορεί να υποφέρουν ότι η κοινωνία, η πολιτεία θα κάνει ό,τι μπορεί. Κατ' αρχήν προτροπή να πάρουν το θάρρος και όχι απλώς να το αναγνωρίσουν αλλά να κάνουν και τις απαραίτητες ενέργειες ενημέρωσης και έκφρασης αυτού του προβλήματος και ότι η κοινωνία να είναι σίγουρες όχι μόνο δεν θα τις ταπεινώσει γι' αυτή την εμπειρία αλλά θα τις συμπαρασταθεί όπως οπωσδήποτε και η ίδια η πολιτεία.

Συγχαρητήρια λοιπόν για την πρωτοβουλία αυτή και καλή επιτυχία.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ Πρόεδρος του ΚΕΘΙ

Σας ευχαριστώ όλες και όλους σας για τη συμμετοχή σας στο διήμερο Συνέδριο του ΚΕΘΙ. Στο σημείο αυτό λήγει η Συνεδρίαση.

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (ΚΕΘΙ)

ΑΘΗΝΑ:

- Μουσαίου 2, 105 55 Πλάκα
τηλ.: 331 1685-7
fax: 331 1779
e-mail: kethi@kethi.gr

- ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ:
Καπνικαρέας 19Α, 105 56 Αθήνα
τηλ.: 321 2690, 321 8044
fax: 321 2657
e-mail: kethi@kethi.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΚΕΘΙ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:

- Συγγρού 30, 546 30 Θεσσαλονίκη
τηλ.: (031) 517 959, 523 511
fax: (031) 524 071
e-mail: thkethi@otenet.gr

ΠΑΤΡΑ:

- Ζαΐμη 69Α, 262 24 Πάτρα
τηλ.: (061) 620 059
fax: (061) 620 803
e-mail: kethipat@otenet.gr

ΒΟΛΟΣ:

- Αναλήψεως 170, 382 21 Βόλος
τηλ.: (0421) 78 218-9
fax: (0421) 78 219
e-mail: kethivol@otenet.gr

ΗΡΑΚΛΕΙΟ:

- 1866 αρ.105, Ηράκλειο
τηλ.: (081) 341 387, 343 778
fax: (081) 343 778
e-mail: kethiira@otenet.gr

web site: www.kethi.gr